

Αρχεΐακά Νέα

Ενημερωτικό Δελτίο της Ελληνικής Αρχεΐακής Εταιρείας Νο. 17 Ιούλιος 1998

- **Ημερίδες της Ε.Α.Ε.**
 - *Η πρόσβαση στα αρχεία*
 - *Αρχεία πολιτικών κομμάτων*
- **Κώδικας Δεοντολογίας των Αρχειονόμων**
- **Τα Αρχεία της Κέρκυρας**

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ		σελ./page	CONTENTS	
ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ		3	EDITORIAL	
ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ		4	NOTE OF THE BOARD	
ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΤΗΣ Ε.Α.Ε.			ACTIVITIES OF S.H.A.	
• Χριστίνα Β. Σάρρα	Σεμινάριο και συζήτηση Στρογγυλής Τραπέζης για την πρόσβαση στα αρχεία	5	• Christine V. Sarra	Seminar & Round Table on the access to archives
• Αμαλία Παππά	Η Γενική Συνέλευση της Ε.Α.Ε	5	• Amalia Pappa	The General Assembly of the S.H.A.
• Απολογισμός της Ε.Α.Ε.		6	• Report of the Board of S.H.A.	
• Οικονομικός Απολογισμός της Ε.Α.Ε.			• Financial Report of the Board of S.H.A.	
• Αμαλία Παππά	Πεπραγμένα του Διοικητικού Συμβουλίου	9	• Amalia Pappa	Proceedings of the Board of S.H.A.
• Αλέξης Κράους	Ημερίδα με θέμα "Αρχεία πολιτικών κομμάτων και προσωπικοτήτων"	11	• Alexis Kraus	Meeting on the Archives of political parties and politicians
• Νέστωρ Κ. Μπαμίδης	Πρόγραμμα διεθνούς σεμιναρίου με θέμα "Απέναντι σε ένα νέο επάγγελμα"	12	• Nestor C. Bamidis	International project "Towards a new profession"
ΑΡΧΕΙΑΚΑ			ARCHIVE NEWS	
• Νέστωρ Κ. Μπαμίδης	Τα Αρχεία της Ισπανίας	13	• Nestor C. Bamidis	The Archives of Spain
• Ανδρέας Μπάγιας	VENIVA: η τρίτη συνάντηση αξιολόγησης	16	• Andreas Bayas	VENIVA; the Third Evaluation Meeting
• Ανδρέας Μπάγιας	Η Βενετία και η Θάλασσα	17	• Andreas Bayas	Venice and the Sea
• Αλέξανδρος Ζάννας	Το αρχείο Π.Σ. Δέλτα στα Ιστορικά Αρχεία του Μουσείου Μπενάκη	18	• Alexander Zannas	The archive of P.S. Delta at the Historical Archives of the Benaki Museum
• Θεοπίστη Χατζηπαπά	Τα Γ.Α.Κ. -Αρχεία Ν. Ημαθίας	22	• Theopisti Hatzipappa	G.S.A.- Archives of Veria
• Γιάννης Τσαρούχας	Τα Γ.Α.Κ. -Αρχεία Ν. Σερρών	23	• Giannis Tsarouhas	G.S.A.- Archives of Serres
• Νέστωρ Κ. Μπαμίδης	Πρακτική άσκηση των φοιτητών Αρχειονομίας	25	• Nestor C. Bamidis	Practice Project for the students of the Archives School
ΑΦΙΕΡΩΜΑ ΣΤΗΝ ΚΕΡΚΥΡΑ			THE ARCHIVES OF CORFU	
• Νέστωρ Κ. Μπαμίδης	Τα Γ.Α.Κ. -Αρχεία Ν. Κέρκυρας	26	• Nestor C. Bamidis	The G.S.A.- Archives of Corfu
• Αλίκη Νικηφόρου	Εγκαίνια νέων κτιριακών εγκαταστάσεων των Αρχείων Ν. Κέρκυρας	27	• Aliki Nikiforou	Inauguration of the new building of the Archives of Corfu
• Αμαλία Παππά	Διεθνές συνέδριο "Η ρωσική παρουσία στα Επτάνησα: 18ος-19ος αιώνας"	32	• Amalia Pappa	International congress "The Russian presence in the Ionian Islands; 18th-19th century"
ΔΙΕΘΝΗ ΝΕΑ			INTERNATIONAL NEWS	
• Ζήσιμος Χ. Συνοδινός	Μια σύντομη ματιά στη διεθνή εκδοτική δραστηριότητα 1997-98	33	• Zissimos C. Synodinos	An outlook of the international publications on archives 1997-1998
• Νέστωρ Κ. Μπαμίδης	Η Πλατφόρμα του Πεκίνου ICA-IFLA	35	• Nestor C. Bamidis	The Beijing Platform ICA-IFLA
• Αλέξης Κράους	32ο Διεθνές Συνέδριο της Στρογγυλής Τράπεζας των Αρχείων	36	• Alexis Kraus	The 32nd CITRA
• Νέστωρ Κ. Μπαμίδης	Αποφάσεις του 32ου Διεθνούς Συνεδρίου της Στρογγυλής Τράπεζας των Αρχείων	39	• Nestor C. Bamidis	Resolutions of the 32nd CITRA
• Ζήσιμος Χ. Συνοδινός	Προσωρινό πρόγραμμα του 33ου Διεθνούς Συνεδρίου της Στρογγυλής Τράπεζας των Αρχείων	40	• Zissimos C. Synodinos	Program of the 33rd CITRA
• Ζήσιμος Χ. Συνοδινός	Ετήσια διάσκεψη της Ευρωπαϊκής Ένωσης Τραπεζικής Ιστορίας	41	• Zissimos C. Synodinos	Annual Conference of the European Association for Banking History
ΤΕΧΝΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ			TECHNICAL MATTERS	
• Τάσος Γριτσόπουλος	Η τεχνολογία στην αρχειοθέτηση: μικροφωτογράφιση και CD-ROMs	42	• Tassos Gritsopoulos	Technology in Records Management; Microfilm and CD-ROMs
ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΕΚΔΟΣΕΩΝ			BOOK REVIEW	
• Νίκος Ε. Καραπιδάκης	<i>Gli archivi dei partiti politici: Atti dei seminari di Roma, 30 giugno 1994, e di Perugia, 25-26 Ottobre 1994</i>	45	• Nikos E. Karapidakis	<i>Gli archivi dei partiti politici: Atti dei seminari di Roma, 30 giugno 1994, e di Perugia, 25-26 Ottobre 1994</i>
• Νίκος Παντελάκης	Ανδρέας Μπάγιας, <i>Αρχειονομία, βασικές έννοιες και αρχές</i>	49	• Nikos Pantelakis	Andreas Bayas, <i>Archives administration; basic concepts and principles</i>
• Στέλλα Φωτοπούλου	Αικ. Μπεκιάρη-Εξαδάκτυλου, <i>Κώδικες Βορειοδυτικής Μικράς Ασίας</i>	50	• Stella Fotopoulou	K. Bekiaroglou- Exadaktylou, <i>Registers of Northwest M. Asia</i>
• Αμαλία Παππά	Αρχεία Ν. Λακωνίας, Συνέδριο Αρχειονομίας, Περιφερειακά Αρχεία: θεσμός, λειτουργία, προοπτικές (Πρακτικά)	50	• Amalia Pappas	Archives of Lakonia, Congress on Archives; the regional Archives; Institution, function, perspective (proceedings)
• Αντώνης Αντωνίου	Αρχεία Ν. Μεσσηνίας, <i>Κεφαλαϊώδης αναγραφή αρχειακού υλικού Γ.Α.Κ. - Αρχείων Ν. Μεσσηνίας</i>	51	• Antonis Antoniou	Archives of Messinia, <i>Inventory of the archives of the G.S.A.- Archives of Messinia</i>
• Χριστίνα Βάρδα	Κωνσταντίνα Αδαμοπούλου-Παύλου, <i>Ιστορικό Αρχείο-Μουσείο Ύδρας</i>	51	• Christine Varda	Constantina Adamopoulou-Pavlou, <i>The historical Archives-Museum of Hydra</i>
• Χριστίνα Βάρδα	<i>Το Ιστορικό Αρχείο του Υπουργείου των Εξωτερικών</i>	52	• Christine Varda	<i>The Historical Archives of the Ministry of Foreign Affairs</i>
• Γεωργία Πανσεληνά	<i>European enterprise: Strategies of adaptation and renewal in the 20th century</i>	52	• Georgia Panselina	<i>European enterprise: Strategies of adaptation and renewal in the 20th century</i>
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΥ ΛΑΒΑΜΕ		54	NEW PUBLICATIONS RECEIVED	

Κύλησε σχεδόν ένας χρόνος από την κυκλοφορία του προηγούμενου τεύχους των *Αρχειακών Νέων*. Δώδεκα μήνες χωρίς την επαφή και την ενημέρωση που προσφέρει -ελπίζουμε- το περιοδικό της Ε.Α.Ε. είναι πολλοί... Ζητούμε συγγνώμη για την καθυστέρηση της έκδοσης του παρόντος τεύχους, που οφείλεται κατά ένα μεγάλο ποσοστό στην εμπλοκή μας με τις άλλες, εξίσου σημαντικές, δραστηριότητες της Εταιρείας μας. Δυστυχώς βοισκόμαστε στη δύσκολη θέση να επαναλάβουμε το αυτονόητο: ότι η έκδοση των *Αρχειακών Νέων* -όπως και όλες οι δραστηριότητες της Ε.Α.Ε.- βασίζεται κατά κύριο λόγο στη δική σας συμμετοχή. Ο ενημερωτικός χαρακτήρας τους εξαρτάται βασικά από όλους εσάς που αποτελείτε και το αναγνωστικό τους κοινό. Οι προβληματισμοί σας, οι δραστηριότητες στο χώρο σας, ό,τι ακούτε και μαθαίνετε που αφορά τον κλάδο, αποτελεί το υλικό που ενδιαφέρει όλους μας και το περιοδικό μας διψά για συνεργασίες. Δεν πρέπει να αφήσουμε την απομόνωση που δημιουργεί μερικές φορές (:) ο χαρακτήρας της δουλειάς μας να χτίσει γύρω μας ένα αδιαπέραστο τείχος. Ένα από τα πρώτα βήματα για να ανοίξουμε τα αρχεία στον κόσμο είναι να αποκαταστήσουμε την επικοινωνία μεταξύ μας, σε όλα τα επίπεδα. Ειδικά σήμερα, που η πληροφόρηση όλο και αναβαθμίζεται αποτελώντας βασικό συστατικό του στρατηγικού οπλοστασίου σε όλους τους τομείς, είναι απαραίτητο εμείς, διαχειριστές πηγών πληροφόρησης κατά βάση, να την αξιοποιήσουμε όσο το δυνατόν καλύτερα. Περιμένουμε λοιπόν την ενεργή συμμετοχή σας στη διαδικασία αυτή μέσα από τις στήλες του περιοδικού. Και πιστέψτε το, όσο περισσότερες συνεργασίες φτάνουν στα *Αρχειακά Νέα*, τόσο πιο εύκολο θα είναι να παρακολουθούμε όλοι την επικαιρότητα, αφού η κυκλοφορία τους σε εξαμηνιαία βάση εξαρτάται -εκτός από τις οικονομικές μας δυνατότητες- από την επάρκεια της ύλης. Σπεύσατε!

Μέχρι τότε όμως ας δούμε τι μπορείτε να διαβάσετε στο σημερινό τεύχος, που κυκλοφόρησε επαρκώς...

- τις δραστηριότητες της Εταιρείας μας που δεν ήταν και λίγες: τα *σεμινάρια Αρχειονομίας*, η *Στρογγυλή Τράπεζα για την πρόσβαση στα αρχεία*, τα *Πεπραγμένα* της χρονιάς που πέρασε, η ημερίδα για τα *Αρχεία πολιτικών κομμάτων και προσωπικοτήτων*, τα της *Γενικής Συνέλευσης* και σύντομες πληροφορίες για ένα πρόγραμμα διεθνούς συνεργασίας που προσπαθούμε να στήσουμε με Ευρωπαίους συναδέλφους·

- τις αρχειακές ειδήσεις, που περιλαμβάνουν παρουσίαση αρχειακών φορέων εντός και εκτός συνόρων, εκδηλώσεων και δραστηριοτήτων με αρχειακό ενδιαφέρον και την έναρξη *Πρακτικής Άσκησης* για τους φοιτητές της Σχολής Αρχειονομίας-Βιβλιοθηκονομίας·
- αφιέρωμα στα *Αρχεία της Κέρκυρας* και πλούσιο υλικό από τις εκδηλώσεις των εγκαταστάσεων των νέων κτιριακών τους εγκαταστάσεων·
- τα διεθνή νέα, με μια ανασκόπηση της πλούσιας διεθνούς εκδοτικής δραστηριότητας της χρονιάς που πέρασε, το πλαίσιο συνεργασίας Διεθνούς Συμβουλίου Αρχείων και Διεθνούς Ομοσπονδίας Ενώσεων Βιβλιοθηκών καθώς και ενημέρωση για την πραγματοποιηθείσα και την προσεχή Στρογγυλή Τράπεζα των Αρχείων, καθώς και τις *Αποφάσεις της 32ης CITRA*·
- σε ειδικό ένθετο, για να βρίσκεται σε πρώτη ζήτηση, ένα πολύ σημαντικό κείμενο, ο *Κώδικας Δεοντολογίας των Αρχειονόμων* που εγκρίθηκε από τη Γ.Σ. του Διεθνούς Συμβουλίου Αρχείων στο Πεκίνο·
- ένα πολύ κατατοπιστικό αν και συνοπτικό άρθρο για το ρόλο της μικροφωτογράφισης και της ψηφιακής αποθήκευσης αρχειακών δεδομένων·
- τέλος πλήθος από βιβλιοπαρουσιάσεις, αφού η εκδοτική κίνησή ήταν πλούσια αυτή την περίοδο, τόσο που υπάρχει υλικό και για το επόμενο τεύχος.

Ελπίζουμε ότι η πλούσια ύλη θα σας κρατήσει ευχάριστη συντροφιά στις καλοκαιρινές σας διακοπές, όσο μεγάλες κι αν είναι. Προετοιμάζεται άλλωστε η έκδοση των *Πρακτικών* της ημερίδας για τα αρχεία πολιτικών κομμάτων και προσωπικοτήτων, που θέλουμε να πιστεύουμε ότι θα είναι έτοιμη μέχρι το τέλος του '98 καθώς και η μετάφραση του *Εγχειριδίου Αρχειονομίας*, η επιμέλεια του οποίου τόσο πολύ ταλαιπώρησε την αντίστοιχη επιτροπή της Ε.Α.Ε.

Κλείνοντας αυτό το σύντομο σημείωμα, οφείλουμε να ευχαριστήσουμε την Εθνική Τράπεζα για την οικονομική της βοήθεια στην έκδοση αυτού του τεύχους, βοήθεια που περιμένουμε να συνεχιστεί και στις υπόλοιπες εκδόσεις που προγραμματίζουμε, καθώς και το Υπουργείο Πολιτισμού που συνέδραμε γενναία στις δαπάνες της ημερίδας για τα αρχεία των πολιτικών κομμάτων.

Η ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Αρχειακά Νέα

Ενημερωτικό Δελτίο της Ελληνικής Αρχειακής Εταιρείας (Ε.Α.Ε.)

ISSN 1106-5370

Συντακτική Επιτροπή: Χριστίνα Βάρδα, Νέστωρ Μπαμίδης, Αμαλία Παππά, Μαρία Πολίτη, Ζήσιμος Σιννοδινός

Επεξεργασία στον υπολογιστή: Νέστωρ Μπαμίδης

Εκτύπωση: ΤΥΠΟ ΜΟΥΤΚΟΣ, Θεσσαλονίκη

Ελληνική Αρχειακή Εταιρεία

Έδρα: Γ.Α.Κ., Θεάτρου 6, 10532 ΑΘΗΝΑ

Ταχυδρομική Διεύθυνση: Τ.Θ. 76072, 171 01 Ν. Σμύρνη • τηλ. 3343194, 7713412, fax 7781515, 6450062

Société Hellenique d' Archives

Adresse: B.P. 76072, 171 01 Nea Smyrni, Grèce • fax: 30-1-7781515, 6450062

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ Ε.Α.Ε.

Πέρασε ένας χρόνος από την προηγούμενη επικοινωνία μας, μέσα στα συνηθισμένα σκαμπανεβάσματα του κλάδου -ή μήπως δεν ήταν συνηθισμένα; Τον Ιανουάριο του '98 είχαμε το σεμινάριο της Εταιρείας, με αθρόα συμμετοχή νέων συναδέλφων και σπουδαστών και την ημερίδα για την πρόσβαση στα αρχεία, που κίνησε το ενδιαφέρον ακόμα περισσότερων ανθρώπων του χώρου αλλά και γύρω απ' αυτόν. Το Μάρτιο τη Γενική Συνέλευση της Ε.Α.Ε., που παρά το συνδυασμό της με την άκρως ενδιαφέρουσα ημερίδα για τα αρχεία πολιτικών κομμάτων και προσωπικοτήτων, δεν κατάφερε να τραβήξει περισσότερους από τους συνήθεις παρόντες.

Στη διεθνή σκηνή -για να περιοριστούμε στην Ευρώπη- είχαμε την 32η CITRA το Σεπτέμβριο του '97 στο Εδιμβούργο, τη συνάντηση της Επιτροπής για την Προτυποποίηση της Περιγραφής του Δ.Σ.Α. το Νοέμβριο '97 στη Φλωρεντία και την Ευρωπαϊκή Συνάντηση Κορυφής για τα Αρχεία στη Βέρνη, το Μάιο του '98.

Στον βασανισμένο χώρο των Γ.Α.Κ. τα πράγματα δεν πήγαν προς το καλύτερο, όσον αφορά το θεσμικό τομέα και την οργάνωση. Με τη λήξη της θητείας της Εφορείας των Γ.Α.Κ. το Δεκέμβριο του '97 παρέμεναν σε εκκρεμότητα όλα τα μείζονα θέματα που δεν μπόρεσε να λύσει στη διάρκεια της τριετούς θητείας της ενώ η αδυναμία ορισμού νέας Εφορείας εδώ και επτά μήνες(!) παρατείνει και τελικά παγιώνει την αίσθηση εγκατάλειψης του χώρου από τη διοικητική και πολιτική του ηγεσία, δηλαδή το ΥΠΕΠΘ. Χαρακτηριστική είναι άλλωστε η παντελής απουσία των αρμόδιων στελεχών από όλες τις εκδηλώσεις αρχειονομικού ενδιαφέροντος -πλην ορισμένων εγκαινίων βεβαίως... Για μία ακόμη φορά η λειτουργία της κρατικής αρχειακής υπηρεσίας αφήνεται εν πολλοίς στο φιλότιμο των λίγων μονίμων και ακόμα λιγότερων αποσπασμένων υπαλλήλων της (που όλο και λιγοστεύουν). Οι άγνωστες πτυχές του καθημερινού μόχθου τους, η μοναχική τους προσπάθεια να ανακάμψει κάποτε αυτή η Υπηρεσία που αναδιοργανώθηκε με

τόσο καλούς οιωνούς στα τέλη της δεκαετίας του '80, αποτελούν μια όαση και ένα αντίβαρο στην κρατική αδιαφορία. Οι εξαιρέσεις όμως, όσο κι αν είναι -που είναι- φωτεινές και αξιολογικές, δεν μπορούν να επηρεάσουν αποφασιστικά τη γενικότερη κακουργία της δημόσιας αρχειακής υπηρεσίας.

Πριν μερικούς μήνες δημοσιεύθηκε στην εφημερίδα *ΤΑ ΝΕΑ* (27.12.97) συνέντευξη του πρώην Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων κ. Γ. Παπανδρέου με τίτλο "πρόταση εννέα σημείων για το Αρχείο του Ανδρέα", όπου ούτε λίγο ούτε πολύ προτείνεται η δημιουργία μιας επιτροπής με τα ίδια ακριβώς χαρακτηριστικά της Εφορείας των Γ.Α.Κ. ενώ οι περισσότερες προτεινόμενες ενέργειες της Λευκής Βίβλου καλύπτονται από τις νομοθετημένες αρμοδιότητες της κρατικής αρχειακής υπηρεσίας και της Εφορείας.

Πρόσφατα επίσης, δημοσιεύθηκε η πληροφορία (*ΤΟ ΒΗΜΑ*, 5 και 12.7.98) ότι ο Πρωθυπουργός κ. Κ. Σημίτης συνέστησε επιτροπή για την οργάνωση των αρχείων του Γραφείου Πρωθυπουργού και των Υπουργών. Κι αυτό το γεγονός ακόμα, παρά τη θετική πλευρά που εκφράζει η ειδική μέριμνα γι' αυτό το σημαντικότερο αρχειακό υλικό, συμβαίνει έξω από τον επίσημο κρατικό αρχειακό φορέα και την Εταιρεία. Είναι λυπηρό σήμερα, στις παραμονές της δεύτερης χιλιετίας, να πρέπει να επαναλαμβάνουμε αρχές που έχουν διακηρυχθεί κι έγιναν παγκοσμίως αποδεκτές από τις κρατικές διοικήσεις εδώ και ενάμιση αιώνα. Χρειάζεται να γίνει συνείδηση επιτέλους στους πάνω ορόφους της Μητροπόλεως ότι το αρχειακό υλικό που έχει ταχθεί να διαχειρίζεται, δεν αποτελεί περιουσία κανενός που να αποφασίζει κατά βούλησιν αν θα ασχοληθεί μ' αυτήν ή όχι. Αντίθετα, είναι μέρος των διοικητικών, πολιτικών, κοινωνικών, οικονομικών βιωμάτων του τόπου μας και κατ' αυτή την έννοια αποτελεί περιουσία, προσωπικό δικαίωμα και κομμάτι της ταυτότητας όλων των πολιτών αυτής της χώρας.

Το Διοικητικό Συμβούλιο

Η ετήσια συνδρομή σας είναι το μοναδικό σταθερό έσοδο της Ελληνικής Αρχειακής Εταιρείας για την κάλυψη των τρεχουσών και εκτάκτων δαπανών.

Μην την αμελείτε!

ΣΕΜΙΝΑΡΙΟ ΚΑΙ ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΣΤΡΟΓΓΥΛΗΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΑΡΧΕΙΑΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

"Σκοποί της Εταιρείας είναι ...3. Η προώθηση της επαγγελματικής εκπαίδευσης των αρχειονόμων... Τα μέσα για την επίτευξη των σκοπών είναι ...1. Η οργάνωση σεμιναρίων για την εκπαίδευση και επιμόρφωση των αρχειονόμων και των αρχειακών υπαλλήλων αλλά και κάθε ενδιαφερομένου..."

Σε εφαρμογή των παραπάνω άρθρων του Καταστατικού της, η Ε.Α.Ε. οργάνωσε τριήμερο σεμινάριο επιμόρφωσης των μελών αλλά και των φίλων της από τις 21.1.98 έως τις 23.1.98.

Το σεμινάριο πραγματοποιήθηκε στο Εντευκτήριο Εκδηλώσεων της Σχολής Μωραΐτη κι αν αξιολογήσει κανείς το υψηλό ποσοστό συμμετοχής παρά τον περιορισμό -για λόγους καθαρά πρακτικούς- των θέσεων, αντιλαμβάνεται την επιτυχία της προσπάθειας και το μεγάλο κενό που υπάρχει σήμερα στον τομέα της διαρκούς επιμόρφωσης των αρχειακών.

Ο κύκλος των εισηγήσεων διαμορφώθηκε θεματικά ως εξής:

1. Ιστορία των αρχείων
2. Παλαιογραφία και Διπλωματική
3. Πολιτιστικός-εκπαιδευτικός ρόλος των αρχείων
4. Εισαγωγή στην Αρχειονομία
5. Τύποι αρχείων
6. Διαχείριση, επεξεργασία και συντήρηση αρχειακού υλικού.

Η κα Α. Δρούλια στην εισήγησή της ανέπτυξε την ιστορία των αρχείων στην Ελλάδα με αναφορές στην εξέλιξη της αρχειακής πρακτικής και εκπαίδευσης στο εξωτερικό ενώ η κα Αικ. Εξαδακτύλου αναφέρθηκε στα αρχεία από την ίδρυση των Γ.Α.Κ. το 1914 μέχρι σήμερα.

Τα μαθήματα της Παλαιογραφίας και Διπλωματικής φιλοξενήθηκαν στο κτίριο του Μορφωτικού Ιδρύματος της Εθνικής Τράπεζας (Μ.Ι.Ε.Τ.) από την κα Μ. Πολίτη και τον κ. Αγ. Τσελίκι.

Τον κύκλο της πρώτης μέρας έκλεισαν οι εισηγήσεις της κας Κ. Χατζηγιάννη και του κ. Μ. Χαριτάτου, οι οποίοι κατέθεσαν την μέχρι σήμερα εμπειρία τους αλλά και τις πολιτιστικού-εκπαιδευτικού χαρακτήρα δυνατότητες που διανοίγει η διαφορετική προσέγγιση ενός αρχείου. Με αυτή την έννοια, η επικοινωνία και συνεργασία με άλλους φορείς μπορεί να διευκολύνει την ένταξή τους στην πολιτιστική ζωή και να τις αναδείξει σε εστίες μορφωτικής υποδομής.

Την επόμενη μέρα, 22.1.98, ο κ. Ν. Καραπιδάκης ανέπτυξε βασικούς όρους και έννοιες της Αρχειονομίας, ο κ. Α. Μπάγιας την έννοια του αρχειακού δεσμού και ο κ. Ν. Μπαμίδης τη φυσιογνωμία του σύγχρονου αρχειονόμου. Στη συνέχεια οι κυρίες Αμ. Παππά, Χρ. Βάρδα οι κύριοι Ν. Μέλιος, Α. Μπάγιας, Α. Κράους και η κα Β. Ψιμούλη προσέγγισαν τις ιδιαιτερότητες που αναδεικνύονται μέσα από την διαχείριση και χρήση διαφόρων τύπων αρχείων όπως τα δημόσια, τα ιδιωτικά, τα αρχεία επιχειρήσεων και πολιτικών κομμάτων αντίστοιχα.

Την τρίτη μέρα ο κ. Ν. Παντελάκης και η κα Κ. Χατζηγιάννη μίλησαν για τα στάδια εργασίας και τα κριτήρια που έχουν εκπονηθεί για την επιλογή και εκκαθάριση των αρχείων και τόνισαν ότι η υπευθυνότητα του αρχειονόμου και η συνεργασία του με τους φορείς-κατόχους αρχείων θα οδηγήσουν στην ορθή και αντιπροσωπευτική επιλογή και εκκαθάριση των αρχείων και κατ'επέκταση στη διατήρηση συγκροτημένων αρχειακών ενότητων.

Οι εισηγήσεις του κ. Γ. Κανάκη και της κας Μ. Αλεξίου αφορούσαν τη συντήρηση και φύλαξη εγγράφων, βιβλίων, χαρακτικών και σχεδίων και πλαισιώθηκαν από ξενάγηση στους χώρους του εργαστηρίου συντήρησης του Μ.Ι.Ε.Τ. Στη συνέχεια, το απόγευμα της ίδιας μέρας, η κα Αλ. Νικηφόρου περιέγραψε στην εισήγησή της την πορεία ταξινόμησης ενός αρχείου και τα εργαλεία έρευνας που προκύπτουν απ' αυτήν. Ο κ. Γ. Μητροφάνης, υπενθυμίζοντας ότι Αρχειονομία δεν είναι μόνο τα μέσα που την υπηρετούν και οι δυνατότητες αλλά η διάθεση της πληροφορίας, τόνισε την αναγκαιότητα της σχέσης Αρχειονομίας-Πληροφορικής ενώ ο κ. Ζ. Συνοδινός ανέλυσε το θέμα της πρόσβασης και εξυπηρέτησης των ερευνητών.

Οι εργασίες του σεμιναρίου ολοκληρώθηκαν την επόμενη μέρα, 24.1.98, με ξενάγηση στους χώρους του Ιστορικού Αρχείου της Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδας και παρουσίαση του ολοκληρωμένου προγράμματος ηλεκτρονικής διαχείρισης αρχειακών δεδομένων που έχει εκπονηθεί και άρχισε να εφαρμόζεται εκεί.

Το σεμινάριο έκλεισε με τη συζήτηση στρογγυλής τράπεζας *"Η πρόσβαση στα αρχεία: δυνατότητες - δεοντολογία - απόρρητο"* με τη συμμετοχή των Φ. Ηλιού, Ν. Καραπιδάκη, Β. Κρεμμυδά, Α. Μήτρου, Γ. Μητροφάνη και Ζ. Συνοδινού οι οποίοι κάλυψαν πολύπλευρα το θέμα και έθεσαν στις βάσεις για έναν εποικοδομητικό προβληματισμό πάνω στο ακανθώδες αυτό πρόβλημα της σύγχρονης Αρχειονομίας.

Κλείνοντας θα ήθελα να συνοψίσω αυτό που καταδείχθηκε από το σεμινάριο της Ε.Α.Ε. και που τελικά είναι αυτονόητο:

Η Αρχειονομία δεν είναι μόνο τίτλος σχολής· είναι λειτουργία και συμπεριφορά επαγγελματική με κύριο καθήκον τη διάσωση των πηγών και την απρόσκοπτη διάθεσή τους στην έρευνα. Κι αυτό δεν είναι εύκολη υπόθεση. Χρειάζεται διαδικασία διανοητική και στοχαστική για να επιτευχθεί.

Χριστίνα Β. Σάρρα

Η ΓΕΝΙΚΗ ΣΥΝΕΛΕΥΣΗ ΤΗΣ Ε.Α.Ε.

(14 Μαρτίου 1998, αίθουσα διαλέξεων της Γ.Σ.Ε.Ε.)

Στον απόηχο της πρωϊνής επιτυχημένης ημερίδας γύρω από τα *"Αρχεία των πολιτικών κομμάτων και των πολιτικών προσωπικοτήτων"* και με την παρουσία δεκαεπτά μόνο μελών, πραγματοποιήθηκε το απόγευμα της 14ης Μαρτίου η ετήσια Γενική Συνέλευση των μελών της Ε.Α.Ε. Η Συνέλευση ήταν επαναληπτική και έτσι δεν υπήρξε πρόβλημα απαρτίας.

Πρόεδρος της Γ.Σ. εκλέχτηκε ο Νίκος Παντελάκης και Γραμματέας η Χριστίνα Βάρδα.

Η φετινή Γ.Σ. περιελάμβανε τα ακόλουθα θέματα ημερήσιας διάταξης :

1. Απολογισμός δράσης του Διοικητικού Συμβουλίου για το 1997.
2. Οικονομικός απολογισμός για το 1997.
3. Έκθεση της Εξελεγκτικής Επιτροπής.
4. Επικύρωση εγγραφής των νέων μελών.
5. Αύξηση της ετήσιας συνδρομής από το έτος 1999.

Ο Πρόεδρος Ζήσιμος Συνοδινός διάβασε τον απολογισμό δράσης του Δ.Σ. και ο Ταμίας Αλέκος Ζάννας τον οικονομικό απολογισμό για το έτος 1997. Τόσο ο απολογισμός δράσης όσο και ο οικονομικός απολογισμός εγκρίθηκαν ομόφωνα από τα παριστάμενα μέλη.

Μετά την έγκριση του οικονομικού απολογισμού, ο Αλ. Ζάννας υπέβαλε την παραίτησή του από τη θέση του Ταμιά και τη θέση του κατέλαβε, η ισοψηφίσασα στις εκλογές του Φεβρουαρίου 1997, Χριστίνα Σάρρα.

Στη συνέχεια διαβάστηκε από τη Μαριάννα Φραγκισκοπούλου η έκθεση της Εξελεγκτικής Επιτροπής και επικυρώθηκε η εγγραφή των νέων μελών της Ε.Α.Ε. Πρόκειται για τους: Ευγενία Βιτζηλαίου, Θανάση Δεμερτζή, Αναστασία Δικοπούλου, Ιουλία Κανδήλα, Γιάννη Καζταρίδη, Μαρία Κυριαζή, Χρύσα Μπάγια, Ευαγγελία Μπλάι, Σοφία Μπόρα, Γεωργία Πανσεληνά, Ευθαλία Τσαλκίτζη και Αγγελική Χατζημιχάλη.

Επικυρώθηκε επίσης η πρόταση του Δ.Σ. για αύξηση της ετήσιας συνδρομής από το 1999 από 5.000 σε 8.000 δραχμές και του δικαιώματος εγγραφής από 2.000 σε 3.000 δραχμές. Η μεταβολή αυτή κρίθηκε αναγκαία λόγω των διαρκώς αυξανόμενων παγίων εξόδων της Εταιρείας.

Η συζήτηση που ακολούθησε περιστράφηκε γύρω από δύο κυρίως θέματα. Το πρώτο ήταν η πρόταση για τη σύσταση επιτροπής για την τροποποίηση του Καταστατικού η οποία θα μελετήσει, επίσης, τον τρόπο με τον οποίο θα μπορούσε να γίνει η εκκαθάριση του μητρώου μελών από όσους έχουν απομακρυνθεί από την Εταιρεία, μη συμμετέχοντας για χρόνια σε καμία από τις δραστηριότητές της. Η Γενική Συνέλευση αποφάσισε ομόφωνα να εξουσιοδοτήσει το Δ.Σ. να προχωρήσει στη σύσταση επιτροπής με αυτό το αντικείμενο.

Το δεύτερο θέμα που απασχόλησε τη Γ.Σ. ήταν η συνεχιζόμενη αποχή των μελών από τις δραστηριότητες της Εταιρείας καθώς και η διερεύνηση της δυνατότητας, μέσα από την τροποποίηση του Καταστατικού, να εγγραφονται οι απόφοιτοι της Σχολής Αρχειονομίας ως μέλη της Ε.Α.Ε.

Παρά το ότι κινδυνεύουμε να γίνουμε γραφικοί, θα πρέπει να τονίσουμε για μια ακόμη φορά ότι ο αριθμός των παρισταμένων μελών στη Συνέλευση ήταν απελπιστικά μικρός. Είναι απαράδεκτο όταν η Ε.Α.Ε. αριθμεί περισσότερα από 260 μέλη να είναι τόσο μεγάλο το ποσοστό αποχής από τις συλλογικές διαδικασίες μέσα στις οποίες θα μπορούσαν να ανταλλάγουν χρήσιμες και εποικοδομητικές απόψεις για όλα τα σημαντικά θέματα που απασχολούν το χώρο των αρχείων.

Αμαλία Παππά

ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ Δ.Σ. ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΑΡΧΕΙΑΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

Ο Πρόεδρος της Ε.Α.Ε. Ζήσιμος Συνοδινός, ανακοίνωσε στη Γενική Συνέλευση των μελών τον απολογισμό της Εταιρείας, ο οποίος είναι ο εξής:

Αγαπητοί συνάδελφοι,

Το Διοικητικό Συμβούλιο που εκλέχτηκε στις 15 Φεβρουαρίου του 1997 έθεσε ως κεντρικό άξονα του προγραμματισμού του για την προσεχή διετή θητεία του το τρίπτυχο: *συνέχεια, συμμετοχή, ανανέωση*.

- **Συνέχεια** σε μια σταθερή πορεία που χάραξε το προηγούμενο Συμβούλιο με σαφείς προτεραιότητες σε έργο υποδομής: επιμόρφωση και υπεύθυνη ενημέρωση των μελών, έκδοση χρήσιμων θεωρητικών εργαλείων στη δουλειά μας, βελτίωση και αύξηση των εντύπων της Ε.Α.Ε., γόνιμη συνεργασία με τους διεθνείς αρχειακούς οργανισμούς και τις επαγγελματικές εταιρείες των άλλων χωρών, κυρίως των ευρωπαϊκών.
- **Συμμετοχή** όσο το δυνατόν περισσότερων συναδέλφων στη ζωή και στις ποικίλες δραστηριότητες της Εταιρείας, λειτουργία των διαφόρων επιτροπών, συχνότερη επικοινωνία μεταξύ μας, ανταλλαγή απόψεων και ανάπτυξη του επιστημονικού διαλόγου, καλλιέργεια των συναδελφικών δεσμών και υπέρβαση του απομονωτισμού.
- **Ανανέωση** στις μεθόδους και τους τρόπους δράσης της Ε.Α.Ε.: στην επαφή της με τα μέλη, στην αποκέντρωση, στην αντιμετώπιση των επιστημονικών-επαγγελματικών προβλημάτων των αρχειακών στη χώρα μας, στην προβολή των στόχων της και στην κοινωνική της παρέμβαση.

Όλα τα παραπάνω ήταν αδύνατον φυσικά να προωθηθούν στο χρονικό διάστημα που διέρρευσε από πέρσι. Πιστεύουμε όμως ότι ξεκίνησε μια ειλικρινής προσπάθεια προς τη σωστή κατεύθυνση. Στη συνέχεια θα αναφερθούμε σε κάθε τομέα δραστηριότητας της Ε.Α.Ε. αναλυτικά, ώστε να μπορέσουν όλα τα μέλη να σχηματίσουν πλήρη εικόνα και να συμμετέχουν στη συζήτηση.

Επιμορφωτικά σεμινάρια, ημερίδες

Στον τομέα της επιμόρφωσης πραγματοποιήθηκαν στις 21-24 Ιανουαρίου με αρκετή επιτυχία τα *Σεμινάρια Αρχειονομίας* που οργάνωσε η Ε.Α.Ε. στο Εντευκτήριο Εκδηλώσεων της Σχολής Μωραΐτη. Δίδαξαν στελέχη της Εταιρείας, αρχειονόμοι, ιστορικοί, διευθυντές και στελέχη από ελληνικά δημόσια και ιδιωτικά Αρχεία. Τα παρακολούθησαν 30 αρχειονόμοι εργαζόμενοι σε κρατικά, τραπεζικά και ιδιωτικά αρχεία καθώς και σπουδαστές Αρχειονομίας του Ιονίου Παν/μίου και των Τ.Ε.Ι. Αθήνας.

Επίσης με πρωτοβουλία της Εταιρείας πραγματοποιήθηκαν οι δύο σημαντικές Ημερίδες-στρογγυλές τράπεζες, τελείως πρωτότυπες για τον ελληνικό χώρο:

- Η πρώτη στις 24 Ιανουαρίου με θέμα *“Η πρόσβαση στα αρχεία: δυνατότητες, δεοντολογία, απόρρητο”*

με τη συμμετοχή των Φ. Ηλιού, Ν. Καραπιδάκη, Β. Κρεμμυδά, Λ. Μήτρου, Γ. Μητροφάνη και του Προέδρου της Ε.Α.Ε. Χάρη μάλιστα στη φροντίδα του κ. Ν. Μπαμίδη έχουμε τυπωμένα τα πρακτικά της σε μια καλαίσθητη έκδοση.

- Η δεύτερη σήμερα το πρωί, με το επίκαιρο θέμα “*Αρχεία πολιτικών κομμάτων και πολιτικών προσωπικοτήτων: διαχείριση και πρόσβαση*”, στην οποία συμμετείχαν οι κ.κ. Φ. Ηλιού από τα Α.Σ.Κ.Ι., Π. Κουτουφάς από το Ίδρυμα Αντώνη Τρίτση, Ε. Μπέλλου από το Κ.Κ.Ε., καθ. Π. Πετρίδης από το Ίδρυμα Γεωργίου Παπανδρέου, καθ. Κων/νος Σβολόπουλος από το Ίδρυμα Κωνσταντίνου Καραμανλή, Γ. Σουλαδάκης από το ΠΑ.ΣΟ.Κ. και Β. Τσελίκας από το Ιστορικό Αρχείο του Μουσείου Μπενάκη.

Με πολύ ενδιαφέρον επίσης παρακολουθεί το Δ.Σ. την εξέλιξη του διακρατικού εκπαιδευτικού σεμιναρίου για τη διαχείριση των σύγχρονων αρχείων (Records Management) που μας έχει προτείνει η Εταιρεία των Ιταλών αρχειονόμων.

Διεθνής παρουσία και συνεργασία

Μετά την απόρριψη από την Ευρωπαϊκή Ένωση της ιταλικής πρότασης για χρηματοδοτούμενο, στο πλαίσιο του Leonardo, εκπαιδευτικό πρόγραμμα Ιταλών, Ελλήνων και Ισπανών αρχειονόμων, γνωστό ως ETA/BETA, οι Ιταλοί συνάδελφοί μας επανήλθαν με νέο σχέδιο επάνω στην ίδια θεματική (Records Management, Διαχείριση σύγχρονων αρχείων) με διευρυμένη μάλιστα συμμετοχή, αφού εν τω μεταξύ έδειξαν ενδιαφέρον οι Σλοβάκοι, οι Καταλανοί, οι Κροάτες και οι Πολωνοί. Ανταποκριθήκαμε θετικά στη νέα αυτή πρωτοβουλία και οι πρώτες επαφές μας για το σχέδιο έγιναν στην 5η Ευρωπαϊκή Διάσκεψη της Βαρκελώνης. Όπως μας ανακοινώθηκε όμως τελευταία, το πρόγραμμα θα αρχίσει να υλοποιείται τον επόμενο χρόνο.

Η Εταιρεία προσπάθησε να οργανώσει τον περασμένο Μάιο εκπαιδευτικό ταξίδι των Ελλήνων αρχειονόμων στην Ισπανία-Καταλωνία με αφορμή την 5η Ευρωπαϊκή Διάσκεψη για τα αρχεία που γινόταν στη Βαρκελώνη. Δυστυχώς η μικρή συμμετοχή των μελών δεν επέτρεψε την πραγματοποίησή του. Τις εργασίες της σημαντικής αυτής διεθνούς διάσκεψης, με γενικό θέμα “*Επιστροφή στις βασικές αρχές της Αρχειονομίας*” (Back to Basics), παρακολούθησαν 8 αρχειονόμοι της χώρας μας. Η Ε.Α.Ε. εκπροσωπήθηκε από τον πρόεδρό της, ο οποίος στο περιθώριο της Διάσκεψης συναντήθηκε με την κ. Isabella Orefice, πρόεδρο των Ιταλών αρχειονόμων και τους συναδέλφους άλλων χωρών για να εξεταστεί η δυνατότητα οργάνωσης από κοινού του προαναφερόμενου ευρωπαϊκού εκπαιδευτικού σεμιναρίου για τη διοίκηση των σύγχρονων αρχείων (Records Management).

Στην 32η διεθνή Στρογγυλή Τράπεζα των αρχείων (C.I.T.R.A.), τον Σεπτέμβριο του 1997 στο Εδιμβούργο, με θέμα “*Οι νομικές όψεις της πρόσβασης*”, την Εταιρεία εκπροσώπησε ο αντιπρόεδρος κ. Αλέξης Κράους, λόγω ανειλημμένων υποχρεώσεων του προέδρου στο Στ’ Διεθνές Πανιόνιο Συνέδριο. Ειδήσεις και πληροφο-

ρίες για τις εργασίες της 32ης C.I.T.R.A. του Εδιμβούργου θα περιλαμβάνει το προσεχές τεύχος των *Αρχειακών Νέων*.

Αποκέντρωση

Σημαντικό βήμα προς μια ουσιαστική αποκέντρωση των λειτουργιών της Ε.Α.Ε. αποτέλεσε η όλη “μεταφορά” & οργάνωση του εκδοτικού τομέα στη Θεσσαλονίκη από τον κ. Νέστορα Μπαμίδη, υπεύθυνο της Επιτροπής Περιφερειακής Οργάνωσης. Η Επιτροπή μάλιστα απέστειλε σε όλους τους περιφερειακούς αρχειακούς φορείς ερωτηματολόγιο με σκοπό τη συστηματική καταγραφή των προβλημάτων τους ώστε η Εταιρεία να συμβάλει, όσο μπορεί, στην αποτελεσματική αντιμετώπισή τους. Το Δ.Σ. έχει αποφασίσει να συνεχίσει την επαφή με τα μέλη μας στην περιφέρεια, ανανεώνοντας την επικοινωνία με προγραμματισμένες επισκέψεις σε διάφορα Αρχεία.

Εκδοτικός τομέας

Το κύριο βάρος δόθηκε στην ενημέρωση των μελών. Εκδόθηκε ένα πλούσιο σε ύλη τεύχος των *Αρχειακών Νέων* στη Θεσσαλονίκη και ετοιμάζεται ήδη το επόμενο. Η επιτροπή των *Πρακτικών του Συνεδρίου της Πρέβεζας* (Α. Κράους, Α. Παππά, Μ. Πολίτη, Χ. Σάρρα) έχει ολοκληρώσει την προετοιμασία του υλικού για έκδοση. Η συντακτική επιτροπή του *Αρχειονόμου* (Γ. Κανάκης, Ν. Καραπιδάκης, Γ. Μητροφάνης, Α. Μπάγιας, Ν. Μπαμίδης, Ν. Παντελάκης, Ζ. Συνοδινός) συνεδρίασε δύο φορές χωρίς να καταλήξει ακόμη σε οριστικά συμπεράσματα για την ύλη του πρώτου τεύχους. Χρειάζεται ένας μεγαλύτερος συτονισμός στη δουλειά της.

Πάντως το όλο εκδοτικό πρόγραμμα θα εξαρτηθεί από την οικονομική κατάσταση της Εταιρείας. Επίσης εξασφαλίστηκε η επίσημη χρήση της έκδοσής μας *Διεθνές Πρότυπο Αρχειακής Περιγραφής, ΔΙ.Π.Α.Π. (Γενικό)* ως εκπαιδευτικού βοηθήματος στο Τμήμα Αρχειονομίας-Βιβλιοθηκονομίας του Ιονίου Παν/μίου και στο Τμήμα Βιβλιοθηκονομίας των Τ.Ε.Ι. Θεσσαλονίκης.

Εγχειρίδιο Αρχειονομίας

Ο έλεγχος και η επεξεργασία της μετάφρασης του αυστραλιανού Εγχειριδίου Αρχειονομίας *Keeping Archives* από την Επιτροπή Εγχειριδίου (Χρ. Βάρδα, Ν. Καραπιδάκης, Ν. Παντελάκης, Ζ. Συνοδινός) αποδείχθηκε έργο κοπιώδες και δύσκολο πέρα από τα προβλεπόμενα όρια. Παρ’ όλο τον τεράστιο κόπο των μελών της Επιτροπής στις τακτικές τους βδομαδιακές συναντήσεις -που υπολογίζονται ότι ξεπερνούν συνολικά τις 400 εργατώρες εθελοντικής προσφοράς- ο έλεγχος δεν ολοκληρώθηκε ακόμη. Απομένει όμως μικρό μέρος που θα τελειώσει στους δύο προσεχείς μήνες. Θέλουμε να εκφράσουμε τις θερμές ευχαριστίες της Ε.Α.Ε. στα μέλη της Επιτροπής για το έργο τους που αποτελεί παράδειγμα υπεύθυνης επιστημονικής εργασίας και αρμονικής συνεργασίας. Τα υπόλοιπα έξοδα για την έκδοση του ογκώδους Εγχειριδίου πιστεύουμε να καταβληθούν από κάποιο συνεκδότη του έργου. Το Δ.Σ. έχει κάνει πρόταση στο Ιστορικό Αρ-

χείο της Εθνικής Τράπεζας και περιμένουμε απάντηση. Οπωσδήποτε, πρωταρχικός στόχος μας παραμένει η όσο το δυνατόν πιο σύντομη έκδοση αυτού του βασικού και έγκυρου επαγγελματικού εργαλείου.

Οικονομικά

Το Συμβούλιο απασχόλησε σε πολλές συνεδριάσεις του το οξύ το οικονομικό πρόβλημα της Εταιρείας, που μας αποτρέπει από προγραμματισμούς πιο φιλόδοξους. Οι συνδρομές των μελών απέδωσαν μικρότερα από τα αναμενόμενα αποτελέσματα, ενώ μετά τη φορολόγηση των χορηγιών, δεν καταφέραμε να τύχουμε επαρκούς οικονομικής ενίσχυσης από διάφορους χρηματοδότες. Εκτός από μια μικρή εκκρεμούσα χορήγηση για την έκδοση του Εγχειριδίου, το μοναδικό ποσό που εξασφαλίσαμε προήλθε από την Εθνική Τράπεζα κι αυτό όμως μειωμένο με την παρακράτηση του ειδικού φόρου χορηγιών. Το Δ.Σ. έχει επανέλθει με νεότερο αίτημά του σε διάφορες Τράπεζες, επιχειρήσεις και στο Υπουργείο Πολιτισμού με αρκετές πιστεύουμε πιθανότητες θετικής ανταπόκρισης. Απευθυνόμαστε επίσης στα μέλη της Ε.Α.Ε. και περιμένουμε προτάσεις, ιδέες, συγκεκριμένους τρόπους προσέγγισης των χορηγών που τυχόν γνωρίζουν.

Ο Ταμίας της Εταιρείας κ. Αλέξανδρος Ζάννας μετά το σχετικό έλεγχο της Εξελεγκτικής Επιτροπής παραιτήθηκε και τη θέση του ανέλαβε με απόφαση του Δ.Σ. το πρώτο αναπληρωματικό μέλος του Συμβουλίου, η κα Χριστίνα Σάρρα.

Επιτροπή αθλητικών & ολυμπιακών αρχείων

Στον τομέα των δραστηριοτήτων σχετικά με τα αθλητικά και ολυμπιακά αρχεία, παρουσιάστηκε πέρυσι, κατά τη διάρκεια των εργασιών της 5ης Διεθνούς Διάσκεψης για τα Αρχεία στη Βαρκελώνη, η πρόταση της Ε.Α.Ε. που έχει κατατεθεί στο Διεθνές Συνέδριο του Πεκίνου για τη δημιουργία επιτροπής Αθλητικών και Ολυμπιακών αρχείων στο Δ.Σ.Α. Η συλλογή πληροφοριών σε διεθνές επίπεδο για το θέμα αυτό συνεχίζεται από τον υπεύθυνο της ομάδας πρωτοβουλίας κ. Αλέξη Κράους, ο οποίος παρουσίασε τα πρώτα αποτελέσματά της στην 32η C.I.T.R.A. του Εδιμβούργου. Επισημαίνουμε ειδικά το δηλωμένο εν-

διαφέρον του Διεθνούς Ολυμπιακού Μουσείου και Αρχείου της Γενεύης, που συνεργάζεται ήδη.

Στέγαση

Το πρόβλημα της στέγης παραμένει δυστυχώς άλυτο, αφού η οικονομική κατάσταση της Εταιρείας δεν μας επιτρέπει τέτοιου είδους πάγια έξοδα. Η βιβλιοθήκη μας συνεχίζει να φιλοξενείται στο Ι.Α./Ε.Τ.Ε., Βασ. Σοφίας 112α-Αθήνα, όπου είναι ανοικτή στα μέλη κατά τις εργάσιμες μέρες.

Άλλες δραστηριότητες, επαφές με φορείς κλπ.

Το Δ.Σ. της Ε.Α.Ε. εξέδωσε στις αρχές Ιουλίου του 1997 ψήφισμα συμπαράστασης στο Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών. Επίσης πρόκειται να υλοποιηθεί, με συμμετοχή της Εταιρείας, πρόταση του κ. Καλαφάτη, καθηγητή του Παν/μίου Πειραιά και μέλους της Ε.Α.Ε., για διοργάνωση σεμιναρίου 80 διδακτικών ωρών στο Παν/μιο Πειραιά με θέμα τα αρχεία των Ανωτάτων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων.

Νέα μέλη

Οι νέοι, είτε ως εργαζόμενοι για πρώτη φορά στα αρχεία είτε ως φοιτητές και σπουδαστές Αρχειονομίας-Βιβλιοθηκονομίας έδειξαν ιδιαίτερο ενδιαφέρον για την Εταιρεία, τις εκδόσεις της, τις δραστηριότητές της και αρκετοί θέλησαν να γίνουν μέλη μας. Η θετική αυτή εξέλιξη, καθ' όλα βεβαίως επιθυμητή, προσκρούει σε κάποιους καταστατικούς κανόνες που περιορίζουν την ιδιότητα του μέλους μόνο στους εργαζόμενους στα αρχεία, στους ιστορικούς και τους ερευνητές. Ίσως είναι καιρός να προβληματιστούμε σοβαρά για τις αλλαγές που χρειάζεται το καταστατικό. Πρέπει να ενεργοποιηθεί η Επιτροπή νομοθεσίας και καταστατικού, ώστε να υπάρξουν επεξεργασμένες θέσεις για αποτελεσματικές τροποποιήσεις.

Όλο το διάστημα από πέρυσι το Φεβρουάριο, το Δ.Σ. της Ε.Α.Ε. συνεδρίασε συνολικά 8 φορές και ενέκρινε την εγγραφή στην Εταιρεία ως νέων μελών των κ.κ. Βιτζηλαίου Ευγενίας, Δεμερτζή Θανάση, Δικοπούλου Αναστασίας, Κανδύλα Ιουλίας, Κατζαρίδη Ιωάννη, Κυριαζή Μαρίας, Μπάγια Χρύσας, Μπλάι Ευαγγελίας, Μπόρα Σοφίας, Πανσεληνά Γεωργίας, Τσαλκτζή Ευθαλίας και Χατζημιχάλη Αγγελικής, που η σημερινή Γενική μας Συνέλευση καλείται να επικυρώσει μετά τον απολογισμό.

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ: Παρακαλούμε τα μέλη που στέλνουν τη συνδρομή τους με ταχυδρομικές επιταγές να γράφουν στη θέση του Παραλήπτη το όνομα και τη διεύθυνση του Ταμιά της Ε.Α.Ε. [**Χριστίνα Σάρρα, Ερμού 86, 106 72 ΑΘΗΝΑ**] και να διευκρινίζουν στο πίσω μέρος της επιταγής, στο χώρο για τα μηνύματα, ότι πρόκειται για τη συνδρομή τους στην Ε.Α.Ε.

ΑΡΘΡΑ: Η Συντακτική επιτροπή παρακαλεί τους συνεργάτες και αρθρογράφους των “*Αρχειακών Νέων*” να δίνουν τα κείμενά τους δακτυλογραφημένα ή, ακόμη καλύτερα, σε δισκέτα για τη διευκόλυνση της έκδοσης (με μια πολύ μικρή περὶληψη στα αγγλικά ή γαλλικά). Ανταποκρίσεις και συνεργασίες για τις δραστηριότητες και τα νέα των περιφερειακών αρχείων είναι απαραίτητες και ευπρόσδεκτες. Οι συνεργασίες να αποστέλλονται, αν είναι δυνατόν σε δισκέτα, στη διεύθυνση: **Ν. Μπαμίδης, Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας, Παπαναστασίου 21, Τ.Θ. 18111, 546 39 Θεσ/νίκη, E-mail: iam@magnet.gr**

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΡΧΕΙΑΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΣ ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ
ΑΠΟ 15-2-1997 ΕΩΣ 31-12-1997

Ο τ. Ταμίας της Ε.Α.Ε. Αλέξανδρος Ζάννας ανακοίνωσε στη Γενική Συνέλευση της Εταιρείας τους οικονομικούς απολογισμούς της Ε.Α.Ε. για τη χρήση του έτους 1997 και από 1-1-98 έως 7-3-98, που είναι οι ακόλουθοι:

Ενεργητικό

I. Ταμειακό υπόλοιπο της 15-2-1997	Δρχ.	1.637.611
II. Συνδρομές μελών	Δρχ.	420.000
III. Έσοδα από επιχορηγήσεις	Δρχ.	447.200
IV. Τόκοι 1996	Δρχ.	56.879
Σύνολο ενεργητικού	Δρχ.	2.561.690

Παθητικό

I. Διάφορες λειτουργικές δαπάνες	Δρχ.	158.720
II. Μεταφορικά έξοδα συμβούλων	Δρχ.	202.650
III. Έκδοση Αρχειακών Νέων (τεύχη 15 & 16) Δρχ.		488.800
IV. Υπόλοιπο ημερίδας 15-2-1997	Δρχ.	75.600
V. Συνδρομές σε διεθνείς οργανισμούς και συμμετοχή σε συνέδριο	Δρχ.	126.449
Σύνολο Παθητικού	Δρχ.	1.052.219
Υπόλοιπο Ενεργητικού στη νέα χρήση	Δρχ.	1.509.471

Αθήνα, 10 Μαρτίου 1998

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΡΧΕΙΑΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΣ ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ
ΑΠΟ 1-1-1998 ΕΩΣ 7-3-1998

Ενεργητικό

I. Ταμειακό υπόλοιπο της 1-1-1998	Δρχ.	1.509.471
II. Συνδρομές μελών	Δρχ.	52.000
III. Έσοδα από πωλήσεις βιβλίων της ΕΑΕ . . Δρχ.		29.500
Σύνολο ενεργητικού	Δρχ.	1.590.971

Παθητικό

I. Διάφορες λειτουργικές δαπάνες	Δρχ.	122.235
II. Μεταφορικά έξοδα συμβούλων	Δρχ.	44.940
III. Συνδρομές σε διεθνείς οργανισμούς . . Δρχ.		85.268
IV. Ημερίδα ΕΑΕ	Δρχ.	360.600
Σύνολο Παθητικού	Δρχ.	613.043
Υπόλοιπο Ενεργητικού στη νέα χρήση	Δρχ.	977.928

Αθήνα, 10 Μαρτίου 1998

ΠΕΠΡΑΓΜΕΝΑ ΤΟΥ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ
(Ιούλιος 1997- Ιούνιος 1998)

Αυτή τη φορά πέρασε σχεδόν ένας χρόνος για να έχετε την καθιερωμένη πλέον ενημέρωσή σας για τα πεπραγμένα του Διοικητικού Συμβουλίου. Στη διάρκεια αυτού του χρόνου πραγματοποιήθηκαν συνολικά οκτώ συνεδριάσεις, οι κυριότερες αποφάσεις και τα σημαντικώ-

τερα θέματα που συζητήθηκαν παρουσιάζονται στη συνέχεια. Να σημειώσουμε σ' αυτό το σημείο, ότι μετά την ετήσια Γενική Συνέλευση (Μάρτιος 1998) τη θέση του Αντιπροέδρου του Δ.Σ. κατέχει ο Νέστωρ Μπαμίδης, του δε Ταμία η Χριστίνα Σάρρα.

Το Δ.Σ. της Ε.Α.Ε. αποφάσισε να παρέμβει στην κρίση που ταλάνισε για καιρό τους εργαζόμενους στο Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών με την έκδοση και δημοσίευση ψηφίσματος, το κείμενο του οποίου έχει ως εξής:

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΡΧΕΙΑΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ
Αθήνα, 9 Ιουλίου 1997
αρ. πρωτ. 338
ΨΗΦΙΣΜΑ

Το Διοικητικό Συμβούλιο της Ελληνικής Αρχειακής Εταιρείας (Ε.Α.Ε.), εκπροσωπώντας το σύνολο των Ελλήνων αρχειονόμων που εργάζονται σε αρχειακές υπηρεσίες και κέντρα τεκμηρίωσης, εκφράζει την έντονη ανησυχία του για τα τεκταινόμενα στο Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών.

Συμπαραστεκόμαστε στην προσπάθεια του επιστημονικού και διοικητικού προσωπικού να αποκατασταθεί η εύρυθμη λειτουργία ενός ερευνητικού κέντρου με διεθνή εμπέλεια και πολυετή προσφορά.

Ελπίζουμε ότι η αρμόδια πολιτική ηγεσία θα αναλάβει τις ευθύνες της και θα δώσει την προσήκουσα λύση.

Το Διοικητικό Συμβούλιο

- Ο Πρόεδρος, Ζήσιμος Συνοδινός (Ιστορικός-Αρχειονόμος Ιστ. Αρχείο Ε.Τ.Ε.)
- Ο Αντιπρόεδρος, Αλέξανδρος Κράους (Αρχειονόμος, Ιστ. Αρχείο ΣΥ.Ε.Τ.Ε.)
- Η Γραμματέας, Αμαλία Παππά (Αρχειονόμος, Γενικά Αρχεία του Κράτους)
- Ο Ταμίας, Αλέξανδρος Ζάννας, (Κοινωνιολόγος, Ιστ. Αρχείο Μουσ.Μπενάκη)
- Τα Μέλη, Αντώνης Αντωνίου (Ιστορικός-Αρχειονόμος, ΓΑΚ-Αρχ. Ν.Καρδίτσας), Νέστωρ Μπαμίδης (Αρχειονόμος, Γ.Α.Κ.-Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας), Μαρία Πολίτη (Φιλολόγος-Παλαιογράφος,Μ.Ι.Ε.Τ.)

Οι εκπρόσωποι των εργαζομένων στο Ε.Ι.Ε. ευχαρίστησαν με επιστολή τους την Ε.Α.Ε. γι' αυτή την πρωτοβουλία.

Επιμόρφωση

Στον τομέα της επιμόρφωσης η παρουσία της Εταιρείας ήταν ιδιαίτερα έντονη. Η επιτροπή επιμόρφωσης και σεμιναρίων οργάνωσε σεμινάρια Αρχειονομίας εισαγωγικού χαρακτήρα από τις 21 έως τις 24 Ιανουαρίου 1998 στο εντευκτήριο της Σχολής Μωραΐτη. Τα σεμινάρια παρακολούθησαν μέλη της Ε.Α.Ε., είτε εργαζόμενοι σε κρατικές αρχειακές υπηρεσίες είτε σε άλλους φορείς, καθώς και απόφοιτοι της Σχολής Αρχειονομίας του Ιονίου Πανεπιστημίου. Στην οργανωτική επιτροπή των σεμιναρίων συμμετείχαν οι: Νέστωρ Μπαμίδης, Αμαλία Παππά, Μαρία Πολίτη, Χριστίνα Σάρρα και Ζήσιμος Συνοδινός.

Το πρώτο κύκλο των σεμιναρίων ακολούθησε ημερίδα (24 Ιανουαρίου) με τίτλο "Η πρόσβαση στα αρχεία: δυνατό-

τητες, δεοντολογία, απόρρητο". Δόθηκε έτσι η αφορμή να συζητηθεί ένα επίκαιρο θέμα και τόσο τα μέλη όσο και το ευρύτερο κοινό είχαν την ευκαιρία να ακούσουν τις απόψεις των ομιλητών και να ενημερωθούν για τη διεθνή εμπειρία.

Η δεύτερη ημερίδα πραγματοποιήθηκε στις 14 Μαρτίου και συνδυάστηκε με την ετήσια Γενική Συνέλευση των μελών. Το θέμα της, "Αρχεία των πολιτικών κομμάτων και πολιτικών προσωπικοτήτων", προσέλκυσε μεγάλο αριθμό ακροατών, εκπροσώπων της έντυπης δημοσιογραφίας και πολιτικών προσωπικοτήτων (βλ. σχετικό άρθρο).

Την οργανωτική επιτροπή της ημερίδας αποτέλεσαν οι: Αμαλία Παππά, Ζήσιμος Συνοδινός, Χριστίνα Σάρρα, Αλέξης Κράους και Αλέκος Ζάννας. Στόχος του Διοικητικού Συμβουλίου είναι η όσο το δυνατόν ταχύτερη έκδοση των πρακτικών και αυτής της εκδήλωσης.

Στο Δ.Σ. συζητήθηκε εκ νέου η πρόταση της Εταιρείας των Ιταλών Αρχειονόμων και ειδικότερα της κας Isabella Orefice, για τη διοργάνωση διεθνούς εκπαιδευτικού σεμιναρίου. Η πρόταση αυτή αποτελεί επανάληψη εκείνης του 1996 με κάποιες τροποποιήσεις. Οι χώρες που έχουν εκφράσει ενδιαφέρον για τη διεξαγωγή του, εκτός από την Ιταλία και την Ελλάδα, είναι η Κροατία, η Σλοβενία, η Πολωνία και η Ισπανία. Η πρώτη συνάντηση που ήταν να πραγματοποιηθεί το Φεβρουάριο του 1998, μετά από δύο αναβολές, θα γίνει τον Ιούλιο στη Ρώμη.

Εκδοτικό πρόγραμμα

Με την επιμέλεια του Ν. Μπαμίδη, εκδόθηκαν στη Θεσσαλονίκη τα πρακτικά της Ημερίδας "Η πρόσβαση στα αρχεία: δυνατότητες, δεοντολογία, απόρρητο" (24 Ιανουαρίου 1998). Ο τόμος, ύστερα από υπεράνθρωπη προσπάθεια, ολοκληρώθηκε έγκαιρα και διανεμήθηκε κατά τη διάρκεια της δεύτερης ημερίδας. Στην έκδοση περιλαμβάνονται και οι έξι απομαγνητοφωνημένες εισηγήσεις καθώς και η συζήτηση που ακολούθησε.

Η επίπονη εργασία της μετάφρασης του εγχειριδίου που γίνεται από την αρμόδια επιτροπή, έχει σχεδόν φτάσει στο τέλος της και προετοιμάζεται πλέον για έκδοση.

Χρηματοδότηση

Παρά τη μείωση του ποσού, η Διοίκηση της Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος είχε την προθυμία να ενισχύσει –όπως κάθε χρόνο– τις δραστηριότητες της Ε.Α.Ε. για το 1998 με το ποσό των 350.000 δραχμών.

Σημαντικό γεγονός στον τομέα της χρηματοδότησης, ήταν η έγκριση της αίτησης που υποβλήθηκε προς το ΥΠ.ΠΟ. από την Ε.Α.Ε. για την επιχορήγηση με το ποσό των 500.000 δρχ. της ημερίδας με θέμα "Αρχεία πολιτικών κομμάτων και πολιτικών προσωπικοτήτων". Η οικονομική αυτή ενίσχυση υπήρξε μια ανακούφιση στις οικονομικές δυσκολίες που αντιμετωπίζει η Εταιρεία λόγω της έλλειψης χορηγών. Οι επαφές με το αρμόδιο Τμήμα του Υπουργείου Πολιτισμού συνεχίζονται για την κάλυψη και άλλων προγραμματιζόμενων δραστηριοτήτων τόσο για το 1998 όσο και για το έτος 1999, όπως τη διοργάνωση συνεδρίου με θέμα *Αθλητικά Αρχεία και Ιστορία*.

Δεν θα πρέπει στο σημείο αυτό να παραβλέψουμε το γεγονός, ότι ήταν αρκετά τα μέλη εκείνα που πρόθυμα τακτοποίησαν τις συνδρομές τους προς την Εταιρεία τό-

σο ταχυδρομικά όσο και κατά τη διάρκεια της ημερίδας και της Γενικής Συνέλευσης, τους οποίους από τη θέση αυτή ευχαριστούμε θερμά. Υπολείπεται, όμως, η είσπραξη σημαντικού ακόμη ποσού. Σημαντικές ήταν και οι πωλήσεις των εκδόσεων της Ε.Α.Ε. που πραγματοποιήθηκαν κατά τη διάρκεια των δύο ημερίδων· μεγάλος αριθμός πωλήσεων αφορά τα πρακτικά της ημερίδας *Η πρόσβαση στα αρχεία: δυνατότητες, δεοντολογία, απόρρητο*.

Το Δ.Σ. αποφάσισε επίσης την αύξηση της ετήσιας συνδρομής από 5.000 σε 8.000 δραχμές και του δικαιώματος εγγραφής από 2.000 σε 3.000 δραχμές. Η αύξηση θα ισχύσει από το 1999.

Διεθνής εκπροσώπηση

Ο Αντιπρόεδρος Αλέξης Κράους εκπροσώπησε την Εταιρεία στις εργασίες της 32ης CITRA που έγινε στο Εδιμβούργο το Σεπτέμβριο του 1997· περισσότερες λεπτομέρειες για το ταξίδι, τα βασικά σημεία και τα πορίσματα της Στρογγυλής Τράπεζας μπορεί κανείς να διαβάσει στα σχετικά άρθρα των *Αρχειακών Νέων*.

Εξαιτίας των περιορισμένων οικονομικών μας δυνατοτήτων, δυστυχώς, η Ε.Α.Ε. δεν εκπροσωπήθηκε στην πολύ σημαντική διεθνή συνάντηση της Βέρνης (16-18 Μαΐου 1998). Τα θέματα που συζητήθηκαν ήταν σχετικά με την πρόσβαση και την επικοινωνία μεταξύ των αρχείων καθώς και με την πρόταση για τη δημιουργία *Διεθνούς Δικτύου Αρχείων* με την εγκαινίαση σελίδας στο Internet στην οποία θα δίνεται, σε γενικές γραμμές, το περιεχόμενο των αρχείων της κάθε χώρας σύμφωνα με το ΔΙ.Π.Α.Π.

Νέα μέλη

Αυτό που πολλές φορές απασχόλησε το Διοικητικό Συμβούλιο ήταν οι αιτήσεις αποφοίτων της Σχολής Αρχειονομίας του Ιονίου Πανεπιστημίου οι οποίοι επιθυμούσαν να εγγραφούν ως μέλη της Ε.Α.Ε. Δυστυχώς όμως το Δ.Σ. ήταν αναγκασμένο, προσκρούοντας σε καταστατικές δυσκολίες, να απορρίψει τις αιτήσεις αυτές. Έτσι, μετά από συζήτηση, αποφάσισε να ενεργοποιήσει τη επιτροπή Καταστατικού και Νομοθεσίας της Ε.Α.Ε. ώστε να παρουσιασθούν επεξεργασμένες προτάσεις για την τροποποίηση του ισχύοντος Καταστατικού και να είναι δυνατόν να γίνουν δεκτές παρόμοιες αιτήσεις.

Τα νέα μέλη της Ε.Α.Ε. γι' αυτό το χρονικό διάστημα είναι συνολικά δεκαπέντε. Πρόκειται για τους: Ευγενία Βιτζηλαίου (Γ.Α.Κ.-Κ.Υ.), Θανάση Δεμερτζή (Γ.Α.Κ.-Αρχεία Ν. Χαλκιδικής), Αναστασία Δικοπούλου (Ιστορικό Αρχείο της Εταιρείας Φίλων του Λαού), Μαρία Κυριαζή (Αρχείο Ασφαλιστικής Εταιρείας), Χρύσα Μπάγια (Γ.Α.Κ.-Κ.Υ.), Σοφία Μπόρα (Ε.Λ.Ι.Α.), Γεωργία Πανσεληνά (Αρχεία Κ. Βοβολίνη), Αγγελική Χατζημιχάλη (Γ.Α.Κ.-Αρχεία Ν. Σάμου), Χαράλαμπος Ιωαννάντος (Ιστορικό Αρχείο Ε.Τ.Ε.), Στέλιος Ζαχαρίου (Ιστορικό Αρχείο Υπ. Εξωτερικών), Ευρυδίκη Πάνου, Παναγιώτα Αγγελοπούλου -Βάσση και Κωνσταντίνος Κασάπης (Ιστορικό Αρχείο Α.Τ.Ε.), Αικατερίνη Φλεριανού (Τμήμα Χειρογράφων, Σπανίων Βιβλίων και Ειδικών Συλλογών της Βιβλιοθήκης της Βουλής) και Στέλλα Ξαφά (Αρχεία του Πελοποννησιακού Λαογραφικού Ιδρύματος).

Αμαλία Παππά

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΡΧΕΙΑΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ (Ε.Α.Ε.)

Ημερίδα με θέμα
“Αρχεία ελληνικών πολιτικών κομμάτων
και πολιτικών προσωπικοτήτων:
Διαχείριση και πρόσβαση”.

Σάββατο, 14 Μαρτίου 1998
Ωρα 9.30 π.μ.

Στη συζήτηση-στρογγυλή τράπεζα συμμετέχουν οι:

- **Φίλιππος Ηλιού,**
Ιστορικός, Πρόεδρος Δ.Σ. της Εταιρείας “Αρχεία Σύγχρονης Κοινωνικής Ιστορίας” (Α.Σ.Κ.Ι.)
- **Παναγής Κουτουφάς,**
Δημοσιογράφος, Γραμματέας Δ.Σ. του Ιδρύματος Αντώνη Τρίτση
- **Ελένη Μπέλλου,**
Οικονομολόγος, Μέλος της Γραμματείας της Κεντρικής Επιτροπής του Κομμουνιστικού Κόμματος Ελλάδας
- **Παύλος Πετρίδης,**
Καθηγητής πολιτικής ιστορίας Αριστοτελείου Παν/μίου Θεσ/κης, Αντιπρόεδρος του Ιδρύματος Γεωργίου Παπανδρέου
- **Κωνσταντίνος Σβολόπουλος,**
Καθηγητής νεώτερης ελληνικής ιστορίας Παν/μίου Αθηνών, Επιστημονικός Σύμβουλος του Ιδρύματος Κωνσταντίνου Καραμανλή
- **Γιάννης Σουλαδάκης,**
Βουλευτής Επικρατείας, μέλος του Ε.Γ. και της Κ.Ε. του Πανελληνίου Σοσιαλιστικού Κινήματος, Πρόεδρος του Ινστιτούτου Στρατηγικών Μελετών “Ανδρέας Παπανδρέου” (Ι.ΣΤΑ.ΜΕ.)
- **Ζήσιμος Συνοδινός,**
Αρχειονόμος του Ιστορικού Αρχείου Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος, Πρόεδρος Δ.Σ. της Ε.Α.Ε.
- **Βαλεντίνη Τσελίκα,**
Αρχειονόμος του Ιστορικού Αρχείου του Μουσείου Μπενάκη

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ ΤΗΣ ΣΥΖΗΤΗΣΗΣ:

Γεράσιμος Νοταράς, Κοινωνιολόγος, Καθηγητής της Γαλλικής Αρχαιολογικής Σχολής, Εποπτεύων το Ιστορικό Αρχείο Ε.Τ.Ε.

ΑΜΦΙΘΕΑΤΡΟ ΤΗΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΣΥΝΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑΣ
 ΕΡΓΑΤΩΝ ΕΛΛΑΔΑΣ (Γ.Σ.Ε.Ε.)
 Πατησίων 69 & Αινιάνος 2, ΑΘΗΝΑ

ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ:
 Αμαλία Παππά, Χριστίνα Σάρρα, Ζήσιμος Συνοδινός, Αλέξης Κράους

ΗΜΕΡΙΔΑ ΜΕ ΘΕΜΑ:

“ΑΡΧΕΙΑ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΚΟΜΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΩΝ”

Για πρώτη φορά στα ελληνικά χρονικά οι αντιπρόσωποι ιδρυμάτων πολιτικών προσωπικοτήτων και αρχείων κομμάτων, θέτουν συλλογικά το πρόβλημα της διαφύλαξης και αξιοποίησης των πολιτικών αρχείων όλων των παρατάξεων τη στιγμή που ο Τύπος έχει ασχοληθεί έντονα με το θέμα των αρχείων του Α. Παπανδρέου.

Πράγματι, η Ε.Α.Ε. διοργάνωσε το Σάββατο, 14 Μαρτίου, ημερίδα με το παραπάνω θέμα στο αμφιθέατρο της Γ.Σ.Ε.Ε., πετυχαίνοντας να συγκεντρώσει το σύνολο των σχετικών φορέων αλλά και του κοινού, που γέμισε το αμφιθέατρο. Μεταξύ των παρευρισκομένων ήταν η Σοφία και ο Νίκος Παπανδρέου.

Είναι αλήθεια ότι ο πολιτικός χώρος, παρά την κορυφαία σημασία που έχει, είναι εξαιρετικά αδύναμος και ευπαθής στη διαφύλαξη και αξιοποίηση των αρχείων που παράγουν καθημερινά τα κόμματα και οι παράγοντες της πολιτικής ζωής. Το πρόβλημα ξεκινά από την αδυναμία λειτουργίας των κρατικών αρχείων σήμερα, όπως τονίστηκε στην ημερίδα. Μάλιστα, ας θυμίσουμε ότι ο Πρωθυπουργός οδηγήθηκε στην απόφαση δημιουργίας ειδικής ομάδας καθηγητών Ιστορίας και Αρχειονομίας για τη διαχείριση των αρχείων του Πρωθυπουργού και του Υπουργικού Συμβουλίου. Είναι εξάλλου γνωστή η απουσία αρχειονομικών μηχανισμών στα ίδια τα κόμματα και πασίγνωστη η παράδοση “ιδιοποίησης” των υπουργικών αρχείων από κάθε αποχωρούντα Υπουργό ή Γενικό Γραμματέα.

Στον αντίποδα αυτής της πραγματικότητας, σημειώνεται μια σημαντική προσπάθεια διαφύλαξης αρχείων πολιτικών προσωπικοτήτων είτε στους ίδιους υπάρχοντες φορείς, όπως τα αρχεία του Ε. Βενιζέλου στο Ιστορικό Αρχείο του Μουσείου Μπενάκη, είτε σε ιδρύματα που έχουν συσταθεί ειδικά για το σκοπό αυτό την τελευταία εικοσαετία, όπως τα ιδρύματα Κ. Καραμανλή, Γ. Παπανδρέου, Α. Παπανδρέου, Α. Τρίτση, Στ. Καλλέργη. Οι επικεφαλής μάλιστα των παραπάνω φορέων παρουσίασαν εξαιρετικά ενδιαφέρουσες εισηγήσεις στην ημερίδα.

Σημειώνουμε ότι λαμπρή εξαίρεση αποτελεί, στο χώρο των ελληνικών κομμάτων, το Κ.Κ.Ε., που παράγει, διαφυλάττει, συντηρεί και αξιοποιεί μεγάλη μάζα αρχείων, σύμφωνα με μια ισχυρή παράδοση οργάνωσης, η οποία συνδέεται με το παγκόσμιο εργατικό κίνημα. Οι ειδικοί όροι πρόσβασης όμως που ισχύουν στο αρχείο αυτό γίνονται συχνά αντικείμενο κριτικής από τους ιστορικούς της ευρύτερης Αριστεράς, που επιθυμούν να το ερευνήσουν σε βάθος, γνωρίζοντας την τεράστια αξία του.

Στο χώρο της Αριστεράς επίσης πρέπει να αναφέρουμε τη λειτουργία των Αρχείων Σύγχρονης Κοινωνικής Ιστορίας (Α.Σ.Κ.Ι.), πολιτιστικό σωματείο το οποίο διαφυλάττει και αξιοποιεί με πρότυπο τρόπο, πλήρως ανοικτό στην έρευνα, μέρος των αρχείων του Κ.Κ. και του Κ.Κ. Εσωτερικού αλλά και της Ε.Δ.Α., με στόχο την έρευνα του πρόσφατου κοινωνικού και πολιτικού γίνεσθαι.

Με τα παραπάνω δεδομένα, η εκδήλωση της Ε.Α.Ε. σημείωσε σπουδαία επιτυχία γιατί επιπλέον κατάφερε να

φέρει σε επαφή τον ετερόκλητο και αλληλοσυγκρουόμενο πολιτικό κόσμο, δημιουργώντας έναν απυρόβλητο χώρο κοινής φροντίδας και προβληματισμού για τις πηγές της πολιτικής και κοινωνικής ιστορίας του τόπου μας.

Όπως ανέφερε ο βουλευτής Επικρατείας του ΠΑΣΟΚ Ι. Σουλαδάκης, αντιπρόσωπος των αρχείων του κόμματός του και πρόεδρος του ΙΣΤΑΜΕ, τα κόμματα και ειδικά το ΠΑΣΟΚ που κυβερνά τη χώρα περισσότερο από 15 χρόνια, πρέπει να ξεκλειδώσει τα αρχεία του και *"οφείλει να έχει καλύτερες σχέσεις με την ιστορία του, που αποτελεί σημαντικό μέρος της πρόσφατης πολιτικής ιστορίας μας"*.

Ο πρόεδρος του Α.Σ.Κ.Ι., ιστορικός Φ. Ηλιού –πρόταση του οποίου ήταν η διοργάνωση αυτής της ημερίδας–, τόνισε την ανάγκη της εντατικής και διευρυμένης αξιοποίησης των πολιτικών και κοινωνικών αρχείων με επιστημονικές προδιαγραφές.

Η κα Μπέλλου, εκ μέρους του Κ.Κ.Ε., ανέπτυξε μεταξύ άλλων την τεράστια προσπάθεια διάσωσης των κομματικών αρχείων που επλήγησαν από την πλημμύρα πριν λίγα χρόνια. Είναι γεγονός πως η προσπάθεια αυτή είναι εντελώς μοναδική γιατί, όπως είπε, είναι σίγουρο πως κανένας άλλος φορέας δεν θα μπορούσε να την πραγματοποιήσει στην Ελλάδα. Υπάρχει πλέον εδώ μια επίσης μοναδική ειδικευμένη εμπειρία διάσωσης και συντήρησης σε μεγάλη κλίμακα, την οποία η Ε.Α.Ε. έχει συνδράμει αποφασιστικά από την αρχή, φέρνοντας το Κ.Κ.Ε. σε επαφή με την UNESCO και τις αρμόδιες υπηρεσίες της.

Ο πρόεδρος της Ε.Α.Ε. Ζ. Συνοδινός, κλείνοντας τον κύκλο των εισηγητών, αναφέρθηκε στη σχετική διεθνή εμπειρία που παρουσιάζει εξαιρετικό ενδιαφέρον, με παραδείγματα από την Ευρώπη, την Αμερική και τη Ρωσία, καλώντας ταυτόχρονα στην πρακτική συνέχιση της συνεργασίας, την οποία άνοιξε η ημερίδα.

Η ανταπόκριση στην πρόταση υπήρξε άμεση, όπως φάνηκε για παράδειγμα από τη σχετική δήλωση του γιου του Γ. Μαύρου, ο οποίος ανακοίνωσε την πρόθεσή του για αξιοποίηση των αρχείων του πατέρα του.

Αλέξης Κράους

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΣΕΜΙΝΑΡΙΟΥ ΜΕ ΘΕΜΑ "ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΣΕ ΕΝΑ ΝΕΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ"

Μια πρόταση για συνεργασία από την Εταιρεία Ιταλών Αρχειονόμων (Associazione Nazionale Archivistica Italiana -Α.Ν.Α.Ι.) που αφορούσε την εκπαίδευση ειδικών στο records management, είχε απευθυνθεί εδώ και καιρό στην Ε.Α.Ε. καθώς και σε άλλες εταιρείες αρχειονόμων στην Ευρώπη. Το πρόγραμμα, με τίτλο ΕΤΑ ΒΕΤΑ, επρόκειτο να ενταχθεί στο επιδοτούμενο από την Ευρωπαϊκή Ένωση πρόγραμμα Leonardo Da Vinci¹. Ύστερα από την ανταλλαγή της σχετικής αλληλογραφίας και μια πρώτη άτυπη συνάντηση στη Βαρκελώνη των ενδιαφερομένων να συμμετάσχουν (στα πλαίσια της 5ης Ευρωπαϊκής Διάσκεψης για τα Αρχεία τον Μάιο του '97), η Ε.Α.Ε. κλήθηκε να συμμετάσχει στην πρώτη επίσημη συνάντηση στη Ρώμη, στις 3 & 4 Ιουλίου '98. Την Εταιρεία αντιπροσώ-

πευσε ο υπογράφων ύστερα από απόφαση του Δ.Σ., λόγω κωλύματος της Γραμματέως κας Αμαλίας Παππά, η οποία είχε παρακολουθήσει από την αρχή την εξέλιξη της υπόθεσης.

Στη συνάντηση συμμετείχαν οι Isabella Orefice, Ferruccio Ferrucci, Paola Caroci, Giorgetta Bonfiglio Dosio και Marco Carassi, κατά σειρά πρόεδρος και μέλη του Δ.Σ. της Α.Ν.Α.Ι., ο Jozo Inanovic, πρόεδρος της Αρχειακής Εταιρείας της Κροατίας, η Marija Hernja Masten, πρόεδρος της Αρχειακής Εταιρείας της Σλοβενίας και ο Tadeusz Wujek, αντιπρόεδρος της Εταιρείας Πολωνών Αρχειονόμων.

Η συνάντηση, που οργανώθηκε σε δύο συνεδρίες, απέδωσε τα εξής:

- το πρόγραμμα, με το νέο τίτλο "Towards a new profession" θα πρέπει να υποβληθεί στην αρμόδια υπηρεσία της Ευρωπαϊκής Ένωσης μέχρι το Φεβρουάριο του 1999.
- θα έχει ως στόχο την κατάρτιση εκπαιδευτών στο Records Management (Διαχείριση σύγχρονων αρχείων) και θα απευθύνεται σε όσους ήδη εργάζονται σε αρχειακούς φορείς και θα μπορούν να μεταφέρουν τις γνώσεις και την εμπειρία που θα αποκτήσουν στο χώρο τους.
- έγινε η επεξεργασία σε μία πρώτη φάση του κορμού των αντικειμένων που θα πρέπει να καλύψουν τα θέματα των μαθημάτων του σεμιναρίου.
- διευκρινίστηκε ότι κάθε χώρα που συμμετέχει μπορεί να οργανώσει τη διάρκεια του προγράμματος ανάλογα με τις ανάγκες της.
- η ευρωπαϊκή επιδότηση μπορεί να φτάσει το 60%, πράγμα που σημαίνει ότι είναι απαραίτητη η εξεύρεση χορηγών, αφού καμία από τις συμμετέχουσες Αρχειακές Εταιρείες δεν μπορεί να εξασφαλίσει τις δαπάνες που της αναλογούν από ιδίους πόρους.
- οι συμμετέχουσες Εταιρείες πρέπει να επεξεργαστούν το γενικό πρόγραμμα και να προτείνουν τους διδάσκοντες, που μπορούν να είναι είτε από την αντίστοιχη χώρα είτε/και από άλλες χώρες, κατά προτίμηση με εμπειρία στο records management.
- να εξεταστεί η ανταλλαγή σπουδαστών στο τέλος των μαθημάτων
- η επόμενη συνάντηση ορίστηκε για τις 20 Νοεμβρίου 1998 στο Rovinj της Κροατίας.

Κλείνοντας αυτή τη σύντομη παρουσίαση, οφείλουμε να επισημάνουμε τη θερμή φιλοξενία των Ιταλών συναδέλφων καθώς και το ιδιαίτερα φιλικό κλίμα που δημιουργήθηκε ανάμεσα σε όλους τους εκπροσώπους. Η συνάντηση ελπίζουμε να αποτελέσει ακόμα μια ευκαιρία σύσφιξης των διεθνών σχέσεων της Ε.Α.Ε., ειδικότερα με τους συναδέλφους των Βαλκανίων που δραστηριοποιούνται εντυπωσιακά στον τομέα διαχείρισης σύγχρονου αρχειακού υλικού.

Νέστωρ Κ. Μπαμίδης

¹ βλ. στον Απολογισμό της Ε.Α.Ε., σελ. 7 και Πεπραγμένα του Δ.Σ., σελ. 10

ΑΡΧΕΙΑΚΑ

ΤΑ ΑΡΧΕΙΑ ΤΗΣ ΙΣΠΑΝΙΑΣ

Στα πλαίσια του προγράμματος εκπαιδευτικών ανταλλαγών που αφορούσαν διμερείς μορφωτικές συμφωνίες, επισκέφθηκα αρχειακές υπηρεσίες της Ισπανίας προκειμένου να ενημερωθώ για τη λειτουργία και οργάνωση των Αρχείων τους και κυρίως για τη διαχείριση αρχειακού υλικού μέσω προγραμμάτων Η/Υ, τομέα στον οποίο η Ισπανία αποτέλεσε πρωτοπορία στις αρχές της δεκαετίας του '90. Το πρόγραμμα ήταν διάρκειας πέντε (5) εργασίμων ημερών και περιλάμβανε επισκέψεις σε αρχειακές υπηρεσίες που εφαρμόζουν, σε διάφορους βαθμούς, τη μηχανοργάνωση στη λειτουργία τους.

ΔΙΑΘΡΩΣΗ ΤΩΝ ΑΡΧΕΙΑΚΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΤΗΣ ΙΣΠΑΝΙΑΣ

Μετά τις τελευταίες κυβερνητικές αλλαγές στην Ισπανία και τη συγχώνευση των Υπουργείων Παιδείας & Πολιτισμού, τα Αρχεία ανήκουν στην εποπτεία του νέου αυτού Υπουργείου. Οι αρχειακές υπηρεσίες διακρίνονται σε: Γενικές, Περιφερειακές, Ιστορικές Επαρχιακές, Κεντρικές των Υπουργικών Διαμερισμάτων, Αρχεία της Εθνικής Κληρονομιάς και τέλος Τεχνικές Υπηρεσίες Συντήρησης και Μικροφωτογράφισης.

Σύμφωνα με το Βασιλικό Διάταγμα 565/25.4.1985, η εποπτεία και διάρθρωση των κρατικών αρχειακών υπηρεσιών έχει ως εξής:

- Υπουργείο Παιδείας & Πολιτισμού
 - Γενική Διεύθυνση Καλών Τεχνών & Αρχείων
 - Διεύθυνση Κρατικών Αρχείων, η οποία είναι επιφορτισμένη με τη φροντίδα, το προσωπικό, τις εγκαταστάσεις, την ανάπτυξη και τη διαχείριση των κρατικών Αρχείων. Η Διεύθυνση έχει το ακόλουθο οργανόγραμμα:
 - Υπηρεσία Τεχνικής Υποστήριξης των Αρχείων
 - Τμήμα Διάδοσης και Συνεργασίας
 - Τμήμα Αρχειονομικού Συντονισμού
 - Τμήμα Διοίκησης των Αρχείων
 - Υπηρεσία Αναπαραγωγής Τεκμηρίων
 - Τμήμα Περιγραφής και Ελέγχου
- Άμεσα εξαρτώμενα από τη Διεύθυνση Κρατικών Αρχείων είναι:
 - το Κέντρο Πληροφορίας Αρχειακών Τεκμηρίων (Centro de Información Documental de Archivos, ίδρυση 1977) με
 - Τμήμα Τεκμηριακής Πληροφορίας και
 - Τμήμα Βιβλιογραφικής Πληροφορίας
- και τα ακόλουθα Αρχεία:
 - Εθνικά Ιστορικά Αρχεία, στη Μαδρίτη (ίδρυση 1866), με τα Τμήματα:
 - Εμφυλίου Πολέμου (με υλικό κυρίως από τις ενέργειες του Φρανκικού καθεστώτος "εναντίον της Μασονίας και του Κομμουνισμού"), στη Σαλαμάνκα (1979)
 - "Ευγενείας", στο Τολέδο

- Γενικά Αρχεία της Διοίκησης, στο Αλκαλά ντε Χενάρες (1969)
 - Γενικά Αρχεία του Σιμάνκας (ίδρυση 1542), στο Σιμάνκας και το Βαγιαδολίδ
 - Γενικά Αρχεία των Ινδιών, στη Σεβίλλη (1785)
 - Αρχεία του Στέμματος της Αραγωνίας, στη Βαρκελώνη (ίδρυση 1318, κανονισμός λειτουργίας 1384)
 - Αρχεία της Βασιλικής Καγκελαρίας, στο Βαγιαδολίδ (ίδρυση 1607)
 - Επαρχιακό Ιστορικό Αρχείο της Βιθκάγια
 - Επαρχιακό Ιστορικό Αρχείο της Γκουιπούθκοα
 - Επαρχιακό Ιστορικό Αρχείο της Άλαβα.
- Η Τοπική Αυτοδιοίκηση έχει τη διαχείριση των ακόλουθων αρχειακών κέντρων:
- Αρχείο του Βασιλείου της Μαγιόρκα, στην Πάλμα ντε Μαγιόρκα
 - Αρχείο του Βασιλείου της Γαλικίας, στη Λα Κορούνια
 - Αρχείο του Βασιλείου της Βαλένσια, στη Βαλένσια
 - Αρχείο της Βασιλικής Καγκελαρίας της Γρανάδα, στη Γρανάδα και τέλος
 - Επαρχιακά Ιστορικά Αρχεία των υπολοίπων επαρχιών.

ΑΡΧΕΙΑΚΗ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ

Ένα από τα πιο ενδιαφέροντα στοιχεία του Νόμου 16/1985 "Περί Ισπανικής Ιστορικής Κληρονομιάς", είναι ότι το αρχειακό υλικό αντιμετωπίζεται καταρχήν ως πολιτιστικό αγαθό και απολαμβάνει την ίδια μεταχείριση με τις Αρχαιότητες και τα Έργα Τέχνης. Επίσης ο νόμος δίνει στους πολίτες τη δυνατότητα πληρωμής μέρους της ετήσιας φορολογίας με πολιτιστικά αγαθά (π.χ. πίνακες, αγάλματα, αρχεία κλπ).

Έχουν θεσμοθετηθεί δύο σώματα, το Συμβούλιο Ιστορικής Κληρονομιάς και η Επιτροπή Αξιολόγησης, Αξιοποίησης και Εξαγωγής των Αγαθών της Ιστορικής Κληρονομιάς της Ισπανίας, που μεριμνούν για την εφαρμογή του παραπάνω Νόμου. Έχει επίσης θεσμοθετηθεί το Ανώτατο Συμβούλιο Αρχείων, με συμβουλευτικό χαρακτήρα.

Στην Ισπανία υπάρχει ο θεσμός των ενδιαμέσων αρχείων. Έτσι οι κεντρικές υπηρεσίες των Υπουργείων παραδίδουν το αρχειακό τους υλικό στα Κεντρικά τους Αρχεία (Archivos Centrales) όπου παραμένουν επί μία δεκαπενταετία στη διάθεση των υπηρεσιών. Στη συνέχεια το υλικό μεταφέρεται στα Γενικά Αρχεία της Διοίκησης (Archivo General de la Administración) όπου ταξινομείται και αποθηκεύεται για άλλα είκοσι πέντε χρόνια και βρίσκεται στη διάθεση των υπηρεσιών και των ερευνητών. Τέλος καταλήγει στα Γενικά Ιστορικά Αρχεία (Archivo Historico Nacional).

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ

Δεν υπάρχει στην Ισπανία Σχολή Αρχειονομίας, παρά μόνο Βιβλιοθηκονομίας και Τεκμηρίωσης. Το αρχειακό προσωπικό προέρχεται κυρίως από πτυχιούχους ιστορικών σπουδών, οι οποίοι συνεχίζουν με ειδικευμένες μεταπτυχιακές σπουδές (master) σε ορισμένα πανεπιστήμια. Η πρόσληψη αρχειονόμων στην κρατική αρχειακή υπηρεσία γίνεται ύστερα από εξετάσεις σε πέντε (5) αντικείμενα:

- Ιστορία των θεσμών από το Μεσαίωνα μέχρι σήμερα
- Δίκαιο
- Αρχειακές πηγές
- Μεθοδολογία της Αρχειονομίας και
- Δύο (2) ξένες γλώσσες.

Η ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΤΟ ΥΛΙΚΟ

Η υπηρεσία που παρέχεται από τα κρατικά Αρχεία, εξαιτίας του είδους του υλικού που διατηρούν, είναι η μελέτη για πολιτιστικούς και ερευνητικούς σκοπούς. Για να μπορούν να έχουν πρόσβαση οι πολίτες, πρέπει να προμηθευτούν μια κάρτα η οποία εκδίδεται από όλα τα κρατικά Αρχεία και ισχύει για όλη τη χώρα. Για τις περιπτώσεις περιστασιακής έρευνας, υπάρχει η προσωρινή κάρτα, με περιορισμένη χρονική ισχύ.

ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΕΠΙΣΚΕΨΕΩΝ

Συνοπτικά το πρόγραμμα, που προτάθηκε για να καλύψει το κύριο ενδιαφέρον που είχα εκδηλώσει, διαμορφώθηκε ως εξής:

1. Δευτέρα 8.7.97

Επίσκεψη στο Υπουργείο Πολιτισμού και ενημέρωση για την οργάνωση και δομή των αρχειακών υπηρεσιών της Ισπανίας.

2. Τρίτη 9.7.97

Επίσκεψη στο Κέντρο Πληροφορίας Αρχειακών Δεδομένων.

3. Τετάρτη 10.7.97

Επίσκεψη στα Γενικά Αρχεία της Διοίκησης.

4. Πέμπτη 11.7.97

Επίσκεψη στα Εθνικά Ιστορικά Αρχεία.

5. Παρασκευή 12.7.97

Επίσκεψη στα Γενικά Αρχεία των Ινδιών.

Αναλυτικότερα:

Υπουργείο Πολιτισμού (Δευτέρα, 8.7.97)

Στο Υπουργείο Πολιτισμού, όπου ανήκει η αρχειακή υπηρεσία της Ισπανίας, με υποδέχθηκε ο κ. Daniel de Okaña Lacal, προϊστάμενος του Τμήματος Διάδοσης & Συνεργασίας (Sección de Difusión y Cooperación), ο οποίος με ενημέρωσε για την αρχειακή νομοθεσία και τα νομοθετήματα που ισχύουν σήμερα στην Ισπανία σχετικά με τη διαχείριση του αρχειακού υλικού. Επίσης μου ανέλυσε την οργάνωση των αρχειακών υπηρεσιών της χώρας καθώς και τον τρόπο πρόσληψης του προσωπικού. Επιπρόσθετα υπήρχε ένα αξιοσέβαστο πακέτο φωτοτυπιών με όλα τα σχετικά επίσημα κείμενα.

Κέντρο Πληροφορίας Αρχειακών Δεδομένων (Τρίτη, 8.7.97)

Το Centro de Información Documental de Archivos (CIDA), στεγάζεται στο κτίριο του Ισπανικού Μουσείου Ανθρωπολογίας στην Πανεπιστημιούπολη της Μαδρίτης.

Πρόκειται για μια μικρή υπηρεσία με προσωπικό 10 ατόμων, η οποία επεξεργάζεται στοιχεία που προέρχονται κυρίως από τις κεντρικές αρχειακές υπηρεσίες (Archivos Generales) και τις προωθεί μεταξύ άλλων και στο δίκτυο Internet, στο οποίο το CIDA διαθέτει δική του σελίδα, στη διεύθυνση του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού. Επίσης οι ερευνητές μπορούν να υποβάλλουν αιτήματα για έρευνα και μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου (E-mail).

Κυριότεροι σκοποί του CIDA είναι:

- η σύνταξη καταλόγου Αρχειακής Κληρονομιάς του Έθνους,
- ο συντονισμός της έκδοσης καταλόγων, οδηγών και ευρετηρίων καθώς και η προώθηση της δημοσίευσης κάθε είδους σχετικών εργαλείων έρευνας,
- η σύνταξη οδηγού των Ισπανικών Αρχείων, κρατικών και ιδιωτικών,
- η συγκέντρωση πληροφοριών -σχετικών με την Ισπανία- που περιέχονται σε αρχεία άλλων χωρών,
- η συνεργασία με άλλα ερευνητικά και πολιτιστικά κέντρα και διεθνείς οργανισμούς στον τομέα της τεκμηριακής πληροφορίας και η μεθόδευση εφαρμογής των διεθνών αρχειονομικών κατευθύνσεων στην Ισπανία και τέλος
- η συνεργασία με τη Γενική Διεύθυνση Καλλιτεχνικής Κληρονομιάς, Αρχείων και Μουσείων για τη διάδοση των ισπανικών αρχείων.

Στα πλαίσια των παραπάνω στόχων, το CIDA έχει δημιουργήσει ή επεξεργάζεται βάσεις δεδομένων με αντικείμενο τα Ιβηροαμερικανικά Αρχεία, Οδηγούς αρχειακών πηγών για την ιστορία της Ισπανίας και Ιταλίας, της Αμερικής, του Εμφυλίου Πολέμου, της Επιστήμης και Τεχνολογίας και τέλος την Αρχειακή Βιβλιογραφία.

Γενικά Αρχεία της Διοίκησης (Τετάρτη, 9.7.97)

Το Archivo General de la Administración (AGA), έχει την έδρα του στο Alcalá de Henares, προάστιο της Μαδρίτης σε απόσταση περίπου 25 χλμ. από την πρωτεύουσα. Το Αρχείο στεγάζεται σε κτίριο που άρχισε να χτίζεται ειδικά για το σκοπό αυτό το 1972, με όλες τις σύγχρονες προδιαγραφές διάταξης των χώρων και ασφάλειας του υλικού και του προσωπικού (κτίριο κλειστό, κλιματιζόμενο, ισχυρή μόνωση στα θεμέλια λόγω υπόγειων ποταμών).

Από μία συνολική επιφάνεια 50.000 τ.μ. σε οκτώ ορόφους, τα 33.146 διατίθενται σε χώρους εργασίας και αρχειοστάσια γραμμικής χωρητικότητας 200 χλμ., από τα οποία είναι ήδη κατειλημμένα τα 165 χλμ. Έχει τμήματα συντήρησης, βιβλιοδεσίας και αναπαραγωγής και απασχολεί συνολικά προσωπικό 115 ατόμων. Οι αρχειονόμοι ειδικεύονται κατά τομέα εργασίας (εκκαθάριση, ταξινόμηση, καταλογογράφηση κλπ).

Λόγω έλλειψης χώρων στα Εθνικά Ιστορικά Αρχεία της Μαδρίτης, το υλικό που σταδιακά θα έπρεπε να παραδίδεται εκεί παραμένει αποθηκευμένο στις εγκαταστάσεις του, καλύπτοντας τις κρατικές κυρίως δραστηριότητες α-

πό τα τέλη του 18ου αιώνα μέχρι το 1990. Αυτή η κατάσταση οδήγησε αναγκαστικά στη διαμόρφωση χώρων μελέτης (δυναμικότητα 50 θέσεων) για τους ερευνητές που ενδιαφέρονται για τη νεώτερη και σύγχρονη ιστορία της Ισπανίας, αφού τα αρχεία παραμένουν πλέον εδώ. Ανάμεσα στα σημαντικότερα αρχεία περιλαμβάνονται το φωτογραφικό αρχείο, το οποίο αποτελείται από περισσότερες από οκτώ εκατομμύρια φωτογραφίες και το αρχείο χαρτών και σχεδίων με περισσότερες από εννέα εκατομμύρια ενότητες.

Η διαχείριση του αναγνωστηρίου στηρίζεται σε πρόγραμμα Η/Υ όπως και στα Εθνικά Ιστορικά Αρχεία, ενώ πρωτότυπο είναι και το πρόγραμμα παρακολούθησης του εξοπλισμού και των συνθηκών σε κάθε αίθουσα των αρχειοστασίων: κατάσταση συστημάτων πυρόσβεσης, αντιπυρικών μέσων, μετρήσεις θερμοκρασίας, υγρασίας, φωτισμού, καταγραφή χλωρίδας και πανίδας (εντόμων, μυκήτων κλπ).

Στις εκδοτικές δραστηριότητες του Αρχείου περιλαμβάνονται: ένα "Εγχειρίδιο διαχείρισης των Διοικητικών αρχείων", το οποίο απευθύνεται στις δημόσιες υπηρεσίες, καθώς και οι εκδόσεις "Λεξικό αρχειονομικής ορολογίας", "Συμβουλές για την οργάνωση των Αρχείων" και "Εισαγωγή και έξοδος των τεκμηρίων από τα Αρχεία".

Εθνικά Ιστορικά Αρχεία (Πέμπτη, 10.7.97)

Το Archivo Historico Nacional έχει την έδρα του στη Μαδρίτη. Στεγάζεται μαζί με άλλα ερευνητικά και επιστημονικά ιδρύματα σε ένα πάρκο. Το κτίριο που τα φιλοξενεί χτίστηκε το 1953 με τις τότε προδιαγραφές περί κτιρίων Αρχείων και σήμερα έχει ξεπεραστεί μόνο ως προς τη χωρητικότητα των αρχειοστασίων (γραμμικής χωρητικότητας 45 χλμ.) και του αναγνωστηρίου. Διαθέτει δύο συμβατικές αίθουσες αναγνωστηρίου (η μία ευρετηρίων) και μία ημιτελή αίθουσα ηλεκτρονικών υπολογιστών, όπου οι ερευνητές θα μπορούν να αναζητούν τα στοιχεία που τους ενδιαφέρουν μέσα από το πρόγραμμα ηλεκτρονικής διαχείρισης δεδομένων, το οποίο εφαρμόζεται ήδη ολοκληρωμένο στα Γενικά Αρχεία των Ινδιών στη Σεβίλη.

Χάρη στην εφαρμογή ολοκληρωμένου προγράμματος ηλεκτρονικής διαχείρισης του αναγνωστηρίου, πλήθος χρήσιμων στοιχείων καταγράφονται και αξιοποιούνται για τη βελτίωση της πρόσβασης στο αρχειακό υλικό. Π.χ. σύνολο ερευνητών, εθνικότητα, αντικείμενο έρευνας, ζήτηση αντιγράφων και μικροφίλμ, τομείς ενδιαφέροντος, κίνηση αρχειακού υλικού κλπ. Όλο το προσωπικό του Αρχείου έχει πρόσβαση μέσω κωδικού σε διάφορα επίπεδα του συστήματος, ανάλογα με τις αρμοδιότητές του.

Γενικά Αρχεία των Ινδιών (Παρασκευή, 11.7.97)

Τα Γενικά Αρχεία των Ινδιών στη Σεβίλη φιλοξενούν όλο το αρχειακό υλικό που αφορά την ανακάλυψη της Αμερικής και την ιστορία της ισπανικής διοίκησης των εκεί αποικιών. Αποτέλεσαν το αντικείμενο ενός πιλοτικού προγράμματος ηλεκτρονικής καταγραφής/ανάκτησης ψηφιοποιημένου αρχειακού υλικού, μέχρι το επίπεδο του εγγράφου. Το πρόγραμμα υλοποιήθηκε με τη συνεργασία

του Υπουργείου Πολιτισμού, της IBM και του ιδρύματος Ramón Areces (πίσω από το οποίο υπάρχει η μεγαλύτερη αλυσίδα πολυκαταστημάτων της Ισπανίας, El Corte Ingles) και υπό την αιγίδα της UNESCO. Ξεκίνησε το 1989 με προϋπολογισμό εκατό εκατομμύρια πεσέτες και τα πρώτα αποτελέσματα ήταν προσιτά στο κοινό το 1992, με την επέτειο της συμπλήρωσης 500 ετών από την ανακάλυψη της Αμερικής.

Τα Αρχεία στεγάζονται σε κτίριο των αρχών του 16ου αιώνα, το οποίο λειτούργησε αρχικά ως Χρηματιστήριο για τις συναλλαγές με τις υπερπόντιες κτήσεις. Με τη μεταφορά των εμπορικών δραστηριοτήτων στο λιμάνι του Κάδιξ (Cádiz) το κτίριο εγκαταλείφθηκε. Το 1785 ο βασιλιάς Κάρολος ο 3ος αποφάσισε να συγκεντρώσει στη Σεβίλη όλο το αρχειακό υλικό που αφορούσε την Αμερική και φυλασσόταν στο Σιμάνκας και το Κάδιξ, οπότε και διαμορφώθηκε ανάλογα το κτίριο που μέχρι σήμερα αποτελεί την έδρα των Γενικών Αρχείων των Ινδιών.

Το υλικό απαρτίζεται από περίπου 43.000 δέσμες, με μέσο όρο 1.000 φύλλων (τα περισσότερα από τα οποία είναι γραμμένα και στο verso), τα οποία κατανέμονται σε 15 κατηγορίες, ανάλογα με την προέλευσή τους (εκδούσα αρχή). Το τμήμα Χαρτών και Σχεδίων περιλαμβάνει 7.000 ενότητες ενώ το σύνολο του υλικού καταλαμβάνει περισσότερο από 9 χλμ. ραφιών.

Ενδεικτικός της κίνησης πριν από τη μηχανογράφηση του υλικού είναι ο αριθμός των αιτήσεων ερευνητών το 1987: ζητήθηκαν περίπου 82.500 έγγραφα και χάρτες.

Το πρόγραμμα διαχείρισης ψηφιοποιημένων τεκμηρίων περιλαμβάνει τρεις ενότητες:

- πληροφορίες και σύστημα αναζήτησης που δίνει πρόσβαση στα τεκμήρια μέσω μιας σχεσιακής βάσης δεδομένων με λέξεις και φράσεις-κλειδιά, με τη βοήθεια ψηφιοποιημένων οδηγιών, καταλόγων και ευρετηρίων.
- μελέτη των ψηφιοποιημένων τεκμηρίων σε οθόνες υψηλής ανάλυσης με σύστημα διαχείρισης της εικόνας από τον ερευνητή (φωτοσκίαση, μεγέθυνση κλπ) και δυνατότητα άμεσης αναπαραγωγής (σε εκτυπωτή laser) και
- διαχείριση των διοικητικών εργασιών που σχετίζονται με την έρευνα (άδειες ερευνητών, στατιστικές, κίνηση αναγνωστηρίου, διακίνηση υλικού κλπ).

Μέχρι σήμερα έχει ψηφιοποιηθεί το 13% του υλικού (το οποίο στο σύνολό του περιλαμβάνει πάνω από 90 εκατομμύρια σελίδες) και έχει αποθηκευθεί σε περίπου 8.000 οπτικούς δίσκους, οι οποίοι μεταφέρονται σταδιακά σε CD-ROM. Η μεταφορά του αρχειακού υλικού σε ηλεκτρονική μορφή γίνεται με σαρωτές και ψηφιακές κάμερες ή –στην περίπτωση χαρτών και σχεδίων– με μικροφωτογράφιση και στη συνέχεια ψηφιοποίηση του μικροφίλμ.

Ο τεχνολογικός εξοπλισμός εξυπηρέτησης των ερευνητών περιλαμβάνει ένα κεντρικό υπολογιστή (αργό για τα σημερινά δεδομένα), εκτυπωτές δικτύου, δέκα συσκευές ανάγνωσης οπτικών δίσκων και 50 θέσεις εργασίας στο αναγνωστήριο.

Για το ολοκληρωμένο αυτό πρόγραμμα διαχείρισης ψηφιοποιημένου αρχειακού υλικού έχουν δείξει ενδιαφέ-

ρον (ή το υιοθέτησαν ήδη) ορισμένες χώρες της Λατινικής Αμερικής και το Συμβούλιο της Ευρώπης. Επίσης έχει κυκλοφορήσει έκδοσή του στα αγγλικά και στα ρωσικά.

Συνολικά η γνωριμία με την αρχειακή δομή και διαχείριση του αρχειακού υλικού από τα κρατικά Αρχεία της Ισπανίας υπήρξε ιδιαίτερα εποικοδομητική, χάρη στην άμεση επαφή και την προθυμία με την οποία οι Ισπανοί συνάδελφοι προσπάθησαν να απαντήσουν σε όλες μου τις απορίες. Πέρα από τη δομή της Διοίκησης και των Αρχείων -η οποία ακολουθεί τα γαλλικά πρότυπα- ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η νομοθεσία που καλύπτει τη διαχείριση και την πρόσβαση στο αρχειακό υλικό καθώς βέβαια και το πρόγραμμα που εφαρμόζεται στα Γενικά Αρχεία των Ινδιών. Ζήτησα τέλος και μου προμήθευσαν τη σχετική βιβλιογραφία, η οποία βρίσκεται στη διάθεση όλων των συναδέλφων για κάθε είδους αξιοποίηση.

Νέστωρ Κ. Μπαμίδης

VENIVA: Η ΤΡΙΤΗ ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ (Αθήνα, 24 Σεπτεμβρίου 1997)

Στις 24 Σεπτεμβρίου, στους φιλόξενους χώρους του Ιστορικού & Παλαιογραφικού Αρχείου (Ι.Π.Α.) του Μορφωτικού Ιδρύματος της Εθνικής Τράπεζας (Μ.Ι.Ε.Τ., Θουκυδίδου 13, Πλάκα), πραγματοποιήθηκε με μεγάλη επιτυχία η τρίτη συνάντηση αξιολόγησης (review) του ευρωπαϊκού προγράμματος VENIVA. Οι εταίροι του προγράμματος παρουσίασαν τα πεπραγμένα του τελευταίου εξαμήνου στους εμπειρογνώμονες της Ευρωπαϊκής Ένωσης (D. Gonthier, J-M. Gil, M. Simmerling, W. Sudbury). Διοργανωτής της συνάντησης ήταν το Ίδρυμα Μελετών Λαμπράκη, το οποίο εκπροσωπήθηκε από τους Σ. Πετρόχειλο και Α. Μπάγια, ενώ οικοδεσπότης της εκδήλωσης ήταν ο προϊστάμενος του Ι.Π.Α. του Μ.Ι.Ε.Τ., Α. Τσελίκας.

Το έργο VENIVA (Venitian Virtual Archives - Εικονικά Βενετικά Αρχεία), το οποίο ξεκίνησε το Νοέμβριο του 1995, χρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση διαμέσου του αρμόδιου για τις τεχνολογικές καινοτομίες προγράμματος ESPRIT (ΕΡ Έργο αρ.20638). Την υλοποίηση του έργου έχει αναλάβει μια σύμπραξη ιδιωτικών επιχειρήσεων και πολιτιστικών οργανισμών τριών ευρωπαϊκών χωρών: Ιταλίας, Αυστρίας και Ελλάδας.

Οι Ιταλοί εταίροι είναι ο εκδοτικός οίκος Marsilio Editori, η εταιρεία πληροφορικής EDS Italia, το Κρατικό Αρχείο της Βενετίας και η Εθνική Μαρκεζιανή Βιβλιοθήκη. Η Αυστρία εκπροσωπείται από το Πολυτεχνείο της Βιέννης και τα Εθνικά Αρχεία της χώρας. Τέλος, από ελληνικής πλευράς συμμετέχουν το Πανεπιστήμιο της Κρήτης, η εταιρεία παροχής υπηρεσιών πληροφορικής Multimedia System Center, η εταιρεία τηλεπικοινωνιών Intracom, το Ίδρυμα Μελετών Λαμπράκη και το Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης (Ιστορικό και Παλαιογραφικό Αρχείο). Οι πολιτιστικοί εταίροι πρόσφεραν το υλικό, τις γνώσεις για τη μεθοδική επεξεργασία του καθώς και την εμπειρία από τη μέχρι σήμερα χρήση του. Αντίθετα, από τη μεριά των ιδιωτικών εταιρειών και των πανεπιστημιακών ιδρυ-

μάτων επιδιώχθηκε η αξιοποίηση και προβολή του ανωτέρω υλικού με τη χρήση της πληροφορικής και των τηλεπικοινωνιών.

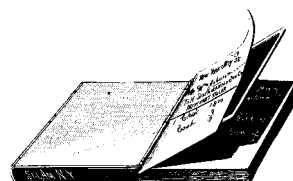
Αντικείμενο του VENIVA αποτελούν τα τεκμήρια τα οποία φυλάσσονται σε Βιβλιοθήκες και Αρχεία. Πιο συγκεκριμένα, το έργο στοχεύει να επιτρέψει την πρόσβαση σε έγγραφα, χάρτες, αρχιτεκτονικά σχέδια, χειρόγραφα και έντυπα βιβλία τα οποία είναι διασκορπισμένα σε Αρχεία και Βιβλιοθήκες της Ιταλίας, της Αυστρίας και της Ελλάδας. Το ιστορικό πλαίσιο μέσα στο οποίο κινείται το VENIVA συμπίπτει με αυτό της Γαληνοτάτης Δημοκρατίας, εκτείνεται δηλαδή από το Μεσαίωνα μέχρι το 1797. Το γενικό θέμα είναι οι πολιτικές, οικονομικές και πολιτιστικές σχέσεις που αναπτύχθηκαν τη συγκεκριμένη περίοδο ανάμεσα στη Βενετία και σε περιοχές του σημερινού εθνικού χώρου της Αυστρίας και της Ελλάδας.

Στα πλαίσια του VENIVA δημιουργήθηκε δοκιμαστικά ένα "εικονικό αρχείο" στο διαδίκτυο Internet, το οποίο φιλοδοξεί να αποτελέσει ένα πρότυπο των πληροφοριακών συστημάτων που θα χρησιμοποιηθούν την επόμενη δεκαετία από τα δημόσια και ιδιωτικά Ιστορικά Αρχεία και Βιβλιοθήκες, για την υποστήριξη ερευνητικών και εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων. Ο τελικός στόχος είναι η πιλοτική εγκατάσταση μιας σειράς σταθμών εργασίας στους πολιτιστικούς οργανισμούς που συμμετέχουν στο έργο. Έτσι το κοινό που θα επισκέπτεται έναν οργανισμό, θα έχει πρόσβαση σε ψηφιοποιημένο υλικό το οποίο αφενός μεν φυλάσσεται σε διάφορα μέρη, αφετέρου δε συχνά η επίδειξή του είναι -λόγω της φύσης του- αδύνατη. Παράλληλα, θα δίνεται η δυνατότητα πρόσβασης με περιοριστικούς όρους σε αυτό το υλικό και από οποιονδήποτε έχει πρόσβαση στο διαδίκτυο Internet.

Η συμβολή του VENIVA δεν σταματά στην ταυτόχρονη μελέτη γεωγραφικώς απομακρυσμένων τεκμηρίων, αλλά προσφέρει στο χρήστη νέες δυνατότητες αξιοποίησής τους με την τρισδιάστατη αναπαράσταση ιστορικών τόπων και μνημείων καθώς και με την οργανωμένη πλοήγηση σε τεκμήρια τα οποία ανήκουν σε κοινούς ιστορικούς και θεματικούς άξονες. Επιπλέον, ο χρήστης θα έχει στη διάθεσή του μία πληθώρα υπηρεσιών σχετικά με την αναζήτηση, τη μελέτη και την αναπαραγωγή των τεκμηρίων. Συνολικά, το έργο στοχεύει με τη χρήση των σύγχρονων τεχνολογιών να προσφέρει μια καινοτόμο υπηρεσία στον τομέα της μελέτης των τεκμηρίων Αρχείων και Βιβλιοθηκών. Ο αναγνώστης μπορεί να βρει μια περιγραφή του προγράμματος VENIVA στην ηλεκτρονική διεύθυνση <http://www.tin.it/veniva>.

Μια πρώτη παρουσίαση του εικονικού αρχείου υπάρχει στο δίκτυο: <http://www.tin.it/veniva/avv/home/>.

Ανδρέας Μπάγιας

"H BENETIA KAI H ΘΑΛΑΣΣΑ"

Στα τέλη του 14ου αιώνα, η αποικιακή αυτοκρατορία της Βενετίας αρχίζει τη μεγάλη της επέκταση. Με διαδοχικές νίκες και ήττες η Γαληνοτάτη επεκτείνει τις κτήσεις της στην ξηρά και ισχυροποιεί τις κτήσεις της στη Μεσόγειο. Ο οπτικός δίσκος *"Η Βενετία και η Θάλασσα. Τα νησιά, τα φρούρια και η άμυνα εναντίον των Τούρκων"* είναι η διήγηση των ιστορικών γεγονότων που συνέβησαν μεταξύ της Δημοκρατίας και των παραθαλάσσιων κτήσεών της στην Ελλάδα: Κρήτη, Πελοπόννησο, Ιόνια νησιά. Πρόκειται για μια ιστορία αιώνων η οποία καθορίστηκε από τις οικονομικές και εμπορικές παραμέτρους, τις περίπλοκες σχέσεις μεταξύ των Βενετών διοικητών και των διάφορων ελληνικών κοινωνικών τάξεων και την άμυνα εναντίον της τουρκικής απειλής.

Η Δημοκρατία της Βενετίας ήταν ένας θεσμός που χαρακτηριζόταν από ποικιλία οικονομικών, πολιτικών και πολιτιστικών τάσεων. Η έλξη από τη στεριά και η ροπή προς τη θάλασσα συνιστούν τους δύο πόλους ενός διλήμματος που σηματοδοτεί την ιστορία της Γαληνοτάτης από τις αρχές της έως και την πτώση της το 1797 και καθορίζει τάσεις, επιλογές και τη συνείδηση της ταυτότητας της κυβερνώσας τάξης των πατρικών. Η διατήρηση και η διαχείριση του κράτους της θάλασσας δεν ήταν εύκολη για τη Βενετία.

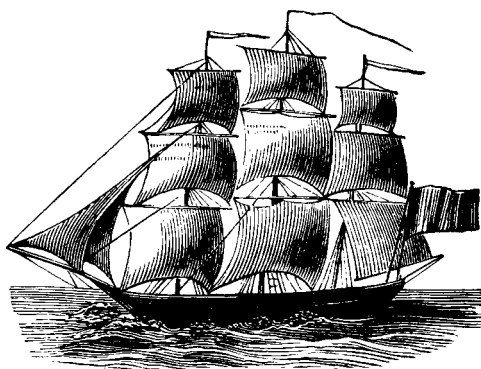
Στα τέλη μάλιστα του 18ου αιώνα, ο Γενικός Προνοητής Δαλματίας και Αλβανίας, ο Πάολο Μπολντού (P. Boldu) και ο Προνοητής των Νήσων της Ανατολής Τζιάκομο Νάνι (G. Nani), κατάλαβαν ότι ανάμεσα στις αιτίες που ευθύνονταν για την κρίση της Γαληνοτάτης βρισκόταν η απώλεια του ελέγχου πάνω στους ελληνικούς, αλβανικούς και δαλματικούς πληθυσμούς που κατοικούσαν στις παραθαλάσσιες κτήσεις της αυτοκρατορίας. Για να αποφύγει την επικείμενη παρακμή ο Τζιάκομο Νάνι πρότεινε την επιστροφή στις παλαιές δημοκρατικές αρχές, στην αρχαία σωφροσύνη κατά την απονομή της δικαιοσύνης και στην ευστροφία των Βενετών κυβερνητών οι οποίοι είχαν μάθει να κατανοούν και να προβλέπουν τις ανάγκες των υπηκόων, έτσι ώστε να καταπολεμούν, χάρη σε μια ενστικτώδη ικανότητα πρόβλεψης, τις πιο σφοδρές εντάσεις και τις διάφορες εστίες εξεγέρσεων. Την ίδια ώρα που ο Νάνι τόνιζε την ευθύνη της βενετικής αρχουσας τάξης, ο Μπολντού έδειχνε τη συμπάθειά του στον πολυάριθμο πληθυσμό των συνόρων του κράτους της θάλασσας, ο οποίος με αντάλλαγμα την παραχώρηση προνομίων εγγυόταν την προστασία των περιοχών αυτών της Γαληνοτάτης. Οι πληθυσμοί της φιλόξενης Μάνης αντιπροσώπευαν γι' αυτόν ένα υποδειγματικό μοντέλο: η απλά οργανωμένη δομή τους και η λιτότητά τους αντιπροσώπευαν ό,τι απέμεινε από τις δημοκρατικές αρετές οι οποίες γρήγορα εξαφανίζονταν από την απομακρυσμένη μητρόπολη.

Ο Νάνι και ο Μπολντού, που ανήκαν στη διοικούσα τάξη της Βενετίας, φανερά νοσταλγούσαν το ένδοξο παρελθόν. Αυτοί όμως που καθόρισαν την εικόνα της Γαληνοτάτης με τις επιτυχίες και τις ήττες της, ήταν οι άνθρωποι που από τον 14ο έως το 18ο αιώνα κατείχαν τις

χαμηλές διοικητικές θέσεις. Συχνά τους συναντούμε στον οπτικό δίσκο *"Η Βενετία και η Θάλασσα"*, να συζητούν τις δυσκολίες στην παροχή νερού ή δημητριακών ή να προσπαθούν να επιλύσουν τις διαμάχες μεταξύ των Ρωμαιοκαθολικών και των Ορθοδόξων κληρικών. Δεν ξέρουμε σχεδόν τίποτα γι' αυτούς τους ανθρώπους -έχουν σωθεί κάποιες επιστολές προς τις αρχές της πρωτεύουσας και ελάχιστα οικογενειακά ιστορικά- αλλά τα κοινά τους βιώματα μας επιτρέπουν να αντιληφθούμε τις πραγματικές διαστάσεις ενός βασικού θέματος αυτού του δίσκου: της σημασίας των ορίων στην ιστορία του Βενετικού πολιτισμού. Έχοντας αναλύσει την περιοχή των συνόρων μεταξύ της Ανατολής και της Δύσης, μεταξύ της βενετικής δύναμης και της τουρκικής απειλής, ανακαλύψαμε ότι ακόμα και τα πολιτιστικά όρια των κατοίκων της ήταν αβέβαια και αμφίβολα. Σε αυτήν τη μεταβαλλόμενη κατάσταση, η αίσθηση της ταυτότητας και του ανήκειν έχασε τη σταθερότητά της, κάτι που βέβαια δεν συνέβη στους κατοίκους της ιταλικής ενδοχώρας.

Η Κύπρος και η Πελοπόννησος, η Εύβοια (τότε γνωστή ως *Νεγρεπόντε*) και η Κέρκυρα, η Κρήτη και η Μεθώνη, οι οποίες κατακτήθηκαν και χάθηκαν σε διαφορετικές περιόδους της βενετικής ιστορίας, αποτέλεσαν διάφορους σταθμούς της δημιουργίας του μύθου της Γαληνοτάτης. Ο δίσκος *"Η Βενετία και η Θάλασσα"* είναι μια προσπάθεια να καταλάβουμε πώς οι Βενετοί αντιλήφθηκαν, αν όχι ανακάλυψαν, την ταυτότητά τους. Παράλληλα, αποτελεί μια παρατήρηση των κατοίκων των νησιών, των πόλεων και των κάστρων, για να καταλάβουμε αφενός μεν τους τύπους αντίστασης στη βενετική εισβολή, αφετέρου δε τις ειρηνικές σχέσεις που δημιουργήθηκαν με οικογενειακούς δεσμούς και πιστές συμμαχίες. Το προσκήνιο για τα γεγονότα αυτά ήταν οι κοινωνικοί και οι εκκλησιαστικοί οργανισμοί, η αστική ανάπτυξη και η αντιπαράθεση μεταξύ των παλαιών τεχνικών και των νέων ανακαλύψεων. Αυτά είναι τα βασικά θέματα. Επιπλέον ο αναγνώστης καθώς θα "πλοηγεί" -μία λέξη που σήμερα χρησιμοποιείται πολύ αλλά είναι κατ' εξοχήν κατάλληλη σε αυτή τη συζήτηση για τη θάλασσα- μπορεί να ανακαλύψει νέα μονοπάτια και άλλες στρατηγικές αναπαράστασης των περίπλοκων θεμάτων αυτής της Μεσογειακής ιστορίας.

Ανδρέας Μπάγιας

ΤΟ ΑΡΧΕΙΟ Π.Σ.ΔΕΛΤΑ ΣΤΑ ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΑΡΧΕΙΑ ΤΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ ΜΠΕΝΑΚΗ¹

Το δημοσιευμένο αρχείο Πηνελόπης Δέλτα βρίσκεται στα Ιστορικά Αρχεία του Μουσείου Μπενάκη. Οι πρώτες προσκτήσεις αφορούν τα τελικά χειρόγραφα ή δακτυλόγραφα των δημοσιευμένων μυθιστορημάτων της συγγραφέως. Δεν είναι εξακριβωμένος ο τρόπος με τον οποίο τα πρώτα αυτά χαρτιά κατέληξαν στο Μουσείο. Σύμφωνα με προφορική μαρτυρία μίας εγγονής της, οι κόρες της Πηνελόπης Δέλτα παρέδωσαν τα χειρόγραφα αυτά στο Μουσείο μετά το θάνατο του Στέφανου Δέλτα (1947) χωρίς να είναι εξακριβωμένο επακριβώς πότε. Με τη συστηματική δημοσίευση του αρχείου Δέλτα, από το 1978 και μετά, κάθε δημοσιευμένο έγγραφο κατατίθεται στο Αρχείο. Παράλληλα έχουν κατατεθεί και έγγραφα που είχαν δημοσιευθεί παλαιότερα στην “Αλληλογραφία” καθώς και οι ήδη δημοσιευμένες αναμνήσεις μακεδονομάχων και βρισκόταν στην κατοχή των κληρονόμων της.

Όταν η Πηνελόπη Δέλτα πεθαίνει τον Μάιο του 1941, είναι κυρίως γνωστή για τα βιβλία της που απευθύνονται σ’ ένα παιδικό αναγνωστικό κοινό. Έχει εκδώσει επτά μυθιστορήματα, μία συλλογή με μικρά διηγήματα για παιδιά καθώς και μερικά παιδικά διηγήματα (γύρω στα δέκα) που έχουν δημοσιευθεί σε περιοδικά της Αιγύπτου ή της Ελλάδας από το 1913 ως το 1915. Χαρακτηριστικός είναι ο τίτλος που η ίδια δίνει στα βιβλία της: “Παιδικές Σελίδες”.

Εκτός από τις “Παιδικές Σελίδες”, η Πηνελόπη Δέλτα είχε δημοσιεύσει και λίγα κείμενα που απευθύνονται σε ενήλικες, όπως μελέτες για τα αναγνωστικά και την ανατροφή των παιδιών. Τα περισσότερα απ’ αυτά τα κείμενα εντάσσονται στην αρθρογραφία της για την δημοτική γλώσσα μέσα από τις σελίδες των διαφόρων περιοδικών του δημοτικισμού.

Τα βιβλία και άρθρα που έγραψε και δημοσίευσε όσο ζούσε η Πηνελόπη Δέλτα μπορούμε να τα κατατάξουμε σε 4 κατηγορίες:

1. Βιβλία με ιστορικό περιεχόμενο που βασίστηκαν σε ιστορική μελέτη και έρευνα:
 - (i) της εποχής του Βασιλείου του Βουλγαροκτόνου (957-1025), για τα μυθιστορήματα *Για την Πατρίδα* (1909)² και *Τον καιρό του Βουλγαροκτόνου* (1911),³

- (ii) του Μακεδονικού Αγώνα (1903-1908) για το *Στα μυστικά του Βάλτου* (1937),⁴ και ως ένα σημείο για το *Μάγκας* (1935),⁵

- (iii) της εποχής του Χριστού και των Ευαγγελίων για το *Η ζωή του Χριστού* (1925).⁶

Στα βιβλία αυτά μπορούμε τώρα να προσθέσουμε το ιστορικό μυθιστόρημα *Το Γκρέμισμα* (δημοσιεύτηκε το 1983)⁷ που αναφέρεται στην εποχή του Ρωμανού Διογένη (1068-1073), αλλά που η Δέλτα θα το εγκαταλείψει ανολοκλήρωτο γύρω στα 1927.

2. Βιβλία που μας μεταφέρουν στο χώρο της φαντασίας και του παραμυθιού, με τον απαραίτητο συμβολισμό: *Παραμύθι χωρίς όνομα* (1910)⁸, η συλλογή *Παραμύθια και άλλα* (1915)⁹ καθώς και μερικά ακόμη διηγήματα σε περιοδικά της Αλεξάνδρειας ή της Αθήνας. Στην κατηγορία αυτή συμπεριλαμβάνονται και διηγήματα με ιστορικές αναφορές.

3. Βιβλία με χαρακτήρα αυτοβιογραφικό: *Τρελαντώνης* (1932)¹⁰ και *Μάγκας* (1935) (σε ό,τι αφορά την περιγραφή της μεγαλοαστικής οικογένειας στην Αλεξάνδρεια). Στα βιβλία αυτά πρέπει να προστεθούν δύο βιβλία που δεν είναι για παιδιά: *Τ’ Ανεύθυνα (Ψυχές Παιδιών)* (1921), διηγήματα που διατηρούν πολλούς δραματικούς αυτοβιογραφικούς απόηχους, και το *Στοχασμοί περί της ανατροφής των παιδιών μας* (1911),¹¹ όπου πολλές παιδαγωγικές παρατηρήσεις βασίζονται σε προσωπικές της εμπειρίες.

4. Δύο άρθρα για τα αναγνωστικά (1913 και 1920) στο “Δελτίο του Εκπαιδευτικού Ομίλου”.¹²

Μέσα από το εν ζωή δημοσιευμένο έργο της έχουμε λοιπόν μία εικόνα της Πηνελόπης Δέλτα με το συγγραφικό της ενδιαφέρον να εστιάζεται σε θέματα εκπαίδευσης και αγωγής των παιδιών καθώς και ενασχόλησης με το γλωσσικό ζήτημα.

Η εικόνα αυτή για την Πηνελόπη Δέλτα αρχίζει να αλλάζει το 1956, δεκαπέντε χρόνια μετά το θάνατό της, με την πρώτη δημοσίευση τμημάτων του αρχείου της. Η πρώτη αυτή δημοσίευση αφορά στην επιλεγμένη αλληλογραφία της με διάφορες προσωπικότητες της εποχής της. Η επιμέλεια του τόμου αυτού (όπως και του επομένου τόμου με αλληλογραφία με τον Gustave Schlumberger, τον κορυφαίο βυζαντινολόγο της εποχής της, που δημοσιεύεται έξι χρόνια αργότερα) είχε γίνει από τον Ξενοφώντα Λευκοπαρίδη.¹³

¹ Εισήγηση που έγινε στη Σκόπελο στις 31 Μαΐου 1997 στα πλαίσια εκδηλώσεων για την συγκρότηση Ιστορικού Αρχείου στο Λαογραφικό Μουσείο Σκοπέλου.

² Τυπογραφείο Γ. Σ. Βελώνη Λονδίνο, 1909. Στην πρώτη έκδοση περιλαμβάνεται και το διήγημα Η Καρδιά της Βασιλοπούλας.

³ Σε δύο τόμους. Τυπογραφείο Γ. Σ. Βελώνη Λονδίνο (χχ).

⁴ Σε δύο τόμους. Τυπογραφείο “Εστία”, Αθήνα 1937.

⁵ “Κασταλία”, Αθήνα 1935.

⁶ Σε δύο τόμους. Τυπογραφείο “Εστία”, Αθήνα 1925.

⁷ Αρχείο της Π.Σ.Δέλτα Ε’. Π.Σ.Δέλτα, Το Γκρέμισμα. Επιμέλεια Μαριάννα Σπανάκη. Εισαγωγή Π.Α.Ζάννας. Ερμής, Αθήνα, 1983.

⁸ Τυπογραφείο Γ. Σ. Βελώνη Λονδίνο, 1909.

⁹ Βιβλιοθήκη Εκπαιδευτικού Ομίλου, Αθήνα 1915. Στην δεύτερη έκδοση (Ι. Σιδέρης, Αθήνα 1924) έχουν ανακατασταθεί ορισμένα διηγήματα.

¹⁰ Τυπογραφείο “Εστία”, Αθήνα 1932.

¹¹ α) Ι. Σιδέρης, Αθήνα 1921 • β) Πρωτοδημοσιεύθηκε στο “Δελτίο του Εκπαιδευτικού Ομίλου” (1911, Τεύχος Α’) και σε ανώτερο την επομένη χρονιά. Επανεκδόθηκε το 1932 με προθήκες και διορθώσεις (Τυπογραφείο “Εστία”). Το 1961 τα δύο αυτά βιβλία εκδόθηκαν σε ένα τόμο από τις εκδόσεις “Εστία-Ι. Κολλάρος”. (Εξαντλημένο).

¹² α) “Τα Αναγνωστικά μας”. “Δελτίο του Εκπαιδευτικού Ομίλου”, Αθήνα, 1913 • β) “Τα Καινούρια Αναγνωστικά μας”. “Δελτίο του Εκπαιδευτικού Ομίλου”, Αθήνα, 1920.

¹³ α) “Αλληλογραφία της Π.Σ.Δέλτα 1906-1940” Επιμέλεια Ξ. Λευκοπαρίδη. Βιβλιοπωλείον της “Εστίας”, Αθήνα 1956, 1997 • β) “Lettres de deux amis” Une correspondance entre Pénélope S. Delta et Gustave Schlumberger suivie de quelques lettres de Gabriel Millet. Introduction et notes de X. Lefcoparidis. Préface d’André Mirambel. Bibliothèque de l’Institut Français d’Athènes, Athènes 1962. (Εξαντλημένο).

Στην Ελληνόγλωσση “Αλληλογραφία” το μεγαλύτερο μέρος των επιστολών καλύπτεται με επιστολές των διαφόρων εκπροσώπων του δημοτικισμού και λογοτεχνών. Ένα μικρό σχετικά τμήμα του τόμου περιέχει επιστολές πολιτικών και στρατιωτικών της εποχής του μεσοπολέμου.

Στην πρώτη κατηγορία των επιστολογράφων κυριαρχούν οι σκέψεις για το γλωσσικό πρόβλημα και η λογοτεχνική κριτική. Παράλληλα υπάρχει και η ενημέρωση για τα γεγονότα που αφορούν στον αγώνα για τη δημοτική γλώσσα: η περιγραφή που δίνει ο Αλ. Δελμούζος για τα γεγονότα στο παρθεναγωγείο του Βόλου είναι χαρακτηριστική.¹⁴

Στην δεύτερη κατηγορία ο ενημερωτικός χαρακτήρας των επιστολών είναι αυτός που προέχει. Οι επιστολογράφοι περιγράφουν και σχολιάζουν τα γεγονότα ή δίνουν πολλές φορές διευκρινήσεις για κάποιο γεγονός που είναι γνωστό και στους δύο.

Πρέπει να σημειωθεί ότι οι επιστολές της Δέλτα προς τους αποδέκτες τους δεν έχουν βρεθεί. Συνεπώς υπάρχει μία μεγάλη δυσαναλογία στον αριθμό των επιστολών της Πηνελόπης Δέλτα από τη μία μεριά και όλων μαζί των επιστολογράφων από την άλλη: δημοσιεύονται 80 επιστολές της Δέλτα και 860 συνολικά επιστολές των υπολοίπων. Οι λίγες αυτές επιστολές της Δέλτα προέρχονται από αντίγραφα ή σχεδιάσματα των επιστολών που βρέθηκαν στο αρχείο της. Η ύπαρξη των επιστολών και των δύο πλευρών θα μας έδινε μία πληρέστερη εικόνα των αλληλογράφων, αλλά και της ίδιας της Πηνελόπης Δέλτα.

Στον τόμο της αλληλογραφίας της Πηνελόπης Δέλτα με τον Gustave Schlumberger το ενδιαφέρον εστιάζεται στην βυζαντινή ιστορία: οι διευκρινίσεις και οι πληροφορίες, μαζί με τις συμβουλές για την χρήση του ενός ή του άλλου γεγονότος στην πλοκή των “Βυζαντινών” μυθιστορημάτων είναι το κύριο αντικείμενο. Το πρόβλημα που επισημάναμε παραπάνω σχετικά με την έλλειψη των επιστολών της Δέλτα δεν υπάρχει.

Οι δύο αυτοί τόμοι αλληλογραφίας μας αποκαλύπτουν σιγά-σιγά τις άλλες πλευρές της Πηνελόπης Δέλτα:

1. Την πολιτική της πλευρά: εμφανίζεται το ενδιαφέρον της για τις πολιτικές εξελίξεις του τόπου με την αλληλογραφία με πολλούς πολιτικούς του βενιζελικού κυρίως στρατοπέδου.
2. Την πλευρά του ιστορικού ερευνητή: ένα από τα κύρια θέματα που εμφανίζονται στην “Αλληλογραφία” είναι η εμμονή της Πηνελόπης Δέλτα στην συλλογή στοιχείων για την πρόσφατη ή και την παλαιότερη ελληνική ιστορία. Είναι χαρακτηριστικό ότι πολλοί από τους αλληλογράφους της Δέλτα της δίνουν στοιχεία ή πληροφορίες και παραπομπές για θέματα που η ίδια τους έχει ζητήσει.
3. Εμφανίζονται ορισμένα στοιχεία που μας αποκαλύπτουν τον τρόπο με τον οποίο η Πηνελόπη Δέλτα έ-

γραφε τα μυθιστορήματά της. Οι επιστολές αυτές μας δίνουν μία εικόνα της διαδικασίας της συγγραφής: η Πηνελόπη Δέλτα απευθύνεται στους αλληλογράφους της ζητώντας τους τη γνώμη τους ή την συμβολή τους στην επίλυση ορισμένων ζητημάτων που την απασχολούν κατά την συγγραφή των μυθιστορημάτων της. Παρ’ όλο που οι τέτοιου είδους αναφορές είναι περιορισμένες μας δείχνουν το πώς η Δέλτα ζητούσε την γνώμη των ανθρώπων που θεωρούσε ικανούς να τη βοηθήσουν με τις παρατηρήσεις τους και τις συμβουλές τους. Χαρακτηριστικά παραδείγματα αποτελούν η επιστολή του Μανόλη Τριανταφυλλίδη που κρίνει το δακτυλόγραφο από το “Παραμύθι Χωρίς Όνομα”¹⁵ πριν ακόμη δοθεί στο τυπογραφείο, ή οι επιστολές του Αρχιεπισκόπου Αθηνών Χρύσανθου που αφορούν σε στοιχεία για τη “Ζωή του Χριστού”¹⁶ και φυσικά το μεγαλύτερο μέρος της αλληλογραφίας της με τον Gustave Schlumberger.

Αν λάβουμε υπ’ όψιν το γεγονός ότι, μετά τα δύο “Βυζαντινά” της μυθιστορήματα, η Πηνελόπη Δέλτα δεν δημοσίευσε άλλο “ιστορικό” μυθιστόρημα¹⁷ (με την έννοια της αναφοράς σε παλαιότερα ιστορικά γεγονότα), αλλά μυθιστορήματα που αναφέρονται σε θέματα σύγχρονά της, σε γεγονότα που συνέβησαν κατά τη διάρκεια της ζωής της, μπορούμε να συμπεράνουμε ότι από ένα σημείο και μετά η Δέλτα ασχολείται σχεδόν αποκλειστικά με την σύγχρονη ιστορία. Το γεγονός ότι εγκαταλείπει και αφήνει ημιτελές το τρίτο της “Βυζαντινό” μυθιστόρημα (“Το Γκρέμισμα”) είναι χαρακτηριστικό.

Η δημοσίευση των απομνημονευμάτων τριών Μακεδονομάχων από το Αρχείο της Πηνελόπης Δέλτα μας δείχνει για άλλη μία φορά την πλευρά του ερευνητή. Τα κείμενα αυτά δημοσιεύθηκαν από το Ίδρυμα Μελετών Χερσονήσου του Αίμου στα τέλη της δεκαετίας του ‘50.¹⁸

Στο τμήμα αυτό του αρχείου τα προβλήματα είναι διαφορετικά: ανάμεσα στα πρόσωπα που της δίνουν τις αναμνήσεις τους περιλαμβάνονται και απλοί άνθρωποι που πολλές φορές δεν ξέρουν γραφή και ανάγνωση. Η Πηνελόπη Δέλτα τους καλεί στο σπίτι της και με τη βοήθειά της γραμματέως της, της Αντιγόνης Μπέλλου-Θρεψιάδη, καταγράφει τις αναμνήσεις τους. Οι αναμνήσεις αυτές μαζί με τη μελέτη των αρχείων του Υπουργείου Εξωτερικών αποτελούν υλικό για την συγγραφή του ιστορικού της μυθιστορήματος με το αντίστοιχο θέμα (“Στα Μυστικά του Βάλτου”). Οι υπογραμμίσεις, συσχετίσεις, παραπομπές και υποσημειώσεις, αλλά και το ίδιο το μυθιστόρημα μας δείχνουν την σπουδή της για την καταγραφή και την αξιοποίηση της άμεσης για την εποχή της ιστορικής μνήμης.

Πρέπει να σημειωθεί ότι η δημοσίευση των τριών μαρτυριών που έγινε από το Ίδρυμα Μελετών Χερσονήσου του Αίμου είναι λογοκριμένη ως ένα βαθμό με βάση την

¹⁴ βλ. Αλληλογραφία, σελ 226-235.

¹⁵ βλ. Αλληλογραφία, σελ 308-309. Στο εσώφυλλο της πρώτης έκδοσης του βιβλίου υπάρχει ευχαριστήριο σημείωμα στον Μανόλη Τριανταφυλλίδη “που μ’ ακούραστη υπομονή διόρθωνε τα τυπογραφικά δοκίμια, ωμάλυνε τη γραμματική και κατόπιν την ορθογραφία”.

¹⁶ βλ. Αλληλογραφία, σελ 413-435.

¹⁷ Εξάιρεση αποτελεί Η Ζωή του Χριστού.

¹⁸ α) Γερμανού Καραβαγγέλη: Ο Μακεδονικός Αγών (απομνημονεύματα). Πρόλογος Βασ. Λαούρδα, Εισαγωγή Κλ. Τσούρα. Θεσσαλονίκη 1958 • β) Γεωργίου Δικονίμου Μακρή: Ο Μακεδονικός Αγών (απομνημονεύματα). Επιμέλεια Βασ. Λαούρδα, Πρόλογος Στίλπωνος Κυριαζίδης. Θεσσαλονίκη 1959 • γ) Παναγιώτη Παπατζανετιά: Ο Μακεδονικός Αγών (απομνημονεύματα). Επιμέλεια Λουΐζας Συνδίκια-Λαούρδα. Εισαγωγή Αλεξάνδρου Ζάννα. Θεσσαλονίκη 1960. Τα τρία αυτά κείμενα ανατυπώθηκαν το 1984 από το Ι.Μ.Χ.Α. σε έναν τόμο και χωρίς τις εισαγωγές των αρχικών εκδόσεων.

μετεμφυλιακή ψυχροπολεμική διαμόρφωση των πραγμάτων. Παραλείπονται αφηγήσεις που αφορούν στις θηριωδίες της ελληνικής πλευράς, δίνοντας μία εξιδανικευμένη εικόνα που εξυπηρετεί καλύτερα την τότε πολιτική του ελληνικού Κράτους απέναντι στη Βουλγαρία κυρίως.¹⁹

Το 1978 αρχίζει η συστηματική πλέον δημοσίευση του αρχείου Δέλτα με τον τόμο για τον Ελευθέριο Βενιζέλο.²⁰ Ένας τόμος που παρουσιάζει κατά κύριο λόγο το πολιτικό της ημερολόγιο πλαισιωμένο με την αλληλογραφία της με τον Ελ. Βενιζέλο και άλλο υλικό με αναμνήσεις και μαρτυρίες. Με την δημοσίευση του τόμου αυτού η Πηνελόπη Δέλτα μας δείχνει το ενδιαφέρον της για την άμεση ιστορία και την πολιτική. Καταγράφονται στοιχεία, αναμνήσεις και τεκμήρια μιας εποχής που η ίδια η Δέλτα έζησε από κοντά και ήταν πολλές φορές αυτόπτης μάρτυς. Το ενδιαφέρον αυτού του τόμου του αρχείου Δέλτα βρίσκεται και στην αναφορά πολλών γεγονότων από την διπλή σκοπιά της ημερολογιακής και αναμνηστικής γραφής.

Στην ημερολογιακή γραφή βρίσκουμε το πολιτικό και το προσωπικό ημερολόγιο της συγγραφέως.²¹ Όπως σημειώνει ο επιμελητής του τόμου: “Οι ειδήσεις, οι συζητήσεις, οι προσωπικές εντυπώσεις καταγράφονται το ίδιο βράδυ ή την επόμενη μέρα (...) Στα ημερολόγια υπάρχει η πρώτη ύλη που μπορεί να ξαναπλαστεί αλλά και που λειτουργεί αυτοδύναμα”.²²

Στην αναμνηστική γραφή τα γεγονότα ξαναγράφονται με την απόσταση που δίνει ο χρόνος και τα άλλα γεγονότα που έχουν μεσολαβήσει. Στην περίπτωση μας η Δέλτα ξεκινά την γραφή αυτή με αφορμή το θάνατο του Βενιζέλου. Τα γεγονότα ξαναγράφονται και τοποθετούνται σε ένα κάπως ευρύτερο ιστορικό πλαίσιο.²³

Ακολουθούν δύο ακόμη τόμοι με ιστορικές αναμνήσεις από την εκστρατεία της Ουκρανίας μαζί με την αλληλογραφία που τις πλαισιώνει.²⁴ Στους δύο αυτούς τόμους που περιλαμβάνουν αναμνήσεις των Νικολάου Πλαστήρα, Ιάνκου Δραγούμη, Κωνσταντίνου Μανέτα, Κωνσταντίνου Βλάχου και Νεόκοσμου Γρηγοριάδη είναι εμφανής η εμμονή της Δέλτα στην συγκέντρωση μαρτυριών για μία όχι και τόσο γνωστή πτυχή της ελληνικής ιστορίας. Το ενδιαφέρον των αναμνήσεων, εκτός από την καθαρά ιστορική πλευρά του θέματος, βρίσκεται στον τρόπο συλλογής και αξιοποίησης των στοιχείων από την Δέλτα. Η Πηνελόπη Δέλτα ζητούσε, πολλές φορές φορτικά, από διάφορα πρόσωπα που είχαν διαδραματίσει σημαντικό ρόλο σε κάποια στιγμή της σύγχρονης ιστορίας να γράψουν τις αναμνήσεις τους. Μ’ αυτό τον τρόπο είχε μαζέψει μία σειρά από αφηγήσεις για το συγκεκριμένο ιστορικό γεγονός που την ενδιέφερε κάθε φορά. Στην περίπτωση μας η Πηνελό-

πη Δέλτα έχει στο αρχείο της οκτώ ή εννιά διαφορετικά ντοκουμέντα από την εκστρατεία, χωρίς να υπολογίσουμε τις εφημερίδες και τα σχετικά βιβλία. Πρόκειται για επιστολές, αφηγήσεις που έχει ζητήσει η ίδια από διάφορους γνωστούς της και επίσημες εκθέσεις που αποκτά. Σε όλα τα κείμενα που έχει στη διάθεσή της υπάρχουν πολλές υπογραμμίσεις σημειώσεις και παραπομπές που επιβεβαιώνουν, συμπληρώνουν, σχολιάζουν ή διορθώνουν τα αναφερόμενα στο κάθε κείμενο. Οι παραπομπές αφορούν κείμενα άλλων, εφημερίδες, επιστολές ή βιβλία.

Βλέπουμε δηλαδή μία μεγάλη σπουδή στην διασταύρωση των πληροφοριών και μία προσπάθεια διαλεύκανσης των γεγονότων με σκοπό την πληρέστερη κατανόηση τους. Στο ίδιο πνεύμα και λογική κινείται και το κείμενο του Πλαστήρα για το κίνημα της 6ης Μαρτίου 1933, παρ’ όλο που σχετίζεται περισσότερο με τον τόμο για τον Βενιζέλο.

Η δημοσίευση του ημιτελούς Βυζαντινού μυθιστορήματος της Δέλτα (*Το Γκρέμισμα*) μας βάζει μέσα στο εργαστήριο της συγγραφέως: η ίδια η Δέλτα ξεκίνησε τη συγγραφή του το 1912 και, δεκαπέντε χρόνια μετά, το 1927 το εγκαταλείπει οριστικά. Οι λόγοι είναι νομίζω εμφανείς: το ενδιαφέρον της έχει πλέον μετατοπιστεί προς τις σύγχρονες περιόδους της ιστορίας. Ίσως και αυτή η εγκατάσταση της οικογένειας στην Ελλάδα και η ενασχόληση του πατέρα της με την πολιτική στο πλευρό του Ελευθερίου Βενιζέλου να είναι η εξήγηση αυτής της αλλαγής. Το μεγάλο ενδιαφέρον του μυθιστορήματος αυτού έγκειται στο ότι βρέθηκε ημιτελές. Όλα τα άλλα παιδικά μυθιστορήματα της Δέλτα βρίσκονται στο αρχείο στην τελική τους μορφή, σε χειρόγραφο ή δακτυλόγραφο. Το ίδιο ισχύει και για το αδημοσίευτο ακόμη μυθιστορήμά της με τίτλο “*Ρωμιπούλες*”. Η ίδια η Δέλτα δεν κρατούσε ποτέ τις προγενέστερες γραφές ή τα σχεδιάσματα των βιβλίων της. Κατέστρεφε τις προηγούμενες γραφές, κρατώντας πάντα την τελευταία. Η ύπαρξη λοιπόν των ενδιάμεσων γραφών και σχεδιασμάτων μας δείχνει τον τρόπο με τον οποίο η Πηνελόπη Δέλτα δούλευε τα μυθιστορήματά της. Υπάρχουν τελειωμένα κεφάλαια μαζί με ημιτελή καθώς και σχεδιάσματα κεφαλαίων με περιλήψεις ιστορικών γεγονότων τεκμηριωμένες με λεπτομερέστατη βιβλιογραφία. Οι διαδοχικές γραφές των κεφαλαίων σε συνδυασμό μάλιστα με την αλληλογραφία του “συμβούλου” της σε βυζαντινά θέματα (του Gustave Schlumberger) μας δείχνουν τον τρόπο με τον οποίο η Πηνελόπη Δέλτα αντιμετώπιζε το ιστορικό γεγονός και το ενέταξε στα μυθιστορήματά της.

Μία άλλη κατηγορία κειμένων της Πηνελόπης Δέλτα είναι αυτά που μπορούμε να ονομάσουμε αυτοβιογραφικά: Είναι οι *Πρώτες Ενθυμήσεις* και οι *Αναμνήσεις* 1899 και 1921.²⁵

¹⁹ Στον πρόλογο του Β. Λαούρδα στα απομνημονεύματα του Γερμανού Καραβαγγέλη αναφέρεται (σελ. ε’): “...μερικά όμως φράσεις αφηρέθησαν ως άσχετοι προς το θέμα των απομνημονευμάτων”. Η παροβολή που έκανε ο υπογράφων με το κείμενο που σήμερα βρίσκεται στα Ιστορικά Αρχεία του Μουσείου Μπενάκη έδειξε ότι οι φράσεις που είχαν αφαιρεθεί ήταν πολλές και σχετιζες με το θέμα των απομνημονευμάτων.

²⁰ Αρχείο της Π.Σ.Δέλτα Α’. Π.Σ.Δέλτα, Ελευθέριος Κ. Βενιζέλος, Ημερολόγιο - Αναμνήσεις - Μαρτυρίες - Αλληλογραφία. Επιμέλεια Π.Α.Ζάννας, Ερμής, Αθήνα, 1978.

²¹ Στον τόμο αυτό δημοσιεύεται ολόκληρο το “Πολιτικό Ημερολόγιο” και ένα μεγάλο τμήμα του προσωπικού ημερολογίου της Δέλτα που επιγράφεται “Turis Eburnea”.

²² Βλ. σχ. Βενιζέλος, σ. κε’

²³ ό.π. σ. κε’.

²⁴ α) Αρχείο της Π.Σ.Δέλτα Β’. Νικόλαος Πλαστήρας, Εκστρατεία Ουκρανίας 1919, Κίνημα 6 Μαρτίου 1933, Αλληλογραφία. Επιμέλεια Π.Α.Ζάννας, Ερμής, Αθήνα, 1979 • β) Αρχείο της Π.Σ.Δέλτα Δ’. Ιάνκος Δραγούμης, Κωνσταντίνος Μανέτας, Κωνσταντίνος Βλάχος, Νεόκοσμος Γρηγοριάδης, Εκστρατεία στη Μεσημβρινή Ρωσία, 1919. Επιμέλεια Π.Α.Ζάννας, Ερμής, Αθήνα, 1982.

²⁵ α) Αρχείο της Π.Σ.Δέλτα Γ’. Π.Σ.Δέλτα, Πρώτες Ενθυμήσεις. Επιμέλεια Π.Α.Ζάννας, Ερμής, Αθήνα, 1980 • β) Αρχείο της Π.Σ.Δέλτα ΣΤ’. Π.Σ.Δέλτα, Αναμνήσεις 1899. Επιμέλεια Π.Α.Ζάννας - Αλ. Π. Ζάννας, Ερμής, Αθήνα, 1990 • γ) Αρχείο της Π.Σ.Δέλτα Ζ’. Π. Σ. Δέλτα, Αναμνήσεις 1921. Επιμέλεια Αλ. Π. Ζάννας, Ερμής, Αθήνα 1996.

- α) Οι *Πρώτες Ενθυμήσεις*, γραμμένες γύρω στο 1932, καλύπτουν κυρίως τα πρώτα 15 χρόνια της ζωής της Δέλτα, αλλά περιλαμβάνουν και τα ιστορικά της οικογένειάς της. Δημοσιεύθηκαν το 1980.
- β) Οι *Αναμνήσεις 1899*, γραμμένες γαλλικά, καλύπτουν τη νεανική ηλικία, και τη ζωή της ως το 1899. Στο τέλος, ελληνικά, δίνονται στοιχεία που καλύπτουν τη ζωή της Δέλτα ως το 1905. Δημοσιεύθηκαν το 1990.
- γ) Οι *Αναμνήσεις 1921*, αρχίζουν να γράφονται στις 4 Ιουλίου 1921 και κάποια στιγμή διακόπτονται θεληματικά και ρητά από τη Δέλτα. Καλύπτουν την περίοδο 1905-1908 περίπου. Δημοσιεύθηκαν το 1996.

Στην κατηγορία αυτή θα προσθέσω και το αδημοσίευτο ακόμα κείμενό της που έχει τον τίτλο "*Αναμνήσεις 1940*".²⁶ Οι αναμνήσεις αυτές αρχίζουν να γράφονται στις 29 Ιουλίου 1940 και διακόπτονται απότομα, στη μέση μιας φράσης, την ίδια χρονιά ή το 1941 (η Δέλτα αυτοδηλητηριάζεται στις 27 Απριλίου και πεθαίνει στις 2 Μαΐου 1941). Καλύπτουν την περίοδο 1908-1910.

Ο αυτοβιογραφικός χαρακτήρας του *Τρελαντώνη*, του *Μάγκα* και ορισμένων κειμένων της Δέλτα που απευθύνονται σε ένα ενήλικο κοινό έγινε φανερός με τη δημοσίευση των *Πρώτων Ενθυμήσεων* (1980) που συμπληρώνουν και προσφέρουν συχνά την τραγική άλλη όψη των ευχάριστων αναμνήσεων του *Τρελαντώνη*. Γραμμένες, καθώς φαίνεται, γύρω στο 1932, μετά δηλαδή τον θάνατο των γονιών της, ή και αργότερα, εντάσσονται στα κείμενα που η Δέλτα χαρακτήριζε "απομνημονεύματα", όπως διαπιστώνεται από ορισμένες ενδείξεις, ενώ σε κάποιο φάκελο με χειρόγραφα υπάρχει και η ένδειξη "Βιογραφία Α' (παιδικά)".²⁷ Μήπως η Δέλτα λογάριζε, αρχίζοντας από τις πρώτες αυτές παιδικές αναμνήσεις, να καταγράψει τη βιογραφία της; Είναι μάλλον απίθανο, κρίνοντας από το γεγονός ότι κι αυτή η "Βιογραφία Α'" δεν ολοκληρώθηκε ποτέ, αντίθετα μάλιστα κόβεται στη μέση μιας φράσης, αλλά κυρίως από το ότι, πριν καταπιαστεί με τα παιδικά της χρόνια, η Δέλτα είχε ήδη καταγράψει ένα πολύ σημαντικό μέρος από τις αναμνήσεις της. Ίσως τα "παιδικά" μπορούσαν να συμπληρώσουν τα άλλα αυτοβιογραφικά κείμενά της, έστω και αν ο τρόπος και ο στόχος της καταγραφής τους δεν συμβαδίζουν με τις "*Πρώτες Ενθυμήσεις*".²⁸

Οι "*Αναμνήσεις 1899*" είναι το παλαιότερο κείμενο της Πηνελόπης Δέλτα που σώζεται. Άρχισε να γράφεται τον Μάρτιο του 1899 και θα πρέπει να τελείωσε ένα χρόνο αργότερα. Είναι γραμμένο στα γαλλικά, μία γλώσσα που η Πηνελόπη Δέλτα χειρίζεται σαφώς καλύτερα από τα Ελληνικά την εποχή εκείνη. Στο κείμενο αυτό περιγράφονται τα εφηβικά χρόνια στην κοσμική Αλεξάνδρεια και ο πρώτος έρωτας της Πηνελόπης Δέλτα. Το κείμενο καταλήγει στον συμβατικό γάμο της με τον Στέφανο Δέλτα. Οι λεπτομερείς περιγραφές της ανέμελης κοσμικής ζωής αποτελούν ένα σημαντικό τεκμήριο όχι μόνο για την ίδια την Πηνελόπη Δέλτα, αλλά και για τον τρόπο ζωής της πιο πλούσιας, κλειστής και εκλεκτικής ξένης παροικίας της Αλεξάνδρει-

ας που παραμένει η πιο Ελληνική της Μέσης Ανατολής.²⁹ Μία παροικία με τα κοσμοπολίτικα χαρακτηριστικά και τις ξένες επιρροές από τον γαλλικό και αγγλικό τρόπο ζωής. Η περιγραφή του συμβατικού γάμου της με τον Στέφανο Δέλτα είναι ένα συναρπαστικό κείμενο που δείχνει το αδιέξοδο αλλά και την συνειδητοποίηση της θέσης της γυναίκας για την εικοσιπεντάχρονη τότε Πηνελόπη Δέλτα.

Στις "*Αναμνήσεις 1921*" έχουμε την εξιστόρηση της σχέσης της Πηνελόπης Δέλτα με τον Ίωνα Δραγούμη. Η αφήγηση είναι λεπτομερέστατη και βασίζεται σε πρωτογενές υλικό που τεκμηριώνει την όλη ιστορία. Η Πηνελόπη Δέλτα έχει στη διάθεσή της το ημερολόγιο του Ίωνα Δραγούμη και το δικό της, την αλληλογραφία των δύο, καθώς και πολλά άλλα στοιχεία που έχουν σχέση με την ιστορία αυτή. Η αφήγηση αυτή συνεχίζεται και στις ανέκδοτες ακόμη (1998) "*Αναμνήσεις 1940*". Πρέπει νομίζω να σημειωθεί ότι η πλατωνική αυτή σχέση της Πηνελόπης Δέλτα με τον Ίωνα Δραγούμη την έχει επηρεάσει σε τέτοιο βαθμό, ώστε να την αφηγηθεί με κάθε λεπτομέρεια και να διαφυλάξει και το παραμικρό τεκμήριο της ιστορίας αυτής.

Τα αυτοβιογραφικά κείμενα της Πηνελόπης Δέλτα μας αποκαλύπτουν την ανθρώπινη πλευρά της, με τις προσωπικές στιγμές, τις αδυναμίες της αλλά και τις διάφορες διαδικασίες μέσα από τις οποίες η ίδια αρχίζει τη συγγραφική της δραστηριότητα. Αποτελούν ακόμη μία μαρτυρία του τρόπου ζωής και των συμπεριφορών της κοσμοπολίτικης αιγυπτιακής διασποράς, αλλά και μία μαρτυρία του τρόπου σκέψης των αστών διανοουμένων της εποχής.

Το αρχείο Πηνελόπης Δέλτα, έχει μεγάλο ενδιαφέρον για τον ερευνητή από πολλές πλευρές: πρώτ' απ' όλα για τη μελέτη του έργου της Πηνελόπης Δέλτα· η συγγραφική της δραστηριότητα έχει αποτελέσει και αποτελεί αντικείμενο μελέτης. Παράλληλα όμως μπορεί να υπάρξουν μελέτες με βάση το αρχείο αυτό για το θέμα της αυτοβιογραφίας, της θέσης της γυναίκας, της μελέτης των νοστροπιών, ακόμη και ψυχαναλυτικές μελέτες.

Ανεξάρτητα από την ίδια την Πηνελόπη Δέλτα, το αρχείο αυτό θα μας δώσει πολλά συμπληρωματικά στοιχεία για την ελληνική παροικία της Αλεξάνδρειας στο τέλος του 19ου αιώνα, με έμφαση στον τρόπο ζωής της μεγαλοαστικής τάξης. Ο ερευνητής θα βρει ακόμη πολλά στοιχεία για τον Μακεδονικό Αγώνα, τους Βαλκανικούς Πολέμους, την πολιτική, κοινωνική και στρατιωτική ιστορία του Μεσοπολέμου. Πολλά από τα στοιχεία αυτά φωτίζουν και συμπληρώνουν αρχεία πολιτικών και στρατιωτικών της εποχής.

Η δημοσίευση ενός αρχείου δεν εξαντλεί πάντα τις ανάγκες του ερευνητή και της αρχαικής έρευνας. Το ίδιο το πρωτότυπο υλικό κρύβει πάντα τα μυστικά του και η αποκάλυψή τους είναι συναρπαστική. Οι νέες συνθήκες μελέτης που διαμορφώνονται στα Ιστορικά Αρχεία του Μουσείου Μπενάκη, είναι μία πρόσκληση και συγχρόνως πρόκληση για τον ερευνητή, όχι μόνο για το αρχείο Δέλτα, αλλά κυρίως για όλα τα αρχεία που φυλάσσονται εκεί.

Αλέξανδρος Ζάννας

²⁶ Οι τίτλοι "*Αναμνήσεις 1899*", "*Αναμνήσεις 1921*" και "*Αναμνήσεις 1940*" δεν ανήκουν στην Π. Σ. Δέλτα. Έχουν δοθεί από τον Π.Α. Ζάννα, επιμελητή του αρχείου Δέλτα ως το θάνατό του το 1989. Είναι συμβατικοί και παραπέμπουν στη χρονολογική ένδειξη που υπάρχει στην πρώτη σελίδα του κάθε χειρογράφου.

²⁷ Βλ. σχ. *Πρώτες Ενθυμήσεις*, σ. ζ - η.ε.

²⁸ Βλ. σχ. Ό.π., σ. ιβ - ιγ.

²⁹ Βλ. σχ. ό.π. σ. ιστ.

ΤΑ Γ.Α.Κ. - ΑΡΧΕΙΑ ΝΟΜΟΥ ΗΜΑΘΙΑΣ

Με Προεδρικό Διάταγμα της 30/22 Αυγούστου 1930, επί Προέδρου Δημοκρατίας Αλέξανδρου Ζαΐμη και Υπουργού Παιδείας Γ. Παπανδρέου, ιδρύεται το Μόνιμο Τοπικό Ιστορικό Αρχείο (Μ.Τ.Ι.Α.) Βέροιας για να παραλάβει τους κώδικες του Ιεροδικείου Βέροιας, οι οποίοι από το Μάρτιο του 1921 φυλάσσονται στις αποθήκες των Γενικών Αρχείων του Κράτους "ένεκα των γενομένων μεγίστων εν Μακεδονία καταστροφών τουρκικών αρχείων".

Μέχρι τα μέσα του 1949, το Ιστορικό Αρχείο φαίνεται να σιωπά. Ωστόσο, στο χρονικό διάστημα από το 1935 περίπου έως το 1944, έχει ξεκινήσει μία μεταφραστική προσπάθεια τουρκικών εγγράφων κατ' επιλογήν, αρχικά από το μεταφραστή του Πρωτοδικείου Βέροιας Σωκρ. Α-ναγνωστήδη και στη συνέχεια από επιτροπή ειδικών με εισηγητή τον Ι. Βασδραβέλλη.

Μόλις τον Αύγουστο του 1949, με απόφαση του Δημοτικού Συμβουλίου εγκρίνεται η λειτουργία του Ιστορικού Αρχείου, ύστερα από έγγραφο της Εισαγγελίας Πρωτοδικών Βέροιας προς το Δήμαρχο Βέροιας *"διά την σύστασιν της προβλεπομένης υπό του Νόμου 1289/1918 επιτροπής ίνα προβή εις την καταγραφήν του αρχείου, τον διορισμόν μεταφραστού δια την εκ της τουρκικής μετάφρασιν αυτού και την καταγραφήν αναλόγου πιστώσεως."*

Τελικά, στις αρχές του 1952, συστήνεται Εποπτική Επιτροπή του Αρχείου και διορίζεται με απόφαση του Υπουργού Παιδείας και Θρησκευμάτων ως άμισθος Διευθυντής του Ιστορικού Αρχείου ο τουρκομαθής Χαράλαμπος Αραπίδης, απόφοιτος της Νομικής του Πανεπιστημίου Κωνσταντινούπολης, ο οποίος λίγο αργότερα προσλαμβάνεται από το Δήμο Βέροιας και ως έμμισθος μεταφραστής του ξενόγλωσσου αρχείου και ξεκινά η συνεργασία -για το μεταφραστικό έργο- με το Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας η οποία διακόπτεται λόγω του αιφνιδίου θανάτου του τον Αύγουστο του 1959.

Από τότε το Ιστορικό Αρχείο παραμένει χωρίς προσωπικό. Από το 1961 την τρέχουσα υπηρεσιακή εργασία διεκπεραιώνει υπάλληλος του Δήμου (η κα Βιργινία Καπρίνη, η οποία το 1972 ορίζεται Προϊσταμένη του Αρχείου), και από το 1966 αρχίζουν κάποιες επιχορηγήσεις, αρχικά από το Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων και κατόπιν από το Υπουργείο Προεδρίας της Κυβέρνησης έως το 1971. Από το 1972 έως το 1985 περνά στο Υπουργείο Πολιτισμού και Επιστημών και τέλος επανέρχεται στο Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων.

Από το Σεπτέμβριο του 1989, μέσα στα πλαίσια της αναδιοργάνωσης των Γ.Α.Κ., αρχίζει να (επανα)λειτουργεί φιλοξενούμενο σε χώρο της Αντωνιάδειας Στέγης Γραμμάτων και Τεχνών, ο οποίος είχε παραχωρηθεί από τον τότε Δήμαρχο και Πρόεδρο της Εποπτικής Επιτροπής του Μ.Τ.Ι.Α. κ. Α. Βλαζάκη.

Σήμερα, με τον τίτλο "Γ.Α.Κ.- Αρχεία Ν. Ημαθίας", λειτουργεί ως περιφερειακή Υπηρεσία του ΥΠ.Ε.Π.Θ. με ευρύτερους πλέον σκοπούς, σύμφωνα με τα άρθρα του Ν. 1949/91.

Για την υλοποίηση των άρθρων του προαναφερθέντος

νόμου, πραγματοποιήθηκαν δραστηριότητες με σκοπό αφενός την ευαισθητοποίηση φορέων και πολιτών στο θέμα των Αρχείων, όπως ενημερωτική συνάντηση εκπροσώπων όλων των φορέων του Νομού, συνεντεύξεις σε Ραδιοφωνικούς Σταθμούς καθώς και στο χώρο της Υπηρεσίας, γνωστοποίηση μέσω του τοπικού Τύπου της λειτουργίας και των σκοπών του Ιστορικού Αρχείου, και αφ' ετέρου την ανταπόκριση στους συγκεκριμένους πλέον σκοπούς του Αρχείου, όπως αποστολή ερωτηματολογίων σε όλες τις υπηρεσίες των Νομών Ημαθίας και Πέλλας (δεν είχαν ιδρυθεί ακόμη Γ.Α.Κ.- Αρχεία Ν. Πέλλας και ο Νομός ανήκε και αυτός στη δική μας αρμοδιότητα) για επισημάνση αρχείων, προσωπικές επαφές με φορείς και ιδιώτες κ.α.

Παράλληλα όμως το πρόβλημα της εξασφάλισης μόνιμης στέγης για την Υπηρεσία γινόταν όλο και πιο πιεστικό, έως ότου, ύστερα από 10μηνη αναζήτηση, στα μέσα του 1991 και με τη θετική ανταπόκριση της Κτηματικής Υπηρεσίας, μισθώθηκαν στο κέντρο της πόλης τρία γραφεία επιφάνειας 70 τ.μ., τα οποία σήμερα έχουν επεκταθεί στα 140 τ.μ. περίπου.

Και εάν θεωρηθεί πως το στεγαστικό πρόβλημα είχε κατά κάποιο τρόπο αντιμετωπιστεί, εκείνο που χρονίζε και δυστυχώς χρονίζει είναι αυτό της στελέχωσης των Αρχείων με προσωπικό (τελευταία μάλιστα, όπως είναι γνωστό, έχει εγκαταλειφθεί - απαγορευθεί και η λύση (;) των αποσπάσεων, και ούτε οι μετατάξεις -τουλάχιστο από την εμπειρία στο Νομό μας- φαίνεται ότι θα τελεσφορήσουν).

Με πολύ περιορισμένες λοιπόν δυνατότητες σε ανθρώπινο δυναμικό -από δύο κατά καιρούς αποσπασμένους υπαλλήλους, ο αριθμός τελικά έχει περιοριστεί στον ένα- η Υπηρεσία καταβάλει προσπάθειες να ανταποκριθεί στο έργο της.

Σήμερα, στα περιεχόμενα των Γ.Α.Κ.-Ημαθίας, περιλαμβάνονται αρχεία Δημόσια και Ιδιωτικά, καθώς και ικανός αριθμός βιβλίων που απαρτίζουν τη Βιβλιοθήκη των Αρχείων. Συγκεκριμένα:

- μοναδικής παλαιότητας και σπανιότητας αρχειακή ενότητα αποτελεί το Οθωμανικό αρχείο με τους 129 κώδικες στην παλαιoturκική, ετών 1011-1308 (1602-1882)
 - στα αρχεία της Ελληνικής Διοίκησης περιλαμβάνονται αρχεία Δημοσίων Υπηρεσιών (1906-1994), Ν.Π.Δ.Δ. (1960-1993), Εκπ/κά αρχεία (1879-1990), αρχεία του Δήμου Βεροίας (1947-1988).
 - στα Ιδιωτικά αρχεία περιλαμβάνονται αποκόμματα εφημερίδων, φωτογραφίες και cartes postales -κυρίως σε φωτοαντίγραφο- αλληλογραφία, περιοδικά και βιβλία ποικίλου περιεχομένου (1866-1997).
- Η Βιβλιοθήκη απαρτίζεται από τις εξής κατηγορίες βιβλίων:
- βιβλία που προϋπήρχαν του 1989 στο αρχείο του Μ.Τ.Ι.Α. Βεροίας (1807 και 1954-1988),
 - βιβλία προερχόμενα από το Βιβλιοθήκη του 1ου Λυκείου (Παλαιού ή Ελληνικού Γυμνασίου) Βεροίας (1818-1977),
 - βιβλία-δωρεές ιδιωτών με ποικίλα θέματα (παιδαγωγικά, φιλοσοφικά, γεωγραφικά, αθλητικά, κοινωνικά, λα-

ογραφικά, ιστορικά, μεταφράσεις αρχαίων ελληνών συγγραφέων, λεξικά, χρονικά) και φυσικά,

- εκδόσεις των Γ.Α.Κ (Κ.Υ. και Περιφερειακών Υπηρεσιών), που καταχωρίζονται και αριθμούνται χωριστά από τα υπόλοιπα βιβλία.

Παρ' ότι ο όγκος και η ποικιλία των περιεχομένων των Αρχείων Ημαθίας θα μπορούσε να είναι μεγαλύτερος, εάν υπήρχε επαρκές ή καλύτερα το στοιχειώδες προσωπικό, ωστόσο είναι ενθαρρυντικό το γεγονός ότι ο αριθμός των επισκεπτών και ερευνητών που προσέρχονται είναι ικανοποιητικός. Το υλικό των αρχείων προσφέρεται για ερευνητικές εργασίες που πραγματοποιούνται από μαθητές Α/θμιας και Β/θμιας Εκπ/σης, από σπουδαστές, μεταπτυχιακούς, φοιτητές, ιστορικούς, ιδιώτες.

Ιδιαίτερη μνεία αξίζει να γίνει σε δύο μεταπτυχιακούς φοιτητές στα Πανεπιστήμια της Βιέννης και του Καίμπριτζ, οι οποίοι αντλούν υλικό από τους τουρκικούς κώδικες για τις διδακτορικές του εργασίες.

Για όλα τα παραπάνω ευχής έργο θα ήταν να ολοκληρωθεί η μετάφραση των τουρκικών κωδίκων στο σύνολό τους, όπως επίσης και η συντήρηση των κωδίκων, ελληνικών και τουρκικών, η κατάσταση πολλών από τους οποίους είναι πολύ κακή.

Στο σημείο αυτό θα άξιζε να αναφερθούν κάποιες ευοίωνες προοπτικές σε δύο βασικά προβλήματα της υπηρεσίας, το στεγαστικό δηλαδή και εκείνο της μετάφρασης των κωδίκων.

Σε συνεργασία με το Δήμαρχο Βέροιας κ. Γιάννη Χασιώτη, μετά και την ανάληψη των καθηκόντων του ειδικού Γραμματέα του ΥΠ.Ε.Π.Θ. καθηγητή κ. Ν. Ζαχαρόπουλου, υπάρχει η προοπτική παραχώρησης εκ μέρους του Δήμου Βέροιας στα Γ.Α.Κ. Ημαθίας ενός παραδοσιακού διατηρητέου κτιρίου, του οποίου τις δαπάνες αποκατάστασης θα πρέπει να αναλάβει το ΥΠ.Ε.Π.Θ.

Σχετικά με το θέμα της μετάφρασης των τουρκικών κωδίκων κάποιο ξεκίνημα έχει γίνει μέσω του Ευρωπαϊκού Προγράμματος RAPHAEL που ανέλαβε ο Δήμος Βέροιας και στο οποίο έχει ενταχθεί και η μετάφραση ορισμένων τουρκικών κωδίκων.

Επίσης η συνεργασία με το Κ.Ε.Ρ.Α. (Κέντρο Ελληνικής και Ρωμαϊκής Αρχαιότητας) του Ε.Ι.Ε.-Παράρτημα Βέροιας, πιθανότατα να οδηγήσει και σε εκδοτικό και μεταφραστικό έργο από την πλευρά τους.

Στο σημείο αυτό κλείνουμε την παρουσίαση των Αρχείων Ν. Ημαθίας ευχαριστώντας τον κ. Ν. Μπαμίδη καθώς και τα υπόλοιπα μέλη της Επιτροπής έκδοσης των *Αρχαιολογικών Νέων* για την πρόταση και φιλοξενία της συνεργασίας μας.

Θεοπίστη Χατζηπαπά
Γ.Α.Κ.- Αρχαία Ν. Ημαθίας

Γ.Α.Κ. - ΑΡΧΕΙΑ ΝΟΜΟΥ ΣΕΡΡΩΝ

Η λειτουργία των Αρχείων Νομού Σερρών άρχισε το Σεπτέμβριο του 1992, με προσωπικό μια φιλόλογο αποσπασμένη από τη Μέση Εκπαίδευση. Στην ίδρυση και λειτουργία τους συνέβαλε και η τότε Δημοτική αρχή και κυρίως ο Δήμαρχος Σερρών κ. Μητλιάγκας και ο Αντιδήμαρχος υπεύθυνος πολιτιστικών θεμάτων κ. Μπόλαρης. Οι ως άνω τοπικοί παράγοντες συνεργάστηκαν για το σκοπό αυτό με τον πρώην Διευθυντή της Κεντρικής Υπηρεσίας κ. Ν. Καραπιδάκη. Έτσι, εκτός από τις σχετικές παραστάσεις προς την πολιτική ηγεσία, ο Δήμος Σερρών με την 232/1992 της 17ης Μαρτίου 1992 απόφασή του, παραχώρησε προσωρινά μια αίθουσα του Πνευματικού Κέντρου του για τη στέγαση της υπηρεσίας μας. Με την ευκαιρία της έναρξης λειτουργίας της υπηρεσίας και με σκοπό την καλύτερη προβολή της, ο κ. Καραπιδάκης έδωσε στις 8.10.1992, επισκεπτόμενος για τρίτη φορά την πόλη μας, συνέντευξη Τύπου στους εκπροσώπους των Μ.Μ.Ε.

Η πρόσδοος των εργασιών οδήγησε στην αναζήτηση και ενοικίαση αρχικά -από τον Απρίλιο ως τον Οκτώβριο του 1994- ενός μεγαλύτερου χώρου (90 τ.μ. στον 1ο όροφο πολυκατοικίας) και τελικά του σημερινού χώρου των Αρχείων. Σήμερα στεγάζονται στον 4ο όροφο μιας πολυκατοικίας με μεικτό εμβαδόν 265 τ.μ., σε κεντρικό σημείο της πόλης. Παρόλο που τα υλικά κατασκευής και η διαρρύθμιση του ορόφου δεν ανταποκρίνονται στις προδιαγραφές (υδραυλικά και πλακάκια μέτριας ως κακής ποιότητας, αίθουσες ηλιόλουστες, με μεγάλα παράθυρα και μη άνετη ενδοεπικοινωνία) υπάρχει επάρκεια χώρων για την αποθήκευση, ταξινόμηση και αρχειοθέτηση του υλικού. Η υπηρεσία μας διαθέτει αρχειοστάσιο περίπου 40 τ.μ. εξοπλισμένο με αρχειοστάτες Dexion. Επίσης διαθέτει ηλεκτρονικό εξοπλισμό και πρόγραμμα διαχείρισης αρχαιολογικών δεδομένων.

Οριστική λύση στο πρόβλημα της στέγασης, με ευεργετικές επιπτώσεις και στη λειτουργία της, παραμένει φυσικά, όπως είχε αρχικά σχεδιασθεί, η εξασφάλιση μόνιμης στέγης.

Η περιοχή των Σερρών μπορεί να χαρακτηριστεί ως πολύπαθη περιοχή και όσον αφορά το αρχαιολογικό της υλικό. Είναι γνωστή διεθνώς η υπόθεση της αρπαγής από τους Βουλγάρους κατακτητές των χειρογράφων των Μονών Τιμίου Προδρόμου Σερρών και της Παναγίας Αχειροποιήτου του Παγγαίου (Κοσίνιτσας). Είναι επίσης γνωστά και τα ιστορικά γεγονότα που ακολούθησαν μετά την απελευθέρωση του 1912 (δύο κατακτήσεις από τους Βουλγάρους 1912-13, 1916-18, μία από τους Γερμανοβουλγάρους 1941-44, εμφύλιος πόλεμος). Ιστορικά γεγονότα που εκτός από τις καταστροφές σε ανθρώπινο δυναμικό προκάλεσαν ανεπανόρθωτες απώλειες τεκμηρίων του παρελθόντος. Έτσι το αρχαιολογικό υλικό πριν το 1945 είναι δυσεύρετο. Αν συνυπολογίσει κανείς την καθυστέρηση της ίδρυσης των περιφερειακών κρατικών Αρχείων αλλά και τη μα-

κροχρόνια "δράση" των συλλεκτών, είναι εύκολο να καταλάβει τις δυσκολίες συγκέντρωσης παλαιού πρωτότυπου υλικού.

Από το παλιότερο υλικό που έχει αποκτήσει η Υπηρεσία μας, ξεχωρίζει ο χάρτης της πυρίκαυστης ζώνης της πόλης των Σερρών. Πρόκειται για χάρτη που συντάξε κτηματογραφική ομάδα της Χαρτογραφικής Υπηρεσίας του Στρατού, αμέσως μετά τον εμπρησμό, και αποτυπώνει το μέρος της πόλης που έκαψαν οι Βούλγαροι εγκαταλείποντάς την (28.6.1913). Θεωρείται μεγάλης ιστορικής αξίας γιατί διασώζει την εικόνα της παλιάς μεσαιωνικής πόλης των Σερρών, μιας και η ανοικοδόμηση της πόλης μετά την καταστροφή αλλοίωσε εντελώς αυτή την εικόνα. Ο χάρτης αγοράστηκε από ιδιώτη και ήταν άμεση η ανάγκη συντήρησής του. Την εργασία αυτή είχαν την ευγενή καλοσύνη να αναλάβουν οι συντηρητές του Ιστορικού Αρχείου Μακεδονίας.

Η εικόνα αυτής της καταστροφής έμεινε χαραγμένη έντονα στη μνήμη των Σερραίων. Έμεινε αποτυπωμένη όμως και σε πολλές φωτογραφίες της εποχής, οι περισσότερες των οποίων έχουν δημοσιευθεί σε τοπικές εκδόσεις. Ένα μικρό αριθμό τέτοιων φωτογραφιών διαθέτουν και τα Αρχεία μας.

Από το επίσης παλιό -για τα δεδομένα τα δικά μας- υλικό, ξεχωρίζουν η εμπορική αλληλογραφία του οίκου των Αδελφών Μαύρου της Θεσσαλονίκης με εμπόρους των Σερρών (ακραίες χρονολογίες 1880-1911), το αρχείο της ασφαλιστικής Εταιρίας Nationale (1911-1929), το αρχείο του λιγνιτωρυχείου Παπαντωνίου (αλληλογραφία, 1940), το αρχείο του κινηματογράφου των Σερρών "Πάνθεον" (1921-24) και το αρχείο του επιθεωρητή Α/θμιας Εκπ/σης Βισαλτίας Γκουρομίχου (1936-1943).

Από τις νεότερες συλλογές ξεχωρίζει το αρχείο του λογοτέχνη της πόλης μας Ευάγγελου Ασπιώτη, δωρεά του ίδιου του λογοτέχνη (1940-1996). Μάλιστα οργάνωθηκε και τιμητική εκδήλωση στη διάρκεια της οποίας έγινε έκθεση μέρους του υλικού. Γι' αυτή την έκθεση συντάχθηκε κατάλογος που εκδόθηκε και κυκλοφόρησε το Δεκέμβριο του 1997.

Η υπηρεσία μας έχει επίσης προχωρήσει στην πρόσκτηση τριών συμβολαιογραφικών αρχείων, πολύτιμων για τις πληροφορίες τους, τα οποία έχουν ταξινομηθεί. Το ένα είναι της επαρχίας Βισαλτίας (1915-1955) και τα δύο της πόλης των Σερρών (1915-1941 και 1927-1945).

Τον μεγαλύτερο όγκο του υλικού μας που προέρχεται από εκκαθαρίσεις τον καταλαμβάνουν τα Εκπαιδευτικά αρχεία και κυρίως αυτά της Β/θμιας Εκπ/σης. Το γεγονός αυτό μάλλον οφείλεται στις γνωριμίες των ως τώρα υπηρετούντων στα Αρχεία εκπαιδευτικών και στην εξοικειωσή τους με το χώρο. Ελάχιστα είναι παλιότερα του 1940.

Απόκειται επίσης στην υπηρεσία μας ικανός αριθμός Διοικητικών αρχείων: της Δ/σης Εργασίας, του Ελεγκτικού Συνεδρίου, του Νοσοκομείου Σερρών, του Ο.Α.Ε.Δ. Νιγρίτας και Σιδηροκάστρου, της Πρόνοιας, της Στατιστικής Υπηρεσίας, του Ταχυδρομείου, του

Τ.Ε.Β.Ε. Σερρών, της Χημικής Υπηρεσίας και άλλα μικρότερα.

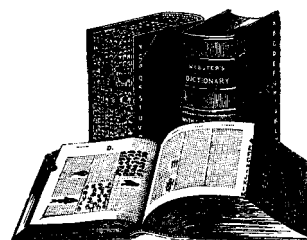
Ακόμη απόκεινται ένα Δικαστικό αρχείο, αυτό του Πρωτοδικείου Σερρών (1972 -1986) καθώς και ένα Δημοτικό, αυτό του Δήμου Σερρών (1945-1950), που περιλαμβάνει κυρίως αιτήσεις αποζημίωσης δημοτών πληγέντων από τα στρατεύματα Κατοχής.

Αξίζει στο σημείο αυτό να γίνει αναφορά και στις σχέσεις μας με τους ιδιώτες- συλλέκτες. Μερικοί συμπαρίστανται στο έργο των Γ.Α.Κ. βοηθώντας τα, είτε με την παροχή πληροφοριών, είτε με δωρεές αρχειακού υλικού. Κάποιοι όμως δεν είναι συνεργάσιμοι και αρνούνται να υποβάλλουν, όπως ο νόμος προβλέπει, αναλυτικό κατάλογο του πολύτιμου πράγματι αλλά κλειστού στην έρευνα αρχείου που διαθέτουν. Επικαλούνται συνήθως φόρτο εργασίας.

Επιγραμματικά μπορούμε να πούμε πως, παρά το γεγονός ότι έχουν γίνει επισημάνσεις από καιρό σχεδόν σε όλους τους φορείς παραγωγής εγγράφων και έχει δημιουργηθεί το δίκτυο των υπαλλήλων-συνδέσμων, οι εκκαθαρίσεις δεν προχωρούν ικανοποιητικά. Αντίθετα, σε μερικές περιπτώσεις η υπηρεσία βρέθηκε μπροστά στην εικόνα της παράνομης καταστροφής αρχειακού υλικού.

Το προσωπικό που υπηρέτησε ως τώρα είχε σημαντική παρουσία στα τοπικά επιστημονικά γεγονότα. Χαρακτηριστικό είναι ότι συμμετείχε, είτε με εισηγήσεις είτε στελεχώνοντας επιτροπές, και στα τρία συνέδρια - το ένα μάλιστα ήταν διεθνές- τοπικής ιστορίας που πραγματοποιήθηκαν στο νομό μας. Επίσης κατέβαλε - και εκτός ωραρίου- πολλές προσπάθειες εντοπισμού και πρόσκτησης αρχείων. Από τη στιγμή όμως που, μέσα στο 1997, μειώνονται οι θέσεις των υπηρετούντων - για πρώτη φορά από το 1993- από δύο σε μία, καταλαβαίνει κανείς για ποια λειτουργία της υπηρεσίας μπορούμε να μιλάμε: ο αρχικός σχεδιασμός της υπηρεσίας προέβλεπε για το προσωπικό δέκα (10) θέσεις εργασίας!

Γιάννης Τσαρούχας
Γ.Α.Κ. - Αρχεία Ν. Σερρών

ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΑΣΚΗΣΗ ΤΩΝ ΦΟΙΤΗΤΩΝ ΑΡΧΕΙΟΝΟΜΙΑΣ

Στα πλαίσια της ενεργοποίησης του Ε.Π.Ε.Α.Ε.Κ. (Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Εκπαίδευσης και Αρχικής Επαγγελματικής Κατάρτισης) στο Τμήμα Αρχειονομίας-Βιβλιοθηκονομίας του Ιόνιου Πανεπιστημίου, εγκαινιάστηκε από φέτος η υποχρεωτική Πρακτική Άσκηση των φοιτητών του Τμήματος.

Το πρόγραμμα αποβλέπει στην απόκτηση εμπειρίας πρακτικών εφαρμογών που δεν είναι δυνατόν να αποκτηθούν στη διάρκεια των μαθημάτων. Στόχος της Πρακτικής Άσκησης είναι να αξιοποιήσουν οι φοιτητές τις γνώσεις που έλαβαν μέσα σε πραγματικές συνθήκες εργασίας. Ειδικότερα η Πρακτική Άσκηση θα δώσει τη δυνατότητα στους φοιτητές του Τμήματος να δουν από κοντά μεγάλους οργανισμούς Βιβλιοθηκών και Αρχείων με πλήρεις λειτουργικές διαδικασίες και αυτοματοποιημένα συστήματα. Η Πρακτική Άσκηση αναφέρεται σε μία από τις δύο κατευθύνσεις (Αρχειονομία, Βιβλιοθηκονομία) του Τμήματος, ανάλογα με την προτίμηση και τα ενδιαφέροντα του φοιτητή.

Κατά το φετινό ακαδημαϊκό έτος η Πρακτική Άσκηση θα διενεργηθεί κατά το χρονικό διάστημα Ιουλίου-Σεπτεμβρίου 1998 και θα συμμετάσχουν σ' αυτήν όλοι οι φοιτητές του Γ' και Δ' έτους σπουδών. Αυτό για τον τομέα μας μεταφράζεται σε τριάντα τέσσερις (34) φοιτητές που τοποθετήθηκαν στους παρακάτω κρατικούς αρχειακούς φορείς:

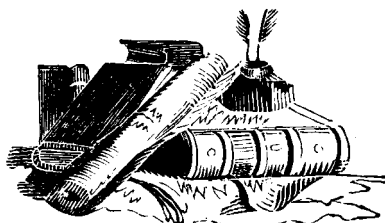
- Αρχεία Ν. Αιτωλοακαρνανίας (1),
- Ν. Αχαΐας (2),
- Ν. Ζακύνθου (2),
- Ν. Ηρακλείου (1),
- Ν. Κέρκυρας (8),
- Ν. Κοζάνης (1),
- Ν. Λάρισας (1),
- Ν. Μαγνησίας (2),
- Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας (4),
- Αρχεία Ν. Σερρών (1) και
- Τοπικό Αρχείο Αγιάς Λάρισας (1).

Επίσης στα:

- Κρατικά Αρχεία Λευκωσίας (1),
- Δημοτικό Αρχείο Πάφου (1),
- Γραφείο Αρχειακής Μέριμνας του Γεωπονικού Πανεπιστημίου (1),
- Ιστορικό Αρχείο της Αγροτικής Τράπεζας (4) και
- Ελληνικό Λογοτεχνικό και Ιστορικό Αρχείο (Ε.Λ.Ι.Α., 3).

Η Ελληνική Αρχειακή Εταιρεία χαιρετίζει την πρωτοβουλία του υπεύθυνου Πρακτικής Άσκησης κ. Δ. Μοσχόπουλου και εύχεται καλή δύναμη στους νέους συναδέλφους.

Νέστωρ Κ. Μπαμίδης

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΑΡΧΕΙΑΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

Κυκλοφορούν και διατίθενται στα βιβλιοπωλεία:

☞ ΑΡΧΕΙΑΚΑ ΝΕΑ	δρχ. 1.000
☞ Η ΦΥΣΙΟΓΝΩΜΙΑ ΤΟΥ ΑΡΧΕΙΑΚΟΥ	δρχ. 2.000
☞ ΣΥΜΠΟΣΙΟ ΑΡΧΕΙΟΝΟΜΙΑΣ. Αρχεία και αρχειακοί: Ένας ιστός (Κέρκυρα, 11-13 Οκτωβρίου 1991)	δρχ. 3.000
☞ ΔΣΑ: ΔΙΕΘΝΕΣ ΠΡΟΤΥΠΟ ΑΡΧΕΙΑΚΗΣ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗΣ	δρχ. 2.000
☞ Η ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΤΑ ΑΡΧΕΙΑ (Νέα έκδοση)	δρχ. 2.000

ΑΦΙΕΡΩΜΑ ΣΤΑ ΑΡΧΕΙΑ ΤΗΣ ΚΕΡΚΥΡΑΣ

Γ.Α.Κ. - ΑΡΧΕΙΑ ΝΟΜΟΥ ΚΕΡΚΥΡΑΣ

Το κράτος της Βενετίας, στην οποία η Κέρκυρα είχε προσαρτηθεί από το 1386, ήταν που ίδρυσε τα Αρχεία της Κέρκυρας το 1443, ύστερα από αίτημα της Κερκυραϊκής Κοινότητας. Σκοπός ίδρυσης του παλαιότερου αρχειακού ιδρύματος στον ελληνικό χώρο, ήταν η συγκέντρωση και διαφύλαξη όλων των εγγράφων και προνομίων που αφορούσαν την πόλη της Κέρκυρας, ώστε να έχουν απρόσκοπτη πρόσβαση σ' αυτά όσοι ασχολούνταν με τα κοινά.

Από το 1838 αυξάνεται δραματικά ο όγκος του φυλασσόμενου αρχειακού υλικού. Τα αρχεία των Πρωτοπαπάδων, τα αρχεία της διαχείρισης της εκκλησιαστικής παρουσίας, τα ληξιαρχικά βιβλία των εκκλησιών, τα αρχεία των δικαστηρίων αλλά και τα συμβολαιογραφικά καθώς και τα αρχεία της Εκτελεστικής Αστυνομίας του Ιονίου Κράτους προστίθενται στο υλικό του Αρχαιοφυλακείου. Μια νέα πλημμυρίδα αρχειακού υλικού ενσκήπτει ακριβώς μετά την ένωση της Επτανήσου με την Ελλάδα, αφού το ελληνικό κράτος, καταργώντας το διοικητικό σύστημα που ίσχυε ως τότε στα Επτάνησα, θα διατάξει την κατάθεση των αρχείων όλων των υπηρεσιών στα κατά τόπους Αρχαιοφυλακεία.

Οι στεγαστικές περιπέτειες του Αρχείου το οδήγησαν από το Βαϊλάτο στο Επαρχείο, στο Παλάτι των Άγγλων Αρμοστών, στη Λατινική μονή της Τενέδου, στο οίκημα του Ατελολιμεναρχείου στη Σπηλιά, πίσω πάλι στο Βαϊλάτο και τέλος, το 1931, στη δεξιά πτέρυγα του Παλατιού των Άγγλων Αρμοστών¹.

Κατά την τελευταία ειδικά περίοδο, τα αρχεία βρισκόταν σε άθλια κατάσταση. Στεγαζόταν στα υπόγεια της δεξιάς πτέρυγας και σε ένα μικρό ισόγειο χώρο τους. Μεγάλο μέρος του υλικού αναπαυόταν στο δάπεδο με παρέα την υγρασία και τα τρωκτικά που ροκάνιζαν την ιστορία του νησιού, αφού το χαρτί είναι προσφιλής τροφή τους. Τα όμβρια ύδατα ανενόχλητα εισέρεαν από την οροφή.

Τα Αρχεία όμως δεν είχαν κληρονομήσει από τις προηγούμενες καταστάσεις μόνο το στεγαστικό πρόβλημα. Ταλαιπωρήθηκαν εξαιτίας των πολλών μετακομίσεων που υπέστησαν, ιδιαίτερα τον 19ο αιώνα, με αποτέλεσμα να καταστραφεί ένα σημαντικό μέρος του υλικού τους αλλά και από τη διοικητική ένδεια στην οποία περιήλθαν, ιδιαίτερα ύστερα από την ένωση της Επτανήσου με την Ελλάδα και κυρίως τα τελευταία πενήντα χρόνια.

Τα Αρχεία της Κέρκυρας διαθέτουν σήμερα περίπου 7.500 γραμμικά μέτρα αρχειακού υλικού, τα χρονικά όρια του οποίου φτάνουν από το 1320 -μια περγαμνή ίδρυσης μονής της Λατινικής Εκκλησίας- έως τις μέρες μας.

Οι ολοκληρωμένες σειρές εγγράφων πάντως αρχίζουν μετά το 1537, έτος κατά το οποίο το Αρχείο καταστράφηκε σχεδόν ολοσχερώς κατά την τουρκική πολιορκία. Το υλικό απαρτίζεται από περισσότερες από 67 αρχειακές σειρές, στο σύνολό τους ταξινομημένες και με ευρετήρια συνοπτικά έως και αναλυτικά: *Ενετοκρατία, Ενετική Διοίκηση, Υγειονομείο, Πρωτοπαπάδες, Δημοκρατικοί Γάλλοι, Ρωσοτούρκοι, Αυτοκρατορικοί Γάλλοι, Γενικός Εισαγγελέας, Εγχώριος Διαχείριση, Έπαρχος, Ιόνιο Κράτος*, είναι μερικά από τα ονόματα των σειρών. Από το 1986 ως σήμερα ταξινομήθηκαν και δόθηκαν στην έρευνα περισσότερα από 2.500 μέτρα αρχειακού υλικού.

Σήμερα η Κέρκυρα διαθέτει προσωπικό από εννέα μονίμους υπαλλήλους: αρχειονόμους, ταξινομους, διοικητικούς, συντηρητές και εργάτες. Οι νέες τους εγκαταστάσεις, συνολικού εμβαδού 2.500 τετραγωνικών μέτρων, καλύπτουν άνετα τις βασικές λειτουργικές τους ανάγκες: διαθέτουν δύο αίθουσες αναγνωστηρίου δυναμικότητας 27+14 θέσεων, αίθουσα διαλέξεων με εγκαταστάσεις σύγχρονης μετάφρασης, αίθουσα σεμιναρίων, εκθεσιακό χώρο, γραφεία και βοηθητικούς χώρους για το προσωπικό, εργαστήριο συντήρησης, βιβλιοδεσίας, εργαστήρια φωτογράφησης, μικροφωτογράφησης και αναπαραγωγής, απολύμανσης παραλαμβανομένων αρχείων... και βέβαια αρχειοστάσια, επιτέλους επαρκή -προς το παρόν. Όλοι οι χώροι διαθέτουν κλιματισμό, τα συστήματα προστασίας (αντικλεπτικά και πυρανίχνευσης, κάμερες κλειστού κυκλώματος) καλύπτουν όλο το κτίριο ενώ γίνεται αθρόα χρήση της Πληροφορικής στη διαχείριση του αρχειακού υλικού.

Το κτίριο αποτελεί ένα υπόδειγμα προσαρμογής παλαιού κτίσματος με διαφορετική λειτουργία στις σημερινές ανάγκες μιας αρχειακής υπηρεσίας. Χωρίς να αλλοιωθεί καθόλου ο χαρακτήρας του εξωτερικά και με διατήρηση των βασικών αρχιτεκτονικών γνωρισμάτων στο εσωτερικό, εξυπηρετήθηκαν με τον καλύτερο τρόπο και σύμφωνα με τις αρχειονομικές προδιαγραφές οι απαιτήσεις ενός σύγχρονου αρχειακού ιδρύματος. Τόσο το αισθητικό όσο και το λειτουργικό αποτέλεσμα, που οφείλεται κατά κύριο λόγο στη διευθύντρια των Αρχείων, είναι ιδιαίτερα εντυπωσιακά.

Οι πρώτες... επιπτώσεις από τη νέα όψη της αρχειακής πραγματικότητας στην Κέρκυρα άρχισαν ήδη να γίνονται αισθητές: οι δωρεές ιδιωτικών αρχείων διαδέχονται η μία την άλλη, με αυξανόμενο ρυθμό. Αυτό είναι ένα από τα ευχάριστα αποτελέσματα της πολύχρονης προσπάθειας των συγκεκριμένων ανθρώπων της υπηρεσίας, που ευοδώθηκε με την εγκατάσταση σε αξιοπρεπές -αξιοπρεπέστατο για την ακρίβεια- περιβάλλον εργασίας και φύλαξης των αρχειακών θησαυρών του νησιού. Δημι-

¹ Στο κείμενο του λόγου των εγκαινίων των νέων κτιριακών εγκαταστάσεων των Γ.Α.Κ. -Αρχείων Ν. Κέρκυρας από τη Διευθύντριά τους κα Αλίχη Νικηφόρου, μπορείτε να παρακολουθήσετε όλες τις φάσεις της μακρόχρονης περιπέτειάς τους, μέχρι την οριστική τους στέγαση στο κτίριο των Αγγλικών Στρατώνων, στο κάστρο της Κέρκυρας.

ουργεί όμως και την υποχρέωση, από τη μεριά της Πολιτείας, για την άμεση ενίσχυση του έργου τους, κυρίως με το αναγκαίο προσωπικό. Αρκεί να αναφέρουμε ότι σύμφωνα με τη σχετική υπουργική απόφαση του 1991, προβλέπονται είκοσι επτά (27) οργανικές θέσεις, από τις οποίες όπως είπαμε παραπάνω καλύπτεται σήμερα μόνο το ένα τρίτο, ενώ λείπουν εντελώς ορισμένες απαραίτητες ειδικότητες.

Ας ελπίσουμε ότι η πραγματικά εντυπωσιακή απήχηση που είχε η παρουσίαση του έργου των Αρχείων της Κέρκυρας μέσα από την τελετή των εγκαίνιων και τις παράλληλες εκδηλώσεις, θα έχει το ποθούμενο αποτέλεσμα –την έμπρακτη πια εκδήλωση ενδιαφέροντος από τη μεριά της Πολιτείας– που μάλιστα θα επεκταθεί και στους υπόλοιπους αναξιοπαθούντες κρατικούς αρχειακούς φορείς...

Νέστωρ Κ. Μπαμίδης

**ΕΓΚΑΙΝΙΑ ΝΕΩΝ ΚΤΙΡΙΑΚΩΝ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ
ΤΩΝ Γ.Α.Κ.-ΑΡΧΕΙΩΝ Ν. ΚΕΡΚΥΡΑΣ
25 Μαρτίου 1998**

Στις 25 Μαρτίου στις 6 το απόγευμα έγιναν τα εγκαίνια των νέων κτιριακών εγκαταστάσεων των Αρχείων Νομού Κέρκυρας.

Παρευρέθηκαν ο Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Κερκύρας, Παξών και Διαποντίων Νήσων κ. Τιμόθεος, ο οποίος έκανε και τον αγιασμό του κτιρίου, οι Υφυπουργοί Εθνικής Οικονομίας Χρ. Πάχτας και Οικονομικών Γιώργος Δρυς, ο κ. Νικόλαος Ζαχαρόπουλος, ειδικός Γραμματέας Αρχείων και Βιβλιοθηκών του ΥΠ.Ε.Π.Θ. ως εκπρόσωπος του Υπουργού Παιδείας, ο πρώην Πρωθυπουργός Γεώργιος Ράλλης, οι Βουλευτές του Νομού, ο κ. Νομάρχης, ο κ. Δήμαρχος, ο κ. Στρατιωτικός Διοικητής και περισσότεροι από 400 προσκεκλημένοι. Ανάμεσά τους ήταν οι Σύεδροι του Διεθνούς Συνεδρίου που άρχισε την επόμενη μέρα και είχε ως θέμα την παρουσία των Ρώσων στα Επτάνησα κατά τον 18ο και 19ο αιώνα.

Προσφωνήσεις εκτός από τους επισήμους απηύθυναν οι κ.κ. Γεράσιμος Πεντόγαλος, εκ μέρους της Διοικούσας Επιτροπής του Ιονίου Πανεπιστημίου, Βασ. Μανδηλαράς, ως εκπρόσωπος του Τμήματος Αρχειονομίας του Ιονίου Πανεπιστημίου, η κα Έλλη Γιωτοπούλου-Σισλιάνου, πρώην Πρόεδρος της Διοικούσας Επιτροπής του Ιονίου Πανεπιστημίου και ο κ. Βασίλειος Μούχας, Πρόεδρος της Αναγνωστικής Εταιρείας. Στη συνέχεια ο πρώην Πρωθυπουργός Γεώργιος Ράλλης μίλησε με θέμα την αναβάθμιση όλων των Αρχείων της Ελλάδας, ο κ. Βασίλης Παναγιωτόπουλος, Διευθυντής του Εθνικού Ιδρύματος Ερευνών, για τις δυνατότητες των κερκυραϊκών αρχείων για την ιστορία των συλλογικών φαινομένων και ο Επνίο Concina, καθηγητής του Πανεπιστημίου της Βενετίας, για τις δυνατότητες των κερκυραϊκών αρχείων στη μελέτη της βενετικής ιστορίας. Την εκδήλωση έκλεισε η Διευθύντρια των Αρχείων, Αλίκη Νικηφόρου, με την ομιλία που δημοσιεύεται παρακάτω.

Τα εγκαίνια των κτιριακών εγκαταστάσεων πλαισιώθηκαν και με δύο Εκθέσεις: την Έκθεση Χαρτών και Ιζολαρίων που αφορούν την Κέρκυρα, από τη συλλογή της Μαργαρίτας Κουτσογιαννοπούλου-Σαμούρκα και την έκθεση αρχειακού υλικού με θέμα "Επτάνησος Πολιτεία, το πρώτο ανεξάρτητο Ελληνικό Κράτος".

N.M.

Κυρίες και κύριοι,

- 1443: το Αρχείο της Κερκυραϊκής Κοινότητας (Archivio della città di Corfù) θεσμοθετείται και στεγάζεται σε ισόγειο δωμάτιο του Βαϊλάτου.

- 1537: ένα μεγάλο μέρος του καταστρέφεται στην Τουρκική Πολιορκία.

- 1716: οι Γερμανοί μισθοφόροι των Βενετών λεηλατούν το Αρχείο που έχει πλέον καταλάβει δύο ισόγεια δωμάτια στο ίδιο Παλάτι του Βαΐλου και ο Σύνδικος Προσαλένδης, στην προσπάθειά του να το περισώσει, με κίνδυνο της ζωής του μεταφέρει ό,τι έχει απομείνει εσπευσμένα στην οικία Ιουστινιάνη, μέσα στο Παλαιό Φρούριο.

- 1719: το Αρχείο επιστρέφει στο Βαϊλάτο.

- 1797: η Δημαρχία των Δημοκρατικών Γάλλων εγκαθίσταται κατ' αρχήν στο πρώην Παλάτι του Βαΐλου και στη συνέχεια στο πρώην Παλάτι του Λατινεπισκόπου, όπου αποφασίζει να στεγάσει τα έγγραφά της σε δύο μικρά δωμάτια του τρίτου ορόφου. Δεν γνωρίζουμε αν μεταφέρθηκε εκεί και μέρος του αρχείου της Κοινότητας της προηγούμενης περιόδου, στο οποίο φρόντισαν να εξαφανίσουν κάθε ίχνος του παλαιού φεουδαλικού καθεστώτος, χωρίς ευτυχώς να το κατορθώσουν. Πάντως το 1797 εξακολουθούσαν να υπάρχουν αρχεία στο Βαϊλάτο και επιζητούνταν τρόπος για τη μεταφορά τους σε άλλο μέρος. Τι έγινε δεν γνωρίζουμε. Εκείνο που γνωρίζουμε είναι ότι τα αρχεία της πόλης είχε στην κατοχή του και εξέδιδε πιστοποιητικά ο τελευταίος Γραμματέας της Κοινότητας της βενετικής περιόδου, Γεώργιος Καλογεράς.

- 1798: Η Διαχείριση του Νομού αποφασίζει να συγκεντρωθούν στο πρώην μοναστήρι της Τενέδου όλα τα δικαστικά αρχεία που βρέθηκαν στις Γραμματείες των Βενετών αξιωματούχων και να παραδοθούν στο φύλακα της Βιβλιοθήκης της Μονής.

- Μάρτιος 1799: οι Γάλλοι αναγκάζονται να αποχωρήσουν και αφήνουν να διασκορπιστούν και να καταστραφούν αρχεία δικά τους αλλά και της προηγούμενης κυριαρχίας. Ένα από τα πρώτα μελήματα της εξαμελούς Επιτροπής της Επτανήσου Πολιτείας ήταν να διασωθούν τα διασκορπισμένα αρχεία, που συγκεντρώνονται σε ισόγειο χώρο του πρώην παλατιού του Λατινεπισκόπου. Στην επιχείρηση πρωταγωνιστεί ο Γεώργιος Καλογεράς.

- Ιούνιος 1799: η Επτάνησος Πολιτεία αποφασίζει να μεταφερθούν τα αρχεία της γαλλικής κυριαρχίας και μέρος των παλαιότερων στον ισόγειο χώρο του πρώην παλατιού του Βαΐλου, να ενωθούν με τα αρχεία των Ετήσιων Δικαστών της βενετικής περιόδου, που είχαν αφεθεί εκεί και να λειτουργήσει το Αρχαιοφυλακείο, για να εξυπηρετηθούν οι πολίτες σε αντίγραφα. Όσο για τα αρχεία της πρώην Κοινότητας εξακολουθούσαν να παραμένουν στην κατοχή του Καλογερά, πιθανόν στο Παλάτι του Λατινεπισκόπου, αφού το 1807, μετά την κατάληψη της Κέρκυρας από τους Αυτοκρατορικούς Γάλλους, σημαντικό μέρος αυτών βρέθηκε σ' αυτό και μάλιστα επιφορτίστηκε ο ίδιος να τα επιμεληθεί, όπως μαρτυρεί σχετική απόφαση. Ο Καλογεράς θα παραμείνει υπεύθυνος αυτών των αρχείων ως το 1827 που θα τα παραδώσει στο Αρχαιοφυλακείο που ιδρύθηκε με το Σύνταγμα του 1817. Σ' αυτόν επομένως οφείλουμε τη διάσωση των εγγράφων της Κοινότητας της βενετικής περιόδου.

Εν τω μεταξύ από το 1804 μαρτυρείται η λειτουργία του Αρχαιοφυλακείου της Γερουσίας, το οποίο θα εξακολουθήσει να υπάρχει και κατά την αγγλική περίοδο, ως Αρχείο Ιονίου Γερουσίας και θα στεγάζεται όπου και η Γερουσία ως το 1864.

- 1818: το νεοσυσταθέν Αρχαιοφυλακείον με το Σύνταγμα του 1817 στεγάζεται μαζί με το Επαρχείο στην οικία Φλαμπουριάρη, πρώην Κομπίτσι, στην αγορά της πόλης. Σ' αυτό συγκεντρώνονται ό,τι αρχεία βρέθηκαν των προηγούμενων τοπικών Διοικήσεων.

- Αρχές του 1833: το Αρχαιοφυλακείο μεταφέρεται εσπευσμένα στο υπόγειο της δεξιάς πτέρυγας του νεόδμητου παλατιού των Αγγλων Αρμοστών.

- Τέλη του 1833: το Αρχαιοφυλακείο μετακομίζει στην πρώην Λατινική Μονή της Τενέδου, διότι στους ισόγειους χώρους της πτέρυγας του Παλατιού διέμεναν Άγγλοι αξιωματικοί που απαιτούσαν να έχουν πρόσβαση στο υπόγειο, όπου βρισκόταν οι τουαλέτες, *"διερχόμενοι όμως δια μέσου των εγγράφων, βιβλίων και δεσμίδων του Αρχαιοφυλακείου"*. Οι συνθήκες στέγασης του Αρχαιοφυλακείου εξακολουθούν να είναι άθλιες.

- 1835: το τοπικό Αρχαιοφυλακείο μεταφέρεται στο οίκημα του Ατελολιμεναρχείου στη Σπηλιά. *"Εν τω παρά τη Σπηλαία οικίῳ το Αρχαιοφυλακείον έμελλε να δοκιμάσει μετ' ού πολύ τας ολεθρίας συνεπείας της εν τοις ισόγειοις υπαρχούσης σιταποθήκης, εξ ής και ποντικοί και άλλα χαρτοφθόρα και ρυπαρά ζώδια εισέβαλον εις αυτό, ώστε εδέησε η Κυβέρνησις να διατάξη σύντονα μέτρα προς εξάλειψιν του υπερπλεονάζοντος κακού, κατά τας δοθείσας οδηγίας των εν τη Ιονίῳ Ακαδημίᾳ καθηγητῶν της Φυσικής και της Χημείας"*. Εν τω μεταξύ όλο και περισσότερα αρχεία υπηρεσιών συγκεντρωνόταν στο Αρχαιοφυλακείο με την από 15 Μαΐου απόφαση της Ιονίου Γερουσίας.

- 1849: το Αρχαιοφυλακείο μεταφέρεται ξανά στον ισόγειο χώρο του πρώην Βαϊλάτου και αργότερα επεκτείνεται και σε δύο δωμάτια που βρισκόταν στον κήπο, εκεί όπου αργότερα -το 1865- θα μεταφερθεί και το αρχείο της Ιονίου Γερουσίας.

- Το 1866, όταν το υλικό του Αρχαιοφυλακείου είχε υπερδιπλασιαστεί εξ αιτίας της κατάθεσης σ' αυτό των αρχείων όλων των υπηρεσιών του Ιονίου Κράτους, με το οποίο το Ελληνικό Κράτος δεν αναγνώριζε καμία συγγένεια, ο Αρχιεφύλακας Προσαλένδης προσπάθησε να επιτύχει τη μεταφορά του Αρχαιοφυλακείου στο οίκημα της Ιονίου Ακαδημίας, υπολογίζοντας το υλικό του σε 1.700 αμάξια εγγράφων. Ευτυχώς για τα αρχεία δεν εγκρίθηκε το κόστος της μεταφοράς τους και το οίκημα φιλοξένησε λίγο αργότερα δυστυχώς τη Βιβλιοθήκη, για να γίνει και ο πύρινος τάφος της μερικές δεκαετίες αργότερα.

- 1931: το Αρχαιοφυλακείο μεταφέρεται ξανά εκεί που είχε για λίγο στεγαστεί περίπου έναν αιώνα πρωτίτερα, στη δεξιά πτέρυγα του Παλατιού των Άγγλων Αρμοστών, ενώ το Αρχείο της Ιονίου Γερουσίας καταλαμβάνει δύο ισόγειες αίθουσες του ίδιου Παλατιού.

Αν διατρέξουμε το αρχείο του Αρχείου, θα διαπιστώσουμε ότι οι Αρχιεφύλακες θα πρέπει να υπήρξαν οι

πλέον οχληροί υπάλληλοι όλων των διοικήσεων, αφού μόνο διαμαρτυρίες και αιτήματα διατύπωναν. Τις αναφορές τους διακατέχουν αισθήματα σχεδόν πάντοτε δυσάρεστα στους άλλους, ιδιαίτερα εκείνους που τυχαίνει να έχουν την ευθύνη των κοινών. Αγωνία για την τυχόν καταστροφή των εγγράφων και βιβλίων που είχαν ταχθεί να φυλάττουν, καχυποψία για τον κίνδυνο κλοπής τους, εχθρότητα προς κάθε έμβιο οργανισμό που πιθανόν θα ήθελε να τραφεί με χαρτί. Εκείνο πάντως που επίσης είναι περίεργο, είναι ότι αυτή η κατάσταση αντί να βελτιώνεται χειροτέρευε συνεχώς ως και την προηγούμενη δεκαετία ακόμα.

Ο Σπυρίδων Παλλαδάς το 1834 παραπονούνταν προς τον Έπαρχο για την ασφάλεια του Αρχαιοφυλακείου που στεγαζόταν τότε στο μοναστήρι της Τενέδου, *"διότι τα παράθυρα ουχί μόνον είναι χαμηλά αλλά ούτε διά φυλλοπαραθύρων ούτε δια σιδήρων κλείονται"*. Εκατόν πενήντα χρόνια αργότερα τα περισσότερα φυλλοπαραθύρα του υπογείου των Αρχείων στο Παλάτι στερεωνόταν -όπου υπήρχαν- με ένα κομμάτι σχοινί. Όταν δε εμφανίστηκε πλήθος ποντικών *"οίτινες και κατά των δεδεμένων βιβλίων επιτίθενται"*, συμπληρώνει ο Παλλαδάς, *"μυάγρα ολίγον ωφελοῦσι αν μη ώσιν αγγλικά"*. Την παραμονή των Χριστουγέννων του 1986 επιστρατεύτηκε μυάγρα ελληνική και η πολύτιμη πείρα σε παρόμοια περιστατικά του αείμνηστου κλητήρα των Αρχείων Γιάννη Πουλή, για να συλληφθεί κάποιος ευτραφής απόγονος εκείνων των τρωκτικών, ο οποίος περίμενε υπομονετικά να επιτεθεί στις περγαμνές των δουκικών γραμμάτων φροντίζοντας για την αισθητή σμίκρυνσή τους, μόλις είχε ολοκληρωθεί η λεπτομερής μέτρησή τους από ερευνητή που ετοίμαζε την έκδοσή τους.

Ο Αρχιεφύλακας Βάρθης, λίγες μέρες μετά το διορισμό του το 1834, παρατήρησε μετά του Αρμοστού και του Επάρχου ότι *"άπαντα αυτά τα χαρτιά"* που βρίσκονταν στον ισόγειο υγρό χώρο της Τενέδου *"είχον καταντήσει εν σώμα, αναδίδοντα πολύν δυσωδίαν"*. Ποιος αλήθεια δεν θυμάται την έντονη μυρωδιά της μούχλας και του σαπισμένου χαρτιού, για να μην αναφερθώ στα χιλιάδες σκουλήκια -που δεν έτυχε όλοι να δουν- των υπογείων του Παλατιού ως και πριν μια δεκαετία ακόμα;

Το 1866 ο Αρχιεφύλακας Προσαλένδης διαμαρτύρεται για την εισροή των όμβριων υδάτων στους χώρους του Αρχαιοφυλακείου και για την *"καταβύθισιν ενός δωματίου"* στο Βαϊλάτο, *"όπου εισελθών ο κλητήρ του Αρχαιοφυλακείου Ευστάθιος Αργυρόπουλος κατεκρημνίσθη συν αυτώ και ετραυματίσθη"*. Από θαύμα γλύτωσε το σοβαρό τραυματισμό της η συμπολίτισσά μας κα Χρήστου-Σκορδίλη το 1984, όταν, στην προσπάθειά της να συλλέξει πληροφορίες για τους προγόνους της, υποχώρησε η οροφή του αναγνωστηρίου του Αρχείου από το βάρος των ομβρίων υδάτων που εισερχόταν ανενόχλητα από την ετοιμόρροπη στέγη.

Μια τέτοια όμως βροχερή μέρα του 1984 έτυχε να περάσει από λάθος το κατώφλι των Αρχείων της Κέρκυρας -για το Σινοϊαπωνικό Μουσείο πήγαινε- η Μελίνα Μερκούρη, υπουργός τότε Πολιτισμού. Ευαίσθητη όπως ήταν στην εθνική μας κληρονομιά, εξέφρασε την έκπληξη και

Η Τεχνολογία στην Αρχαιοθέτηση

ΣΥΣΚΕΥΕΣ ΜΙΚΡΟΦΩΤΟΓΡΑΦΗΣΗΣ / SCANNERS

- ☒ Μικροφωτογράφισης.
- ☒ Εμφάνισης - Αναπαραγωγής αντιγράφων Φίλμς.
- ☒ Ανάγνωσης και Εκτύπωσης αντιγράφων απο Φίλμς 16, 35χιλιοστών για Βιβλιοθήκες και Αρχεία.
- ☒ Scanners καταγραφής ελευθέρων Φύλλων και Βιβλίων σε CD-ROM
- ☒ Συστήματα μετατροπής μικροφίλμς σε CD-ROM

SERVICE BUREAU

- ☒ Συμβατική Μικροφωτογράφιση κάθε είδους εντύπου (ελεύθερα φύλλα, βιβλία κ.λ.π.).
- ☒ Μετατροπή αρχείων (DATA) απο μαγνητικά μέσα σε Φίλμ / CM-ROM
- ☒ Μετατροπή συμβατικών αρχείων σε CD-ROM
- ☒ Μετατροπή αρχείων μικροφίλμ σε CD-ROM

*Επικοινωνήστε μαζί μας
για κάθε ενημέρωση
χωρίς καμία υποχρέωση*

BUSINESS IMAGING SYSTEMS (B.I.S.) A.E.

ΧΕΙΜΑΡΑΣ 10 - 12, 151 25 ΜΑΡΟΥΣΙ
ΤΗΛ.: (01) 68.99.135 - 137, FAX.: (01) 68.99.136
E-mail: biskod@ath.forthnet.gr

τη λύπη της για ό,τι αντίκριζε. Έδωσε αμέσως εντολή να χορηγηθεί άμεσα κονδύλι για την επιδιόρθωση της στέγης και όταν το 1985 κλήθηκε να παραχωρήσει κτίρια του Παλαιού Φουρίου για τη στέγαση του Ιονίου Πανεπιστημίου, έκρινε ως έργο μεγίστης σημασίας και για τη λειτουργία του Πανεπιστημίου την επίλυση του στεγαστικού προβλήματος του Αρχείου και της Βιβλιοθήκης -που θα σήμαινε και την αξιοποίησή τους- και παραχώρησε με την ίδια απόφαση τούτο το κτίριο που σήμερα σας καλοδέχεται και το οποίο οι προκάτοχοί μου της είχαν επανειλημμένα ζητήσει με αναφορές τους.

Πολλές φορές στα επόμενα χρόνια δέχθηκε εισηγήσεις να αναιρέσει την απόφασή της, αφού πολλοί θεώρησαν περιττή πολυτέλεια τη στέγαση του Αρχείου, το μέγεθος του οποίου παρουσιαζόταν πάντοτε σε σμίκρυνση. Ουδέποτε υποχώρησε. Παρ' όλα αυτά δεν αρκούσε η καλή πρόθεση και η ευαισθησία της Μελίνας για να ολοκληρωθεί η αποκατάσταση αυτού του κτηρίου, αφού εν τω μεταξύ τα Αρχεία μεταφέρθηκαν στο υπουργείο Παιδείας και η θετική αντιμετώπιση στο πρόβλημα του επίσης αείμνηστου Αντώνη Τρίτση -ο οποίος σε διοικητικό επίπεδο συνέβαλε τα μέγιστα στην επαναλειτουργία των Αρχείων όλης της χώρας- εξανεμιζόταν μόλις απομακρυνόταν από τον όροφο που στέγαζε το γραφείο του.

Η καλή πρόθεση της Μελίνας όμως είχε την τύχη να γίνει γνωστή στον υποψήφιο τότε βουλευτή της Κέρκυρας και πρώην Πρωθυπουργό Γεώργιο Ράλλη. Πολιτικός με αναγνωρισμένες ευαισθησίες, που είχε ήδη φροντίσει να λύσει και το στεγαστικό πρόβλημα των Γενικών Αρχείων του Κράτους, εξασφαλίζοντας τη δωρεά οικοπέδου από τον Μποδοσάκη, και ευαισθητοποιημένος όπως ήταν -ιδιαιτέρως τη συγκεκριμένη περίοδο- για τη σημασία των αρχείων, αφού μόλις είχε τελειώσει τη συγγραφή του έργου του "Γεώργιος Θεοτόκης, ο πολιτικός του μέτρου", χάριν του οποίου είχε μελετήσει σχεδόν ολόκληρο το αρχείο του παππού του, θεώρησε χρέος του να βοηθήσει στη στέγαση, τη διάσωση και την αξιοποίηση των Αρχείων της Κέρκυρας, για την αξία των οποίων ουδείς χρειάστηκε να τον πείσει. Δεν ήταν εύκολο το εγχείρημα: πολλές φορές δεν αρκούσε το απλό τηλεφώνημα στον αρμόδιο Υπουργό, χρειαζόταν και το τηλεφώνημα στον ασήμαντο Τμηματάρχη, που καλυπτόμενος κάτω από τον καλό μανδύα της δυσλειτουργίας της κρατικής μηχανής, μετατρέποταν σε πρωταγωνιστή πρώτου μεγέθους στην παρακώλυση της εξέλιξης του έργου· επιπλέον δεν ήταν λίγες οι φορές που χρειάστηκε να κατηγορήσει τη Μητροπολίτη ως για να επιλύσει θέματα με την προσωπική του παρουσία. Και όταν όλα τα παραπάνω δεν έφταναν, τότε το άρθρο του στο *ΒΗΜΑ* της Κυριακής είχε ως θέμα τα Αρχεία της Κέρκυρας.

Δεν θα ξεχάσω ποτέ που δύο μέρες πριν φύγει για την Αγγλία, όπου επρόκειτο να υποβληθεί σε εγχείριση ανοιχτής καρδιάς, μου τηλεφώνησε και μου είπε: *"θα πάω σήμερα στον υπουργό Οικονομίας για να εξασφαλίσω το κονδύλι που χρειάζεται"* -ένα από τα πολλά που χρειάστηκαν αυτά τα χρόνια- *"γιατί θα πάω να χειρουργηθώ και δεν ξέρω αν θα επιστρέψω"*. Και όταν κατόρθωσε να επιλεγεί η Κέρκυρα ως τόπος της τελικής συνεδρίας της Ευ-

ρωπαϊκής Προεδρίας της Ελλάδας, το πρώτο κτίριο που πρότεινε να επισκευαστεί για τις ανάγκες της Συνόδου ήταν το κτίριο των Αγγλικών Στρατώνων, αφού με τη Σύνοδο δινόταν η ευκαιρία να εξευρεθούν τα κονδύλια, αφού είχε φροντίσει και είχε εκπονηθεί ήδη από ιδιωτικό μελετητικό γραφείο η σχετική μελέτη αποκατάστασης του κτιρίου.

Τα Αρχεία της Κέρκυρας, θεωρώντας υψίστη υποχρέωσή τους να ευχαριστήσουν και να τιμήσουν τη Μελίνα Μερκούρη και τον Γεώργιο Ράλλη για τη μεγίστη σημασία προσφορά τους προς τα Αρχεία της Κέρκυρας, προσφορά που ταυτίζεται με αυτό που και οι δυο υπερασπίστηκαν, τη διάσωση της εθνικής μας ταυτότητας, αφιερώνουν την αίθουσα των διαλέξεών τους στη Μελίνα Μερκούρη, σε κείνη που ταξίδεψε την Ελλάδα στις καρδιές όλου του κόσμου και το Αναγνωστήριό τους στο Γεώργιο Ράλλη, τον πολιτικό που ευτύχησε να χαρεί την εκτίμηση όλου του πολιτικού κόσμου της χώρας μας στο πρόσωπό του.

Κυρίες και κύριοι,

το Αρχείο που σε λίγα λεπτά θα επισκεφθείτε στο σύνολό του, δεν είχε κληρονομήσει από τις προηγούμενες καταστάσεις ένα μόνο πρόβλημα, το στεγαστικό. Την προσπάθεια επαναλειτουργίας του, αφού είχε υποβαθμιστεί σε απλό Ληξιαρχείο, ξεκίνησε ο τότε Δήμαρχος Κερκυραίων Γιάννης Κούρκουλος το 1984, με την παρότρυνση και τη βοήθεια του -τότε μόλις- απόφοιτου της *Ecole des Chartes*, τυχαία ευρισκομένου στην Κέρκυρα Νίκου Καραπιδάκη, ο οποίος με τη βοήθεια δύο νεαρών Κερκυραίων τόλμησε να κατέβει στα υπόγεια του Παλατιού και να ταξινομήσει την πρώτη από τις αρχειακές σειρές που βρισκόταν μαζί με άλλες σκορπισμένη στο δάπεδο, ενώ στη συνέχεια όλα τα επόμενα χρόνια βοήθησε αμέριστα την προσπάθεια που συνεχίσαμε οι υπόλοιποι είτε ως επιστήμων είτε ως Διευθυντής των Γενικών Αρχείων του Κράτους με την αναδιοργάνωση των Αρχείων της Ελλάδος, που υλοποίησε σε επίπεδο θεσμικό και επιστημονικό. Το Αρχείο είχε στη συνέχεια την τύχη να στελεχωθεί με νέους επιστήμονες που εργάστηκαν με ευσυνειδησία όλα αυτά τα χρόνια.

Σήμερα το Αρχείο της Κέρκυρας έχει σχεδόν στο σύνολό του ταξινομημένο το υλικό του, οι δε ευρετηριάσεις του υλικού πολλές φορές φθάνουν ως και το έγγραφο. Δεν σημαίνει όμως ότι επειδή διασώσαμε το υλικό, αποδώσαμε στην έρευνα ό,τι για περισσότερο από δύο αιώνες παρέμενε άγνωστο -με τις γνωστές συνέπειες για την παραποίηση της ιστορικής αλήθειας- εξασφαλίσουμε την κατάλληλη υποδομή για την εύρυθμη λειτουργία όλων των Τμημάτων του και αποκτήσαμε ένα πολύ καλό κτίριο, ότι έχουμε το δικαίωμα να εφησυχάσουμε. Οι φιλοξενούμενοί μας συνάδελφοι των Γαλλικών Αρχείων, όταν μιλούν για νέες αρχειακές εγκαταστάσεις δεν αναφέρονται ποτέ στην κάλυψη των ήδη υπάρχουσών αναγκών σε χώρο αλλά υπολογίζουν τα μέτρα των κενών ραφιών που κατόρθωσαν να εξασφαλίσουν για να μην παρακωλυθεί η περισυλλογή και διάσωση των σύγχρονων αρχείων, αφού είναι σε όλους μας γνωστό ότι κύριο έργο των Αρχείων είναι η διάσωση της ιστορίας του δημόσιου και ιδιωτικού

βίου κάθε εποχής. Σήμερα, τα λιγοστά μέτρα ραφιών που απέμειναν κενά, πρόκειται να υπερκαλυφθούν στις προσεχείς ημέρες, που θα αρχίσει η κατάθεση των αρχείων των Συμβολαιογράφων, που έχει σταματήσει στο 1866. Χίλια διακόσια μέτρα υλικού έχουν καταμετρηθεί σε δεκαέξι συμβολαιογράφους μόνον, υλικό που δεν επιδέχεται κανενός είδους εκκαθάριση.

Από αύριο κιόλας λοιπόν θα αρχίσει η προσπάθεια να κατασκευασθεί κτίριο για να καλύψει τις ανάγκες των συγχρόνων αρχείων του Νομού. Από αύριο, δυστυχώς, θα ξαναγίνουμε οχληροί προς την ηγεσία του Υπουργείου. Όσο για τους υπόλοιπους τομείς, οφείλουμε να εργασθούμε σκληρά αν επιθυμούμε τα Αρχεία της Κέρκυρας να ενταχθούν στο σύγχρονο κόσμο.

Τελειώνοντας θα ήθελα να ευχαριστήσω τον αξιότιμο κ. Υπουργό και την ανώτερη ιεραρχία του Υπουργείου Παιδείας για την αμέριστη συμπαράστασή τους στην ολοκλήρωση των εργασιών του κτηρίου όλη αυτή τη δύσκολη περίοδο. Ένα μεγάλο ευχαριστώ οφείλουμε επίσης στον Ελληνικό Στρατό, με τη συμπαράσταση του οποίου μεταφέραμε δύο φορές το υλικό του Αρχείου, το 1993 και το 1996-97 χωρίς να παρατηρηθεί η παραμικρή διαταραχή ή απώλειες στο υλικό.

Ευχαριστούμε τον αξιότιμο Υφυπουργό Εθνικής Οικονομίας που μας τίμησε με την παρουσία του, όπως και τον Κερκυραίο Υφυπουργό Γεώργιο Δρυ και τους Βουλευτές του Νομού μας. Τον Ειδικό Γραμματέα Αρχείων και Βιβλιοθηκών κ. Νικόλαο Ζαχαρόπουλο και τον κύριο και την κυρία Ράλλη, που είχαν την καλοσύνη να βρίσκονται σήμερα κοντά μας. Επιτρέψτε ακόμα να ευχαριστήσω προσωπικά τόσο το Διευθυντή της Ecole des Chartes, της πανεπιστημιακής σχολής Αρχειονομίας της Γαλλίας, καθηγητή Bercé, που μας έστειλε θερμό χαιρετισμό εκφράζοντας τη λύπη του που δεν μπόρεσε να παρευρεθεί εξ αιτίας επαγγελματικών υποχρεώσεων, καθώς και το Διευθυντή του Αρχείου της Βενετίας Paolo Selmi που βρίσκεται στον Καναδά, συνοδεύοντας μια έκθεση του Αρχείου του, ο οποίος σε σχετική επιστολή του εύχεται σύντομα την πραγματοποίηση στενότερης συνεργασίας των δύο Αρχείων. Ευχαριστούμε επίσης τους ξένους συναδέλφους που μας τίμησαν με την παρουσία τους, τον Γενικό Επιθεωρητή των Αρχείων της Γαλλίας Gerard Ermisse και την υπεύθυνη των αρχείων του 20ού αιώνα της ίδιας χώρας φίλη Paule René-Bazin, τον Διευθυντή του Αρχείου Εξωτερικής Πολιτικής της Ρωσικής Αυτοκρατορίας, ενός από τα μεγαλύτερα αρχεία της Μόσχας, Igor Budnik και τον πρόεδρο της Αρχειακής Εταιρείας του Πιεμόντε Marco Carassi καθώς και όλους τους Έλληνες φίλους, τον Φίλιππο Ηλιού, τον Γεράσιμο Νοταρά, τον Μάνο Χαριτάτο, Διευθυντή του Ε.Λ.Ι.Α., τον Δημήτρη Αποστολόπουλο, Διευθυντή του Ιδρύματος Ερευνών, τον Ζήσιμο Συνοδινό, πρόεδρο της Ελληνικής Αρχειακής Εταιρείας, τον Νέστορα Μπαμίδη, Διευθυντή του Ιστορικού Αρχείου Μακεδονίας, την Ευτυχία Λιάτα, τον κύριο και την κυρία Καφίρη, τους δημοσιογράφους Ελένη Μπίστικα και Τηλέμαχο Μαράτο, που είχαν την καλοσύνη να ταξιδέψουν για να μοιραστούν μαζί μας τούτη τη γιορτινή μέρα. Ακόμα τους Βασίλη Παναγιωτόπουλο, Διευθυ-

ντή Ιδρύματος Ερευνών και Αντιπρόεδρο της οργανωτικής επιτροπής του συνεδρίου και τον καθηγητή του Πανεπιστημίου της Βενετίας Ennio Concina, που μας έδωσαν την επιστημονική διάσταση της σημασίας της αξιοποίησης των Αρχείων της Κέρκυρας για την έρευνα. Ιδιαίτερος ευχαριστούμε την κα Μαργαρίτα Κουτσογιαννοπούλου-Σαμούρκα που είχε την καλοσύνη να μας δώσει τη χαρά να θαυμάσουμε από κοντά μέρος της συλλογής της, να δωρίσει στα Αρχεία δύο κομμάτια της και σε όλους εσάς, όπως θα μάθετε αμέσως μετά, ένα αντίτυπο χάρτη της Κέρκυρας του 16ου αιώνα.

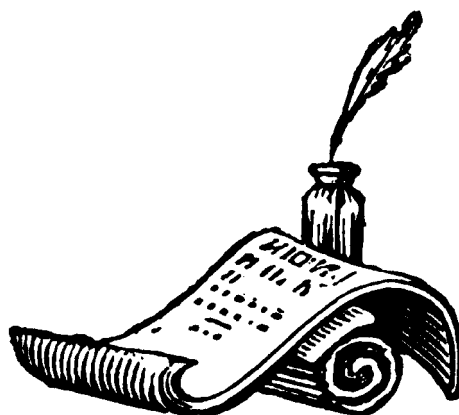
Ευχαριστίες οφείλουμε στις τοπικές Αρχές για την αμέριστη βοήθεια που μας προσέφεραν όλα αυτά τα χρόνια και ιδιαίτερα προς τη Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση και τον κ. Νομάρχη προσωπικώς για την πολλαπλή συμπαράσταση και κυρίως την οικονομική και ηθική στήριξη που προσέφερε στην ανάδειξη αυτού του σημαντικού γεγονότος για την Κέρκυρα με την οργάνωση των εκδηλώσεων που παρακολουθείτε.

Θα ήθελα επίσης να ευχαριστήσω όλους τους συναδέλφους που όλα αυτά τα πέτρινα χρόνια δουλέψαμε μαζί και να ευχηθώ σύντομα να γίνουν προσλήψεις για να ανταποκριθούμε στις νέες ανάγκες των Αρχείων.

Ένα μεγάλο ευχαριστώ σε όλους εκείνους τους Κερκυραίους που περιέβαλαν με εμπιστοσύνη το Αρχείο και από το 1986 κι ύστερα έρχονται και καταθέτουν με εμπιστοσύνη μικρούς ή μεγαλύτερους αρχειακούς θησαυρούς, προσφέροντας υπηρεσίες στη διάσωση της μνήμης του τόπου τους.

Όλους τους Κερκυραίους που σήμερα βρίσκονται εδώ θα ήθελα να τους ευχαριστήσω και να τους διαβεβαιώσω ότι η παρέμβαση στα πολιτιστικά δρώμενα του τόπου που τα Αρχεία της Κέρκυρας έχουν ξεκινήσει από το 1989 κι ύστερα με εκθέσεις, συνέδρια και εκδόσεις θα γίνει εντονότερη στο μέλλον, αφού τα Αρχεία τους συγκαταλέγονται στους σημαντικότερους πολιτιστικούς θησαυρούς του τόπου μας και ως τέτοια όχι μόνον οφείλουν να εκτιμηθούν αλλά και να δραστηριοποιούνται.

Αλίκη Νικηφόρου

ΔΙΕΘΝΕΣ ΣΥΝΕΔΡΙΟ
Η ΡΩΣΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑ ΣΤΑ ΕΠΤΑΝΗΣΑ:
18ος-19ος ΑΙΩΝΑΣ
(Κέρκυρα 25-29 Μαρτίου 1998)

Οι σχέσεις των Ιονίων με το ρωσικό χώρο, σχέσεις πολιτικής, θρησκείας, πολιτισμού και οικονομίας, αποτέλεσαν του αντικείμενο του Συνεδρίου που οργανώθηκε το Μάρτιο από τη Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση της Κέρκυρας, το Τμήμα Ιστορίας του Ιονίου Πανεπιστημίου και τα Γ.Α.Κ.-Αρχεία Ν. Κέρκυρας.

Το Συνέδριο είχε ως στόχο, όπως αναφέρεται στην πρώτη σελίδα του προγράμματος, *τον επαναπροσδιορισμό αυτών των σχέσεων και τη διερεύνηση των ερευνητικών οριζόντων και των δύο πλευρών, της Ιόνιας (ελληνικής σήμερα) και της Ρωσικής.*

Διακεκριμένοι επιστήμονες από τη Ρωσία (Ακαδημία Επιστημών, Πανεπιστήμιο της Μόσχας, Αρχείο Εξωτερικής Πολιτικής, Αρχείο Ιστορικών Εγγράφων) αλλά και από την Ελλάδα (Ι.Μ.Χ.Α., Ιόνιο Πανεπιστήμιο, Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών, Πανεπιστήμιο Αθηνών, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων) συμμετείχαν με ανακοινώσεις προσεγγίζοντας το θέμα ο καθένας από τη δική του οπτική.

Η θεματική του Συνεδρίου περιλάμβανε τέσσερις ενότητες:

- α) Αρχεία και αρχειακές πηγές για τη ρωσική παρουσία στα Επτάνησα,
- β) Ρωσικές πολιτικές επιρροές,
- γ) Η ρωσική διοίκηση στα Επτάνησα και
- δ) Ρωσικά οικονομικά συμφέροντα και ρωσικός ζωτικός χώρος στα Επτάνησα.

Πολύ ενδιαφέρουσες ήταν οι τρεις εκδηλώσεις που πραγματοποιήθηκαν παράλληλα με το Συνέδριο: η έκθεση χαρτών και ιζολαρίων της Συλλογής Μαργαρίτας Κουτσουγιαννοπούλου-Σαμούρκα και η έκθεση αρχειακού υλικού από τα αρχεία της "Επτανήσου Πολιτείας" στα Αρχεία Ν. Κέρκυρας, καθώς και η συναυλία που πραγματοποιήθηκε στο χώρο του Συνεδρίου από το Τμήμα Μουσικών Σπουδών του Ιονίου Πανεπιστημίου.

Η Ε.Α.Ε. έλαβε επίσημη πρόσκληση να παραστεί στα εγκαίνια του νέου κτιρίου των Αρχείων Ν. Κέρκυρας και στο Συνέδριο και εκπροσωπήθηκε από τον Πρόεδρό της Ζήσιμο Συνοδινό.

Με κίνδυνο να θεωρηθεί ότι επαναλαμβανόμαστε, θα πρέπει για μια ακόμη φορά να χειροκροτήσουμε την άψογη οργάνωση και την παραδοσιακά θερμή φιλοξενία των οργανωτών.

Αμαλία Παππά

ΔΙΕΘΝΗ ΝΕΑ

ΜΙΑ ΣΥΝΤΟΜΗ ΜΑΤΙΑ

ΣΤΗ ΔΙΕΘΝΗ ΕΚΔΟΤΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 1997-98

Η προηγούμενη χρονιά υπήρξε σε διεθνές επίπεδο ιδιαίτερα παραγωγική για τα αρχεία στον εκδοτικό τομέα. Παρατηρούμε όλο και περισσότεροι φορείς αλλά και διεθνείς οργανισμοί να ευαισθητοποιούνται για τα αρχεία, κυρίως σε ζητήματα ηλεκτρονικής οργάνωσης της πληροφορίας, πρόσβασης, προστασίας του προσωπικού και επαγγελματικού απορρήτου, των πνευματικών δικαιωμάτων κλπ. Το πιο πρόσφατο παράδειγμα αποτελεί το κείμενο που επεξεργάζεται και ολοκληρώνει σύντομα το Συμβούλιο της Ευρώπης, από κοινού με το Διεθνές Συμβούλιο Αρχείων, για την πρόσβαση στα αρχεία (Draft Recommendation for a Standard European Policy on Access to Archives). Στο σημείωμα αυτό επισημαίνουμε μερικές από τις πρόσφατες εκδόσεις που αξίζει να έχουν υπόψη τους -αν δεν τις γνωρίζουν ήδη- οι Έλληνες αρχειονόμοι.

- Το ειδικό αφιέρωμα στη Διπλωματική, στο πρόσφατο τεύχος του περιοδικού της Εταιρείας των Αμερικανών Αρχειονόμων (S.A.A.) *The American Archivist* (τόμ. 59, αριθμ. 4/ Φθινόπωρο 1996, σσ. 412-494), με τίτλο "Diplomatics and Modern Records" (Διπλωματική και σύγχρονα αρχεία). Τα επτά αξιόλογα και ενδιαφέροντα άρθρα του αφιερώματος είναι το αποτέλεσμα ενός σεμιναρίου που οργάνωσαν από κοινού η Ιστορική Βιβλιοθήκη Bentley του Πανεπιστημίου του Michigan και η γνωστή Ecole Nationale des Chartes του Παρισιού, με στόχο να διερευνηθούν οι δυνατότητες εφαρμογής των παραδοσιακών μεθόδων της διπλωματικής στο σύγχρονο ψηφιακό περιβάλλον. Τα ίδια αυτά υλικά έχουν πρωτοδημοσιευτεί στα Γαλλικά πέρυσι, στο περιοδικό των Γάλλων Αρχειονόμων *Gazette des Archives* (1, 1996), το οποίο υπάρχει στη Βιβλιοθήκη της Ε.Α.Ε.

- Κυκλοφόρησε στις δύο ξεχωριστές εκδόσεις του, γαλλική και αγγλική, το τέταρτο τεύχος (Χειμώνας 1997-98) του INSAR (*Information Summary on Archives, European Archives News*) που επιμελείται η Γενική Γραμματεία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και τα κρατικά Αρχεία των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ξεχωρίζουμε μια αναφορά για τις δραστηριότητες του DLM-Forum για τα ηλεκτρονικά αρχεία κατά την προηγούμενη διετία, άρθρο του γνωστού μας M. Duchein για τις σύγχρονες κτιριακές εγκαταστάσεις των Αρχείων, ένα περίγραμμα των αρχειακών υπηρεσιών στις υποψήφιες για την Ευρωπαϊκή Ένωση χώρες Ουγγαρία, Πολωνία και Τσεχία, καθώς και την παρουσίαση των Κρατικών Κυπριακών Αρχείων από την προϊσταμένη τους κ. Έφη Παρπαρίνου.

- Ως παράρτημα (Supplement II, 1997) του INSAR, *European Archives News*, δημοσιεύθηκε από την Γενική Γραμματεία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής ένας ογκώδης

τόμος 375 σελίδων με τίτλο *Proceedings of the DLM-Forum on electronics records, Brussels, 18-20 December 1996*, περιέχοντας τα πλήρη πρακτικά του γνωστού πλέον Forum για τα ηλεκτρονικά αρχεία (βλ. *Αρχειακά Νέα*, τχ. 16/ Ιούνιος 1997, σελ. 23-27) προϊόν διευρωπαϊκής συνεργασίας ειδικών που είχε γίνει με πρωτοβουλία της Ευρωπαϊκής Ένωσης τον Δεκέμβριο του 1996 στις Βρυξέλλες. Η έκδοση αυτή υπάρχει σε τρεις γλώσσες: αγγλικά, γαλλικά και γερμανικά.

- Επίσης ως άλλο παράρτημα του INSAR (Supplement III, 1997), κυκλοφόρησε ένας πολύ χρήσιμος και καλαίσθητος οδηγός για τη χρήση των ηλεκτρονικών αρχείων. Η έκδοση φέρει τον τίτλο *Οδηγίες για καλύτερες εφαρμογές στη χρήση των ηλεκτρονικών πληροφοριών. Πώς να χρησιμοποιήσετε τα δεδομένα που διαβάζονται με τη βοήθεια της ηλεκτρονικής τεχνολογίας (Guidelines on best practices for using electronic information. How to deal with machine-readable data and electronic documents. Updated and enlarged edition)*. Όλα τα δημοσιεύματα του INSAR υπάρχουν στη βιβλιοθήκη της Ε.Α.Ε. και διατίθενται στα μέλη και οποιονδήποτε άλλο ενδιαφερόμενο.

- Ένα χρήσιμο τεύχος για τον αρχειονόμο κυκλοφόρησε πέρα από το Συμβούλιο της Ευρώπης σε συνεργασία με το Δ.Σ.Α. με τίτλο *Dossier de référence sur les Contentieux Archivistiques* (Στρασβούργο, Ιαν. 1997). Η έκδοση, που επιμελήθηκε για την Επιτροπή Νομικών Ζητημάτων του Δ.Σ.Α. ο Hervé Bastien, συγκεντρώνει τα σχετικά με τα αρχεία εδάφια από το διεθνές δίκαιο (διεθνείς συμβάσεις, διακηρύξεις του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών, αποφάσεις του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου), τις αποφάσεις της U.N.E.S.C.O., τις επαγγελματικές αρχές που έχουν αποφασίσει διάφορα όργανα του Δ.Σ.Α., βιβλιογραφία κ.λπ.

- Δέκα χρόνια συστηματικής δουλειάς χρειάστηκαν για τους ειδικούς του Πανεπιστημίου του Michigan με επικεφαλής τον Francis X. Blouin ώστε να ολοκληρώσουν ένα μοναδικό στο είδος του Ευρετήριο και Οδηγό των Αρχείων του Βατικανού, γραμμένο στα αγγλικά με τον τίτλο *Vatican Archives, An Inventory and Guide to Historical Documents of the Holy See* (Αρχεία του Βατικανού, Ευρετήριο & Οδηγός των ιστορικών τεκμηρίων της Αγίας Έδρας), που εκδόθηκε πρόσφατα από το Πανεπιστήμιο της Οξφόρδης (Oxford University Press). Το βιβλίο περιλαμβάνει την ιστορία και τα περιεχόμενα 500 γραφείων-υπηρεσιών του Βατικανού από το έτος 800 κ.ε., εργαλεία έρευνας, σχετική βιβλιογραφία κλπ. Χωρίς να παραβλέπουμε τη σπουδαία δουλειά των Ιταλών επιστημόνων στην καταλογογράφηση και την παρουσίαση του αχαλούς, πλουσιότατου Archivio Segreto Vaticano (πήραμε μία ιδέα από τη δουλειά τους, όταν ξεναγηθήκαμε πριν λίγα χρόνια στα δαιδαλώδη υπόγεια των Αρχείων του Πα-

πικού Κράτους και απολαύσαμε τις πολυτελείς, επιμελημένες εκδόσεις τους), πιστεύουμε ότι η νέα αγγλική έκδοση θα συμβάλει αποφασιστικά στην έρευνα και στην ευρύτερη δημοσιοποίηση των ιστορικών “θησαυρών” του περιώνυμου αυτού Αρχείου.

• Πολλές και σημαντικές οι εκδόσεις του Διεθνούς Συμβουλίου Αρχείων (Δ.Σ.Α.) από το περσινό καλοκαίρι κι εδώ:

α) Ένας χρήσιμος Οδηγός για τα ηλεκτρονικά αρχεία, μια Επίσημη Έκθεση για τα προγράμματα των ηλεκτρονικών αρχείων και μια Ανασκόπηση στη Διαχείριση των ηλεκτρονικών αρχείων της αντίστοιχης Επιτροπής του Δ.Σ.Α. δημοσιεύθηκαν στη σειρά των Μελετών του διεθνούς οργανισμού με τους τίτλους *Guide for managing electronic records from an archival perspective*, February 1997, *Electronic records programs, Report on the 1994/95 Survey*, December 1996 και *Electronic Records Management, A literature review*, April 1997 αντίστοιχα.

β) Τα πρακτικά της 28ης Διεθνούς Στρογγυλής Τράπεζας των Αρχείων (C.I.T.R.A.) που είχε γίνει το 1991 στο Χάαρλεμ της Ολλανδίας με θέμα τη χρηματοδότηση των Αρχείων (αγγλικά-γαλλικά).

γ) Τα πρακτικά των τριών επόμενων Διεθνών Στρογγυλών Τραπεζών των ετών 1993-95 (29ης Μεξικού, 30ής Θεσσαλονίκης και 31ης Ουάσινγκτον αντίστοιχα), σε ενιαίο τόμο αγγλικά και γαλλικά κάτω από το γενικό τίτλο “Αλληλοεξάρτηση των Αρχείων” (Interdependence of Archives / L’ interdependance des archives).

δ) Τα πρακτικά του 13ου Διεθνούς Συνεδρίου των Αρχείων, Πεκίνο 2-7 Σεπτ. 1996, που συγκροτούν την ύλη ολόκληρου του 43ου τόμου (Vol. XLIII) του περιοδικού *Archivum* (K.G. Saur, München 1997).

ε) Οδηγίες για την πρόληψη καταστροφών της αντίστοιχης Επιτροπής του Δ.Σ.Α. στη σειρά των Μελετών (*Guidelines on disaster prevention and control in archives*, December 1997).

στ) Υπενθυμίζουμε ακόμη στην ίδια σειρά την ανανεωμένη έκδοση (Παρίσι 1996) των Οδηγιών για τη φύλαξη των μικροφωμίων (*Guidelines for the Preservation of Microforms*). Επίσης στον περσινό Ετήσιο Κατάλογο του Δ.Σ.Α. (Directory/Annuaire 1997), εκτός από τις χρήσιμες πληροφορίες για την οργανωτική δομή του, τις δραστηριότητες και τον προγραμματισμό των Τμημάτων του, δημοσιεύεται το *Καταστατικό* του με τις τελευταίες τροποποιήσεις του και ο *Κώδικας Δεοντολογίας των Αρχειονόμων* (*Code of Ethics / Code de Déontologie*), ο οποίος ψηφίστηκε από τη Γενική Συνέλευση του διεθνούς οργανισμού το 1996 στο Πεκίνο. Ο Κώδικας αυτός μεταφράστηκε ήδη και στη γλώσσα μας και δημοσιεύεται από την Ε.Α.Ε στο παρόν τεύχος.

ζ) Τέλος, σημειώνουμε από το περιοδικό *Janus* του Δ.Σ.Α., στο δεύτερο περσινό τεύχος, τα Πρακτικά του Συμποσίου του Όσλο για την εκκαθάριση-επιλογή των αρχείων (*The Oslo Symposium on appraisal*, 10-11 June 1994).

Όλες οι παραπάνω εκδόσεις του Δ.Σ.Α. βρίσκονται στη βιβλιοθήκη της Εταιρείας και είναι πάντοτε στη διάθεση κάθε ενδιαφερομένου.

• Ανάμεσα στα πολλά ενδιαφέροντα υλικά του περσινού τόμου (αριθμ. 18/ Απρίλιος-Οκτώβριος 1997) από το έγκυρο περιοδικό των Βρετανών αρχειονόμων *Journal of the Society of Archivists*, κάνουμε ιδιαίτερη μνεία στην επαγγελματική αναδρομή του παλαίμαχου καθηγητή Μ. Cook (*Changing Times, Changing Aims*), σε άρθρο του J. Weber για τα υλικά που χρησιμοποιούνται στη “συσκευασία” των αρχείων (*Wrapping Up Records: an archive packaging programme*), στο κείμενο του P. Wienand που εξετάζει τη νομική πλευρά της διάθεσης και ανταλλαγής πληροφοριών μέσω ηλεκτρονικών δικτύων (*The Legal Implications of Electronic Data Exchange*), του M. Gasson, αρχειονόμου της BP για τα αρχεία των επιχειρήσεων (*Business Archives: some principles and practices*), της L. Mitchell για το ηλεκτρονικό τοπογραφικό σύστημα των Κρατικών Σκωτικών Αρχείων (*Scottish Record Office Computerised Records Location System*) και της I. Favretto, η οποία αναφέρεται στην σχεδόν άριστη κατάσταση των αρχείων των βρετανικών κομμάτων (*British Political Parties’ Archives: an exemplary case*).

• Στο τεύχος 73/ Μάιος 1997 του περιοδικού *Business Archives, Principles and Practice*, που εκδίδει το Συμβούλιο των Αρχείων επιχειρήσεων (*Business Archives Council, London*), διαβάζουμε εμπεριστατωμένη αναφορά του Νίκου Παντελάκη για τα Αρχεία των επιχειρήσεων στη χώρα μας (*Business Archives in Greece*), σελ. 49-54.

• Από το ανανεωμένο, πλούσιο περιοδικό της Εταιρείας των Γάλλων Αρχειονόμων *La Gazette des Archives* (τεύχος αριθμ. 176 του πρώτου περσινού τριμήνου), ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν το άρθρο του R. Nougaret για την πρόσβαση στα τραπεζικά αρχεία (*L’ archiviste, l’ historien et l’ accès aux archives, le cas des archives bancaires*), η αναφορά από την Fr. Banat-Berger στο χρονικό όριο δημοσιοποίησης των δικαστικών αρχείων (*Les documents judiciaires: les modalités de leur communication et leurs délais de communicabilité*), η παρουσίαση της κατάστασης των αρχείων των γαλλικών πολιτικών κομμάτων από την P. Canavaggio (*Les archives historiques des partis politiques français*), και της ηλεκτρονικής οργάνωσης του αρχείου του γάλλου πρωθυπουργού από τον J. Luquet (*Dix ans d’ informatique documentaire pour les archives du Premier ministre*).

• Τέλος, δύο σημαντικά βιβλία για τα αρχεία των επιχειρήσεων, χρήσιμα εργαλεία για τους διαχειριστές των σύγχρονων αρχείων και τους αρχειονόμους των διαφόρων επιχειρήσεων, εκδόθηκαν τον περσινό χρόνο:

1. Τα αρχεία των αμερικανικών επιχειρήσεων (*The Records of American Business*, Edited by James M. O’ Toole), συλλογικό έργο, αποτέλεσμα ενός ευρύτερου αρχειακού προγράμματος συνεργασίας μεταξύ Αμερικανών, Καναδών και Βρετανών ειδικών, από την Εταιρεία των Αμερικανών Αρχειονόμων.

2. Τα αρχεία στην επιχείρηση. Οδηγός των χρονικών ορίων διατήρησής τους (*Les Archives dans l’ Entreprise. Guide des durées de conservation*) από την εταιρεία των Γάλλων Αρχειονόμων.

Ζήσιμος Χ. Συνοδινός

Η ΠΛΑΤΦΟΡΜΑ ΤΟΥ ΠΕΚΙΝΟΥ ICA - IFLA

Πρόλογος

Στη διάρκεια των τελευταίων δεκαετιών δημιουργήθηκε μια ισχυρή παράδοση συνεργασίας και ανταλλαγής πληροφοριών ανάμεσα στην IFLA (Διεθνής Ομοσπονδία Ενώσεων Βιβλιοθηκών) και το ICA (Διεθνές Συμβούλιο Αρχείων). Εκείνο ωστόσο που έδωσε αποφασιστική ώθηση στη Δ.Ο.Ε.Β. και στο Δ.Σ.Α. να χαράξουν μια στρατηγική μακροχρόνιας συνεργασίας, ήταν το εξαιρετικό γεγονός που αντιπροσώπευε η συνάντηση στο Πεκίνο τον Αύγουστο του 1996 των δύο πιο σημαντικών Μη Κυβερνητικών Οργανισμών (Μ.Κ.Ο.) του κόσμου στον τομέα των βιβλιοθηκών και των αρχείων.

Ο αυξανόμενος αντίκτυπος της τεχνολογίας στους δύο παραπάνω επαγγελματικούς χώρους και οι αλλαγές που επηρεάζουν το χαρακτήρα των Μ.Κ.Ο. και το ρόλο που διαδραματίζουν στο περιβάλλον τους, ενίσχυσαν την αποφασιστικότητα της Δ.Ο.Ε.Β. και του Δ.Σ.Α. να συσφίξουν τη συνεργασία τους και να συσχεφθούν πάνω στις τεχνολογικές εξελίξεις και τη δυναμική τους.

Οι δύο επαγγελματικοί χώροι πιστεύουν στη ίδιο σύνολο ηθικών αξιών. Έχουν το καθήκον, τόσο κατά τη νομική όσο και την ηθική έννοια του όρου, να διαφυλάξουν τη συνέχεια των ανθρώπινων κοινωνιών και να εξασφαλίσουν δωρεάν πρόσβαση στα προϊόντα της λειτουργίας αυτών των κοινωνιών στον πολιτιστικό, επιστημονικό και κοινωνικό τομέα. Κύρια αποστολή στο έργο βιβλιοθηκονόμων και αρχειονόμων αντίστοιχα είναι να εξυπηρετούν τους χρήστες τους.

Οι διευθύνοντες του Δ.Σ.Α. και της Δ.Ο.Ε.Β. προσχώρησαν σ' αυτή τη συνεργασία γιατί είναι πεπεισμένοι ότι ενώνοντας τις διανοητικές τους δυνάμεις, οι δύο παγκόσμιοι οργανισμοί θα αυξήσουν την αποτελεσματικότητά τους ο καθένας στον τομέα του και θα μπορέσουν να ανταποκριθούν καλύτερα στην κοινή τους αποστολή.

Εισαγωγή

Η Πλατφόρμα του Πεκίνου περιγράφει ένα σύνολο τομέων, σχεδιασμών και προβλημάτων που θα καθορίσουν το πρόγραμμα συνεργασίας Δ.Ο.Ε.Β. - Δ.Σ.Α. στα προσεχή χρόνια (1996-2000). Αυτά τα θέματα θα τα επεξεργασθεί μια μικτή Ομάδα Εργασίας που θα προτείνει και θα διευθύνει τις κατάλληλες ενέργειες σε κάθε σχετικό τομέα. Η δημιουργία αυτής της Ομάδας Εργασίας θα πρέπει να είναι ένα από τα αποτελέσματα της συζήτησης στοτρογγυλής τραπέζης της 1ης Σεπτεμβρίου στο Πεκίνο.

Η ανταλλαγή πληροφοριών θα είναι καθοριστικής σημασίας για την ενίσχυση των σχέσεων συνεργασίας μεταξύ Δ.Ο.Ε.Β. και Δ.Σ.Α. Οι δύο Μη Κυβερνητικοί Οργανισμοί αποφάσισαν να διαθέσουν αμοιβαία χώρο στις περιοδικές τους εκδόσεις και να δημιουργήσουν ελεύθερο βήμα για την ανταλλαγή πληροφοριών. Σχεδιάζουν επίσης σεμινάρια πληροφόρησης εθνικού χαρακτήρα, που θα μπορούσαν να οργανωθούν από κοινού με τις Ενώσεις-μέλη της Δ.Ο.Ε.Β. και του Δ.Σ.Α.

Τομείς συνεργασίας

Κατά την επεξεργασία του προγράμματος συνεργασίας, οι δύο Μ.Κ.Ο. θα προσπαθήσουν να συνεχίσουν τις τρέχουσες ενέργειες και να εγκαινιάσουν νέους δρόμους.

Έτσι, στον τομέα της δεοντολογίας, η Δ.Ο.Ε.Β. προχώρησε στη σύσταση μιας Επιτροπής για την Πρόσβαση στην Πληροφορία και για την Ελευθερία Έκφρασης, στην οποία θα μπορούσε να ορισθεί και ένα μέλος από την κοινότητα των αρχειονόμων. Κατά τον ίδιο τρόπο η Δ.Ο.Ε.Β. θα μπορούσε να συμμετάσχει στις εργασίες του Δ.Σ.Α. πάνω στην επεξεργασία ενός προτύπου επικοινωνιακής πολιτικής των ευρωπαϊκών αρχείων.

Το Δ.Σ.Α. και η Δ.Ο.Ε.Β. προσχώρησαν πρόσφατα στον ICOM (Διεθνές Συμβούλιο Μουσείων), στο ICOMOS (Διεθνές Συμβούλιο Μνημείων και Χώρων) και σε άλλους οργανισμούς ώστε να συνεργασθούν για την πρόληψη των καταστροφών, για την εφαρμογή της συνθήκης της Χάγης και για τη σύσταση της Επιτροπής της Κυανής Ασπίδας.

Υπάρχουν και άλλοι τομείς όπου μπορούν να αναπτυχθούν προγράμματα συνεργασίας. Θα μπορούσαν να αναφέρονται:

- στην πρόσβαση, την αποθήκευση, την καταχώρηση στη μνήμη και τη φύλαξη των πληροφοριών που διατίθεται στο Internet·
- στο αντίκτυπο της σύγκλισης των τεχνολογιών και των προτύπων αποθήκευσης, εντοπισμού και μετάδοσης κειμένων, εικόνων και προφορικών πληροφοριών·
- στη βελτίωση των μηχανισμών κατανομής των κονδυλίων που προορίζονται για το κλείσιμο της ψαλίδας ανάμεσα στις κοινότητες των βιβλιοθηκονόμων και αρχειονόμων των ανεπτυγμένων χωρών και εκείνες των υπό ανάπτυξη χωρών, πράγμα που σημαίνει καταμερισμό των κονδυλίων σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο·
- στην ενεργοποίηση κοινής προσπάθειας με στόχο να προκληθεί η επεξεργασία και εφαρμογή διεθνών προτύπων που αφορούν τα ηλεκτρονικά τεκμήρια, οι οποίες θα διευκολύνουν τη χρήση του Internet και θα βελτιώσουν την πρόσβαση σε αρχεία και συλλογές Βιβλιοθηκών και Αρχείων·
- στη συνέχιση των συντονισμένων προσπάθειών για την προώθηση των γνώσεων και των τεχνικών μας στους τομείς της διατήρησης και αποκατάστασης των τεκμηρίων αρχείων και βιβλιοθηκών·
- στην επεξεργασία μιας διεθνούς πολιτικής με προοπτική την εναρμόνιση των προγραμμάτων εκπαίδευσης και διαρκούς επιμόρφωσης αρχειονόμων και βιβλιοθηκονόμων·
- στην πρωτοβουλία νέων συνδυασμένων προσπαθειών με σκοπό την αξιοποίηση της άποψης των χρηστών στα θέματα πνευματικής ιδιοκτησίας και συγγραφικών δικαιωμάτων·
- στις ανταλλαγές απόψεων πάνω στις παρεχόμενες υπηρεσίες στους χρήστες αρχείων και βιβλιοθηκών και το κόστος ή τη δωρεάν παροχή τους.

Άλλες δυνατότητες που προσφέρονται για συνεργασία περιλαμβάνουν συνδιασκέψεις για μια κοινή πολιτική

μπροστά στις διεθνείς εξελίξεις, κοινή ανταπόκριση σε περιφερειακές πρωτοβουλίες συνεργασίας, διαρκείς πολιτικές και διανοητικές επαφές ανάμεσα στις έδρες του Δ.Σ.Α. και της Δ.Ο.Ε.Β. και την προτυποποίηση της τεχνικής ορολογίας στους δύο επαγγελματικούς τομείς.

Ο ανωτέρω κατάλογος περιέχει -ενδεικτικά- σημεία τα οποία θα μπορούσαν να περιληφθούν στην *Πλατφόρμα του Πεκίνου* που θα χρησιμεύσει στο εξής ως πλαίσιο συνεργασίας μεταξύ της Δ.Ο.Ε.Β. και του Δ.Σ.Α. Οι δύο οργανισμοί θα προβούν σε κοινά διαβήματα για να εξασφαλίσουν τη χρηματοδότηση που απαιτείται για την υλοποίηση του προγράμματος που σκιαγραφείται από την *Πλατφόρμα*.

Η *Πλατφόρμα του Πεκίνου* θα παραμείνει ένα πλαίσιο εργασίας για τη συνεργασία μεταξύ Δ.Ο.Ε.Β. και Δ.Σ.Α. Τα μέλη των δύο οργανισμών θα κληθούν να διατυπώσουν συμπληρωματικές προτάσεις. Η *Πλατφόρμα του Πεκίνου* επικυρώθηκε από τους δύο οργανισμούς το Δεκέμβριο του 1996 και θα κοινοποιηθεί σε όλους τους υπογράφοντες τη Διακήρυξη του Τόκιο. Η *Πλατφόρμα του Πεκίνου* θα παραμείνει ένα ευέλικτο κείμενο εργασίας, που θα ενημερώνεται και θα αναθεωρείται σε ετήσια βάση με τη φροντίδα των Γραμματειών της Δ.Ο.Ε.Β. και του Δ.Σ.Α.

Υπογράφοντας αυτή την *Πλατφόρμα*, οι δύο οργανισμοί αποδέχθηκαν τη συγκρότηση μιας Ομάδας Εργασίας επιφορτισμένης με την εφαρμογή του προγράμματος.

Wang Gang
Πρόεδρος του Δ.Σ.Α.

Robert Wedgeworth
Πρόεδρος της Δ.Ο.Ε.Β.

Απόδοση από τα Γαλλικά:
Νέστωρ Κ. Μπαμίδης

**32ο ΔΙΕΘΝΕΣ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΤΗΣ
ΣΤΡΟΓΓΥΛΗΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ ΤΩΝ ΑΡΧΕΙΩΝ (CITRA)
Εδιμβούργο, 24 - 27.9.97**

"ΟΙ ΝΟΜΙΚΕΣ ΟΨΕΙΣ ΤΗΣ ΠΡΟΣΒΑΣΗΣ ΣΤΑ ΑΡΧΕΙΑ"

Εισαγωγικά

Το Διεθνές Συμβούλιο Αρχείων είναι ο διεθνής οργανισμός που ανήκει στην UNESCO και ειδικεύεται στα θέματα των αρχείων και της αρχειακής πολιτικής. Ο οργανισμός αυτός, μοναδικός στο είδος του, χαίρει υψηλού κύρους σε παγκόσμιο επίπεδο. Το 1998 συμπληρώνει πενήντα χρόνια δραστηριότητας στις πέντε ηπείρους όπου μάλιστα διαθέτει και γεωγραφική περιφερειακή δομή με επιτροπές εξειδικευμένες στα μεγάλα τμήματα του πλανήτη. Κάθε τέσσερα χρόνια το Δ.Σ.Α. οργανώνει ένα μεγάλο διεθνές συνέδριο αρχείων. Έτσι το 1996 πραγματοποιήθηκε το 13ο Διεθνές Συνέδριο Αρχείων στο Πεκίνο, όπου ήδη είχα την τιμή να εκπροσωπήσω την Ελληνική Αρχαιακή Εταιρεία. Παράλληλα το Δ.Σ.Α. διοργανώνει σε ετήσια βάση τη συνάντηση της Στρογγυλής Τράπεζας των Αρχείων, η οποία φέτος έλαβε χώρα στο Εδιμβούργο. Εκεί εκπροσώπησα την Ε.Α.Ε. ως αντιπρόεδρος, και πάλι λόγω απασχόλησης του προέδρου σε ιστορικό συνέδριο όπου είχε ανελημμένες υποχρεώσεις.

Είναι πραγματικά συγκλονιστικό να λαμβάνει κανείς μέρος στα μεγάλα αυτά διεθνή αρχειονομικά συνέδρια, όπου προσέρχονται αντιπροσωπείες από εξήντα - εβδομήντα έως εκατόν τριάντα κράτη. Μόνο τότε αντιλαμβάνεται τη σπουδαιότητα του ζητήματος των αρχείων στο δυτικό -και όχι μόνο- πολιτισμό, αρχείων των οποίων η ύπαρξη είναι η προϋπόθεση για το καλώς συγκροτημένο σύγχρονο κράτος. Επίσης έχει την ευκαιρία να δει την ιστορική πραγματικότητα του κάθε κράτους κάτω από μια ειδική και εξαιρετικά διαφωτιστική οπτική γωνία.

Έτσι, όσον αφορά τη Σκωτία, είχαμε πράγματι τη δυνατότητα να μάθουμε από πρώτο χέρι ότι η αγγλική κατάκτηση στέρησε τη χώρα από αυτή την ιστορία, δηλαδή από τα αρχεία της, που μεταφέρθηκαν από τους Άγγλους βασιλείς και ηγέτες στο Λονδίνο και καταστράφηκαν σε μεγάλο βαθμό, ήδη κατά τον 17ο αιώνα.

Οι Σκώτοι έχουν πληγωθεί βαθύτατα από αυτή τη συμβολική και πρακτική καταστροφή των πηγών της ιστορίας τους, την οποία ποτέ δεν θα συγχωρήσουν στους Άγγλους. Μόνο τα σύμβολα της σκωτικής ταυτότητας και εξουσίας, το ξίφος και το στέμμα του Βασιλέα της Σκωτίας κρύφτηκαν και σώθηκαν. Τελικά, τον 17ο αιώνα, ο Σκώτος Λόρδος υπεύθυνος για την καταγραφή του ληξιαρχείου έκτισε, στο κέντρο του Εδιμβούργου, το περίφημο Register House, καρδιά της εθνικής ταυτότητας των σύγχρονων Σκώτων, μοναδικό τότε αρχείο μαζί με εκείνο των συμβολαιογράφων, όπου καταχωρούνται οι περιουσίες. Σήμερα πια, το Scottish Record Office (Κέντρο Σκωτικών Αρχείων) έχει πάρει τα πρωτεία. Το υπερσύγχρονο όμως αυτό κτίριο βρίσκεται μακριά από την πόλη για οικονομικούς λόγους.

Όπως γνωρίζουμε, η πρόσφατη πρόταση του νέου Βρετανού Πρωθυπουργού έδωσε στους Σκώτους τη δυνατότητα να υπερψηφίσουν τη δημιουργία ενός Σκωτικού

Κοινοβουλίου, βάσει μιας επερχόμενης αυτονομίας στα νέα ευρωπαϊκά πλαίσια.

Η τέλεση της 32ης Στρογγυλής Τράπεζας των Αρχείων έγινε λοιπόν στο Εδιμβούργο, ύστερα βέβαια από ειδική πρόταση των Σκωτικών Αρχείων και στα πλαίσια της προσπάθειας προβολής της Σκωτικής ταυτότητας. Συμμετείχαν συνολικά εκατόν εβδομήντα αντιπρόσωποι από εβδομήντα περίπου κράτη.

Το συνέδριο

Στο πρώτο μέρος της συνάντησης πραγματοποιήθηκε επιστημονική συζήτηση με θέμα τη νομική διάσταση του προβλήματος της πρόσβασης στα αρχεία και κατόπιν των συγκεκριμένων αρχειακών πρακτικών, τέλος δε τις πολιτικές και στρατηγικές ανάπτυξης των αρχείων.

Κατά τη συνεδρίαση των αντιπροσώπων, δηλαδή των Διευθυντών Κρατικών Αρχείων και των προέδρων των Εταιρειών Αρχειονόμων, δόθηκε την επόμενη μέρα η δυνατότητα σε όλους να συζητήσουν τρέχοντα μεγάλα θέματα της αρχειακής κοινότητας όπως και να συνεδριάσουν οι επιτροπές.

Τέλος, στην τελευταία και καταληκτική συνεδρίαση διαμορφώθηκε κείμενο κοινών αποφάσεων και αναγγέλθηκε η πρώτη έκθεση για την προετοιμασία του Διεθνούς Συνεδρίου Αρχείων του 2000 που θα πραγματοποιηθεί στη Σεβίλλη.

Αναλυτικότερα, στην πρώτη ενότητα με θέμα "Οι νομικές διαστάσεις της πρόσβασης στα αρχεία - σημερινή κατάσταση", αναφέρθηκαν από τους Σκώτους εισηγητές τα μεγάλα σημερινά προβλήματα διασφάλισης της οργανωμένης πρόσβασης στα αρχειακά δεδομένα ως δικαίωμα του πολίτη, που έχει διακηρυχθεί ήδη από τη Γαλλική Επανάσταση. Η διατήρηση μυστικών αρχείων όμως πέραν των καθορισμένων ορίων, μοιάζει να παρουσιάζει τους ίδιους κινδύνους με αυτούς που φέρνει -αντίθετα- η άμεση πρόσβαση στα αρχεία, λόγω της τεχνολογικής επανάστασης στην Πληροφορική και στην πληροφόρηση.

Τονίστηκε ότι η άμεση πρόσβαση του χρήστη σε ένα αρχείο μπορεί να προκαλέσει λανθασμένη εντύπωση γιατί δεν επιτρέπει σφαιρική ματιά. Η μεγάλη μάζα ανοικτών αρχείων είναι ένα πρόβλημα τόσο σημαντικό όσο και η έλλειψη πρόσβασης -όπως φάνηκε. Εξάλλου, αναφέρθηκε ο προβληματισμός γύρω από τα πνευματικά δικαιώματα που είναι πλέον σε μεγάλο κίνδυνο. Η Πληροφορική έθεσε τόσα προβλήματα όσα κατάφερε να λύσει, υπογράμμισε ο Διευθυντής των Αρχείων της Αυστραλίας.

Ο Διευθυντής των Κρατικών Αρχείων της Αλγερίας υπενθύμισε τα παραδοσιακά προβλήματα συντήρησης και διαφύλαξης των αρχείων των περισσότερων χωρών του κόσμου που κάνουν περιορισμένη χρήση της Πληροφορικής. Παρατήρησε όμως ότι ένα νέο τεράστιο πρόβλημα δημιουργείται από την ιδιωτικοποίηση της οικονομίας και του κράτους, ιδιωτικοποίηση που ξεφεύγει από τον έλεγχο των Κρατικών Αρχείων και μάλιστα δεν εξετάζεται από το Διεθνές Συμβούλιο Αρχείων. Έτσι, κατέληξε, η τεχνολογία και οι νέες νομοθεσίες αλλάζουν άρδην το επάγγελμα του αρχειονόμου, που πρέπει να προσαρμοστεί.

Αναφέρθηκε επίσης η σκέψη ότι ο 20ός αιώνας δεν έχει αρκετούς αρχειακούς νόμους και κανονισμούς αλλά ότι υπάρχει κίνδυνος ο 21ος να έχει υπερβολικά πολλούς.

Τέλος υπήρξε συμφωνία στη διαπίστωση ότι η ελευθερία στην πρόσβαση ήταν σημάδι ελευθεροποίησης, αλλά ότι η πρώτη αναγκαιότητα για την πρόσβαση είναι οικονομική. Είναι δηλαδή προφανές ότι η οργάνωση ενός αρχείου για την εξυπηρέτηση του κοινού, προϋποθέτει ένα ανάλογο προϋπολογισμό ιδιαίτερων εξόδων, που είναι και το ίδιο το κόστος της εξάσκησης του δικαιώματος του πολίτη στην ελεύθερη πρόσβαση. Πρόσβαση που, σύμφωνα με το Γραμματέα του Δ.Σ.Α., αποτελεί και τον ίδιο το λόγο ύπαρξης των αρχείων.

Τα διάφορα εθνικά παραδείγματα τα οποία αναφέρθηκαν στο θέμα της πρόσβασης παρουσίασαν μεγάλο ενδιαφέρον. Ο Γερμανός αντιπρόσωπος τόνισε την ύπαρξη γενικού νομικού πλαισίου στη χώρα του αλλά και την έλλειψη ειδικής νομοθεσίας, γεγονός που αναγκάζει τον αρχειονόμο να αποφασίζει συχνά μόνος του. Τα προβλήματα είναι τεράστια (να σκεφτεί κανείς ότι τα αρχεία των Ναζί άνοιξαν κανονικά τριάντα χρόνια μετά το 1945 και σήμερα παρόμοια προβλήματα υπάρχουν λόγω των αρχείων της Στάζι).

Όσον αφορά την Κίνα, έγινε εκτεταμένη αναφορά στο μεγάλο νομοθετικό και οργανωτικό έργο των αρχείων από το επαναστατικό καθεστώς. Αναφέρθηκε ότι 239 νόμοι για τα αρχεία θεσμοθετήθηκαν από το 1945 μέχρι σήμερα.

Ένας εκτεταμένος τομέας αρχείων ειδικής αξίας για τις κινεζικές αρχές είναι εκείνος των τεχνικών και επιστημονικών αρχείων που καλύπτεται πλέον με μεγάλο αριθμό κανονισμών. Η παραγωγή κανονισμών χαρακτηρίζει επίσης την προσπάθεια ενοποίησης που πραγματοποιείται παράλληλα σε ολόκληρη την επικράτεια. Τέλος, η νέα νομοθετική παραγωγή ρυθμίζει την πρόσβαση και την αναγκαία ειδίκευση των αρχειονόμων. Το 1990 η διαχείριση αρχείων ρυθμίζεται και τέλος αποφασίζεται ότι τα ιδιωτικά αρχεία δεν μπορούν να πωληθούν χωρίς άδεια του κράτους.

Ο Καναδός εισηγητής κάλυψε το θέμα με αναφορά στη νομοθεσία για την ιδιωτική ζωή, την πληροφόρηση και τα πνευματικά δικαιώματα, υπογραμμίζοντας ότι τα ιδιωτικά αρχεία δεν έχουν κανένα από τους περιορισμούς των δημοσίων αρχείων, θέμα που παραμένει προβληματικό. Η χρήση των αρχείων από ιδιώτες θέτει έτσι μεγάλα ερωτήματα. Για παράδειγμα ο κ. Γκέιτς, επιχειρηματίας γνωστός ως ο πλουσιότερος στον κόσμο, έχει αγοράσει πρόσφατα μεγάλες ποσότητες αρχείων για εμπορική χρήση.

Σε γενικές γραμμές, οι εύπορες χώρες του δυτικού πολιτισμού διαφοροποιούνται από τις άλλες λόγω των προβλημάτων που θέτουν τόσο η ανάπτυξη της ιδιωτικής οικονομίας όσο και της Πληροφορικής και της πληροφόρησης, ενώ οι άλλες χώρες γνωρίζουν τα παραδοσιακά προβλήματα διάσωσης, συντήρησης, οργάνωσης και διάθεσης των αρχείων -εκεί που οι πόλεμοι και οι φυσικές καταστροφές δεν δημιουργούν τεράστια και ανεπανόρθωτα κενά.

Έτσι με μεγάλη υπερηφάνεια η πρόεδρος της Εταιρείας των Αρχειονόμων των Η.Π.Α. αναφέρθηκε για παράδειγμα στη χρήση του Internet, τη δημιουργία ειδικού δικτύου και τη σύνδεση των Εθνικών Αρχείων με οκτώ πολιτείες.

Αντίθετα ο διευθυντής των Αρχείων της Κροατίας ανέφερε τα προβλήματα καταστροφών από τον πρόσφατο πόλεμο, όπως και την ιδιαίτερη προσπάθεια οργάνωσης της ελεύθερης πρόσβασης παρά τα τεράστια προβλήματα λόγω των σχέσεων πολλών ατόμων με το ναζιστικό καθεστώς κατά την Β' Παγκόσμιο Πόλεμο.

Στο σημείο αυτό ο αντιπρόσωπος των ελληνικών κρατικών αρχείων (Γενικά Αρχεία του Κράτους), μέλος της Εφορείας που τα εποπτεύει καθηγητής κ. Προκόπης Παπαστράτης, διατύπωσε την άποψη ότι, από μια ειδική οπτική γωνία, τα κράτη πράγματι χωρίζονται σε δύο κατηγορίες: εκείνα που έχουν γνωρίσει κατάκτηση και τα άλλα. Η αγγλοσαξονική και αμερικανική θέση είναι να δακτυλοδεικτούνται όλοι εκείνοι που είχαν κάποιους ιστορικούς λόγους να τηρούν σχετικά διακριτική στάση στο άμεσο άνοιγμα των αρχείων τους.

Ένα από τα κυριότερα αρχειονομικά θέματα είναι εκείνο των διαφορών μεταξύ κρατών για παρακράτηση αρχείων. Ένα ειδικό έγγραφο έχει κατατεθεί στο Συμβούλιο της Ευρώπης πάνω στο θέμα αυτό, όπως και ένα σχέδιο σύστασης για μια Ευρωπαϊκή Πολιτική στον τομέα της κοινοποίησης των αρχείων.

Οι αντιπρόσωποι της Ιαπωνίας αναφέρθηκαν στα μεγάλα προβλήματα που γνωρίζει η Αρχειονομία στη χώρα τους, πέρα από τη σημαντική τεχνολογική πρόοδο. Πράγματι, ενώ η θέση των παλαιών ιαπωνικών αρχείων είναι ιδιαίτερη και θεωρούνται πολύτιμη κληρονομιά, η χώρα πάσχει στο επίπεδο της ορολογίας αλλά συχνά και της πρόσβασης. Για το λόγο αυτό ζήτησαν να διατυπωθεί προς τα κράτη μια παγκόσμια κλίμακα προτεραιοτήτων σχετικά με τα αρχεία.

Ένα σπουδαίο πρώην στέλεχος των αμερικανικών αρχείων, που τώρα έχει καταφύγει στην κεντρική Ευρώπη, θέλησε να υπογραμμίσει τις αιτίες που δημιουργούν προβλήματα πρόσβασης. Έτσι αναφέρθηκε:

- στη δημιουργία των νέων υπερεθνικών συνόλων -όπως η Ευρώπη- και στη διάλυση άλλων,
- στην επανάσταση της Πληροφορικής,
- στην εξέλιξη του Ιδιωτικού Δικαίου,
- στην πολυπλοκότητα των διεθνών στρατηγικών και πολυεθνικών εταιρειών, των οποίων τα αρχεία δεν είναι εύκολα προσβάσιμα,
- στην όλο και μεγαλύτερη δράση των μη κυβερνητικών οργανώσεων και τέλος
- στην υπερβολική αποκέντρωση των δραστηριοτήτων.

Η διεθνής αρχειακή κοινότητα συμφώνησε πάντως πως τα δημοκρατικά δικαιώματα και η ελευθερία πρόσβασης βρίσκονται σε εξέλιξη, δημιουργώντας βέβαια νέα προβλήματα. Ας μην ξεχνάμε, αναφέρθηκε, ότι το θέμα των πνευματικών δικαιωμάτων είναι στο επίκεντρο, λόγω της μεγάλης ανάπτυξης των πολιτιστικών δραστηριοτήτων και των δραστηριοτήτων ψυχαγωγίας.

Ένα μεγάλο προνόμιο των αρχειονόμων είναι η σταθερότητα της θέσης εργασίας, μόνος τρόπος για να δημιουργήσει κανείς σφαιρική αντίληψη των προβλημάτων. Το θέμα της διαρκούς επιμόρφωσης τονίστηκε πολλές φορές και μάλιστα υπό την νομική οπτική γωνία, τομέα που όπως είπαμε γνωρίζει τεράστιες αλλαγές. Η αναγκαιότητα της γνώσης των αρχών του Δικαίου είναι επίσης βασική για τους αρχειονόμους, τόσο όσο και η συνεχής συνεργασία με νομικούς. Η Αμερικανίδα αντιπρόσωπος ανέφερε στο σημείο αυτό την πολυετή τραυματική εμπειρία της την εποχή του σκανδάλου Γουώτεργκετ, όπου αναγκάστηκε να λάβει μέρος σε δικαστική - νομική διαδικασία για την οποία καμία Σχολή Αρχειονομίας δεν την είχε προετοιμάσει.

Ο νέος ρόλος του εκπαιδευτή των αρχειονόμων που προτείνει πλέον ιδέες και κάνει κριτική στα δεδομένα του επαγγέλματος, αναφέρθηκε από μια Γερμανίδα καθηγήτρια Αρχειονομίας. Η ίδια όμως κατά τη διάρκεια της συζήτησης, αρνήθηκε κατηγορηματικά την άποψη του διευθυντή των Κρατικών Αρχείων της Ελβετίας, που πρότεινε οι αρχειονόμοι να μαθαίνουν στο εξής τις τεχνικές πώλησης στη βασική τους εκπαίδευση. Τα δικαιώματα του πολίτη στην πρόσβαση και τα νομικά θέματα δεν μπορούν, δήλωσε η καθηγήτρια, να συνδυαστούν με εμπορική αντίληψη για τα θέματα των αρχείων.

Σημειώνουμε επίσης την παρουσίαση από Άγγλο κλιματολόγο ενός σημαντικού προγράμματος για την ιστορία του κλίματος τους τελευταίους αιώνες, όπου υπάρχουν διάσπαρτες εξαιρετικά ενδιαφέρουσες αρχειακές πηγές από ιδιώτες παρατηρητές.

Μια σημαντική στιγμή του Συνεδρίου υπήρξε εκείνη της εισήγησης του Ελβετού διευθυντή πάνω στο θέμα των αρχείων του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, δηλαδή των τραπεζικών ελβετικών αρχείων σχετικά με τις καταθέσεις των Εβραίων. Το τεράστιο αυτό ζήτημα, που μόλις πρόσφατα έχει δημοσιοποιηθεί, θέτει υπό αμφισβήτηση την περίφημη ελβετική ουδετερότητα στο διεθνή χώρο. Φαίνεται ότι η ελβετική κυβέρνηση έχει αποφασίσει ότι επιθυμεί να ορίσει επιτροπές αναζήτησης της αλήθειας προς όλες τις πηγές και τις κατευθύνσεις. Ας πάρουμε όμως υπόψη μας ότι στην Ελλάδα από τις περίπου 120.000 Εβραίους το 1940, επέστρεψαν ή διασώθηκαν 6.000 άτομα. Τόσο στην Ελλάδα όσο και στην Ελβετία, πολλοί είναι εκείνοι που θέλουν να κρατήσουν μυστικές τις τύχες των περιουσιακών στοιχείων αυτής της κοινότητας.

Συνάντηση αντιπροσώπων

Κατά τη διάρκεια της συνάντησης αυτής παρουσιάστηκαν οι διάφοροι τομείς δραστηριότητας του Διεθνούς Συμβουλίου Αρχείων και απολογισμός του έτους 1996-97. Στην περίοδο αυτή καταγράφονται 1.528 μέλη από 175 κράτη και 59 διεθνείς οργανισμούς.

Έγινε επίσης αναφορά στο επόμενο μεγάλο διεθνές συνέδριο που θα πραγματοποιηθεί στη Σεβίλλη. Έως τότε το Δ.Σ.Α. θα έχει ξεπεράσει το μισό αιώνα λειτουργίας, αφού φέτος μπαίνει στη φάση εορτασμού του Ιωβηλαίου.

Συνάντηση των Εταιρειών Αρχειονόμων (SPA)

Όπως κάθε φορά στα πλαίσια της Στρογγυλής Τράπεζας των Αρχείων οργανώνεται ειδική συνάντηση των Εταιρειών Αρχειονόμων. Αυτή τη φορά το πρώτο θέμα αφορούσε τον περίφημο *Κώδικα Δεοντολογίας* των αρχειονόμων, έργο των αντιπροσώπων των εταιρειών που είχε ξεκινήσει επί προεδρίας Wallot και παρουσιάστηκε πέρυσι στο Πεκίνο (δες το ένθετο στη μέση του περιοδικού).

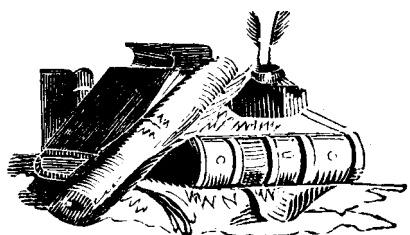
Επίσης αποφασίστηκε η επόμενη συνάντηση των Ευρωπαίων αρχειονόμων που θα πραγματοποιηθεί στη Φλωρεντία το 2000 με πρωτοβουλία της Εταιρείας Ιταλών Αρχειονόμων (ANAI).

Στη συνέχεια οι αντιπρόσωποι των διαφόρων εθνικών εταιρειών παρουσίασαν σύντομα τις δραστηριότητές τους. Για παράδειγμα ο Κινέζος πρόεδρος αναφέρθηκε στα 100.000 μέλη της Εταιρείας του και η Βραζιλιάνη αντιπρόσωπος στο 12ο εθνικό συνέδριο της Εταιρείας.

Στα πλαίσια της παρουσίασης της Ελληνικής Αρχαικής Εταιρείας, ο υποφαινόμενος αναφέρθηκε αναλυτικά στην *πρόταση των Ελλήνων αρχειονόμων για τη δημιουργία τμήματος Αθλητικών Αρχείων στο Δ.Σ.Α.*, παρουσίασε μάλιστα ένα πρώτο απολογισμό των δραστηριοτήτων συλλογής πληροφοριών. Θυμίζουμε ότι στο Πεκίνο, κατά τη διάρκεια του Διεθνούς Συνεδρίου Αρχείων, είχε πραγματοποιηθεί έκθεση ελληνικών ολυμπιακών και αθλητικών ιστορικών αρχείων για την αναγέννηση των Ολυμπιακών Αγώνων, όπως και η πρώτη συνάντηση αρχειονόμων με θέμα τα Αθλητικά Αρχεία. Η συνάντηση αυτή κατέληξε στη διατύπωση εγγράφου που διαβάστηκε και κατατέθηκε στη Γενική Συνέλευση (βλ. *Αρχειακά Νέα* αρ.16).

Τέλος, μεταξύ των εγγράφων που μοιράστηκαν κατά τη διάρκεια του συνεδρίου, υπάρχει και η έκκληση του προέδρου του Δ.Σ.Α. Wang Gang σχετικά με την τεράστια καταστροφή αρχείων από τις τελευταίες πλημμύρες στην Πολωνία.

Αλέξης Κράους

ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΤΟΥ XXXII ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ ΤΗΣ ΣΤΡΟΓΓΥΛΗΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ ΤΩΝ ΑΡΧΕΙΩΝ Εδιμβούργο, 24-27 Σεπτεμβρίου 1997

Λαμβάνοντας υπόψη ότι

- η τεχνολογική πρόοδος είχε ως συνέπεια μία τεράστια παραγωγή πληροφοριών και μια πλημμυρίδα δεδομένων σε πολυάριθμα ηλεκτρονικά δίκτυα πληροφόρησης·
- ο εκδημοκρατισμός είχε ως αποτέλεσμα να αυξηθεί η ζήτηση πρόσβασης σε δημόσια έγγραφα καθώς και οι ανάγκες προστασίας των πληροφοριών ιδιωτικού χαρακτήρα·
- η ζήτηση μελέτης και πρόσβασης σε ιδιωτικά αρχεία γνωρίζει σημαντική αύξηση·
- η νομοθεσία έχει καθοριστική επίπτωση στην έκταση και τη φύση της πρόσβασης στα αρχεία, μιας μείζονος λειτουργίας του επαγγέλματος·

το XXXII Συνέδριο της Στρογγυλής Τράπεζας των Αρχείων θεωρεί ότι

1. οι διεθνείς οργανισμοί και ιδιαίτερα εκείνοι που συνδέονται με τα Ηνωμένα Έθνη, πρέπει να οργανώσουν προγράμματα και πρακτικές κατάλληλες να διευκολύνουν την πρόσβαση στα αρχεία τους, ουσιαστική συνιστώσα της μνήμης του κόσμου·
2. πρέπει να προβλεφθούν, κατά την επεξεργασία ή την αναθεώρηση της νομοθεσίας που αφορά τα αρχεία, μέτρα σχετικά με τη διατήρηση των αρχείων, η οποία αποτελεί αναγκαία προϋπόθεση σε κάθε διάβημα που αποβλέπει στην εξασφάλιση της πρόσβασης·

εκφράζει την ικανοποίησή του για

3. την προετοιμασία από το Συμβούλιο της Ευρώπης του Σχεδίου Σύστασης για ένα πρότυπο ευρωπαϊκής πολιτικής στον τομέα της κοινοποίησης των αρχείων·

διατυπώνει την ευχή

4. τα ευρωπαϊκά μέλη του CITRA να υιοθετήσουν τις αρχές στις οποίες στηρίζεται αυτό το Σχέδιο Σύστασης·
5. εκτός Ευρώπης, οι περιφερειακοί κλάδοι να μελετήσουν τη δυνατότητα προσαρμογής αυτών των αρχών στις δικές τους συνθήκες·
6. οι πολιτικές πρόσβασης να επικεντρωθούν στις ανάγκες των χρηστών και να εισαχθούν σταδιακά εναρμονισμένες υπηρεσιακές πρακτικές·
7. τα προγράμματα σπουδών των αρχειονόμων να περιέχουν στοιχεία νομικής εκπαίδευσης και να τους προσφερθούν δυνατότητες διαρκούς επιμόρφωσης κατά τη διάρκεια της σταδιοδρομίας τους ώστε να έχουν τη δυνατότητα να ανανεώνουν τις γνώσεις τους·
8. τα ζητήματα των συγγραφικών δικαιωμάτων και της πνευματικής ιδιοκτησίας να αποτελέσουν επίσης αντικείμενο συζήτησης με την ευκαιρία των επομένων CITRA·
9. η αρχαική κοινότητα να βεβαιωθεί ότι το ρεύμα ιδιωτικοποίησης κυβερνητικών λειτουργιών δεν επηρεάζει με μη αναστρέψιμο τρόπο τη μνήμη των Κρατών·

και συνιστά στο Διεθνές Συμβούλιο Αρχείων

10. στη συνέχεια της έκθεσης της Unesco για τη διαχείριση των αρχείων των υπηρεσιών ασφαλείας αυταρχικών καθεστώτων, να συνδράμει τις χώρες για τις οποίες η εφαρμογή των συστάσεων αυτής της έκθεσης -και ιδιαίτερα εκείνες που αφορούν την πρόσβαση- θέτει προβλήματα·
11. να αναλάβει μια έρευνα, σε συνεργασία με το ICOM και την IFLA, πάνω στο βανδαλισμό και την κλοπή στα αρχεία, τις βιβλιοθήκες και τα μουσεία·
12. να καλέσει τα εμπλεκόμενα τμήματά του να μελετήσουν τα προβλήματα που τίθενται από την πρόσβαση στα ιδιωτικά αρχεία.

Τέλος, το XXXII Συνέδριο της Στρογγυλής Τράπεζας των Αρχείων θέλει να εκφράσει τις ευχαριστίες του στον κ. Patrick Cadell, διευθυντή των Αρχείων της Σκωτίας και στο προσωπικό του για την εξαιρετική οργάνωση αυτού του συνεδρίου και τη θερμή τους φιλοξενία.

**Απόδοση από τα γαλλικά
Νέστωρ Κ. Μπαμίδης**

**XXXIII. ΔΙΕΘΝΗΣ ΣΤΡΟΓΓΥΛΗ ΤΡΑΠΕΖΑ
ΤΩΝ ΑΡΧΕΙΩΝ**

**ΘΕΜΑ: Η ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΤΗΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑ.
ΟΙ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΕΣ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ**

(Σουηδία- Στοκχόλμη, Ξενοδοχείο Scandic Crown,
9-12 Σεπτεμβρίου 1998)

ΠΡΟΣΩΡΙΝΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

Τετάρτη 9 Σεπτεμβρίου

- 8.00- 9.00 Εγγραφή των συνέδρων
9.00- 9.30 Εναρκτήρια τελετή
9.30-10.00 Διάλειμμα
10.00-13.00 Πρώτη Συνεδρία: **Κατάσταση του ζητήματος**
Πρόεδρος: Erik Norberg, Γενικός Διευθυντής των Εθνικών Αρχείων της Σουηδίας
Ομιλητές: Philippe Quéau, (UNESCO/CII)
Peter Seipel, Καθηγητής του Δικαίου στο Πανεπιστήμιο της Στοκχόλμης-Σουηδία
Tora Bikson, RAND Corporation-Η.Π.Α.
Habibah Zon Yahaya, Γενικός Διευθυντής των Εθνικών Αρχείων της Μαλαισίας
13.00-14.00 Γεύμα
14.00-16.45 Δεύτερη Συνεδρία: **Επισκόπηση της αρχειονομικής πρακτικής**
Πρόεδρος: Christine Ardern, Πρόεδρος της Association of Records Managers and Administrators (ARMA) International
Κεντρικός εισηγητής: Jean-Pierre Wallot, τέως Εθνικός Αρχειονόμος του Καναδά και καθηγητής στο Πανεπιστήμιο της Οττάβα
Ομιλητές: Ivar Fønnes, Εθνικά Αρχεία της Νορβηγίας, Όσλο
Ishbel Barnes, Σκωτικά Κρατικά Αρχεία, Εδιμβούργο-Ηνωμένο Βασίλειο
Leen Charles, Αρχειονόμος των Αρχείων της πόλης Gent-Βέλγιο
ένας Αντιπρόσωπος από τη Λατινική Αμερική που δεν έχει ακόμη προσδιορισθεί
18.00 Έναρξη, στο Μουσείο Αρχιτεκτονικής, της Έκθεσης "Στοκχόλμη-Αγία Πετρούπολη. Πόλεις των νερών".

Πέμπτη 10 Σεπτεμβρίου

- 9.00-12.30 Τρίτη Συνεδρία: **Ανάπτυξη πολιτικών και στρατηγικών**
Πρόεδρος: Christine Deschamps, Πρόεδρος της Διεθνούς Οργάνωσης Βιβλιοθηκονόμων (IFLA)
Κεντρικοί εισηγητές: John MacDonald, Διευθυντής του Γραφείου κυβερνητικών αρχείων στα Εθνικά Αρχεία του Καναδά
Peter Horsman, Digitale Duurzaamheid, Ολλανδία
Εισηγητές: Hakan Farn, Υπουργείο οικονομικών-Σουηδία
John Carlin, Αρχειονόμος στα Εθνικά Αρχεία των Η.Π.Α. (N.A.R.A.)
Suzanne Richer, Διευθύντρια BIEF
Πρόεδροι εργαστηρίων: Bruno Corre, Διευθυντής των περιφερειακών Αρχείων της Νέας Καληδονίας

Edwina Peters, Διευθύντρια των Εθνικών Αρχείων του Τρινιδάδ & Τομπάγκο
George Nichols, Γενικός Διευθυντής των Εθνικών Αρχείων της Αυστραλίας
ένας τέταρτος Πρόεδρος που δεν έχει ακόμη προσδιορισθεί.

- 15.30 Πανηγυρικός εορτασμός στο Riksarkivet, στα Εθνικά Αρχεία της Σουηδίας, της 50ής επετείου του Διεθνούς Συμβουλίου Αρχείων (Δ.Σ.Α.). Έναρξη της Έκθεσης για το Ιωβηλαίο του Δ.Σ.Α. Στη συνέχεια, επίσημο δείπνο στο Κάστρο Karlbergs.

Παρασκευή 11 Σεπτεμβρίου

- 9.00-12.30 Τέταρτη Συνεδρία: **Εκπαίδευση και αξιοποίηση**
Πρόεδρος: Moncef Fakhfakh, Γενικός Διευθυντής των Εθνικών Αρχείων της Τυνησίας
Ομιλητές: Sarah Tyacke, Αρχειονόμος στα Κρατικά Αρχεία (Public Record Office) του Ηνωμένου Βασιλείου
Comfort Ukwu, Διευθυντής των Εθνικών Αρχείων της Νιγηρίας
Sue McKemmish, Σχολή Αρχαιολογικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Monash-Αυστραλία
Chakar Ghariani, Ανώτατο Ίδρυμα Τεκμηρίωσης-Τυνησία
Patricia Galeana, Γενική Διευθύντρια των Εθνικών Αρχείων του Μεξικού
ένας Αντιπρόσωπος από την Κίνα
12.30-13.30 Γεύμα
13.30-15.00 Πέμπτη Συνεδρία: **Επίκαιρα ζητήματα**
Πρόεδρος: Christoph Graf, Διευθυντής των Ομοσπονδιακών Αρχείων της Ελβετίας
Εισηγητές: Abby Smith, Στέλεχος του Προγράμματος "Διατήρηση & Πρόσβαση" του Συμβουλίου Βιβλιοθηκονομικών και Ηλεκτρονικών Πηγών (Μελέτη σε ψηφιακά αρχαιολογικά υποδείγματα)
Christine Ardern, Πρόεδρος της ARMA International (Η συμφωνία για τη διαχείριση των σύγχρονων αρχείων, Accord on Management of Modern Records)
Christine Deschamps, Πρόεδρος της IFLA (Η πλατφόρμα του Πεκίνου)
Anna Thurston, από το Διεθνές Τραστ Διαχείρισης Σύγχρονων Αρχείων (International Records Management Trust, IRMT)
Gary Peterson, εμπειρογνώμων (Νομικά θέματα που αφορούν την πνευματική ιδιοκτησία (copyright)).

Σάββατο 12 Σεπτεμβρίου

- 9.00-11.30 **Συνεδρίαση του Γραφείου του CITRA**
12.00-16.30 Εκδρομή στη λίμνη Malaren και το Κάστρο Gripsholm.

**Απόδοση από τα αγγλικά:
Ζήσιμος Χ. Συνοδινός**

**ΕΤΗΣΙΑ ΔΙΑΣΚΕΨΗ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ
ΤΡΑΠΕΖΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ
(Λονδίνο, 22-23 Μαΐου 1998)**

Πραγματοποιήθηκε στο Λονδίνο στα πλαίσια της ετήσιας Γενικής Συνέλευσης της *Ευρωπαϊκής Ένωσης Τραπεζικής Ιστορίας* (European Association for Banking History), η τακτική επιστημονική συνάντηση για την ιστορία των αρχείων των ευρωπαϊκών τραπεζών. Τη φετινή διοργάνωση που είχε ως γενικό θέμα τις ιδιωτικές τράπεζες (The World of Private Banking) είχαν αναλάβει οι τραπεζίτες Rothschild του Λονδίνου. Από ελληνικής πλευράς συμμετείχαν εκπρόσωποι της Ένωσης Ελληνικών Τραπεζών και της Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος. Παραθέτουμε παρακάτω το πλήρες πρόγραμμα της διήμερης επιστημονικής συνάντησης, της οποίας τα πρακτικά μπορούν οι ενδιαφερόμενοι να αναζητήσουν στη βιβλιοθήκη του Ιστορικού Αρχείου της Εθνικής Τράπεζας (Βασ. Σοφίας 112α 115 27 Αθήνα, τηλ. 7785186).

Παρασκευή, 22 Μαΐου 1998

- N. Ferguson (Παν/μιο Οξφόρδης): *"Προφήτες του χρήματος". Οι Rothschild ως ιδιώτες τραπεζίτες του 19ου αιώνα.*
- V. Gray (προϊστάμενος των Αρχείων της N.M. Rothschild & Sons Ltd): *Το αρχείο Rothschild.*
- G.K.-van Hendenryk (Ελεύθερο Παν/μιο Βρυξελλών): *Οι Εβραϊκές ιδιωτικές Τράπεζες.*
- M. Koerner (Παν/μιο Βέρνης): *Οι Τράπεζες των Προτεσταντών.*
- A. Turton - Ph. Winterbottom (The Royal Bank of Scotland): *Andrew Drummond (1688-1769), τα αρχεία ενός Σκωτσέζου Τραπεζίτη του Λονδίνου.*
- *Η συγγραφή της ιστορίας των εμπορικών τραπεζών του Λονδίνου.* Συζήτηση - Στρογγυλή Τράπεζα με τη συμμετοχή των: M. Daunton (Παν/μιο Καίμπριτζ), K. Burk (Παν/κό Κολλέγιο του Λονδίνου), N. Ferguson (Παν/μιο Οξφόρδης), R. Roberts (Παν/μιο του Sussex), J. Wake (Dresdner Kleinwort & Benson) Ph. Ziegler.

Σάββατο, 23 Μαΐου 1998

- Y. Cassis (Παν/μιο Γκρενόμπλ): *Οι ιδιωτικές Τράπεζες στη συνεταιριστική οικονομία της περιόδου 1880-1930.*
- Ph. Cottrell (Παν/μιο Λέισεστερ): *Τύποι επιχειρηματικής εξέλιξης, 1855-1883. Η πρώτη "Μεγάλη έκρηξη" του Λονδίνου;*
- F. Maccoll (NatWest Group): *Τράπεζες και οικογενειακά αρχεία.*

- D. Siegler (Ινστιτούτο H. Arendt, Δρέσδη): *Οι γερμανικές ιδιωτικές Τράπεζες και η γερμανική βιομηχανία, 1830-1938.*
- L. Sergeto (Παν/μιο Φλωρεντίας): *Ο ρόλος των ιδιωτικών Τραπεζών στην ιταλική εκβιομηχάνιση.*
- G. Teichmann (Τράπεζα S. Oppenheim & Cie): *Ιδιωτικές Τράπεζες και βιομηχανία υπό το φως των αρχείων της Τράπεζας S. Oppenheim & Cie.*
- E. Perkins (Παν/μιο Νότιας Καλιφόρνιας): *Οι Αγγλο-αμερικανικοί τραπεζικοί Οίκοι τον 19ο αιώνα.*
- A. Plessis (Παν/μιο Paris X-Nanterre): *Η παρισινή Haute Banque και η διεθνής οικονομία το 19ο και στις αρχές του 20ού αιώνα.*
- J. Orbell (Τράπεζα ING Barings): *Οι ιδιωτικές τράπεζες και η διεθνής οικονομία υπό το φως των αρχείων της Τράπεζας Baring Brothers.*
- P. Thane (Παν/μιο Sussex): *Τραπεζίτες και φιλανθρωπία. Η πόλη (City) του Λονδίνου, 1880-1920.*
- D. Kynaston: *Κληρονομικό δικαίωμα, κληρονομημένη ευφυΐα: οι ιδιώτες τραπεζίτες της πόλης (City) του Λονδίνου, 1914-1986.*
- G. Baud-Berthier (Μουσείο A. Kahn): *Η διαιώνιση μιας καλής εργασίας. Ο Albert Kahn και το Μουσείο του.*

Επίσης η *Ευρωπαϊκή Ένωση Τραπεζικής Ιστορίας* αποφάσισε τη θέσπιση ενός χρηματικού βραβείου 2.500 ECU για μια εργασία ενός νέου επιστήμονα ή επιστημονικής ομάδας (μέχρι 3 ατόμων) η οποία θα αφορά την ιστορία ευρωπαϊκών τραπεζών ή τη βιογραφία ενός Ευρωπαίου τραπεζίτη ή μιας οικογένειας τραπεζιτών. Οι εργασίες που θα υποβληθούν μπορούν να είναι γραμμένες σε οποιαδήποτε ευρωπαϊκή γλώσσα, με μια περίληψη 3.000 λέξεων / 10 σελίδων στα αγγλικά. Πρέπει όμως να είναι δημοσίευτες, ακαδημαϊκού επιπέδου και να αποτελούνται από 80.000-120.000 λέξεις. Οι υποψήφιοι πρέπει να είναι μέχρι 35 ετών και μπορούν να καταθέσουν τις εργασίες τους μέχρι τις 30 Νοεμβρίου 1998. Το χρηματικό βραβείο θα δώσει η τράπεζα ABN Amro στο Άμστερνταμ στις 18 Ιουνίου 1999 και η Ευρωπαϊκή Ένωση θα αναλάβει την έκδοση της βραβευμένης εργασίας.

Οι ενδιαφερόμενοι για περισσότερες πληροφορίες μπορούν να επικοινωνήσουν με την κα Emma Johnston, European Association for Banking History e.V.
Zimmerweg 6, D-60325 Frankfurt am Main, GERMANY
tel. + (69) 972 03 307
fax + (69) 972 03 308
E-mail: ejohnston@compuserve.com.

Ζήσιμος Χ. Συνοδινός

**ΣΕΜΙΝΑΡΙΟ ΓΙΑ ΤΗ ΧΡΗΣΗ ΤΟΥ INTERNET ΣΤΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΩΝ ΑΡΧΕΙΩΝ
(Στοκχόλμη, 6-7 Σεπτεμβρίου 1998)**

Τα Εθνικά Αρχεία της Σουηδίας σε συνεργασία με την Επιτροπή Πληροφορικής Τεχνολογίας του Δ.Σ.Α. οργανώνουν Σεμινάριο για τη χρήση του Internet στη διαχείριση των Αρχείων. Το Σεμινάριο περιορίζεται σε 20 συμμετοχές και θα γίνει στην αγγλική γλώσσα. Έξοδα συμμετοχής 130 δολάρια Η.Π.Α., χρονικό όριο υποβολής αιτήσεων 15 Ιουνίου 1998 στη διεύθυνση:

National Archives, Division of Technical Matters, P.O. Box 12541, SE-102 29 Stockholm- SWEDEN
Telefax: +46 8 737 64 74 • E-mail: riksarkivet@riksarkivet.ra.se

ΤΕΧΝΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ

Η ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ ΣΤΗΝ ΑΡΧΕΙΟΘΕΤΗΣΗ· ΜΙΚΡΟΦΩΤΟΓΡΑΦΗΣΗ ΚΑΙ CD-ROMs

Η τεχνολογία ήταν πάντοτε παρούσα σε όλες τις εκδηλώσεις της ζωής μας, τις οποίες επηρέαζε με τις εξελίξεις της. Έτσι λοιπόν ήταν αναπόφευκτο να ασχοληθεί και με την αρχειοθέτηση, την οποία καλύπτει με δύο κυρίως μεθόδους :

- Μικροφωτογράφιση και
- Ηλεκτρονική Αρχειοθέτηση (CD-ROMs).

ΜΙΚΡΟΦΩΤΟΓΡΑΦΗΣΗ

Ήδη από πολλών ετών η μικροφωτογράφιση είναι ένα πολύτιμο εργαλείο στην υπηρεσία κάθε αρχειονόμου. Μεγάλες Βιβλιοθήκες και Αρχεία, τα πολυτιμότερα και σπανιότερα αποκτήματά τους, τα μικροφωτογραφούν.

Κατ' αυτόν τον τρόπο επιτυγχάνουν δύο πολύ σοβαρά αποτελέσματα: αφ' ενός μεν εξασφαλίζουν τα πρωτογενή αυτά στοιχεία από κάθε είδους φυσική φθορά ή καταστροφή, η οποία μπορεί να συμβεί από τους "αναγνώστες", αφ' ετέρου διευκολύνουν τους ενδιαφερομένους χρήστες, δεδομένου ότι σε όποιο σημείο και αν ευρίσκονται έχουν την ευχέρεια να επικοινωνήσουν με την "πηγή" (Βιβλιοθήκη ή Αρχείο) και να λάβουν ένα αντίγραφο του κειμένου που τους ενδιαφέρει, είτε σε μικροφίλμ είτε σε χάρτινο φωτοαντίγραφο που προέρχεται από μικροφίλμ.

Η δυνατότητα της αποκεντρώσεως γέννησε την διάθεση στους κατόχους των πολυτίμων αυτών πηγών (σπάνιες εκδόσεις, πρωτότυπα χειρόγραφα και ομοιώτυπα, κώδικες) να οργανωθούν σε τέτοια βάση ώστε η μικροφωτογράφιση να αποτελέσει μία πολύ ενδιαφέρουσα και δυναμική δραστηριότητα. Έτσι διάφορα ιδρύματα κυκλοφορούν καταλόγους τους με το υλικό το οποίο έχουν μικροφωτογραφήσει και το οποίο διαθέτουν όπως προαναφέρθηκε στους ενδιαφερομένους.

Αυτό σημαίνει τόσο οικονομικό όφελος, το οποίο επιτρέπει την κάλυψη ενός μέρους των πολλών εξόδων τα οποία απαιτούνται για την αντιμετώπιση των παγίων ή και τρεχουσών αναγκών, όσον και προβολής με ταυτόχρονη αύξηση του κύρους των ιδρυμάτων τα οποία λειτουργούν, εκτός από τα καθιερωμένα, και σε αυτή τη βάση.

Η τεχνολογία της μικροφωτογράφισης για να εφαρμοσθεί βασίζεται επάνω σε ορισμένες συσκευές. Σε γενικές γραμμές οι συσκευές αυτές είναι οι εξής:

α) Συσκευές μικροφωτογράφισης

Οι συσκευές οι οποίες συνιστώνται για τις Βιβλιοθήκες ή τα Αρχεία, όπου το υλικό είναι ή βιβλιοδετημένο, ή σε ελεύθερα φύλλα τα οποία δεν επιτρέπεται να "ταλαιπωρηθούν" είναι "επιπέδου τύπου". Διαθέτουν δηλαδή έναν επίπεδο χώρο διαφόρων διαστάσεων ανάλογα με τον τύπο και την δυνατότητα της κάθε συσκευής και δέχονται προς φωτογράφιση έντυπα αντιστοίχων διαστάσεων. Τροφο-

δοτούνται με τυποποιημένα ρολά μικροφίλμ τα οποία συνήθως έχουν μήκος 100 ποδών (30,5 μέτρων) και πλάτος 16 ή 35 χιλιοστά.

Τα αποτελέσματα της μικροφωτογράφισης είναι αρνητικά φιλμ (δηλαδή "μαύρο φόντο, άσπρα γράμματα"). Τέτοιου είδους φιλμ, "αρνητικά" δηλαδή, πρέπει να διανέμονται στους "χρήστες" για ανάγνωση. Τα αρνητικά φιλμ προτιμώνται διότι κατά την ανάγνωση με τις αντίστοιχες συσκευές το φως το οποίο διαπερνά το φιλμ και προσπίπτει στα μάτια του αναγνώστη είναι πολύ λιγότερο και επομένως κουράζει και πολύ λιγότερο απ' ό,τι αυτό που διέρχεται από το "θετικό" φιλμ. Επίσης η αναπαραγωγή "θετικού" πλέον φωτοαντιγράφου είναι πολύ ευκολότερη, καλύτερη ποιοτικά και οικονομικότερη όταν προέρχεται από αρνητικό φιλμ, παρ' ό,τι από θετικό. Δυστυχώς για διαφόρους λόγους οι διανεμόμενες κόπιες ως επί το πλείστον είναι "θετικές".

Επίσης πολύ θα διευκόλυνε κάθε ενδιαφερόμενο η χρήση των μικροφίλμ των 16 χιλ. αντί των 35 χιλιοστών. Πολλές φορές όμως η μικροφωτογράφιση δεν γίνεται με κανονικές συσκευές μικροφωτογράφισης αλλά με τις διαφόρων γνωστών τύπων φορητές φωτογραφικές συσκευές (δεδομένου ότι οι συνθήκες το επιβάλλουν όταν οι πηγές βρίσκονται σε απομακρυσμένα μέρη-π.χ. μοναστήρια), οι οποίες σχεδόν καθ' ολοκληρίαν δέχονται φιλμ 35 χιλιοστών.

Υπάρχουν επίσης και συσκευές μικροφωτογράφισης οι οποίες δέχονται μικροφίλμ όχι σε ρολά αλλά σε φύλλα, κυρίως διαστάσεων 105 X 148 χιλιοστών, τις γνωστές "μικροφίτσες". Οι εφαρμογές αυτές συνίστανται κυρίως για περιοδικά. Τις χρησιμοποιούν περισσότερο ιδιωτικές επιχειρήσεις, οι οποίες έχουν δραστηριοποιηθεί στον τομέα των μικροφωτοεκδόσεων.

β) Συσκευές αυτομάτου (φωτοχημικής) επεξεργασίας εμφάνισης μικροφίλμ

Οι συσκευές αυτές καλύπτουν το δεύτερο στάδιο της μικροφωτογράφισης. Μετά τη φωτογράφιση, το φιλμ πρέπει να υποστεί την ανάλογη επεξεργασία με χημικά εμφάνισης και στερεώσεως, ούτως ώστε να καταστεί μη φωτοευαθές και άρα χρησιμοποιήσιμο.

γ) Συσκευές αναπαραγωγής (αντιγράφων) μικροφίλμ

Είναι οι διαφόρων τύπων και με διάφορες μεθόδους συσκευές με τις οποίες αναπαράγονται οι "κόπιες" εκ των πρωτοτύπων μικροφίλμ, οι οποίες και διανέμονται στους ενδιαφερομένους.

δ) Συσκευές "εκμεταλλεύσεως" μικροφίλμ

Είναι οι συσκευές αναγνώσεως (readers) και αναγνώσεως-εκτυπώσεως φωτοαντιγράφων από τα μικροφίλμ (readers-printers). Το μεγαλύτερο ενδιαφέρον από πλευ-

ράς χρηστών αφορά τις απλές συσκευές αναγνώσεως.

Εάν λάβουμε υπ' όψιν το αναγνωστήριο μιας Βιβλιοθήκης ή ενός αρχειακού κέντρου, τότε η αναλογία μεταξύ των συσκευών αναγνώσεως και των συσκευών αναγνώσεως-εκτυπώσεως μπορεί να είναι και 10 προς 1.

Η ύπαρξη πάντα κατ' ελάχιστον μιας συσκευής αναγνώσεως-εκτυπώσεως είναι απαραίτητη, δεδομένου ότι οι περισσότεροι χρήστες οι οποίοι δεν μπορούν να επισκεφθούν τις πηγές, δεν διαθέτουν συσκευή αναγνώσεως για να ικανοποιηθούν με κόπιες μικροφίλμς.

Υπάρχουν συσκευές οι οποίες, με την χρησιμοποίηση ποικιλίας φακών και παρελκομένων, μπορούν να δεχθούν ρολά μικροφίλμς πλάτους τόσο των 16 όσο και των 35 χιλιοστών, καθώς επίσης και μικροφίλμς.

ε) Συμπληρωματικές - βοηθητικές συσκευές

Ο κύκλος των συσκευών που συμπληρώνουν μία εγκατάσταση μικροφωτογράφισης που να καλύπτει τις ανάγκες μιας Βιβλιοθήκης ή ενός αρχειακού ιδρύματος, μπορεί κατά περίπτωση να περιλαμβάνει και διάφορες άλλες συσκευές όπως επί παραδείγματι συσκευή μετατροπής ρολών μικροφίλμς σε μικροφωτοδελτία (Jackets), συσκευή μοντάζ μικροφίλμς κλπ.

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΑΡΧΕΙΟΘΕΤΗΣΗ

Ασφαλώς είναι γνωστή πλέον σε όλους η εξάπλωση της νέας τεχνολογίας η οποία βασίζεται στα CD's. Η πλέον γνωστή εφαρμογή είναι τα CD's μουσικής.

Εκτός αυτών όμως ο καθένας θα έχει δει στο χώρο εργασίας του ή και θα έχει χρησιμοποιήσει τα CD-ROMs. Το CD-ROM είναι ένα πολύ επιτυχημένο και εύχρηστο αρχειοθετικό μέσο. Είναι ένα εργαλείο εξαιρετικά χρήσιμο για πολλούς λόγους. Οι κυριότεροι είναι οι εξής :

- Παρουσιάζει πολύ μεγάλη περιεκτικότητα (χωρητικότητα). Σε ένα CD-ROM μπορούν να συμπεριληφθούν περίπου 12.000 σελίδες διαστάσεων A4.
- Είναι πολύ εύκολη και φθηνή η αναπαραγωγή του. Έτσι μπορεί να συντελέσει στην αποκέντρωση και την διανομή κάθε αρχειοθετημένης με αυτό τον τρόπο πληροφορίας.
- Είναι εύχρηστο. Για να το μεταχειρισθεί ένας χρήστης αρκεί ένα συνηθισμένο PC από αυτά που είναι γεμάτες όλες οι υπηρεσίες, αλλά βρίσκονται εγκατεστημένα και στα σπίτια πολλών από εμάς και των οποίων το κόστος είναι πολύ μικρό και συνεχώς μειώνεται. Από τα CD-ROMs, μέσω των εκτυπωτών με τους οποίους είναι συνδεδεμένα τα PCs, παράγονται εξαιρετικής ποιότητας φωτοαντίγραφα, ταχύτατα, ασπρόμαυρα ή έγχρωμα.
- Τέλος το ιδιαίτερο χαρακτηριστικό των CD's είναι ότι σε αντίθεση με τα μικροφίλμς είναι πολύ ευέλικτα και κυρίως δυναμικά. Κατά την διαδικασία της "σάρωσης" (την καταγραφή δηλαδή των διαφόρων εντύπων στα CD-ROMs) υπάρχει η δυνατότητα να χρησιμοποιηθούν διάφορα "κλειδιά" τα οποία επιτρέπουν επιλεκτικά και αυτόματα την ανεύρεση των διαφόρων πηγών μέσα από τις οποίες θα εντοπίσει και θα αντλήσει ο ενδιαφερόμενος τα στοιχεία που τον ενδιαφέρουν.

Για να αντιληφθεί κανείς τη σπουδαιότητα αυτής της δυνατότητας αρκεί να ληφθεί υπ' όψιν ότι ένας ερευνητής ο οποίος εργάζεται και προσπαθεί να ανεύρει στοιχεία για την σύνταξη μιας μελέτης, το 90% περίπου του χρόνου του το σπαταλά για την συγκέντρωση αυτού του υλικού -μία διαδικασία μη παραγωγική- και μόλις το 10% για την επεξεργασία αυτών των δεδομένων και την σύνταξη της ύλης της εργασίας του.

Τελειώνοντας την αναφορά στα δύο αυτά "συστήματα-εργαλεία", της αρχειοθεσίας, θα ήθελα να αναφέρω ως προσωπική μου άποψη και εμπειρία, ότι κανένα σύστημα δεν είναι παλαιωμένο και κανένα σύστημα δεν αποτελεί πανάκεια. Το ένα σύστημα συμπληρώνει το άλλο. Γι' αυτό άλλωστε η τεχνολογία πάντοτε προσπαθεί να μεταφέρει τις πληροφορίες από το ένα μέσον στο άλλο. Έτσι μπορούν και οι μικροφωτογραφημένες πληροφορίες να μεταφερθούν σε CD's.

Ορισμένες από αυτές τις εργασίες τις οποίες αναφέραμε πιο πάνω, επειδή χρειάζονται κάποια εξειδίκευση ή κάποιες επενδύσεις, τις αναλαμβάνουν εταιρείες παροχής υπηρεσιών. Στην πράξη όλα αυτά τα πολύ ωραία και χρήσιμα, για να εφαρμοσθούν όμως αντιμετωπίζουν μια δυσκολία: την εξεύρεση των απαραίτητων κονδυλίων, τα οποία τις περισσότερες φορές γενικώς δεν είναι πολύ μεγάλα, αλλά ειδικώς και όσον αφορά τις τέτοιου είδους πολιτιστικές εκδηλώσεις φαίνονται σημαντικά.

Ο πλέον σύγχρονος τρόπος αντιμετώπισης των προβλημάτων, ο οποίος σήμερα βρίσκει όλο και περισσότερους αποδέκτες, είναι η ανεύρεση και καταφυγή στους χορηγούς. Η ανεύρεση κονδυλίων από χορηγούς, εκτός των άλλων παρουσιάζει και το ιδιαίτερο πλεονέκτημα της ευχέρειας την οποία έχετε να διαλέξετε όποιο μηχάνημα ή όποια υπηρεσία είναι της επιλογής σας από απόψεως ποιότητας και να μην είστε υποχρεωμένοι να καταλήξετε στη λύση η οποία από κάθε άποψη, άρα και ποιοτικά, θα είναι η "φθηνότερη".

Τάσος Γριτσόπουλος
Οικονομολόγος-Ειδικός σύμβουλος BIS-KODAK
επί θεμάτων Αρχειοθεσίας

Η Τεχνολογία στην Αρχαιοθέτηση

ΣΥΣΚΕΥΕΣ ΜΙΚΡΟΦΩΤΟΓΡΑΦΗΣΗΣ / SCANNERS

- ☒ Μικροφωτογράφισης.
- ☒ Εμφάνισης - Αναπαραγωγής αντιγράφων Φίλμς.
- ☒ Ανάγνωσης και Εκτύπωσης αντιγράφων απο Φίλμς 16, 35χιλιοστών για Βιβλιοθήκες και Αρχεία.
- ☒ Scanners καταγραφής ελευθέρων Φύλλων και Βιβλίων σε CD-ROM
- ☒ Συστήματα μετατροπής μικροφίλμς σε CD-ROM

SERVICE BUREAU

- ☒ Συμβατική Μικροφωτογράφιση κάθε είδους εντύπου (ελεύθερα φύλλα, βιβλία κ.λ.π.).
- ☒ Μετατροπή αρχείων (DATA) απο μαγνητικά μέσα σε Φίλμ / CM-ROM
- ☒ Μετατροπή συμβατικών αρχείων σε CD-ROM
- ☒ Μετατροπή αρχείων μικροφίλμ σε CD-ROM

*Επικοινωνήστε μαζί μας
για κάθε ενημέρωση
χωρίς καμία υποχρέωση*

BUSINESS IMAGING SYSTEMS (B.I.S.) A.E.

ΧΕΙΜΑΡΑΣ 10 - 12, 151 25 ΜΑΡΟΥΣΙ
ΤΗΛ.: (01) 68.99.135 - 137, FAX.: (01) 68.99.136
E-mail: biskod@ath.forthnet.gr

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΕΚΔΟΣΕΩΝ

Gli archivi dei partiti politici: Atti dei seminari di Roma, 30 giugno 1994, e di Perugia, 25-26 ottobre 1994. Ministero per i beni culturali e ambientali. Ufficio centrale per i beni archivistici. 1996 419 σελ. (Pubblicazioni degli archivi dello stato- saggi 39).

Σε μια συζήτηση σχετική με τα αρχεία των πολιτικών κομμάτων που τώρα αρχίζει στη χώρα μας ως αντίκτυπο του ενδιαφέροντος για μια ιστορική προσέγγιση της πολιτικής, τα πρακτικά των σεμιναρίων της Ρώμης και της Περούτζια που δημοσιεύτηκαν από τα κρατικά Αρχεία της Ιταλίας (Κ.Α.Ι.) και αφορούν τα αρχεία των κομμάτων μετά το 1945, συνεισφέρουν με νέες προβληματικές ιστορικής και αρχειονομικής μεθοδολογίας στην αντιμετώπιση του προβλήματος.

Ο τόμος χωρίζεται σε δύο μέρη, αναπαράγοντας και τις δύο κεντρικές θεματικές των σεμιναρίων που έλαβαν χώρα στη Ρώμη και στην Περούτζια τον Ιούνιο και τον Οκτώβριο του 1994. Το πρώτο μέρος είναι αφιερωμένο στην ιστορία των πολιτικών κομμάτων στην Ιταλική Δημοκρατία (εννοείται μετά το δημοψήφισμα που κατέργησε τη βασιλεία) και υποδιαιρείται στα επόμενα θέματα:

- κόμματα και μορφολογία των κομμάτων
- οργάνωση της αντιπροσώπευσης και εθνική ταυτότητα
- πηγές και εργαλεία έρευνας.

Το δεύτερο μέρος έχει ως θέμα την "πολιτική στην περιφέρεια και τα πολιτικά κόμματα". Στη συνέχεια παρατίθενται οι παρεμβάσεις και οι συζητήσεις στη συρογυλή τράπεζα που ακολούθησε.

Στην αρχή του τόμου προτάσσονται οι συνήθειες χαρτετισμοί, εδώ εκ μέρους του προϊσταμένου των Κρατικών Ιταλικών Αρχείων και του προέδρου της Εταιρείας Βιβλιοθηκών, Αρχείων και Πολιτιστικών Ιδρυμάτων της Ρώμης (BAICR) που ήταν και οι συνδιοργανωτές των σεμιναρίων.

Τα σεμινάρια χαρακτηρίζονται στην εισαγωγή του καθ. Pietro Scoppola (του Πανεπιστημίου Sapienza) ως προσπάθεια "αναστοχασμού του ρόλου των κομμάτων στην ιστορία της Δημοκρατίας". Η εκ πρώτης όψεως κοινότυπη αυτή φράση θέτει σοβαρά προβλήματα ιστοριογραφίας αφού υπενθυμίζει την αναπαράθεση μεταξὺ της παραδοσιακής ιστοριογραφίας που

επικεντρωνόταν στο ρόλο των κομμάτων και τις σχέσεις τους με τις προσωπικότητες που τα ίδρυσαν ή τα διηύθυναν και της ιστοριογραφίας που επικεντρωνόταν στην κοινωνική διάσταση της πολιτικής διεκδικώντας την αυτονομία της. Η "αρχαϊκή" αυτή αντιπαράθεση είναι εδώ και καιρό ξεπερασμένη χάρη σε μια αντίληψη που θεωρεί αλληλοεξαρτώμενα τα πολιτικά κόμματα και τα κοινωνικά φαινόμενα. Στην άλλη άκρη αυτής της προβληματικής βρίσκεται το αυξανόμενο ενδιαφέρον για τα βιώματα του καθημερινού που οδήγησε τους ιστορικούς στην έρευνα του κόσμου των γυναικών, των νέων και όλων των πολύπλοκων δικτύων της ζωής ενός ατόμου και άρα της ταυτότητάς του (οικογένεια, εταιρική ζωή, κοινότητες συμμετοχής κ.ά.). Αυτή η πληρέστερη ιστοριογραφική προσέγγιση επωφεληθήκε από την ενίσχυση που έλαβαν οι ιστορικές σπουδές από τις μεθόδους των κοινωνικών επιστημών. Κοινωνιολογικές κατηγορίες όπως αυτή του μοντερνισμού, που παρά το φορτίο ασάφειας που φέρουν μαζί τους, έχουν ενταχθεί στο εννοιολογικό οπλοστάσιο των ιστορικών. Η ίδια η πολιτική επιστήμη έχει προσφέρει έννοιες όπως είναι αυτή του "πολιτικού συστήματος" ή μοντέλα ανάλυσης όπως αυτό του "ανολοκλήρωτου δικομματισμού", της "δικομματικής πόλωσης" και του κεντρομόλου πλουραλισμού" τα οποία διεκδικούν τη θέση τους στην ιστορική έρευνα και δεν την αφήνουν ανεπηρέαστη.

Ο αναστοχασμός άρα του παρελθόντος-εννοείται του πρόσφατου- συνεπφέρει και την ανάγκη αναστοχασμού του ρόλου των ιδίων των κομμάτων. Αναδύεται έτσι το θέμα της εθνικής και της συλλογικής ταυτότητας και μαζί του το θέμα των ατομικών πολιτικών δικαιωμάτων. Και τα δύο θέματα έχουν απασχολήσει την κοινωνιολογική αλλά και την ιστορική σκέψη. Οι πιο πρόσφατοι στοχαστές μιλούν στην Ιταλία για ένα "κράτος χωρίς κοινωνία" και για "συμμετοχή χωρίς κράτος" ενώ άλλοι ανιχνεύουν στη μεταπολεμική

Ιταλία μοντέλα ένταξης φεουδαλικού χαρακτήρα που εμποδίζουν την ελεύθερη κυκλοφορία των προσωπικών πολιτικών απόψεων. Συγκεκριμένα η ονομαζόμενη στην Ιταλία "νεορεαλιστική κουλτούρα" που εξυμνεί την παραδοσιακή και προβιομηχανική κοινωνία-τηρουμένων των αναλογιών κάτι αντίστοιχο με τα νεορθόδοξα ρεύματα στην Ελλάδα- έχει εμποδίσει την ανάπτυξη μιας συνειδητοποίησης του μοντερνισμού και των προβλημάτων του. Οι προτάσεις της Αριστεράς από την άλλη μεριά ήταν αδιάφορες προς τα εργαλεία διακυβέρνησης μιας σύγχρονης βιομηχανικής κοινωνίας ενώ παράλληλα, καθώς η Αριστερά ήταν συγκροτημένη μόνον από το εργατικό κίνημα, δε δημιούργησε τα φιλελεύθερα ένζυμα που θα επαναπροσδιόριζαν τις παρουσιαζόμενες ως φυσιολογικές λειτουργίες της δικαιοσύνης, των δημόσιων υπηρεσιών, του στρατού και της κοινωνικότητας. Ο ίδιος ο συνδικαλισμός διέβρωσε την ηθική της εργασίας, αγχωστρώνοντας την στο λογική της παροχολογίας. Τέλος η εκκοσμίκευση υπήρξε ατελής, στην Ιταλία πάντα, αφήνοντας ανολοκλήρωτη και την κοσμική ηθική. Τα ατομικά πολιτικά δικαιώματα πάλι, αντίθετα με ό,τι συνέβη σε άλλες χώρες, παρέμειναν στην Ιταλία μια έννοια νομική, χωρίς τις κοινωνικές, ηθικές και πολιτιστικές συνδηλώσεις που έχει άλλου. Οι αιτίες είναι πολλές, αλλά εντοπίζονται κυρίως στην αντίφαση μεταξύ των διακηρυγμένων αξιών και αρχών της Δημοκρατίας και του πραγματικού επιπέδου υπηρεσιών που αυτή παρέχει. Η μελέτη των πολιτικών κομμάτων λοιπόν δεν περιορίζεται πλέον μόνο στη συνεισφορά τους στην ιταλική πολιτική ζωή αλλά και στη συνεισφορά τους ή την αποτυχημένη συνεισφορά τους στη διαμόρφωση της συνειδησίας της εθνικής και συλλογικής ταυτότητας καθώς και της συνειδητοποίησης των ατομικών πολιτικών δικαιωμάτων.

Η ανανέωση των μελετών στην πολιτική ιστορία εντάσσεται σε μια γενικότερη ευρωπαϊκή συγκυρία κατά την ανακίνω-

ση του Maurizio Ridolfi του Ινστιτούτου Γκρόμσι της Ρώμης. Στη Γερμανία η συζήτηση κινήθηκε γύρω από το χαρακτήρα "εργαστηρίου" που έχει το πολιτικό σύστημα, στη Γαλλία γύρω από το "συσχετισμό των διαδικασιών αυτονομίας και ένταξης στο εθνικό κράτος", στη Μεγάλη Βρετανία γύρω από το θέμα "συνέχεια και αλλαγή του πολιτικού συστήματος". Από τη γερμανική παράδοση προέρχεται η ανάγκη μιας διεπιστημονικής έρευνας των κοινωνικοπολιτικών σχέσεων ενώ από τη γαλλική προκύπτει η δυνατότητα μιας ιστοριογραφικής διαδρομής στη σφαίρα του πολιτικού ως μέρους της σύγχρονης ιστορίας. Η στενή συγγένεια των ιστορικών του πολιτικού με τη σχολή των Annales οδήγησε στη Γαλλία στη συνάντηση των κοινωνικών επιστημών και στην αφομοίωση των μεθόδων τους: η ποσοτική και η στατιστική έρευνα, η έννοια της μακράς διάρκειας -τυπικό εργαλείο της ιστορίας των νοοτροπιών- αναχρησιμοποιούν και αξιοποιούν την παραδοσιακή γεγονοτολογική ιστορία δίνοντας στο βραχύ χρόνο (που είναι ο χρόνος της πολιτικής) και στο γεγονός το ρόλο του πολλαπλασιασμού των αλλαγών. Η πλούσια παράδοση σε μελέτες γύρω από την ιστορία των εκλογών ανέδειξε το εκλογικό θέμα ως το κατάλληλο να σχηματοποιήσει τις δυνατότητες σύγκρισης ιστορικών και κοινωνικών σπουδών. Η μελέτη του εκλογικού φαινομένου προσφέρει στην έρευνα ένα δομικό δεδομένο γύρω από το οποίο μπορεί να οργανώσει την ανάλυση της σφαίρας του πολιτικού και να τη συγκρίνει με άλλα πιθανά πολιτικά πεδία όπως είναι αυτά της κοινότητας, της περιφέρειας ή του έθνους. Παράλληλα με αυτού του είδους τις προσεγγίσεις η έρευνα εξακολουθεί να επιμένει με ζωτικότητα στη μελέτη της ζωής των πρωταγωνιστών της πολιτικής είτε διαλέγοντας αντιπροσωπευτικές προσωπικότητες είτε συλλογικά παραδείγματα, παράγοντας προσωπογραφίες ή συλλογικής βιογραφίας μονογραφίες.

Χάρη τέλος στις έρευνες που αφορούν στις μορφές της κοινωνικότητας έγινε δυνατή η ανίχνευση των διαδικασιών πολιτικοποίησης στους χώρους όπου συναντάται ο πολιτικός λόγος με το δυναμισμό των συλλογικών νοοτροπιών και τα συστήματα των κοινωνικών σχέσεων (οικογένεια, ομάδα, κοινότητες). Η δημοκρατική αγωγή είναι το αποτέλεσμα του καθημερινού βιώματος στους χώρους επικοινωνίας και

συνάντησης της μεγάλης και της μικρής πολιτικής, αυτής δηλαδή των πολιτικών θεσμών και αυτής που διαμορφώνεται από τις σχέσεις των πολιτών, όπου και ανιχνεύονται οι μορφές και τα μηνύματα επικοινωνίας τους (συχνά εξιδανικευμένα, συμβολικά και μυθικά). Η συνάντηση αυτή εξυπηρετείται από μεσάζοντες, ρόλο που έχουν τα σημερινά πολιτικά κόμματα. Ωστόσο, τόσο οι έννοιες όσο και οι κατηγορίες ή τα μοντέλα που προέρχονται από τις κοινωνικές επιστήμες και χρησιμοποιούνται από την ιστοριογραφία δεν απεμπολούν τον εγγενή χαρακτήρα της ιστορικής γνώσης η οποία "γεννιέται, έστω μέσω ενός τεκμηρίου, από τη σχέση διαφορών και ανεξάρτητων ανθρωπίνων εμπειριών. Η αδυναμία ταύτισης της ιστορίας με τις κοινωνικές επιστήμες, η ίδια η αμφισβητούμενη έννοια της ιστορίας, η σημασία του γεγονότος και της αφήγησης είναι συνέπειες της μοναδικότητας της ιστορίας".

Πηγές "αόρατες"- πηγές "ορατές"

Τα κόμματα είναι ο πολιτικός θεσμός που αναλαμβάνει τις περισσότερες λειτουργίες (καθ. Angelo Ventrone, πανεπιστήμιο Sapienza της Ρώμης) και άρα είναι πολλές οι οπτικές γωνίες από τις οποίες μπορούν να μελετηθούν: ο ιδεολογικός και οργανωτικός χαρακτήρας τους, ο ρόλος τους ως κέντρων ένταξης και κοινωνικοποίησης, ο ρόλος τους στη διαμόρφωση του πολιτικού πολιτισμού (πρόκειται για τη σχέση της πολιτικής συμπεριφοράς και δημοκρατικών αξιών), οι σχέσεις και οι διαδρομές διαφορετικών μεταξύ τους πολιτικών πολιτισμών και η επιρροή τους στο πολιτικό σύστημα. Οι διαφορετικές αυτές προσεγγίσεις θέτουν και το πρόβλημα αξιοποίησης μη αρχειακών πηγών, όπως είναι τα δημοσιεύματα των διαφόρων πολιτικών δυνάμεων με χαρακτηριστικά ιδεολογικό, οργανωτικό ή προπαγανδιστικό. Εκδόσεις του Ιταλικού Κομμουνιστικού Κόμματος (I.K.K.) όπως η περιοδική έκδοση *Quaremo dell' attivista, Propaganda* κ.ά. είναι ιδιαίτερα πλούσιες ως προς τα συνθήματα που διαδίδονται καθώς και τις οργανωτικές συμπεριφορές που πρότεινε το κέντρο ή ανακάλυπτε αυθόρμητα η βάση. Η προφορική ιστορία, οι προσωπικές αλληλογραφίες και τα ημερολόγια, οι αναφορές της αστυνομίας καθώς και τα βιογραφικά που υποβάλλουν τα υποψήφια μέλη ενός κόμματος ή μιας σχολής στελεχών γίνονται "ορατές πηγές" για την έρευνα

να της διαδικασίας βίωσης του πολιτικού σε ατομικό επίπεδο. Άλλες παραδοσιακές πηγές μπορούν να αναλυθούν κάτω από νέα οπτική γωνία όπως π.χ. τα αρχεία των κεντρικών οργάνων ενός κόμματος αν ερευνηθούν ως προς το μέρος τους που αφορά τον απολογισμό των εκλογικών αποτελεσμάτων, στιγμή κατά την οποία καταγράφεται το κοινωνικό βάρος μιας πολιτικής δύναμης αλλά και οι αυξομειώσεις της σημασίας της. Τα επίσημα έγγραφα των κομμάτων, οι παρεμβάσεις στα συνέδρια μπορούν επίσης να αποτελέσουν αντικείμενο νέων αναγνώσεων καθώς και οι προκηρύξεις, τα διαγγέλματα, οι ύμνοι, τα τραγούδια αφού εκφράζουν τις δυναμικές ιδέες του κόμματος και αντανακλούν τη βιωμένη εμπειρία του. Ορισμένα τεκμήρια μπορούν από τη γλώσσα τους και μόνο να θέσουν νέα ερωτήματα για τις σχέσεις παράδοσης και μοντερνισμού όπως είναι οι ανώνυμες επιστολές καταγγελίας που θυμίζουν τις παλαιότερες ανάλογες συμπεριφορές της προβιομηχανικής κοινωνίας. Αλλά και οι δημοσιογραφικές ανταποκρίσεις μιας γιορτής (π.χ. οι απόκριες ή μια κομματική γιορτή), οι προφορικές ή φωτογραφικές μαρτυρίες αποδεικνύονται πολύτιμες για τη διαδικασία πολιτικοποίησης ομάδων ή μεμονωμένων ατόμων ενώ διευρύνουν και τη σημασία που μπορεί να έχει η ιστοριογραφία για το ευρύτερο κοινό. Ο τοπικός τύπος και οι αναφορές της αστυνομίας ή των Νομαρχιών αποτελούν πολύτιμες πληροφορίες για τις περιφερειακές δραστηριότητες των κομμάτων καθώς και τα διάφορα τοπικά υπομνήματα που υποβάλλονται στις αρχές ή τα συνθήματα που είναι γραμμένα στους τοίχους. Τα οπτικοακουστικά μέσα αποτελούν όπως είναι φυσικό ένα εξαιρετικό τεκμήριο, αρχεί να σταθούμε και μόνο στο παράδειγμα του Α. Ventrone: μετά το λόγο που εκφωνεί ο Τολιάτι, στις 26 Σεπτεμβρίου του 1948 (stadio dei marmi, Ρώμη) ακολουθεί ένα συλλογικό πικ-νικ για τους παρισταμένους και τις οικογένειές τους. Η μουσική που ακουγόταν από τα μεγάφωνα, σε μια κομμουνιστική γιορτή, εκείνη την περίοδο έντασης μεταξύ αμερικανικού και σοβιετικού μύθου, ήταν boogie-woogie, δηλαδή τυπικά αμερικανική.

Δίπλα από αυτές τις "αόρατες πηγές", οι ορατές και οικείες μας, τα αρχεία. Αρχεία των ιδίων των κομμάτων πρώτον, με όλα τα ειδικά προβλήματα που αυτά παρουσιάζουν και φυσικά τα κρατικά αρχεία, με ό,τι αυτά μπορούν να περιλαμβάνουν

νουν το σχετικό με την ιστορία των κομμάτων.

Το θέμα αναλύεται σε θεωρητικό επίπεδο με την τριαδική τυπολογία "πηγές δημόσιες, πηγές ιδιωτικές, πηγές κομματικές" που εισάγει ο Antonio Parisella (παν. της Πάρμα). Η διαφοροποίηση της λαϊκής από την κρατική κυριαρχία όπως και η διαφοροποίηση κράτους και πολιτικής κοινωνίας που είναι σήμερα ένα γεγονός, θέτουν αυτόματα το πρόβλημα της θέσης των κομμάτων. Σε μια πρόταση εργασίας που φαίνεται να κερδίζει έδαφος, οι κρατικοί θεσμοί ξεχωρίζουν από την πολιτική κοινωνία και τα κόμματα θεωρούνται ως ενδιάμεσοι μεταξύ των δύο χώρων. Η θέση τους αυτή δίνει στα κόμματα έναν αμφίσημο ρόλο, αφού από το ένα μέρος οι δραστηριότητές τους τα τοποθετούν μέσα στη ζωή των δημοσίων θεσμών ενώ από την άλλη η ύπαρξή τους οφείλεται στη σχέση τους και τη σύνδεσή τους με την πολιτική κοινωνία. Τα κόμματα, αν και θεσμοποιημένα, παραμένουν δεμένα στην καταγωγή τους και τη φύση τους που είναι κοινωνική. Αυτό έχει ως συνέπεια οι πηγές της ιστορίας τους να είναι διασκορπισμένες σε μια ποικιλία γεωγραφικών αλλά και κοινωνικών τόπων. Η μελέτη μεγάλων πολιτικών σχηματισμών όπως η Χριστιανοδημοκρατία (Χ.Δ.) και το Σοσιαλιστικό Κόμμα Ιταλίας (Σ.Κ.Ι.) δείχνει ότι αυτοί αποτέλεσαν σημεία σύγκλισης ομάδων, κινημάτων, τάσεων που είχαν ήδη μια ιστορία, έστω βραχεία, που παρήγαγε τα δικά της τεκμήρια, διασκορπισμένα τώρα σε διαφορετικούς τόπους. Αλλά εκτός από αυτούς τους διαφορετικούς τόπους -που οφείλονται σε διαφορετικές ιστορίες- η ζωή των κομμάτων τεκμηριώνεται και από τα αρχεία των δήμων και των διοικητικών περιφερειών καθώς και όλων των θεσμικών αρθρώσεων της τοπικής αυτοδιοίκησης (δημοτικές εταιρείες, εταιρείες αλληλοβοήθειας, σωματεία, ενώσεις, νοσοκομεία, εμπορικά επιμελητήρια κ.ά.) Και φυσικά η ιστορία της ζωής των κομμάτων πρέπει να αναζητείται και στα τεκμήρια των μέσων μαζικής ενημέρωσης, αφού κατά τη φράση του Γκράμσι (*Τετράδια της φυλακής*, εκδ. Α. Gerratana, Τορίνο, 1975, II, 929-930) αποτελούν "εργαλεία που συσχετίζονται με την πολιτική δραστηριότητα, ασκώντας μια ιδεολογική επικυριαρχία, ιδίως κατά την περίοδο εκλογών, αναταράσσοντας την κανονική διακυβέρνηση της κοινής γνώμης για λογαριασμό οργανωμένων κομμάτων με συ-

γκεκριμένο πολιτικό πρόγραμμα". Αποτελούν επιπλέον ένα μέσο παρέμβασης εκεί που δεν φθάνουν τα κόμματα και τα συνδικάτα.

Σύμφωνα με τα παραπάνω δεν αποτελεί έκπληξη η πολυμορφία που παρουσιάζει το κομματικό αρχειακό τοπίο (Linda Giuna του Ινστιτούτου Γκράμσι). Το αρχείο του Κ.Κ.Ι. για την περίοδο 1921-1943 (έτος διάλυσης της Τρίτης Διεθνούς) φυλάσσεται σε αντίγραφα στο Ινστιτούτο Γκράμσι. Τα πρωτότυπα φυλάσσονται στη Μόσχα, στο Ρωσικό Κέντρο Φύλαξης και Μελέτης των Αρχείων Σύγχρονης Ιστορίας (τέως Ινστιτούτο Μαρξισμού-Λενινισμού) ως μέρος των αρχείων της Τρίτης Διεθνούς. Στις αρχές του 1996 κλείστηκε μια συμφωνία μεταφοράς ιστορικών αρχείων, για τα μετά το 1945 αρχεία, από την ιστορική έδρα του Ιταλικού Κομμουνιστικού Κόμματος (σήμερα Κόμμα του Σοσιαλισμού) που βρίσκεται στην οδό di Botteghe oscure, στο Ινστιτούτο Γκράμσι. Το αρχείο αυτό περιέχει 542 γραμμικά μέτρα υλικού από τα οποία τα 280 ήταν ήδη ταξινομημένα και ευρετηριασμένα. Το αρχείο συμπληρώνεται και από φωτογραφικά τεκμήρια που χρονολογούνται από το 1961. Ήδη και πριν απ' αυτή τη συμφωνία, ορισμένα αρχεία όπως αυτά των πολιτιστικών επιτροπών ως το 1962, τα αρχεία των οργανωτικών συσκέψεων, ορισμένων συνεδρίων και αυτά των εθνικών συμβουλίων είχαν ήδη κατατεθεί στο Ινστιτούτο Γκράμσι. Για την περίοδο 1943-1945 δεν υπάρχει συγκροτημένο και συμπαγές αρχείο, εξαιτίας των πολιτικών και στρατιωτικών συνθηκών της περιόδου, του γεωγραφικού διαμελισμού της Ιταλίας και των ισχυρών δεσμών που διατηρούσε το κόμμα με τη Μόσχα, παρά τη διάλυση της Διεθνούς. Διατηρούνται ωστόσο τμήματα αρχείων διαφορετικών προελεύσεων και σχηματισμών όπως αυτά των *Ταξιαρχιών Γκαριμπάλντι*, της *Διεύθυνσης του Βορρά* και της *Αλληλογραφίας Ρώμης-Μιλάνου* (έγγραφα των δραστηριοτήτων διευθυντικών κέντρων του κόμματος στις δύο αυτές πόλεις την περίοδο 1943-45). Συμπληρωματικό ως προς το αρχείο του Ι.Κ.Κ. -αν όχι αφορμή μιας "παράλληλης ιστορίας" κατά την εισήγηση του David Bidussa του ιδρύματος Φελτρινέλλι στο Μιλάνο- είναι το αρχείο του Pietro Secchia, ηγετικού στελέχους του κόμματος, που έχει κατατεθεί στη βιβλιοθήκη του ιδρύματος Φελτρινέλλι στο Μιλάνο και περιέχει τεκμήρια από το 1920 έ-

ως το 1973 σχετικά με τις δραστηριότητες του κόμματος (παραιομία, αντίσταση, προσωπικά ημερολόγια κ.ά.).

Στα αρχεία των σοσιαλιστικών κινήματων τα πράγματα εμφανίζονται με μια μεγαλύτερη πολυπλοκότητα (ανακοίνωση των Stefano Caretti και της Daniela Rava, του ιδρύματος Τουράτι), δεδομένου ότι οι πρωτοβουλίες για τη συγκέντρωσή τους ξεκίνησαν στην Ιταλία καθυστερημένα, αντίθετα με ό,τι συνέβη στο Βέλγιο με το περίφημο Γραφείο Τεκμηρίωσης (1912) του Εργατικού Κόμματος Βελγίου ή στην Αγγλία με το Τμήμα Έρευνας των Εργατικών της Αγγλίας (1918). Παρά τις προηγούμενες πρωτοβουλίες, ήταν ο Pietro Nenni που διακήρυξε το 1976 την ανάγκη ίδρυσης ενός αρχείου του ιταλικού σοσιαλισμού που θα επισημοποιηθεί το 1977, ως Σοσιαλιστικό Ινστιτούτο Ιστορικών Σπουδών και θα έχει ως έδρα τη Φλωρεντία. Στη διεύθυνσή του συμμετέχουν αρχειονόμοι των Κταρικών Αρχείων. Βασικός πυρήνας του τα αρχεία της διεύθυνσης του Ιταλικού Σοσιαλιστικού Κόμματος (Ι.Σ.Κ.) μετά την ενοποίησή του το 1966. Από το 1981 συγκεντρώνεται από το Ινστιτούτο όλο το υλικό των περιφερειακών οργανώσεων και από το 1982 τα έγγραφα του Κέντρου Μελετών του Ι.Σ.Κ. Από το 1985 οι δραστηριότητες του Ινστιτούτου και των Αρχείων διαφοροποιούνται με τη δημιουργία του "Ιδρύματος Ιστορικών Σπουδών Filippo Turati" στο οποίο παραδίδονται τα αρχεία και το βιβλιογραφικό υλικό. Στο Ίδρυμα συγκεντρώθηκαν στη συνέχεια τα αρχεία της Εθνικής Διεύθυνσης του Ι.Σ.Κ. της περιόδου 1946-1994 καθώς και τα αρχεία του Πολιτικού Κινήματος Εργατών, του Σοσιαλιστικού Κινήματος Νεολαίας και τα έγγραφα πολλών διευθυντικών στελεχών του σοσιαλισμού από την ίδρυση του κόμματος έως την άνοδο του φασισμού. Επίσης τα αρχεία ηγετικών στελεχών του σοσιαλισμού όπως ήταν ο Λουδοβίκος D' Aragona, γενικός γραμματέας της Γενικής Εργατικής Συνομοσπονδίας από το 1918 έως το 1925 κ.ά. Ένα άλλο τμήμα αρχείων αφορά τις δραστηριότητες εξωτερικού των εξορίστων του φασισμού και ένα άλλο τις δραστηριότητες αντίστασης. Τέλος άλλα τμήματα αφορούν τις μεταπολεμικές δραστηριότητες ή προσωπικότητες της πολιτικής και του πολιτισμού.

Τα αρχεία της Χριστιανοδημοκρατίας, αν και λειτουργούσε δίπλα στην Κεντρική Διεύθυνση μια υπηρεσία τεκμηρίωσης από

τα χρόνια του 1950, δεν αποτέλεσαν αντικείμενο ειδικής μεταχείρισης πριν από το 1990, όταν ο τότε πολιτικός γραμματέας ίδρυσε μια υπηρεσία ιστορικού αρχείου με υπεύθυνο αρχειονόμο. Παραμένει ωστόσο το πρόβλημα της συγκέντρωσης των αρχείων, αφού προς το παρόν έχει συγκεντρωθεί μόνο το αρχείο που μεταφέρθηκε μετά τη μετακόμιση της έδρας του κόμματος το 1950 από την πλατεία Gesù στην πλατεία Sturzo, (ανακοίνωση Carlo Dané, της υπηρεσίας τεκμηρίωσης της Χριστιανικής Δημοκρατίας). Άλλα στοιχεία δεξιών ιταλικών οργανώσεων (ανακοίνωση Giuseppe Parlato, πανεπιστήμιο Sapienza της Ρώμης) όπως εκείνα του κινήματος "Ένας Οποιοσδήποτε Άνθρωπος", των μοναρχικών κινήσεων και του Σοσιαλιστικού Ιταλικού Κινήματος είναι ακόμα διασκορπισμένα -αν δεν έχουν καταστραφεί από απροσεξία ή αδιαφορία- και στα χέρια των κληρονόμων ιδρυτικών ή σημαντικών στελεχών, με όλα τα προβλήματα που θέτει μια τέτοια κατάσταση.

Τα αρχεία του Ρεπουμπλικανικού Κόμματος, ιδρυμένου το 1895, μικρού από εκλογική άποψη κόμματος αλλά σημαντικού για την πολιτική ιστορία της Ιταλίας όπως και για την ιστορία του ιταλικού συνδικαλισμού, ήταν συγκεντρωμένα στο ίδρυμα Ugo La Malfa το οποίο τα κατέθεσε το 1979 στην Κεντρική Υπηρεσία των Κρατικών Αρχείων της Ιταλίας. Εκτός από τα προσωπικά και κομματικά αρχεία του La Malfa, τα ρεπουμπλικανικά αρχεία συγκεντρώνουν και άλλα προσωπικά, ηγετικών στελεχών ή προσωπικοτήτων του κινήματος (ανακοίνωση Giancarlo Tartaglia του ιδρύματος La Malfa).

Τα αρχεία του Κόμματος Φιλελευθέρων, ιδρυτικό μέλος του οποίου υπήρξε και ο Benedetto Croce, είναι υπόλογα στις δυσκολίες που είχε το κόμμα μετά το 1991 (αυτοδιαλύθηκε άλλωστε το 1994). Η σωτηρία του αρχείου επαφίεται στην παρέμβαση των Κρατικών Αρχείων.

Τα τελευταία είναι χωρίς άλλο εξαιρετικά δραστήρια σ' όλη την υπόθεση των αρχείων των κομμάτων, αφού φιλοξενούν και τα αρχεία των ανεξάρτητων αριστερών κοινοβουλευτικών ομάδων της περιόδου 1968-1992 (ανακοίνωση Annalisa Zanuttini των Κρατικών Ιταλικών Αρχείων) αλλά κυρίως αναπροσωπεύουν μια από τις σημαντικότερες πηγές για την ιστορία των κομμάτων στην Ιταλία (ανακοίνωση της Paola Puzzuoli των Κρατικών Ιταλικών Αρχείων). Αυτό χάρι στην αρχεια-

κή σειρά "Γενική Διεύθυνση Δημόσιας Ασφάλειας", κυβερνητικού οργάνου που από το 1919 παρακολουθεί τις δραστηριότητες των κομμάτων, του Τύπου, των διαφόρων ενώσεων και των εν γένει υπόπτων (κάθε δραστηριότητα αποτελεί από αρχειονομική άποψη μια υποσειρά). Ένα ειδικό όργανο του ιταλικού κράτους που είχε ως κύριο αντικείμενο την καταπολέμηση του αγώνα παρανομίας του Κομμουνιστικού Κόμματος, η υπηρεσία OVRA, έχει επίσης αφήσει τα αρχεία της (1927-1943) που εκτός από το Κ.Κ. αφορούν και αντιφασιστικές οργανώσεις και άλλα κινήματα όπως το κίνημα "Δικαιοσύνη και Ελευθερία". Αναλόγου ενδιαφέροντος είναι και τα αρχεία της υπηρεσίας "Περιορισμού των πολιτικών αντιφρονούντων", οι προσωπικοί φάκελοι του τμήματος "Πολιτική Αστυνομία" (1926-) και η σειρά "Κρατούμενοι ανατρεπτικοί" του Υπουργείου Δικαιοσύνης και Χαρίτων, Γενική Διεύθυνση Φυλακίσεων και Ποινών. Η Ειδική Γραμματεία του Ντούτσε άφησε επίσης ένα "εμπιστευτικό χαρτοφυλάκιο", σχετικό με τις δραστηριότητες αντιφασιστών και αντιφρονούντων του καθεστώτος. Συμπληρωματικές πηγές διασώζουν τα αρχεία των ιδιαιτέρων γραφείων των υπουργών Εσωτερικών αλλά και του Πρωθυπουργού, ιδίως για την περίοδο μετά το 1945, οπότε και το πολιτικό τοπίο αλλάζει. Για την ίδια αυτή περίοδο υπάρχει η σειρά "Πολιτικά κόμματα 1946-1966" του Υπουργείου Εσωτερικών, αρθρωμένη κατά κόμμα και πόλη. Στα παραπάνω πρέπει να προστεθούν τα πολυάριθμα προσωπικά αρχεία πολιτικών προσώπων που κατατίθενται στα Κρατικά Αρχεία κατά τον ιταλικό νόμο (1939) που προβλέπει σχετικά ή κατατίθενται μέσω δωρεών και κληρονομιών.

Θα ήταν παράλειψη να μην αναφερθούμε στα αρχεία δύο ιδρυμάτων που το καθένα από την πλευρά του συνεισφέρουν στην πολιτική ιστορία του αιώνα, τόσο στην Ιταλία όσο και στο εξωτερικό. Το ίδρυμα Luigi Sturza, για την ιστορία του πολιτικού καθολικισμού και το ίδρυμα Leslio και Lisli Basso-Issoco. Το πρώτο, εκτός από το αρχείο Sturza, προσωπικότητας του ιταλικού καθολικισμού, περιλαμβάνει και τα αρχεία άλλων καθολικών και καθολικών της Αριστεράς, που είχαν ένα πολιτικό ρόλο είτε στις τάξεις του καθολικισμού είτε στις τάξεις της Χριστιανοδημοκρατίας. Ανάμεσά τους τα αρχεία Giuseppe Spataro, Gronchi κ.ά.

Το ίδρυμα Leslio Basso περιλαμβάνει

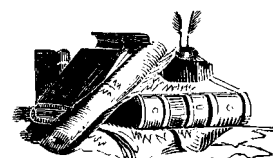
ευρύτατες αρχειακές συλλογές και αρχεία, συγκεντρωμένες από τον Basso που ξεκινούν από τη Γαλλική Επανάσταση, καλύπτουν τις επαναστάσεις του 1848, την Πρώτη και τη Δεύτερη Διεθνή, τη γερμανική σοσιαλδημοκρατία, το γαλλικό σοσιαλισμό, τη ρωσική σοσιαλδημοκρατία και τα ιταλικά πολιτικά κινήματα των αρχών του αιώνα. Περιλαμβάνει επίσης τα προσωπικά του αρχεία και τις σχέσεις του με διανοούμενους και πολιτικούς από τη Γαλλία, τη Γερμανία, τις Ηνωμένες Πολιτείες και την Αγγλία. Ας θυμηθούμε και τις σχέσεις του με τον Αντώνη Τρίτση. Μόνο τα τεκμήρια της περιόδου 1904-1978 ξεπερνούν τις 100.000 και αντανακλούν τις πολιτικές και διανοητικές διαδρομές του Basso, εμβληματικής μορφής του ιταλικού σοσιαλιστικού κόμματος, της ιταλικής αντίστασης και της ιταλικής διανόησης.

Ο μεγάλος όγκος των αρχείων του 20ού αιώνα, η πολυμορφία της τυπολογίας των πηγών του αιώνα μας, οδήγησε άλλωστε ορισμένα τεκμηριωτικά ιδρύματα (Εταιρεία Βιβλιοθηκών, Αρχείων και Πολιτιστικών Ιδρυμάτων της Ρώμης, BAICR) στη σύλληψη του σχεδίου αρχεία του '900, που φιλοδοξεί στη βάση ενός δικτύου αρχείων και ιδρυμάτων να παρέχει τις δυνατές αρχειακές πληροφορίες, ενσωματώνοντας αρχεία και νέους τύπους τεκμηρίων για μια συγκεκριμένη χρονολογική περίοδο.

Δύο διαπιστώσεις ενισχύονται με όλα τα παραπάνω:

- ότι το *πλήρες αρχείο* δεν υπάρχει για λόγους ιστορικούς, πολιτικούς ή άλλους λόγους λιγότερο ευγενείς
- ότι ένα αρχείο τείνει να γίνεται πλήρες μόνο όταν συσχετίζεται και με άλλα.

Νίκος Ε. Καραπιδάκης

Ανδρέας Μπάγιας

Αρχειονομία, βασικές έννοιες και αρχές. Η οργάνωση των αρχείων για τη διοίκηση και την έρευνα.

Εκδόσεις Κριτική, Αθήνα 1998, σελ. 189

Το βιβλίο του Ανδρέα Μπάγια, αρχειονόμου στα Αρχεία της BP-MOBIL και καθηγητή Αρχειονομίας των Τ.Ε.Ι. Αθήνας, αποτελεί αναμφίβολα ένα πολύτιμο βοήθημα για όλους όσους ασχολούνται επαγγελματικά ή ερασιτεχνικά με τη διαχείριση και την αξιοποίηση των αρχείων.

Χρόνια τώρα, όσοι ασχολούνταν στη χώρα μας με την αρχειακή μας κληρονομιά, είχαν επισημάνει την έλλειψη ενός εγχειριδίου Αρχειονομίας, γεγονός που είχε ως αποτέλεσμα η διάσωση, η διαχείριση και η αξιοποίηση των αρχείων να γίνεται εμπειρικά, χωρίς να στηρίζεται στις βασικές έννοιες και αρχές της επιστήμης της Αρχειονομίας. Ταυτόχρονα εξίσου σημαντική ήταν και η έλλειψη πρότυπης καθιερωμένης ορολογίας, με αποτέλεσμα συχνά να προκαλούνται συγχύσεις. Η ελληνική εκδοτική παραγωγή για θέματα αρχείων, όπως τονίζει και ο συγγραφέας, περιοριζόταν στην παρουσίαση της ιστορίας των αρχείων, των αρχειακών υπηρεσιών και στην έκδοση εργαλείων έρευνας. Κάποια αρθρογραφία πάνω σε συγκεκριμένα ζητήματα της Αρχειονομίας, κυρίως στα δημοσιεύματα των Γενικών Αρχείων του Κράτους και της Ελληνικής Αρχειακής Εταιρείας, παρ' όσα πολύτιμη, δεν μπορούσε να αντικαταστήσει την έλλειψη ενός βασικού εγχειριδίου στα ελληνικά, που θα παρουσίαζε εμπειροστατωμένα πολλές πλευρές της αρχειονομικής εργασίας. Η έλλειψη εγχειριδίου έγινε ακόμα πιο έντονη τα τελευταία χρόνια, μετά την ίδρυση του Τμήματος Αρχειονομίας-Βιβλιοθηκονομίας στο Ιόνιο Πανεπιστήμιο στην Κέρκυρα. Οι παραπάνω διαπιστώσεις οδήγησαν μάλιστα, πριν από τρία χρόνια, την Ελληνική Αρχειακή Εταιρεία να θέσει ανάμεσα στις προτεραιότητές της τη μετάφραση και κυκλοφορία ενός έργου εγχειριδίου, το οποίο μάλιστα σήμερα βρίσκεται στο τελικό στάδιο έκδοσής του.

Το βιβλίο αυτό έρχεται λοιπόν να καλύψει μια διαπιστωμένη εδώ και χρόνια ανάγκη. Στόχος του, όπως δηλώνει και ο υπότιτλος του, είναι να εισαγάγει τον αναγνώστη στις βασικές έννοιες και τις αρχές της Αρχειονομίας. Διαρρέεται σε πέντε κεφάλαια, τα οποία όμως αποτελούν στην πραγματικότητα τρεις ενότητες. Η πρώτη ενότητα ασχολείται με τους όρους *Αρχείο*, *Αρχειονομία* και *Αρχειονόμος*. Η δεύτερη ενότητα αναφέρεται στη διάκριση των τριών ηλικιών των τεκμηρίων και στην αρχή του αρχειακού δεσμού. Η τρί-

τη διαπραγματεύεται ζητήματα που άπτονται της εργασίας του αρχειονόμου και γενικότερα της ανάγκης μιας οργανωμένης αρχειακής παρέμβασης. Στο τέλος του βιβλίου υπάρχει εκτεταμένη ελληνική και ξενόγλωσση βιβλιογραφία και ένα εξαιρετικά χρήσιμο και ενδιαφέρον παράρτημα με ξενόγλωσσα περιοδικά και ηλεκτρονικές διευθύνσεις. Στο σημείο αυτό λείπει ενδεχομένως ένα ευρετήριο αρχειακών όρων που στη συγκεκριμένη περίπτωση θα ήταν ιδιαίτερα χρήσιμο.

Διαβάζοντας το βιβλίο, διαπιστώνει κανείς ότι υπάρχει μια ανισομέρεια στην κατανομή της ύλης και αυτό ασφαλώς οφείλεται στο γεγονός ότι αφορμή για την έκδοση του βιβλίου υπήρξε βασικά η μελέτη για τον *αρχειακό δεσμό*, η οποία τις ανάγκες της έκδοσης πλαισιώθηκε και με τα υπόλοιπα κεφάλαια. Έτσι ο αναγνώστης που θα θελήσει να ανατρέξει στην έκδοση για ζητήματα που άπτονται των αρχειακών εργασιών (της επισημάνσης, της πρόσκτησης, της εκκαθάρισης, της ταξινόμησης, της περιγραφής, της σύνταξης εργαλείων έρευνας, της διατήρησης και παραγωγής αντιγράφων ασφαλείας, της συντήρησης, της εξυπηρέτησης, της προβολής και της εκπόνησης σχεδίων έκτακτης ανάγκης) κινδυνεύει να απογοητευθεί, αφού σε όλες αυτές τις δραστηριότητες αφιερώνονται μόλις 23 σελίδες.

Το τρίτο κεφάλαιο διαπραγματεύεται τον *αρχειακό δεσμό*, που όπως δηλώνει και ο συγγραφέας, αποτελεί και τον πυρήνα του βιβλίου. Πράγματι το κεφάλαιο αυτό καταλαμβάνει 55 από τις 189 σελίδες του βιβλίου. Ο όρος *αρχειακός δεσμός* χρησιμοποιείται πρώτη φορά στην Ελλάδα. Στην έννοια του *αρχειακού δεσμού* ο συγγραφέας εντάσσει τις δύο γνωστές βασικές αρχές της Αρχειονομίας, δηλαδή την *αρχή του σεβασμού της προέλευσης* του αρχείου, σύμφωνα με την οποία τα τεκμήρια που προέρχονται από ένα νομικό ή φυσικό πρόσωπο πρέπει να μένουν συγκεντρωμένα και να μη κατατέμνονται, διασκορπίζονται ή αναμειγνύονται με τεκμήρια άλλων προσώπων, και την *αρχή του σεβασμού της αρχικής τάξης* του υλικού, δηλαδή του σεβασμού της ταξινόμησης που τους έχει δοθεί από τον παραγωγό του αρχείου. Πρόκειται για μια διεξοδική παρουσίαση όλων των ζητημάτων που προκύπτουν από την εφαρμογή των δύο αυτών αρχών, με παράθεση συγκεκριμένων περιπτώσεων και εξακρίσεων.

Η διάκριση των αρχείων σε τρεις κατηγορίες (ενεργά-ήμιενεργά-ανενεργά) σύμφωνα με την "ηλικία τους", ή καλύτερα σύμφωνα με την υπηρεσιακή τους χρησιμότητα, αποτελεί το θέμα του δεύτερου κεφαλαίου. Κατά το συγγραφέα, η αρχή αυτή αποτελεί μαζί με τον αρχειακό δεσμό τον πυρήνα της αρχειακής μεθοδολογίας. Ο διαχωρισμός αυτός που υιοθετήθηκε από τους αρχειονόμους για τη διαχείριση των αρχείων κατεύθυνε ότι είναι ένα καθαρά χρηστικό εργαλείο και δεν μπορεί να αναχθεί σε αρχή, όπως υποστηρίζει ο συγγραφέας. Είναι πολύ πιθανό ο διαχωρισμός στο άμεσο μέλλον να καταργηθεί μέσα από την κατεύθυνση της ενιαίας και ολοκληρωμένης αντιμετώπισης της διαχείρισης των τεκμηρίων από τη στιγμή της δημιουργίας τους μέχρι την τελική καταστροφή ή διατήρησή τους για την τεκμηριωτική τους αξία. Προς αυτή την κατεύθυνση εξάλλου οδηγεί και η ολοένα και μεγαλύτερη χρήση των ηλεκτρονικών υπολογιστών, τόσο στη δημιουργία των αρχείων, όσο και στη μετέπειτα διαχείρισή τους.

Τα μέσα που συγκροτούν το εθνικό αρχειακό σύστημα αποτελούν αντικείμενο του πέμπτου κεφαλαίου. Ο συγγραφέας τονίζει ότι η αρχειακή πολιτική εξαρτάται από την υποδομή της χώρας σε κτίρια και εξοπλισμό για τα Αρχεία, από τους οικονομικούς πόρους που θα διατεθούν, από το θεσμικό πλαίσιο που θα υιοθετηθεί και από την εκπαιδευτική πολιτική που θα ακολουθηθεί.

Συμπερασματικά, μπορούμε να πούμε με βεβαιότητα ότι το πόνημα του κ. Μπάγια αποτελεί ένα πολύ χρήσιμο και συγχρόνως καλογραμμένο και καλαίσθητο βιβλίο που αξίζει να διαβαστεί από όλους όσους ενδιαφέρονται, άμεσα ή έμμεσα, για θέματα των αρχείων.

Νίκος Παντελάκης

Αικ. Μπεκιάρογλου - Εξαδακτύλου
Κώδικες Βορειοδυτικής Μικράς Ασίας (Πόντου, Βιθυνίας, Αιολίδος, Ιωνίας, Καρίας)
ΓΑΚ, Ταμείον Ανταλλαξίμων
Τόμος Α΄, Βιβλιοθήκη των Γ.Α.Κ., αρ. 27, Αθήνα 1995
& Τόμος Β΄, Βιβλιοθήκη των Γ.Α.Κ., αρ. 28, Αθήνα, 1996

Τα Γενικά Αρχεία του Κράτους συνεχίζοντας το έργο της γνωστοποίησης του αρχαικού υλικού τους εξέδωσαν στη σειρά *Βιβλιοθήκη των Γενικών Αρχείων του Κράτους* σε δύο τόμους το 1995 και το 1996 τους “Κώδικες της Βορειοδυτικής Μικράς Ασίας”. Περιγραφή και αναλυτικά περιεχόμενα των Κωδίκων από την κα Αικ. Μπεκιάρογλου Εξαδακτύλου (είχε προηγηθεί το 1991 η δημοσίευση των περιεχομένων των τριών κωδίκων της Αδριανούπολης, έκδοση η οποία σύντομα εξαντλήθηκε).

Πρόκειται για κοινοτικούς κώδικες της Μικράς Ασίας και της Ανατολικής Θράκης, οι οποίοι έχουν κατατεθεί στα Γ.Α.Κ. ως *Αρχείον του τέως Ταμείου Ανταλλαξίμων*. Σύμφωνα με την καταλογογράφηση του Κων. Διαμάντη, το Αρχείο του τέως Ταμείου Ανταλλαξίμων περιλαμβάνει 510 κώδικες. Από αυτό το σύνολο αποφασίσθηκε και παρουσιάσθηκε στους δύο τόμους της Βιβλιοθήκης των Γ.Α.Κ. η περιγραφή και το αναλυτικό περιεχόμενο 66 κωδίκων, που προέρχονται από τις ελληνικές κοινότητες των παραλίων της Μικράς Ασίας από τον Πόντο, την Βιθυνία και την Αιολίδα μέχρι την Ιωνία και την Καρία.

Στους κώδικες αυτούς εμπεριέχονται πρακτικά των Γενικών Συνελεύσεων των Κοινοτήτων, των συνεδριάσεων της Δημογεροντίας και της Εφορείας των σχολών, συμβολαιογραφικές πράξεις, προικοσύμφωνα, διαθήκες, πράξεις συμβιβασμού, εξοφλητήρια, Μητρώα γεννήσεων, γάμων, θανάτων, ενώ άλλοι κώδικες αποτελούν βιβλία των Ιερών Μητροπόλεων, βιβλία λογιστικά, ταμειακά κ.ά. των εκκλησιών, αλλά και βιβλία αποφάσεων του Μικτού Εκκλησιαστικού Δικαστηρίου.

Ο πρώτος τόμος του δημοσιεύματος περιλαμβάνει εισαγωγή, στην οποία δίδονται πολλές πληροφορίες για την διοίκηση των Ελληνικών και άλλων μειονοτήτων στα πλαίσια της Οθωμανικής αυτοκρατορίας και για την οργάνωση της κοινοτικής ζωής σύμφωνα με το Οθωμανικό δίκαιο.

Ακολουθεί η περιγραφή και το αναλυτικό περιεχόμενο των κωδίκων, που καλύπτουν χρονική περίοδο μεγαλύτερη από ένα αιώνα (1816 -1928) συμπεριλαμβανομένων και των χρόνων της Τοποτηρητείας της Σμύρνης. Παρουσιάζονται εκδηλώσεις του δημόσιου και ιδιωτικού βίου των Ελλήνων της Μικράς Ασίας και της Ανατολικής Θράκης, παρατίθενται περιγρα-

φές της καθημερινής ζωής με τις μικροδιαφορές, τα μικροσυμφέροντα και τις μικροδυσκολίες, αλλά ταυτόχρονα και με την σύμπτωση, την αλληλεγγύη, τη φροντίδα για την Παιδεία και την άνοδο του μορφωτικού επιπέδου και την προσπάθεια ενίσχυσης με κάθε τρόπο της Κοινότητας και της Εκκλησίας.

Η προσεκτική ανάγνωση των κωδίκων, κυρίως των τελευταίων χρόνων πριν την μικρασιατική καταστροφή, όπως της Τριγλίας ή της Αρτάκης, αποκαλύπτει την προσπάθεια συσπείρωσης περί την Κοινότητα και την Εκκλησία προ του επερχόμενου κινδύνου, την αγωνία για το μέλλον τους στον τόπο τους και για τη συνέχιση εκεί του Ελληνισμού.

Η δημοσίευση, ενδεικτικά, του περιεχομένου των 66 κωδίκων, από το σύνολο των 510, κοινοτήτων, όπως η Νικομήδεια, η Αρτάκη, η Πάνορμος, η Σμύρνη, η Τραπεζούντα, η Κίος, αποκαλύπτει έναν Ελληνισμό που σφύζει από ζωή σε μια συγκεκριμένη εποχή και μας οδηγεί σε ένα ταξίδι ιστορικής μνήμης και συγκίνησης, που το έχουμε όλοι ανάγκη.

Στέλλα Φωτοπούλου

Συνέδριο Αρχειονομίας,
Περιφερειακά Αρχεία: θεσμός, λειτουργία, προοπτικές, (Πρακτικά),
Γ.Α.Κ. – Αρχεία Ν. Λακωνίας, Σπάρτη 1997

Με καθυστέρηση τεσσάρων ετών, εκδόθηκαν τα πρακτικά του Συνεδρίου *Αρχειονομίας* που πραγματοποιήθηκε στη Σπάρτη από τις 8 έως τις 12 Δεκεμβρίου του 1993.

Ο τόμος των 224 σελίδων περιλαμβάνει τις δεκαεννέα συνολικά εισηγήσεις, θεματολογικά οργανωμένες σύμφωνα με το πρόγραμμα του Συνεδρίου, δηλαδή: *τα Δημόσια Αρχεία και Γενικά Αρχεία του Κράτους, τα Αρχεία Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης, την Ελληνική Αρχαιολογική Εταιρεία και τα αρχεία της Πελο-*

ποννήσου.

Η έκδοση συμπληρώνεται με τις απομαγνητοφωνημένες παρεμβάσεις των συνέδρων, τον απολογισμό του Συνεδρίου καθώς και τη συζήτηση γύρω από εργασιακά θέματα που απασχόλησαν όσους από τους συμμετέχοντες υπηρετούν στα Γ.Α.Κ.

Παρά τις όποιες τυπογραφικές του ατέλειες, ο τόμος αυτός φωτογραφίζει τα Γ.Α.Κ. σε μερικές από τις καλύτερες στιγμές τους. Όπως σημείωσε χαρακτηριστικά ο καθηγητής Β. Κρεμμυδάς λίγο

πριν το τέλος του Συνεδρίου “Αυτό που παρατήρησα, που αισθάνθηκα αυτές τις λίγες ώρες είναι ότι έχετε ένα πολύ μεγάλο κέφι και πολύ μεγάλη συνάφεια μεταξύ σας. Έχετε μια συνάφεια μεταξύ σας, με κεντρικό σημείο επαφής το αρχείο. Αυτό σπάνια συμβαίνει σε κοινωνικές δραστηριότητες”.

Δυστυχώς, όλα αυτά τερατίστηκαν αφνίδια λίγο μετά το Συνέδριο.

Αμαλία Παππά

**Κεφαλαιώδης αναγραφή αρχειακού υλικού Γ.Α.Κ.- Αρχείων Ν. Μεσσηνίας,
Γ.Α.Κ.- Αρχεία Ν. Μεσσηνίας, 1, Καλαμάτα, 1997**

Η κεφαλαιώδης αναγραφή αρχειακού υλικού των Γ.Α.Κ.- Αρχείων Ν. Μεσσηνίας αποτελεί τη δεύτερη εμφάνιση στο χώρο των εκδόσεων της συγκεκριμένης αρχειακής υπηρεσίας.

Πρόκειται για μια έκδοση η οποία ξεχωρίζει για την ποιότητά της τόσο σε επιστημονικό επίπεδο όσο και σε επίπεδο αισθητικής. Το καλαίσθητο εξώφυλλο που δημιουργήθηκε κυρίως από την επιτυχημένη σύνθεση κομματιών αρχειακού υλικού, οι προσεγμένες μορφολογικά σελίδες, τα κείμενα που αναπνέουν, οι πίνακες που κατηγοριοποιούν εύχρηστα και καλαίσθητα το υλικό, δείχνουν το συγκροτημένο αποτέλεσμα μιας ιδιαίτερα σοβαρής και προσεγμένης εργασίας.

Το βιβλίο προδιαθέτει θετικά τον αναγνώστη από την πρώτη κιόλας ματιά. Πετυχαίνει έτσι με τον καλύτερο τρόπο το

στόχο του, που είναι η παρουσίαση του αρχειακού υλικού που έχει ήδη συγκεντρωθεί στα Γ.Α.Κ.- Αρχεία Ν. Μεσσηνίας ώστε να αποτελέσει εύχρηστο εργαλείο για τον ερευνητή. Μ' αυτό τον τρόπο μειώνονται τα εμπόδια που παρεμβάλλονται στην επικοινωνία μεταξύ κοινού και τεκμηρίων. Το ερευνητικό κοινό βρίσκεται πιο κοντά τόσο στην αρχειακή υπηρεσία όσο και στον εντοπισμό της πληροφορίας που το ενδιαφέρει.

Η εισαγωγή της κας Αναστασίας Μηλίτση-Νίκα αποτελείται από ένα σύνολο επεξηγήσεων για τη μέθοδο κατασκευής των πινάκων. Δεν παραλείπεται η μνεία της συνεισφοράς στην επεξεργασία του παρουσιαζόμενου υλικού και των λοιπών κατά διαστήματα εργασθέντων στην υπηρεσία. Στη συνέχεια ακολουθούν οι ευστονοποί πίνακες του αρχειακού υλικού χω-

ρισμένοι αρχικά σε τρεις γενικές κατηγορίες: αυτές των δημόσιων, των εκκλησιαστικών και των ιδιωτικών αρχείων. Τα δημόσια αρχεία χωρίζονται στις επιμέρους κατηγορίες των εκπαιδευτικών, συμβολαιογραφικών, δικαστικών και διοικητικών αρχείων και στη συνέχεια σε ειδικότερες κατηγορίες. Τα ιδιωτικά αρχεία χωρίζονται κατά φορέα παραγωγής.

Το βιβλίο κλείνει με ένα ιδιαίτερα χρήσιμο ευρετήριο συμβολαιογράφων και συμβολαιογραφούντων ειρηνοδικών και ένα καλαίσθητο παράρτημα με αντιπροσωπευτικά δείγματα εγγράφων.

Ευχόμαστε τα Γ.Α.Κ.- Αρχεία Ν. Μεσσηνίας να συνεχίσουν το δύσκολο έργο τους και να μας παρουσιάσουν και άλλες εξίσου ποιοτικές εκδόσεις.

Αντώνης Αντωνίου

**Ιστορικό Αρχείο-Μουσείο Ύδρας
Κωνσταντίνα Αδαμοπούλου-Παύλου**

**Έκδοση του Σωματείου των Φίλων του Ιστορικού Αρχείου Μουσείου Ύδρας.
Ύδρα, 1997 (σελ. 157)**

Όταν έφτασε στα χέρια μου η καλαίσθητη, πολυτελής και περιεκτική έκδοση για το Ιστορικό Αρχείο-Μουσείο Ύδρας (Ι.Α.Μ.Υ.) συνέπεσε ν' ασχολούμαι εκείνο το διάστημα με την περιγραφή μιας αρχειακής ενότητας εγγράφων του Υδραίου Ανδρέα Κοσμά ή Κολμανιάτη και ω, τι έκπληξη, στη σελ. 87 αντικρίζω την εικόνα της προτομής του εγγονού του Νικολάου Κολμανιάτη ή Γεωργίου, ήρωα της Αργεντινικής επανάστασης της ανεξαρτησίας, που δωρήθηκε στο Μουσείο Ύδρας, το 1947, από την Εβίτα Περόν! Ενδιαφέρουσα σύμπτωση για τις προσωπικές μου αναζητήσεις, αλλά πρέπει να ομολογήσω ότι όλες οι σελίδες του Οδηγού ζωντανεύουν και φέρνουν στη μνήμη την ιστορική Ύδρα, τους ανθρώπους της, τα καράβια τους, την πολιτική παρουσία τους και την προσφορά τους στον Αγώνα. Η ανάγνωσή του ήταν για μένα μία ευχάριστη ιστορική απόλαυση.

Ο Οδηγός είναι χωρισμένος σε τρία βασικά μέρη: στο πρώτο μέρος, η συγγραφέας και διευθύντρια του Ι.Α.Μ.Υ. κάνει

μία σύντομη ιστορική προσέγγιση του τόπου από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα και παρουσιάζει την πορεία του Ι.Α.Μ.Υ., αναφερόμενη στην ανεκτίμητη προσφορά και εργασία των Υδραίων Αντωνίου Δ. Λιγνού και Γάικα Ν. Κουλούρα -στους οποίους άλλωστε είναι αφιερωμένο το βιβλίο- καθώς και στις περιπέτειες στέγας του.

Στο δεύτερο μέρος αναφέρεται στο Αρχαιολογικό Τμήμα του, για το οποίο δίδεται το ταξινομητικό διάγραμμα και σύντομη περιγραφή των περιεχομένων του, που συμπεριλαμβάνουν το ιστορικό αρχείο της Κοινότητας Ύδρας και έναν αριθμό ιδιωτικών αρχείων, τα σπουδαιότερα των οποίων είναι τα αρχεία των Λαζάρου και Γεωργίου Κουντουριώτη αλλά και άλλων προσωπικοτήτων όπως των: Α. Μιαούλη, Ι. Τομπάζη, Δ. Βούλγαρη, Α. Γάικα, Α. Κριεζή, Ι. Ορλάνδου, Α. Πινότση, Γ. Σαχίνη, Ν. Σκούρη, Δ. Τσαμαδού κ.ά.

Στο τρίτο μέρος παρουσιάζεται το Μουσειακό Τμήμα, η προβληματική και η οργάνωση της επανέκθεσης των ιστορι-

κών κειμηλίων που το απαρτίζουν. Η παρουσίαση των εκθεμάτων που συνοδεύεται από την πλούσια εικονογράφησή τους, ακολουθεί την περιήγηση του επισκέπτη στους χώρους του κτιρίου. Εκτίθενται και σχολιάζονται ακρόπρωρα και ακροστόλια, ενδυμασίες, προσωπογραφίες αγωνιστών και προσωπικοτήτων της Ύδρας, η ασημένια λήκυθος με την ταριχευμένη καρδιά του ναυάρχου Μιαούλη, υδατογραφίες διαφόρων τύπων καραβιών, χαρτικά, χάρτες, όπλα, σπαθιά, μέταλλα, νομίσματα και διάφορα άλλα ναυτικά και μη αντικείμενα.

Το καλογραμμένο, μεστό και πλούσιο σε πληροφορίες κείμενο της Ντίνας Αδαμοπούλου που συνοδεύεται από άριστης ποιότητας έγχρωμες εικόνες, σωστά επιλεγμένων τεκμηρίων και κειμηλίων, αποτελούν το σώμα του πολύτιμου Οδηγού ενός Αρχείου-Μουσείου τόσο σημαντικού ιστορικά όσο είναι αυτό της Ύδρας.

Χριστίνα Βάρδα

***Το Ιστορικό Αρχείο του Υπουργείου των Εξωτερικών.
Ο χρόνος, τα γεγονότα, ο άνθρωπος.
Αθήνα, 1997***

Το κομψό, σε ωραίο χαρτί τυπωμένο, δεκαεξασέλιδο φυλλάδιο παρουσίασης του Ιστορικού Αρχείου του ΥΠ.Ε.Ε. που επιμελήθηκε η κα Φωτεινή Κωνσταντοπούλου, ήταν μία ευχάριστη ενημερωτική έκπληξη. Δίνεται μία εικόνα του μεγαλύτερου και σημαντικότερου, μετά τα Γ.Α.Κ., Αρχείου στη χώρα για το οποίο λίγα γνωρίζουμε όσοι δεν έτυχε να το χρησιμοποιήσουμε για κάποια συγκεκριμένη ιστορική έρευνα. Οι έγγραφες φωτογραφίες των διαφόρων χώρων (κτιρίου, βιβλιοθήκης, αναγνωστηρίου, αποθηκευτικών χώρων), των μέσων φύλαξης, του εξοπλισμού κλπ., αποπνέουν την αίσθηση μιας πολιτισμένης και εκσυγχρονισμένης Υπηρεσίας που είναι αλήθεια ότι σπανίζει στα Δημόσια Αρχεία της χώρας μας, ενώ το σύντομο κείμενο παρουσίασης του Αρχείου περιγράφει συνοπτικά τις λειτουργίες του. Εκείνο που θα πρέπει να περιμένουμε, σαν επόμενο βήμα από τη Διεύθυνση του Ιστορικού Αρχείου είναι η έκδοση ενός οδηγού του αρχειακού υλικού που περιλαμβάνεται στις συλλογές του, έτσι ώστε τα περιεχόμενά του να δημοσιοποιηθούν και στο ευρύτερο κοινό.

Διαβάζοντας το κείμενο του φυλλαδίου, και όντας ευαίσθητοποιημένη επαγγελματικά

για την αρχειακή ορολογία και την κοινή γλώσσα που πρέπει να μιλάμε οι αρχειονόμοι, -πρόγμα σχετικά δύσκολο μέχρι σήμερα μιας και δεν έχει εκδοθεί ακόμα από την Ε.Α.Ε. η μετάφραση του εγχειριδίου Αρχειονομίας που θα εισηγηθεί την απόδοση των αρχειονομικών όρων στην ελληνική γλώσσα,- στάθηκα στους όρους “παύρινα κείμενα” και “έγγραφο” που χρησιμοποιούνται για να χαρακτηρίσουν: ο πρώτος χαρτώα έγγραφα του 19ου αιώνας (οθωνικά) και ο δεύτερος τη σελίδα τίτλου ενός εντύπου. Επίσης δεν γνώριζα ότι χρησιμοποιείται η λέξη “φωτοτύπωση” αντί της φωτοτύπησης και “εθμοταξία” αντί της εθμοτυπίας, όπως και “πλανόγραμμα” για τη γνωστή μας σχεδιοθήκη (προέρχεται από τον γαλλικό όρο plan που σημαίνει σχέδιο;). Η χρησιμοποίηση των αντιόξινων φακέλων όταν ο προϋπολογισμός του Αρχείου το επιτρέπει, είναι “νέο στοιχείο” στη διατήρηση/φύλαξη του αρχειακού υλικού και όχι στην ...ταξινόμησή του, που είναι μια καθαρά διανοητική εργασία. Το δε πρόγραμμα Papyrus “πρόγραμμα μηχανογράφησης των φακέλων που περιλαμβάνει αναζήτηση θεμάτων με χρησιμοποίηση ειδικών λέξεων, αλλά και οπτική σάρωση των κειμέ-

νων των εγγράφων” μοιάζει να υπόσχεται μεγάλη διευκόλυνση στους ερευνητές, χωρίς όμως ομολογώ να ανταμβάνομαι πώς η εφαρμογή του επιλύει “αυτόματα το σημαντικό πρόβλημα του χώρου”. Η ψηφιακή μορφή των εγγράφων στον Η/Υ δεν φαντάζομαι ότι καταργεί (αλίμονο!) τη φυσική τους αποθήκευση, απλώς την μεταφέρει, ενδεχομένως, σε απομακρυσμένους από το Αρχείο αποθηκευτικούς χώρους.

Επειδή όσα περιγράφονται στο φυλλάδιο είναι πολύ ενδιαφέροντα και κάνουν πολλούς από εμάς, όσον αφορά τα σύγχρονα μέσα που διαθέτει, να ζηλεύουμε, θα ήταν καλή ευκαιρία να οργανώσει η Διεύθυνση του Αρχείου μία επίσκεψη-ξενάγηση και μια πιο αναλυτική παρουσίαση των μέσων, της οργάνωσης και των περιεχομένων του Αρχείου για όσα από τα μέλη της Ελληνικής Αρχειακής Εταιρείας ενδιαφέρονται. Περιμένουμε λοιπόν πρόσκληση σ’ ένα από τα πιο εκσυγχρονισμένα Αρχεία της χώρας που συμβαδίζει με τον εκσυγχρονισμό των καιρών μας και της Ευρώπης!

Χριστίνα Βάρδα

"European enterprise: Strategies of adaptation and renewal in the 20th century"

Επιμέλεια: Μαργαρίτα Δρίτσα και T. Gourvish

Εκδόσεις Τροχαλία, Αθήνα 1997 (σελ.310)

Οι ποικίλες μορφές επιχειρηματικής δραστηριότητας στην Ελλάδα μόλις τα τελευταία χρόνια άρχισαν να αποτελούν αντικείμενο ερευνών σε Πανεπιστημιακά Ιδρύματα και σε συναφή ερευνητικά κέντρα. Έκδηλο είναι επίσης το ενδιαφέρον για τις εξελίξεις των επιχειρήσεων στην Ευρώπη αλλά και στον υπόλοιπο κόσμο γενικότερα.

Σε αυτό το πλαίσιο, θα έπρεπε να ενταχθεί και η πρωτοβουλία συγκέντρωσης αντιπροσωπευτικών εργασιών ειδικευμένων ιστορικών και κοινωνικών επιστημόνων που ερευνούν και εργάζονται σε διάφορες χώρες και ιδρύματα. Αρχικά οι εργασίες παρουσιάστηκαν ως ανακοινώσεις σε Διεθνές Συνέδριο που οργανώθηκε από το Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας στο Ρέθυμνο τον Οκτώβριο του 1995 και που έφερε τον ίδιο τίτλο με τον παρόντα τόμο. Δεκαπέντε εργασίες που τότε παρουσιάστηκαν, περιέχονται στο βιβλίο αυτό, το οποίο

επιμελήθηκαν οι οικονομικοί ιστορικοί Μαργαρίτα Δρίτσα (αν. καθηγήτρια του Πανεπιστημίου Κρήτης) και Terry Gourvish (διευθυντής της Business History Unit του London School of Economics). Πρόκειται για μια καινοτομία στο χώρο της ιστορίας των επιχειρήσεων αφού οι εργασίες καλύπτουν ένα ευρύ πεδίο επιχειρηματικών δραστηριοτήτων στην Ευρώπη δίνοντας τη δυνατότητα για συγκριτική μελέτη και αξιοποίηση.

Διεξοδικά παρουσιάζονται οι ποικίλες μορφές επιχειρηματικής δράσης και οι παράγοντες εκείνοι που συνετέλεσαν καταλυτικά σε αυτές τις διαφοροποιήσεις. Οι εξειδικευμένες αναλύσεις που περιέχονται στον τόμο, επιτελούν διττό ρόλο. Από τη μια μεριά, όπως εύστοχα αναφέρεται και στον πρόλογο των επιμελητών, αντιπαρατίθενται παραδοσιακές και σύγχρονες επιχειρηματικές μορφές και εμπειρίες: μεγάλες επιχειρήσεις και μικρές, η δυτική κατά

κύριο λόγο καπιταλιστική επιχείρηση σε αντίθεση με την ελεγχόμενη από το κράτος επιχείρηση, η επιχείρηση που απασχολεί μισθωτά διευθυντικά στελέχη σε αντίθεση με εκείνη που υιοθετεί το παραδοσιακό σχήμα επιχειρηματία - διευθυντή. Από την άλλη, καταδεικνύουν τις διαφορές τόσο στο περιβάλλον όσο και στην επιχειρηματική δράση ανάμεσα σε αναπτυσσόμενες και σε εξελισσόμενες ή πρόσφατα εκβιομηχανισμένες χώρες. Ξεπερνώντας τη γνωστή διχοτομία Βορρά-Νότου, αναφέρονται επίσης σε εμπειρίες που εντάσσονται στην Ανατολική Ευρώπη και αντιδιαστέλλονται προς εκείνες της Δυτικής. Τέλος, αντιπαραβάλλονται επιχειρηματικά σχήματα σε χώρες-μέλη της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και σε άλλες που δεν έχουν ακόμη ενταχθεί.

Το μεγαλύτερο μέρος των εργασιών του τόμου εξετάζει εκτενώς την πορεία είτε μεγάλων επιχειρηματικών μονάδων σε εθνικό και/ή υπερεθνικό επίπεδο, είτε συγκεκριμέ-

νων βιομηχανικών κλάδων συνολικότερα. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός πως το βιβλίο περιλαμβάνει ικανοποιητικό αριθμό αναλύσεων για την ελληνική επιχειρηματική δραστηριότητα παρέχοντας ποικίλες πληροφορίες για τις οικονομικές πρακτικές και στρατηγικές στη χώρα μας κατά τον 20ό αιώνα. Σε θεωρητικό και ερμηνευτικό επίπεδο κινούνται πολλές από τις εργασίες αυτές, συνεισφέροντας έτσι στη γενικότερη συζήτηση για την Ιστορία των Επιχειρήσεων.

Οι δεκατέσσερις αναλύσεις που περιλαμβάνει το βιβλίο, παρουσιάζονται σε τρεις ενότητες: στην πρώτη ανήκουν όσες αναφέρονται στο ιδιοκτησιακό καθεστώς και στη δομή των επιχειρήσεων ως παράγοντες που επηρεάζουν τη λειτουργία τους:

- Hakan Lindgren, καθηγητής στο Stockholm School of Economics: *"Τα συγκριτικά πλεονεκτήματα των επιχειρηματικών ομίλων, παραδείγματα από τη Σουηδία"*
- Peter Eigner, λέκτορας στο Πανεπιστήμιο Βιέννης: *"Οι μεγάλες σύγχρονες αυστριακές επιχειρήσεις, 1895-1995"*
- Μαργαρίτα Δρίτσα, αν. καθηγήτρια στο Πανεπιστήμιο Κρήτης: *"Οικογενειακές επιχειρήσεις στην ελληνική βιομηχανία στον 20ό αιώνα"*
- Keetie Sluyterman, ερευνήτρια στο Πανεπιστήμιο Ουτρέχτης: *"Τρεις αιώνες της εταιρείας De Kuiper: Ισχύς και αδυναμίες μιας οικογενειακής επιχείρησης"*.

Στη δεύτερη ενότητα γίνεται αναφορά σε μεμονωμένες επιχειρήσεις ή σε κλάδους της βιομηχανίας. Εδώ υπάρχει μια ποικιλία περιπτώσεων που εκτείνονται γεωγραφικά και οργανωτικά σε διάφορες χώρες, περιόδους και κλάδους:

- Eduard Kubu, ερευνητής του Πανεπιστημίου Charles της Πράγας: *"Η Τσεχοσλοβακική Ανώνυμη Εταιρεία και οι ιδιωτικές ναυτιλιακές εταιρείες στον ποταμό Έλβα: Προβλήματα προσαρμογής στις διαφορετικές οικονομικές συνθήκες μετά τον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο (1918-1929)"*

- Τζελίνα Χαρλαύτη, επ. καθηγήτρια στο Πανεπιστήμιο Πειραιώς: *"Ιδιοκτησία και χρηματοδότηση στην ελληνική ατμοπλοία, 1880-1939"*

- Dieter Stiefel, καθηγητής στο Πανεπιστήμιο Βιέννης: *"Η άνοδος και η πτώση του Οίκου Schenker: Η κουλτούρα της επιχείρησης σε τρεις γενιές οικογενειακής ιδιοκτησίας, 1872-1931"*

- Agnes Pogany, ερευνήτρια στο Οικονομικό Πανεπιστήμιο Βουδαπέστης: *"Η βιομηχανία ζάχαρης της Ουγγαρίας, 1890-1938"*

- Alexandre Kostov, ερευνητής στη Βουλγαρική Ακαδημία Επιστημών: *"Βελγικές Επενδύσεις σε Επιχειρήσεις Ζάχαρης στη Ρουμανία και Βουλγαρία 1890-1939"*

- Terry Gourvish, διευθυντής της Business History Unit του London School of Economics: *"Προσαρμογή και ανανέωση στην ευρωπαϊκή ζυθοποιία μετά το 1945"*.

Η τρίτη θεματική ενότητα πραγματεύεται τις στρατηγικές των επιχειρήσεων που αναπτύχθηκαν και επηρέασαν την οικονομική τους αποτελεσματικότητα:

- Αντιγόνη Λυμπεράκη, επ. καθηγήτρια στο Πάντειο Πανεπιστήμιο: *"Η δυναμική της αλλαγής κάτω από την επιφάνεια της στασιμότητας: Η ελληνική βιομηχανία μετά το 1974"*

- Herbert Matis, καθηγητής στο Οικονομικό Πανεπιστήμιο Βιέννης: *"Κουλτούρα της επιχείρησης και στρατηγική προσαρμογής και ανανέωσης, η περίπτωση της Allgemeine Baugesellschaft - A. Pott AG. 1868-1995"*

- Μαρία Πετμεζίδου, αν. καθηγήτρια στο Πανεπιστήμιο Κρήτης: *"Ενδο-επιχειρησιακή συνεργασία και καινοτομία: Πώς ανταποκρίνονται οι ελληνικές επιχειρήσεις;"*

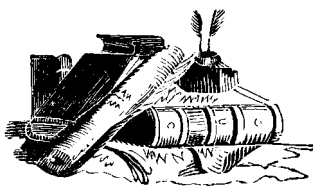
- Βασίλης Πεσμαζόγλου, επ. καθηγητής στο Πανεπιστήμιο Κρήτης: *"Η Ευρωπαϊκή Ένωση και η Επιχείρηση: Τρόποι διαντίδρασης"*.

Δύο σπουδαίες μορφές της οικονομικής ιστορίας και της ιστορίας των επιχειρήσεων, η Alice Teichova, ομότιμη καθηγήτρια στο Girton College, Cambridge, και ο Alfred D. Chandler, καθηγητής στο Harvard Business School (σε συνεργασία με το Jr. Takashi Hikino), διαγράφουν σε ένα εισαγωγικό κεφάλαιο την πορεία της σύγχρονης επιχείρησης, είτε αυτή βασίζεται σε καπιταλιστικά πρότυπα, είτε υπαγοταν σε κρατικό έλεγχο στις χώρες του υπαρκτού σοσιαλισμού. Η εργασία αυτή, συνοδευόμενη από κατατοπιστικούς πίνακες και διαγράμματα, προσφέρει ένα είδος πανοράμιτος της εξέλιξης των επιχειρήσεων ανά τον κόσμο κατά τη διάρκεια του 20ού αιώνα.

Η παρούσα έκδοση διατίθεται στην αγγλική γλώσσα. Κι αυτό, διότι οι επιμελητές του τόμου και η Επιστημονική Επιτροπή Έκδοσης θέλησαν, από τη μια μεριά να εμπλουτισθεί η διεθνής βιβλιογραφία σχετικά με την ιστορία των επιχειρήσεων και από την άλλη να ενημερωθεί η εκτός Ελλάδας επιστημονική κοινότητα, ώστε να αξιοποιήσει τις θέσεις και τα συμπεράσματα των Ελλήνων επιστημόνων που ασχολούνται με θέματα οικονομικής ιστορίας και ιστορίας των επιχειρήσεων. Είναι γνωστό, πως στο χώρο της ιστορίας σπανίως και μόνο κατά τρόπο αποσπασματικό επιτυγχάνεται σύνδεση και ανταλλαγή απόψεων σε διεθνές επίπεδο Ελλήνων και ξένων ερευνητών.

Χρήσιμο και πολύτιμο εγχειρίδιο για όσους ασχολούνται με τις κοινωνικές επιστήμες αλλά και για όσους μετέχουν, αξιολογούν και σχεδιάζουν νέους προσανατολισμούς της επιχειρηματικής τακτικής, ο τόμος αυτός αποτελεί μια αποφασιστική και πολύτιμη συμβολή - ώθηση στη μελέτη και σπουδή της ιστορίας των επιχειρήσεων, της οικονομικής ιστορίας ευρύτερα, προσφέροντας νέες και νεωτερικές προσεγγίσεις όχι μόνο σε ελληνικό αλλά και σε διεθνές επίπεδο.

Γεωργία Πανσεληνά

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ Ε.Α.Ε.

Νέες προσκτήσεις

Τα βιβλία και περιοδικά που λαμβάνει κατά καιρούς η Ελληνική Αρχειακή Εταιρεία είναι στη διάθεση των μελών της στο Ιστορικό Αρχείο της Εθνικής Τράπεζας (Βασ. Σοφίας 112α), τις ώρες που λειτουργεί το αναγνωστήριο (09:00-14:00). Υπεύθυνη για τη βιβλιοθήκη είναι η συνάδελφος Άντζελα Τζιτζίκου, τηλ. 7785186, 7713412

Περιοδικά

1. Conseil International des Archives, *ARCHIVUM* vol. XLII, *Memory of the World at Risk Archives Destroyed, Archives Reconstituted*, Μόναχο, 1996.
2. Conseil International des Archives, *ARCHIVUM* vol. XLIII, *Proceedings of the 13th International Congress on Archives (Beijing, 2-7 September 1996)*, Μόναχο 1997.
3. Conseil International des Archives, *Annuaire 1997*, Παρίσι 1997.
4. Conseil International des Archives, *Janus, revue archivistique*, 1997.1
5. Conseil International des Archives, *Bulletin 1997-1*
6. Association des Archivistes Français, *La Gazette des Archives*. No 172, 174-75/ 1996, 176/1997
7. Association des Archivistes Français, *La lettre des Archivistes* No 39(1997), No 41 (1998)
8. *Der Archivar*, 4/1997, 1/1998
9. *Archievenblad*, No 6,7,8,9,10/1977, 1,3,4/ 1998.
10. Svenska Arkivsamfundet, *Arkiv Samhälle Och Forskning*, 1997:1,2,3
11. Insar, European Archives News, Supplement II/1997, *Actes du DLM-Forum sur les données lisibles par machine*.
12. Insar, European Archives News, Number 3, summer 1997, Number 4, winter 1997-98.
13. Associação dos Arquivistas Brasileiros, *Boletim* No 2,4/1997, No 1/1998
14. Mednarodni Institut Arhivskih Znanosti (International Institut for Archival Science), *Atlanti* No 7, Maribor 1997.
15. Kokuritsu Kōbunshokanpō (The Journal of the National Archives of Japan), *Kitanomaru* No 29, Tokyo 1997.
16. Kokuritsu Kōbunshokan (the National Archives of Japan), *Annual Report 1996*.
17. Associació d' Arxivers de Catalunya, *Lligall 11, Revista Catalana d' Arxivística* 1997.
18. *Εμείς και η Τράπεζα*, τεύχος 10, Δεκ.1997.
19. *Η Αρναία της Μακεδονίας*, έτος Γ', τεύχος 35, 36, 37 1997.
20. *Απόπλους, σαμαικών γραμμών & τεχνών περιήγησης*, τεύχος 14-16(1995), 17 (1997)

Βιβλία

1. Γ.Α.Κ.-Αρχεία Ν. Λέσβου, *Ειδολογικός κατάλογος καταγραφής καταστίχων αρχείων κοινότητας Μανταμάδου...*
2. Γ.Α.Κ.-Τοπικό Αρχείο Ύδρας, *Ιστορικό Αρχείο - Μουσείο Ύδρας*, Ύδρα 1997
3. Γ.Α.Κ.-Τοπικό Αρχείο Παραμυθιάς, *Το αρχείο της εμπορικής εταιρείας Παναγιώτη Ρήγα και Υιών 1864-1953*, Παραμυθιά 1997
4. Γ.Α.Κ.-Αρχεία Ν. Αιτωλοακαρνανίας, *Δημόσια, δημοτικά και ιδιωτικά έργα στην πόλη και την επαρχία Μεσολογγίου κατά τα έτη 1894-1903*, Μεσολόγγι 1997
5. Γ.Α.Κ. Αρχεία Ν. Μεσσηνίας *Κεφαλαίως αναγραφής αρχειακού υλικού Γ.Α.Κ. Αρχείων Νομού Μεσσηνίας*, Καλαμάτα 1997.
6. Γενικά Αρχεία του Κράτους, *Κώδικες Βορειοδυτικής Μικράς Ασίας (1870-1928)* Βιβλιοθήκη των Γ.Α.Κ. αρ.28, Αθήνα 1996.
7. Γενικά Αρχεία του Κράτους, *Τα κατάλοιπα του Ιωάννη Δαμβέργη (1887-1937)* Βιβλιοθήκη των Γ.Α.Κ. αρ.30, Αθήνα 1996.
8. Γενικά Αρχεία του Κράτους, *Επετηρίδα των Γενικών Αρχείων του Κράτους των ετών 1993-1996*, Βιβλιοθήκη των Γ.Α.Κ. αρ.31, Αθήνα 1996.
9. *Το κοπαιδικό ζήτημα, αφιέρωμα στα 110 χρόνια από την αποξήρανση της Κωπαΐδος*, Αθήνα 1996.
10. Ν. Μέλιος, *Λιβαδειά 19ος-20ος αιώνας, όψεις της κοινωνικής και οικονομικής ιστορίας της πόλης*, Δήμος Λεβαδέων 1997.
11. Ν. Μέλιος- Λ. Μπαφούνη, *ΕΛΛΑΔΣ Α.Ε. (1920 -1997), όψεις της οικονομικής της ιστορίας*, Ν. Φάληρο 1997.
12. Χαρ. Χαρίτος - Ι. Κανδήλα, *Κασσαβέτεια Γεωργική Σχολή Αϊδινίου (1888-1914), συμβολή στην ιστορία της γεωργικής εκπαίδευσης στην Ελλάδα*, Βόλος 1997
13. Γιώργος Θεομύς, *Ο πολιτισμός του Πηλίου στα χρόνια της τουρκοκρατίας*, Βόλος 1996
14. Ιστορικό Αρχείο της Ε.Τ.Ε. *Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος, εκατόν πενήντα χρόνια παρουσίας στη Θήρα 1842-1997*, Αθήνα 1997
15. Κούλα Καρραμηνά-Πόθου, *Προεκτάσεις, ποίηση*, Απόπλους 1997
16. Λουκάς Ράλλης, *Η λογική των δημίων, ποιήματα*, Απόπλους 1997.
17. Ανδρέας Μπάγιας - Λήδα Παπαστεφαννάκη *Η τυπολογία και οι σχέσεις των τεκμηρίων μιας επιχείρησης* Ανάπτυξη, Μνήμων 19 (1997), Αθήνα 1997
18. Ε.Λ.Ι.Α., *Τα νέα του Ε.Λ.Ι.Α.* αρ.49/1997
19. Λάμπρος Γριβέλλας-Νίκος Καραφύλλης-Βασίλης Μαγόπουλος *Εγχειρίδιο Τοπικής Ιστορίας για σχολική χρήση*, Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Καρδίτσας, Ν.Ε. Παιδείας-Πολιτισμού, Καρδίτσα 1997.
20. Αδαμάντιος Π. Καζακόπουλος, *Σκέψεις 1913-1948*, Αθήνα 1998.
21. Γ.Α.Κ. Αρχεία Ν. Λακωνίας *Συνέδριο Αρχειονομίας, Περιφερειακά Αρχεία: θεσμός, λειτουργία και Προοπτικές*, Σπάρτη, 1997.
22. Μαργαρίτα Δρίτσα *Το αρχείο Κωνσταντίνου Αντ. Βοβολίνη, τόμος Α'*, εκδ. Κέρκυρα, Αθήνα 1997.
23. Ζήσιμος Χ. Συνοδινός, *Δημήτριος Γουζέλης, Ο Χάσης (το τζάκωμα και το φτιάσιμον)*, εκδ. Ωκεανίδα, Αθήνα 1997.
24. Margarita Dritsas & Terry Gourvish, *European Enterprise: Strategies of Adaptation and Renewal in the Twentieth Century*, Αθήνα 1997.
25. Conseil International des Archives, Studies 8, Committee on Electronic Records, *Guide for managing Electronic Records from an Archival Perspective*, 1997.
26. Conseil International des Archives, Studies 9, Committee on Electronic Records, *Electronic Records Programs Report on the 1994/95 Survey*, 1996.
27. Conseil International des Archives, Studies 10, Committee on Electronic Records, *Electronic Records Management, a Literature Review*, 1997.
28. Conseil International des Archives, CITRA-1991, *Financing Archival Services; Proceedings of the twenty-eight CITRA*
29. Conseil International des Archives, CITRA-1993-1995, *Interdependence of Archives; Proceedings of the twenty-ninth, thirtieth & thirty first CITRA*
30. European Communities, *Guidelines on best practices for using electronic information*, Luxembourg 1997.